వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ
కావ్య శృఙ్ఖలా

కాశ్మీరికశ్రీభట్టభీమవిరచితం రావణార్జునీయమ్।

గాఙ్కుటాదిపాదే (ప్రథమాధ్యాయద్వితీయపాదే) ప్రథమః సర్గః।

శ్రీమానభూద్భూపతిరర్జునాఖ్యః కృతీ కృతజ్ఞః కృతవీర్యసూనుః।
ఆలోక్య యం సింహమివాజిభాజం ననాశ శత్రుర్గజనాశమాశు॥౧॥

గాఙ్కుటాదిభ్యోఽఞ్ణిన్ఙిత్॥౧॥

యస్యాధ్యగీష్టాధ్యయనేన తుల్యం లోకోఽయముచ్చైశ్చరితం పునానమ్।
యుద్ధేషు పీనాయతబాహుదర్శం శత్రువ్రజః సంకుటితుం ప్రనష్టః॥౨॥

విజ ఇట్॥౨॥ విభాషోర్ణోః॥౩॥

వోఢుః స్మృతేరుద్విజితుః కుదృష్టేర్ద్విషః సదా యస్య నిరాకరిష్ణోః।
సితైర్గుణైః ప్రోర్ణువితుస్త్రిలోక్యా నైవాపరం ప్రోర్ణవితవ్యమాసీత్॥౩॥

సార్వధాతుకమపిత్॥౪॥

ప్రజానురాగం కురుతః స్మ యస్య త్యాగః క్షమా చ క్షతకల్మషస్య।
భుజాశ్చ కుర్వన్తి పురా సహస్రం పారేసముద్రం వసతిం రిపూణామ్॥౪॥

అసంయోగాల్లిట్కిత్॥౫॥

కుతూహలం చిచ్ఛిదతుర్జనానాం నాలోకితం వా(చా)లపనం చ యస్య।
మహాహ్రదస్యేవ పయాంసి తృష్ణాం నిచిచ్ఛిదుశ్చిత్రమహో ధనాని॥౫॥

మృడమృదగుధకుషక్లిశవదవసః క్త్వా॥౭॥

సలీలమాజావహితాన్మృదిత్వా సత్యాముదిత్వా గిరమక్లిశిత్వా।
సతాముషిత్వా హృదయేషు నిత్యం బభూవ యో గుణ్యతమో నృపాణామ్॥౬॥

రుదవిదముషగ్రహిస్వపిప్రచ్ఛః సంశ్చ॥౮॥

యత్ర పాతి పురి నాస్తి రుదిత్వా యా స్థితా రురుదిషుర్జనతా వా।
యద్గుణాంశ్చ బహుశోఽపి విదిత్వా కౌతుకాద్వివిదిషా న జహాతి॥౭॥

సంకటేన జనతాస్మృతమాత్రో యః ప్రసహ్య కిల చౌరజనస్య।
జీవితం ముముషితం చ ముషిత్వా దృశ్యతాముపయయావురుచాపః॥౮॥

జిఘృక్షుమేవాశు రిపుం గృహీత్వా పిపృచ్ఛిషుం మన్త్రిజనేన పృష్ట్వా।
సుషుప్సురప్యాత్మహితేషు జాగ్రద్యో భీతిభాజం కృపయా ముమోచ॥౯॥

ఇకో ఝల్॥౯॥ హలన్తాచ్చ॥౧౦॥

చిచీషతో యజ్ఞశతేషు వేదీ[స్] తుష్టూషురిన్ద్రోఽపి బభూవ యస్య।
బిభిత్సతః శత్రుబలం న శక్తిం బుభుత్సురాసీత్సమరేషు కశ్చిత్॥౧౦॥

లిజ్సిచావాత్మనేపదేషు ॥౧౧॥ ఉశ్చ ॥౧౨॥

భితీస్సష్ట యుద్ధేషు భవానరాతీనితీవ యోఽభిత్త గురూదితాశీః।
శక్రోఽపి తే వీర హితం కృషీష్ట యస్యాకృతేర్వీరసవిప్రవాక్యమ్ ॥౧౧॥

వా గమః ॥౧౩॥

లక్ష్మ్యా హరివద్భవానజస్రం సంగంసీష్ట ను మన్త్రితేరితాశీః।
పిత్రాపి సమభ్యధాయి యశ్చ త్వం యుద్ధే విజయేన సంగసీష్ఠాః ॥౧౨॥

త్రాసనమ్రశిరసాశు శత్రుణా యత్సమానసమగతార్ద్రమానసః।
త్యక్తశత్రుజనయా జయశ్రియా సంయుగేషు సమగంస్త చాస్త్రభీః ॥౧౩॥

హనః సిచ్ ॥౧౪॥ యమో గన్ధనే ॥౧౫॥ విభాషోపయమనే ॥౧౬॥ స్థాఘ్వోరిచ్చ ॥౧౭॥

స్వమాహతోరః సమపాస్తమోహః కృత్వా విరోధం సహ యేన శత్రుః।
ఉదాయత స్వాద్విహితోపదేశాత్త్రప్రజ్ఞాం సదోపాయత నిర్మలాం సః ॥౧౪॥

పృథ్వీముపాయంస్త ససాగరాం యః సర్వం సదోపాస్థిత రాజకం యత్।
తస్మై ధనం సోదిత భక్తిభాజే మహాత్మనాం శ్రీర్నతిమాత్రభోజ్యా ॥౧౫॥

న క్త్వా సేట్ ॥౧౮॥

వర్తిత్వా నరపతయో వశే యదీయే సేవిత్వా వినయయుతా యమేకసేవ్యమ్।

సంజాతా జగతి జనస్య తేఽపి సేవ్యాః సంపర్కః సహ గుణినా మహత్త్వహేతుః॥౧౬॥

నిష్ఠా శీఙ్స్విదిమిదిక్ష్విదిధృషః॥౧౯॥

ప్రస్వేదితం శయితయేవ విమూఢమా(యా)శు
ప్రక్ష్వేదితం యమతిసంభ్రమనష్టగత్యా।
దృష్ట్వా ప్రమో(మే)దితధియా గురుకామభాజా
సంక్షోభితం (సంధర్షితం) ప్రమదయేవ పరధ్వజిన్యా॥౧౭॥

మృషస్తితిక్షాయామ్॥౨౦॥

జనోపపీడం బహుశోఽపరాధాన్కృత్వాపి శత్రోః ప్రణతిం గతస్య।
మహాత్మనా మర్షితమేవ యేన సతాం హి క్రోధో నతిమాత్రసాధ్యః॥౧౮॥

ఉదుపధాద్భావాదికర్మణోరన్యతరస్యామ్॥౨౧॥

యో ద్యోతితం శత్రుబలేన సంఖ్యే నినాయ నాశం ద్యుతితేన సద్యః।
ప్రద్యోతితం తావదుడుప్రతానం ప్రభాకరః ప్రద్యుతితో న యావత్॥౧౯॥

పూజః క్త్వా చ॥౨౨॥

శిరః పవిత్వా స్వకులం చ పూత్వా యస్య ప్రణత్యా నృపతేర్మనుష్యాః।
జాతాః ప్రణమ్యా జనతాశతానాం మహత్సు భక్తిర్మహతే ఫలాయ॥౨౦॥

సద్వృత్తపూతాః పవితాన్వవాయం ద్రష్టుం తమాయన్మునయోఽపి మాన్యాః।

ఆకర్షమన్త్రైరివ సత్ప్రయోగైరాకృష్యతే సాధుగుణైర్న కో వా॥౨౧॥

నోపధాత్థఫాన్తాద్వా॥౨౩॥

గ్రన్థిత్వా స్తుతిముపగమ్య యం గ్రథిత్వా మాలాం వా కుసుమమయీం ననావ లోకః।
గుమ్ఫిత్వా రిపువనితాజనస్య వేణీం యస్తస్థౌ గుణకుసుమైర్దిశో గుఫిత్వా॥౨౨॥

వఞ్చిలుఞ్చ్యృతశ్చ॥౨౪॥

వఞ్చిత్వా కీర్తిరమ్బుధౌ శ్రీరవచిత్వేవ గృహేషు యస్య తస్థౌ।
లుఞ్చిత్వా యో యశాంసి రాజ్ఞామలుచిత్వా చయనాన్యభూత్కృతార్థః॥౨౩॥

అర్తిత్వాజిం భుజద్వితీయః పర్యన్తం ద్విషతాం మహానృతిత్వా।
కీర్త్యా సితయా బభౌ పరీతశ్చన్ద్రశ్చన్ద్రికయేవ యః సమన్తాత్॥౨౪॥

తృషిమృషికృశేః కాశ్యపస్య॥౨౫॥

తర్షిత్వా యాచకవర్గమభ్యుపేతం యో వర్షన్మేఘ ఇవాకృతాస్తతృష్ణమ్।
యస్యేన్ద్రః సోమపిపాసయా తృషిత్వా యజ్ఞేషు ప్రత్యహమాపతత్సదైవ॥౨౫॥

మర్షిత్వా సాగసాం ప్రణత్యా యశ్చక్రే ద్విషతాం పరాం విభూతిమ్।
యుద్ధాయ పురః సమాగతానామమృషిత్వా విశిఖైర్నినాయ నాశమ్॥౨౬॥

నేశుః సభువః సబన్ధుభృత్యాః కర్షి(ర్శి)త్వా భయచిన్తయా ద్విషన్తః।
సుహృదః పునరస్య భీమశక్తేరకృషి(శి)త్వా సముదః పురేషు తస్థుః॥౨౭॥

రలో వ్యపధాద్ధలాదేః సంశ్చ ॥౨౬॥

ద్యోతిత్వా శత్రవో౽పరస్మిన్దృష్ట్వా యం యుధి నేశురద్యుతిత్వా।
దిద్యోతిషయాత్మనః సుదీనా దిద్యుతిషాం సమవలోక్య యస్య కాయే ॥౨౮॥

(అష్టావింశత్యా కులకమ్।)

అపృక్త ఏకాల్ప్రత్యయః ॥౪౧॥

యస్యాం నభఃస్పృగ్వలయాబ్ధి(బ్ధ)మాలా విశుద్ధిభాగ్విమ్బమనుష్ణరశ్మేః।
ఉపాయయౌ సా శరదూఢసస్యా తత్ర క్షమాం రక్షతి భూమినాథే ॥౨౯॥

తత్పురుషః సమానాధికరణః కర్మధారయః ॥౪౨॥

ప్రకాశితాశేషమనోహరాశం వితామసం వ్యోమ నిశాకరేణ।
ఘనాపదాపాతవివర్జితేన క్షమాభృతేవోత్తమరాజ్యమాపే ॥౩౦॥

ప్రథమానిర్దిష్టం సమాస ఉపసర్జనమ్ ॥౪౩॥ ఏకవిభక్తి చాపూర్వనిపాతే ॥౪౪॥
కృత్తద్ధితసమాసాశ్చ ॥౪౬॥

ప్రసత్తిభాజాబ్జమనోజ్ఞదృష్ట్యా తటోపరోధం సరితా సమేతః।
హంసవ్రజః ప్రీతిమవాప గుర్వీం విలాసివృన్దాసికయేవ కామీ ॥౩౧॥

కష్టశ్రితా వీతమదా మయూరా మహీ చ నిష్కర్దమరాశిరాసీత్।

కర్తా ముదా సంప్రతి హంసనాదః షపౌ చ పాద్మం మధు షట్పదాలీ ॥౩౨॥

హ్రస్వో నపుంసకే ప్రాతిపదికస్య ॥౪౭॥ గోస్త్రియోరుపసర్జనస్య ॥౪౮॥

తోయం నదీనామతిను వ్యతీతం బభూవ నావా సుతరం జనేన।
భేజే వ్రజం పుష్టగుమాత్తశోభం గోపీ మథాకర్షణసాన్ద్రఘోషమ్ ॥౩౩॥

లుక్తద్ధితలుకి ॥౪౯॥

ప్రావృషికన్యకోపవాసా నివృత్తాః సమ(మా)మలకాదివన్యభూషాః।
చన్ద్రాంశువ్రాతవిధూతాన్ధకారాః ప్రారబ్ధాః సంప్రతి కౌముదీప్రచారాః ॥౩౪॥

ఇద్గోణ్యాః ॥౫౦॥

క్షేత్రభూమిః పఞ్చగోణిరపి శతగోణిరాసీన్మహాఫలా।
తత్ర పాతి పార్థివే కృతవీర్యసూనౌ కృతాత్మని ॥౩౫॥

లుపి యుక్తవద్వ్యక్తివచనే ॥౫౧॥ విశేషణానాం చాజాతేః ॥౫౨॥

అఙ్గాః కలిఙ్గాః కురవోఽథ మత్స్యా దేశాస్తథాన్యే నవసస్యభూత్యా।
ప్రహృష్టసంపుష్టసమగ్రలోకా నృపాజ్ఞయా వా శరదా క్రియన్తే ॥౩౬॥

జాత్యాఖ్యాయామేకస్మిన్బహువచనమన్యతరస్యామ్ ॥౫౮॥

ఆనీయమానేఽన్తికమేవ వేగాచ్చూత్కారమన్త్రధ్వనినా శుకౌఘే।

విముచ్య శాలీన్భయలోలనేత్రా స్వత్రాణమూఢాజని శాలిగోపీ॥౩౭॥

మా మాం న పాసిష్ట శుకావలిభ్యః కేదారపద్మాలికృ(రు)తచ్ఛలేన।
ఫలోరుభారాన్నమితోత్తమాఙ్గః కృషీవలానర్థయతి స్మ శాలిః॥౩౮॥

అస్మదో ద్వయోశ్చ॥౫౯॥

బ్రవీమ్యహం స్వాగతమేవ హంస బ్రూమో వయం త్వం కుశలీ మయూర।
కలారవైస్తావితి బర్హిహంసౌ పరస్పరాలాపమివ వ్యధత్తామ్॥౩౯॥

ఫల్గునీప్రోష్ఠపదానాం చ నక్షత్రే॥౬౦॥ తిష్యపునర్వస్వోర్నక్షత్రద్వన్ద్వే బహువచనస్య ద్వివచనం నిత్యమ్॥౬౩॥

నక్షత్రైః సార్ధమపేతమేఘరోధైరాకాశే శీతమయూఖకాన్తికాన్తే।
అన్యోన్యప్రేక్షణతోషమన్వభూవన్ఫల్గున్యస్తిష్యపునర్వసూ చ మన్యే॥౪౦॥

(అథైకశేషః।)

సరూపాణామేకశేష ఏకవిభక్తౌ॥౬౪॥

ప్రియం కిమస్యాః శరదో విధేయం వ్యాఘూర్ణికాయా విహగప్రలాపైః।
అక్షా[శ్చ] వృక్షాశ్చ తథాన్తికస్థాః పరస్పరాలాపమితీవ చక్రుః॥౪౧॥

వృద్ధో యూనా తల్లక్షణశ్చేదేవ విశేషః॥౬౫॥ స్త్రీ పుంవచ్చ॥౬౬॥

ద్విజాః శుభం ప్రాప్య వనాన్తవాసం సంశ్రూయమాణశ్రుతిమన్త్రఘోషమ్।
విశుద్ధపక్షాః ప్రసవైరుపేతా గర్గాశ్చ వత్సాశ్చ తదా విరేజుః॥౪౨॥

పుమాన్స్త్రియా॥౬౭॥

చకార కాన్తారహితం సమేత్య యా ప్రీతిభాజం శరదాశు హంసమ్।
నావిప్రయుక్తావపి సా మయూరౌ సర్వత్ర హేతోర్న సభా హి వృత్తిః॥౪౩॥

భ్రాతృపుత్రౌ స్వసృదుహితృభ్యామ్॥౬౮॥

హంససంహతిరపారస్తమానసా సారసీయనివహః కలారవః।
దీర్ఘికామజహ(హి)తాం పయఃప్రదాం భ్రాతరావివ చిరాయ మాతరమ్॥౪౪॥

కాయోద్భవాం సస్యవిభూతిమేకాం వృక్షవ్రజం కోమలపత్త్రమన్యమ్।
ఉభావిమౌ విశ్వజనీనవృత్తీ పుత్రావివాసాద్య మహీ విరేజే॥౪౫॥

నపుంసకమనపుంసకేనైకవచ్చాస్యాన్యతరస్యామ్॥౬౯॥

నభోఽస్తమేఘం విమలః శశాఙ్క ఏతద్విలోక్యాత్మజిగీషయేవ।
నదీ సపద్మా పులినం సహంసమేతే పరాం తేప(పేత)తురాత్మశోభామ్॥౪౬॥

పితా మాత్రా॥౭౦॥

శరీరలాభైకనిమిత్తభూతౌ క్రమేణ సంవర్ధనమాదధానౌ।
విరేజతుః సస్యతనూద్భవస్య క్ష్మాపయోదౌ పితరావివ స్వౌ॥౪౭॥

శ్వశురః శ్వశ్ర్వా ॥౭౧॥

విపఙ్కమిన్దుం శరదం సహంసాం విజృమ్భమాణౌ శిఖినీ సమేతౌ।
అధోముఖీ వీతమదా సలజ్జా హ్రియేవ దృష్ట్వా శ్వశురౌ బభూవ ॥౪౮॥

త్యదాదీని సర్వైర్నిత్యమ్ ॥౭౨॥ గ్రామ్యపశుసంఘేష్వతరుణేషు స్త్రీ ॥౭౩॥

యే తే మహోక్షా గురుభారవాహా యా తా(స్తా)శ్చ గావో బహుదుగ్ధదోహాః।
కృషీవలా గోష్ఠమహీనిషణ్ణాస్తాస్తాః సముద్దిశ్య దధుర్వ్విరోధాన్ ॥౪౯॥

అలంకరిష్ణుర్నిజసంపదా భువం నిరాకరిష్ణుర్జలవాహసంహతిమ్।
ప్రసాదరోచిష్ణుశశాఙ్కమణ్డలా శరజ్జజృమ్భే విచరిష్ణుసారసా ॥౫౦॥

శశివిమలముఖాం తాం బాణబద్ధావతంసాం
శరదమివ మనోజ్ఞాం కామినీం వా విదిత్వా।
వ్యధిత గమనబుద్ధిం ద్రష్టుమిచ్ఛన్దిగన్తా-
న్నృపతిరధికృతాయ ప్రజ్ఞవేయచ్ఛదాజ్ఞామ్ ॥౫౧॥

ఇతి మహాకవిశ్రీభట్టభీమకృతే రావణార్జునీయే మహాకావ్యే గాఙ్కుటాదిపాదే ప్రథమః సర్గః।

భూవాదిపాదే (ప్రథమాధ్యాయతృతీయపాదే) ద్వితీయః సర్గః।

అథావరేణాబ్దవదావృతామ్బరో బహిర్గృహాదున్మదబర్హిణశ్రుతః।
నృపస్య వన్దారుశతేరితస్తుతేః ప్రయాణశంసీ పటహః సమాహతః॥౧॥

అనుదాత్తజిత ఆత్మనేపదమ్॥౧౨॥

గృహోరుభిత్తిప్రతిశబ్దమూర్ఛితం శయాలునిద్రాలువిబోధకారణమ్।
తమాశు యాత్రామభిలాషుకో జనః స్వనం నిశమ్యాస్త న కశ్చిదక్రియః॥౨॥

భావకర్మణోః॥౧౩॥ కర్తరి కర్మవ్యతిహారే॥౧౪॥

సమఙ్గలేనాస్యత భూపతేః పురః సభూషణేనాక్రియతాస్య మణ్డనమ్।
విపర్యయేణాశు నియోగకారిణస్తదా జనా వ్యత్యభవన్త సంభ్రమాత్॥౩॥

న గతిహింసార్థేభ్యః॥౧౫॥

పురా రుషా యే వ్యతిజఘ్నురుద్ధతాః ప్రయాణకాలే నృపవాక్యసాన్త్వితాః।
ప్రకాశమేకైకగృహాణి మత్సరం వ్యపోహితుం తే వ్యతిజఘ్ను(గ్ము)రాదృతాః॥౪॥

ఇతరేతరాన్యోన్యోపపదాచ్చ॥౧౬॥ పరస్పరోపపదాచ్చేతి వక్తవ్యమ్॥వాం॥

గఙ్గావాసం నృపతిభటజనః సంస్థాప్యాశ్వానజిరభువి తతః।
కాన్తోపేతః సపది చ మదిరామన్యోన్యస్య వ్యతిపిబతి పురా॥౫॥

యథైవ రత్నాని నృపస్య భూషణం తథైవ తేషామపి భూషణం నృపః।

పరస్పరస్య వ్యతిచక్రురాయతామమూని లక్ష్మీం జననేత్రకౌముదీమ్ ॥౬॥

నేర్విశః ॥౧౭॥ పరివ్యవేభ్యః క్రియః ॥౧౮॥

మనఃప్రవిష్టోఽపి విభూషితః ప్రభుర్మనాంసి లోకస్య పునర్వ్యవిక్షత।
స యుద్ధవీథ్యాం పరిచిక్రియే శరైర్ద్విషాం యశాంసీన్దువినిర్మలాని యః ॥౭॥

స కల్పితం వాజికరేణుకుఞ్జరం న్యవేద్యతాగత్య నృపాయ సైనికః।
విచిక్రియే వైరిజనైర్వరూథినీ నరేన్ద్రహస్తే స్వపరాజయేన యత్ ॥౮॥

విపరాభ్యాం జేః ॥౧౯॥

న ధారయః శేష ఇవావనేర్నృపః స్మరం విజిగ్యే కృతదేహమణ్డనః।
అయోజ్య(ధ్య)మేకం గురువిగ్రహస్థితం వశీ పరాజేష్ట యథారిమణ్డలమ్ ॥౯॥

ఆఙో దోఽనాస్యవిహరణే ॥౨౦॥

సరత్నపర్యాణఖలీనభూషితం వివల్గనాభుగ్నఖురక్షతక్షితిమ్।
స సాన్త్వనాస్ఫాలనముక్తచాపలం తురఙ్గమం రోధుముపాదదే నృపః ॥౧౦॥

క్రీడోఽనుసంపరిభ్యశ్చ ॥౨౧॥

ధ్వనన్మృదఙ్గం ప్లుతిలమ్బితాసనం నృపేఽధిరూఢే విధృతోష్ణవారణే।
క్షమోపపీడం చలచారుచామరో హరిః సమక్రీడత వల్గువల్గితైః ॥౧౧॥

దృష్ట్వా క్రీడన్తం వల్గువల్గా నృపాణామన్వక్రీడన్త క్రాన్తపృథ్వీవిభాగాః।
చిత్రం మన్యేఽహం భావనీయా యదశ్వాః పర్యక్రీడన్త వ్యోమ తేనావతీర్య॥౧౨॥

సమవప్రవిభ్యః స్థః॥౨౨॥ ప్రకాశనస్థేయాఖ్యయోశ్చ॥౨౩॥ ఉదోఽనూర్ధ్వకర్మణి॥౨౪॥
ఉపాన్మన్త్రకరణే॥౨౫॥ అకర్మకాచ్చ॥౨౬॥

ప్రతిష్ఠమానే నృపతౌ కుతూహలాద్గృహే న కాచిత్సమతిష్ఠతాఙ్గనా।
నచావతస్థే గురుతోఽపి శఙ్కయా వ్యతిష్ఠతాగత్య నరేన్ద్రవర్త్మని॥౧౩॥

నృపేక్షణవ్యాజకృతాతిమణ్డనాః పతిష్వతిష్ఠన్త వరాయ కన్యకాః।
కుతూహలాక్షిప్తధియోఽపరా నృపం దిదృక్షయా దేవమివోపతస్థిరే॥౧౪॥

ఉపాస్థితైకాభరణేషు గత్వరీ యథాసుఖం ధామ్న్యుదతిష్ఠతాపరా।

ఉద్విభ్యాం తపః॥౨౭॥

శ్రియా వితేపే నృపధామని ప్రభుర్యథా వియత్యుత్తపతే పునా రవిః॥౧౫॥

ఆఙో యమహనః॥౨౮॥

నితమ్బభారస్ఖలితత్వరాగతిః స్వచేతసాయచ్ఛత కాచిదఙ్గనా।
ఉరః సమభ్యాహత పాణినాత్మనో మయా న దృష్టః పతిరిత్థమాకులా॥౧౬॥

సమో గమ్యృచ్ఛిప్రచ్ఛిస్వరత్యర్తిశ్రువిదిభ్యః॥౨౯॥

నితమ్బభారాకులితాపి కౌతుకాద్వియాసయాన్యా సమగచ్ఛతాఙ్గనా।
స్తనోరుభారశ్రమసఙ్గగామినీ ప్రయాస్యతీ సంవివిదే న కామినీ॥౧౭॥

న సంపపృ(ప్ర)చ్ఛే గమనాయ సత్వరా విలాసినీ సందదృశే న చాపరా।
నరాధిపాలోకనసక్తమానసా సకౌతుకా సంశృణుతే స్మ నాధ్వని॥౧౮॥

ఆజి నుప్రచ్ఛ్వః॥వాం॥

పునర్నవానా(?)మివ దక్షిణాం శివామచిన్తయిత్వా జననీమభూషితా।
నృపేక్షణాక్షిప్తమనా విలాసినీ యియాసురాపృచ్ఛత నాపి వల్లభమ్॥౧౯॥

నిసముపవిభ్యో హ్వః॥౩౦॥ స్పర్ధాయామాఙః॥౩౧॥

(?)నిరీక్ష్య నేత్రోత్సవమద్య పార్థివం చిరాయ గోయోనిగతోఽపి శోచ్యతామ్।
త్వయాయమాత్మేతి సహాసమఙ్గనా తదా సఖీం సంహ్వయతే స్మ యాస్యతీ॥౨౦॥

నరేన్ద్రమార్గం త్వరయా సమాగతౌ పరస్పరోత్సారణబద్ధమత్సరౌ।
పుమాన్పుమాంసం సమరాయ నిర్గతః సమాహ్వతాపాస్య నరేన్ద్రదర్శనమ్॥౨౧॥

గన్ధనావక్షేపణసేవనసాహసిక్యప్రతియత్నప్రకథనోపయోగేషు కృఞః॥౩౨॥ అధేః ప్రసహనే॥౩౩॥ వేః శబ్దకర్మణః॥౩౪॥ అకర్మకాచ్చ॥౩౫॥

సభాప్రభాహర్మ్యగవాక్షసంశ్రయాః కుతూహలోత్తానవిలోచనోత్పలాః।
క్షితీశసందర్శనజాతపాటవాః ప్రకుర్వతే స్మ ప్రమదాః కథామితి॥౨౨॥

స ఏష రాజా గుణినాం పురఃసరః సమాగతాన్నోత్కురుతేఽత్ర యో జనాన్।
న తస్కరోఽపాకురుతేఽస్య దేహినః స్థితాన్పథి శ్యేన ఇవ ప్రవర్తకాన్॥౨౩॥

యమేకమధ్యం(?) క్షితిపాః ప్రకుర్వతే వరస్త్రియోఽన్తశ్చ భయాన్న మానవమ్।
జనో గుణానాం గుణిని క్షమాపతౌ న సోఽస్తి నోపస్కురుతేఽత్ర యః సదా॥౨౪॥

న యస్య తేజాంస్యధికుర్వతే ద్విషః ప్రభాకరస్యేవ శుచౌ శరీరిణః।
అవాప్తవిత్తాహితరక్షణక్రియా వికుర్వతేఽముష్య చ(న) భూపతేః ప్రజాః॥౨౫॥

ప్రకాశనామా నమితాఖిలాహితః స ఏష రాజా గుణరఞ్జితప్రజః।
ఇతో వినాదాన్కకుభో వికుర్వతే మృదఙ్గమన్ద్రప్రతినాదపూరితాః॥౨౬॥

ఉపసర్గాదస్యత్యూహ్యోర్వా ॥వాం॥

నిరస్యతే యోఽత్ర దృశౌ నృపే జనో నిరస్యతి ప్రాగఖిలం స తామసమ్।
అముం స్మరశ్చారుతయా సమూహతే సమూహతీన్దుం న తథోత్సవం దృశామ్॥౨౭॥

సంమాననోత్సంజనాచార్యకరణజ్ఞానభృతివిగణనవ్యయేషు నియః॥౩౬॥ కర్తృస్థే చాశరీరే కర్మణి॥౩౭॥

అయం మహాత్మా నయతే నతానరీనున్నతానివోపానయతే పరార్భకాన్।
అముష్య బుద్ధిర్నయతే నయానయౌ వ్యనేష్ట నాయం వసు దత్తమర్థినే॥౨౮॥

ఆచార్యతా తస్య పరం కృతార్థా యోఽముం పరోపానయతావనీశమ్।
యః శత్రులోకేఽపి నతిం ప్రయాతే క్రోధం ముదేవాశు వశీ వ్యనేష్ట॥౨౯॥

వృత్తిసర్గతాయనేషు క్రమః ॥౩౮॥ ఉపపరాభ్యామ్ ॥౩౯॥ ఆఙ ఉద్గమనే ॥౪౦॥ వేః పాదవిహరణే ॥౪౧॥ ప్రోపాభ్యాం సమర్థాభ్యామ్ ॥౪౨॥ అనుపసర్గాద్వా ॥౪౩॥

ద్విషి క్రమన్తేఽస్య న తత్ర(?) మార్గణా హితాయ యోఽస్మై క్రమతే సమాగతః।
న వాచ్యమత్ర క్రమతే చ భూపతావముం స చోపక్రమతే ముదా జనః ॥౩౦॥

రవిర్యథైవాక్రమతే తమోపహస్తథాయమాక్రామతి వైరిమణ్డలమ్।
పరో యథా విక్రమతేఽస్య లీలయా తథాయమ(ద)శ్వః సమరేఽపి వృత్తయః(?) ॥౩౧॥

యథా నిజః ప్రక్రమతే విభూతయే తథైవ యో(చో)పక్రమతే పరేఽప్యయమ్।
యథాస్య కీర్తిః క్రమతే పయోనిధీంస్తథాస్య హ్రీః క్రామతి నోపకణ్ఠతః ॥౩౨॥

అపహ్నవే జ్ఞః ॥౪౪॥ అకర్మకాచ్చ ॥౪౫॥ సంప్రతిభ్యామనాధ్యానే ॥౪౬॥

యథావిభాగం వపుషి క్షమాపతేర్విభూషణాయోపహితాని సర్వతః।
స్వతేజసాక్రమ్య నరైరుపేయుషీం స్ఫురన్తి రత్నాన్యపజానతే ద్యుతిమ్ ॥౩౩॥

కేచిన్నరేన్ద్రం పరితః సమేతాః ప్రీత్యా జనౌఘాః ప్రతిజానతేఽమీ।
అన్యే తు కాన్తం ప్రతిజానతేఽముం సాక్షాత్కమామాగతమిన్దుమేవ ॥౩౪॥

గతాః పురః కే జవనైస్తురఙ్గైః పశ్చాత్స్థితాః కే గజతాధిరూఢాః।
ఇతి బ్రువాణాః పరితః క్షితీశం సంజానతే భృత్యజనా నియుక్తాః ॥౩౫॥

భాసనోపసంభాషాజ్ఞానయత్నవిమత్యుపమన్త్రణేషు వదః ॥౪౭॥ వ్యక్తవాచాం సముచ్చారణే ॥౪౮॥ అనోరకర్మకాత్ ॥౪౯॥ విభాషా విప్రలాపే ॥౫౦॥

రవిరివ వదతే తు పార్థివోఽసావుపవదతే చ సమాగతాన్విదృక్షూన్ ।
మతిరపవదతేఽస్య శాస్త్రమార్గే తదపి పరం వదతే శ్రుతార్థమేషః ॥౩౬॥

జగతి వివదతే న పాత్యముష్మిన్నుపవదతే న కులాఙ్గనాం చ కశ్చిత్ ।
సమితిషు వదతే గుణాఞ్జనోఽసావనువదతే ప్రమదాజనోఽప్యముష్య ॥౩౭॥

అవాద్గ్రః ॥౫౧॥ సమః ప్రతిజ్ఞానే ॥౫౨॥

సితమి(మ)వగిరతే యశోఽస్య బాహుర్భుజబలబాధితశాత్రవోపలబ్ధమ్ ।
అముమవనిభుజం విముచ్య పుంసాం కృతమిహ సంగిరతే న కశ్చిదన్యః ॥౩౮॥

ఉదశ్చరః సకర్మకాత్ ॥౫౩॥ సమస్తృతీయాయుక్తాత్ ॥౫౪॥

భువి నోచ్చరతేఽస్య కో గుణౌఘం యోఽయం సంచరతే తురఙ్గమేణ ।

దాణశ్చ సా చేచ్చతుర్థ్యర్థే ॥౫౫॥

తస్మిన్పరిపాతి కామిలోకో దాస్యా నైవ హి సంప్రయచ్ఛతేఽర్థాన్ ॥౩౯॥

ఉపాద్యమః స్వకరణే ॥౫౬॥

స ఏష వశ్యో నృపనీతివర్తినాం వపుఃశ్రియా యః పరిభూతమన్మథః ।

న చక్షురేకం పతితం కుతూహలాజ్జనస్య చేతోఽప్య(ప్య)పయచ్చతే ప్రభుః ॥౪౦॥

ఙ్షాస్రుస్మృదృశాం సనః ॥౫౭॥

జిజ్ఞాససేఽముం యది తత్త్వతస్తం లక్ష్మీప్రియం విద్ధి తతో మురారిమ్।
శుశ్రూషసే యత్పునరస్య వృత్తం శ్రోత్రం కృతార్థం కురుషేఽధునా తు ॥౪౧॥

దిదృక్షమాణః కురుతే జనోఽముం పురఃస్థితః సర్వజనైకదృశ్యమ్।
తతోఽపి నిత్యం నిజబన్ధుతాయాః సుస్మూర్షతే నాపి వియోగదుఃఖమ్ ॥౪౨॥

నానోర్జ్ఞః ॥౫౮॥

లక్ష్మీసమాలిఙ్గితపీనవక్షాః సలీలమాలమ్బితభూరిభారః।
క్షతారిచక్రశ్చరితం విధాతుం రాజానుజిజ్ఞాసతి చక్రపాణేః ॥౪౩॥

ప్రత్యాఙ్భ్యాం శ్రువః ॥౫౯॥

అభిమానమపాస్య గౌరవేణ స్వయమేవైష నృపో వివేకదృశ్వా।
కరణీయవిధిం నివేద్య శశ్వత్ప్రతిశుశ్రూషతి మిత్రబాన్ధవేభ్యః ॥౪౪॥

శదేః శితః ॥౬౦॥ మ్రియతేర్లుఙ్లిఙోశ్చ ॥౬౧॥

సుమనోరమవిగ్రహం నరేన్ద్రం దురవాపం మనసాపి చిన్తయన్తీమ్।
అమృత మ్రియతే విశీర్ణవార్తా రిపుసేనా విరహాతురేవ నారీ ॥౪౫॥

స్మృత్వాపి రిపుర్మ్రియేత మన్యే యుద్ధే బాహుసహస్రభాజమేకమ్ ।
దృష్ట్వా కిము భీతిసన్నచిత్తాః కరణీయో హి మహాన్సుహృన్న శత్రుః ॥౪౬॥

పూర్వవత్సనః ॥౬౨॥

నాసిసిషత కాననే పురే వా జనతైతద్భుజరక్షితా సుఖేన ।
శరదిన్దుమయూఖజాలకాన్తా భువనేషు న్యవివక్షి(విక్ష)తాస్య కీర్తిః ॥౪౭॥

ఆమ్ప్రత్యయవత్కృఞో ఽనుప్రయోగస్య ॥౬౩॥

ఈక్షాంచక్రే కశ్చిదాసాద్య మార్గానీహాంచక్రే చాదృతో దేవలోకః ।
శక్రే యదుధ్గచ్ఛతి ద్రష్టుమాశాస్తద్వల్లోకః సంవిధత్తేఽత్ర భూపే ॥౪౮॥

ప్రోపాభ్యాం యుజేరయజ్ఞపాత్రేషు ॥౬౪॥

పాత్యత్ర భూపే జనవఞ్చనాయ చ్ఛద్మ ప్రయుఙ్క్తే యది నామ కశ్చిత్ ।
సద్వైష దోషాహితచిత్తమోహో విషం వినాశాయ సనూపయుఙ్క్తే ॥౪౯॥

సమః క్ష్ణువః ॥౬౫॥ భుజో ఽనవనే ॥౬౬॥

అముం నృపం సంక్ష్ణువతే మదేన యే మతఙ్గజాః సింహమివాత్మతేజసా ।
ప్రసహ్య తే ఖణ్డితసంపదుత్సవా వనాని సంప్రాప్య ఫలాని భుఞ్జతే ॥౫౦॥

ణేరణౌ యత్కర్మ ణౌ చేత్స కర్తానాధ్యానే ॥౬౭॥

ఆరోహయన్తేఽస్య గజాన్నరేన్ద్రాః శిక్షాగుణేనానమితోత్తమాఙ్గాః।
పశ్యన్తి యేఽముం వినయేన భృత్యాస్తైః శ్రీయుతైర్దర్శయతే చ రాజా॥౫౧॥

భీస్మ్యోర్హేతుభయే॥౬౮॥

పురోఽస్య యో భీషయతే సమాశ్రితః ప్రసాదవానిత్యభిమానమోహితః।
తమేష విస్మాపయతే యథా జనం పునర్యథాన్యో వికరోతి నేదృశమ్॥౫౨॥

గృధివఞ్చ్యోః ప్రలమ్భనే॥౬౯॥

కృతార్థనాదే(నే)ష న కాలయాపనైః సమాశ్రితాన్వఞ్చయతే సతాం మతః।
న నర్మగోష్ఠ్యాం చ రహస్యుపాగతం సుహృజ్జనం గర్ధయతే సుహృత్ప్రియః॥౫౩॥

లియః సంమాననశాలీనీకరణయోశ్చ॥౭౦॥

ఆలాపయతే నృపాన్సమేతాన్ధనదానేన సమానతోత్తమాఙ్గాన్।
అపలాపయతే విపశ్చితశ్చ ప్రతిభాష్య ప్రసభం ప్రజల్పితేన॥౫౪॥

మిథ్యోపపదాత్కృఞోఽభ్యాసే॥౭౧॥

తేన పీన(?)సఙ్గమేషు(?)వాచం మిథ్యా కారయతేఽస్య యః పురస్తాత్।

స్వరితఞితః కర్త్రభిప్రాయే క్రియాఫలే॥౭౨॥

నిత్యం యజతే చ సత్యవాదీ లోకం దర్శనతో హృతః పునీతే॥౫౫॥

అపాద్వదః ॥౭౩॥ ణిచశ్చ ॥౭౪॥

యః కారయతే హితం తమేనం కో నామాపవదేత లోకనాథమ్।
అవిచారితశత్రుమిత్రభావా గుణవత్తా హి వశీకరోతి లోకమ్ ॥౫౬॥

సముదాఙ్భ్యో యమోఽగ్రన్థే ॥౭౫॥

ఉద్యచ్ఛతే కర్తుమవద్యమత్ర సంయచ్ఛతే నేన్ద్రియవర్గమాత్మనః।
ఆయచ్ఛతే తస్య పితేవ సాదరం స్వామీ విధాతుం వినయం ప్రపన్నరాట్ ॥౫౭॥

అనుపసర్గాజ్జ్ఞః ॥౭౬॥ విభాషోపపదేన ప్రతీయమానే ॥౭౭॥

యః స్వయం యజతి నాన్యచోదితో యః స్వయం చ యజతే ధృతాదరః।
జానతే తమిహ భూపతేశ్చరా భూపతిశ్చ జానాతి యం(తం) స్వయమ్ ॥౫౮॥

(అతః పరస్మైపదాని।)

అనుపరాభ్యాం కృఞః ॥౭౯॥

శ్రియా యదేషానుకరోతి పూర్త్ధివం పరాకరోత్యద్య(న్య)మహీభృతాం పురీః।
తదేతదాక్షేప్తురరాతిసంపదో విజృమ్భితం బాహుబలస్య భూపతేః ॥౫౯॥

అభిప్రత్యతిభ్యః క్షిపః ॥౮౦॥ ప్రాద్వహః ॥౮౧॥ పరేర్మృషః ॥౮౨॥

సాక్షాదభిక్షిపతి యోఽప్యముమేవ మూఢం(ఢస్)
తం న ప్రతిక్షిపతి భూపతిరస్తగర్వః।
యుక్తం కిమత్ర పరిమృష్యతి దీర్ఘకాలం
చిత్తే న హి ప్రవహతి ప్రభురేవ కోపమ్॥౬౦॥

వ్యాఙ్పరిభ్యో రమః॥౮౩॥ ఉపాచ్చ॥౮౪॥ విభాషాకర్మకాత్॥౮౫॥

తస్య క్షణాదుపరమన్తి పురే భయాని
భృత్యాః ప్రజాః పరిరమన్తి విభూతిభాజః।

యత్రాదరానమితభూతలసఙ్గిమౌలా-
వాలోకితే విరమతీశితురస్య కోపః॥౬౧॥

ఆరమతి గృహేషు తస్య లక్ష్మీరుపరమతే చ యశో దిశాం ముఖేషు।
న నమతి యుధి యో జనోఽస్య గర్వాచ్చరణయుగం నతిమాత్రలబ్ధతోషమ్॥౬౨॥

బుధయుధనశజనేఙ్ప్రుద్రుస్రుభ్యో ణేః॥౮౬॥

యో యో(బో)ధయేదరిమముం యుధి యోధయన్తం
బన్ధుర్వినాశయతి తస్య విపత్తిమాశు।
అధ్యాపయేద్యది పునః ప్రతికూలమస్య
తస్యాపదం జనయతి స్వయమేవ ధాతా॥౬౩॥

స్రావయేదపి పయోదమకాలే ద్రావయేదపి యుధా సురనాథమ్।
ప్రావయేదపి గిరీన్భుజనున్నాన్పార్థివేషు గణనాస్య న కాచిత్॥౬౪॥

నిగరణచలనార్థేభ్యశ్చ ॥౮౭॥

ఏష భోజయతి గేహముపేతాన్వ్యాసనారదసమానపి విప్రాన్।
భీమసైన్యగురుభారవిభిన్నాన్(న్నాం) కమ్పయేదపి ధరాం కిము శైలాన్॥౬౫॥

అణావకర్మకాచ్చిత్తవత్కర్తృకాత్॥౮౮॥

యుధి నాశయతి ప్రభిన్నగణ్డాం గజతామేకశరేణ లీలయా యన్।
ప్రతియోధమవాప్య తుల్యశక్తిం క్షితిపో నాశయతే స్వయం యుయుత్సుః॥౬౬॥

న పాదమ్యాఙ్యమాఙ్యసపరిముహరుచినృతివదవసః॥౮౯॥

ఐరావతం దమయతే మదసిక్తగణ్డం
వ్యోమాపగాపయసి పాయయతే బలాని।
దైత్యవ్రజస్య పరిమోహయతే పతిం యః
సోఽప్యస్య రాజ్యమభినన్దతి దేవరాజః॥౬౭॥

ఆయాసయన్తే విధురాన్విజేతుం లోకాన్సుగుప్తానపి వాసయన్తే।
జనం గుణాన్సంసది వాదయన్తే సహస్రసంఖ్యా యుధి బాహవోఽస్య॥౬౮॥

ఆయామయన్తే సు(స్వ)తనుం తురఙ్గాః కున్తా ది(ఇ)వోస్రా దివి రోచయన్తే।
వాతాః పతాకాః పరినర్తయన్తే యస్యామియం సా క్షితిపస్య సేనా॥౬౯॥

వా క్యషః॥౯౦॥

లోహితాయమానసర్వాఙ్గైః సిన్దూరసఙ్ఘాన్మతఙ్గజైః।
లోహితాయతీశితుః సంధ్యేవ పృథ్వీ విచారిణీ॥౭౦॥

దృద్భ్యో లుజీ॥౬౧॥

స్వర్గే యద్వద్వ్యద్యుతద్దేవరాజో వ్యద్యోతిష్ట ద్రవ్యరాజౌ యథాద్రౌ।
గచ్ఛన్నేష ప్రధ్వనన్పూరితూర్యస్తద్వద్రాజా రాజతే రాజమార్గే॥౭౧॥

ఇతి ముదితజనోక్తాః శ్రోత్రరమ్యా గిరస్తా
నరపతిరుపశృణ్వన్లత్తచిత్తప్రమోదాః।
గురువిరహభియేవ వ్యర్థమన్వీయమానాః
సకలజనమనోభిర్నిర్జగామాశు పుర్యాః॥౭౨॥

ఇతి శ్రీకాశ్మీరికభట్టభీమవిరచితే రావణార్జునీయే మహాకావ్యే భూవాదిపాదే ద్వితీయః సర్గః।

ఆకడారాదిపాదే (ప్రథమాధ్యాయచతుర్థపాదే) తృతీయః సర్గః।

తతః పురీతః పురుహూతవిక్రమః క్రమేణ రాజా కృతసర్వకౌతుకామ్।
మదాన్ధమాతఙ్గవిలాసగామినీం వధూమివాదాయ చమూం వినిర్యయౌ॥౧॥

(అతః పరం నదీసంజ్ఞా।)

యూ స్త్ర్యాఖ్యౌ నదీ ॥౩॥ నేయఙువఙ్స్థానావస్త్రీ ॥౪॥

శ్రియః ప్రియో విష్ణురివాయతభ్రువః పరస్త్రియా విభ్రమహారిపౌరుషః।
ప్రియం భవిష్ణుర్యశసా శరీరిణాం రరాజ రాజా నగరాద్వినిర్గతః ॥౨॥

వామి ॥౫॥

శ్రీణాం దదః శశ్వదుపశ్రుతేభ్యో హన్తా శ్రియాం యో యుధి విద్విషాం చ।
ఖురాగ్రలూనాని యయుర్యదశ్వాస్తృణాని పిష్ట్వా యుధి శుష్కపేషమ్ ॥౩॥

ఙితి హ్రస్వశ్చ ॥౬॥

యస్య శ్రియై శ్లాఘితవాన్మహేన్ద్రః శత్రుశ్రియే యః కృతవానసూయామ్।
అశ్వీయమస్యాధ్వని చూర్ణపేషం పిపేష పాషాణమయత్ఖురాగ్రైః ॥౪॥

భూమ్యాః సమీరేణ వికీర్యమాణం దృష్టేర్విఘాతాయ విజృమ్భమాణమ్।
తిరోహితార్కం సహసా జనానాం రజస్తదన్ధంకరణం బభూవ ॥౫॥

(అతః పరం ఘిసంజ్ఞా।)

శేషో ఘ్యసఖి ॥౭॥

భానోర్దివి ప్రస్ఫురితాంశురాశేర్దృష్టేః పటౌఘప్రవిఘాతదక్షమ్।
సఖ్యుర్నిశాయాః కిము కౌశికస్య ప్రీత్యై రజః సంవిదధేఽన్ధకారమ్ ॥౬॥

పతిః సమాస ఏవ ॥౮॥

అహర్పతేర్వ్యోమవి(ని) రశ్మిజాలం ఛిదాం గతం సంప్రతితిక్షితవ్యమ్।
ఊహాంచకారాకులభావమాప్తః పథాం జనః పాంసునిరుద్ధదృష్టిః॥౭॥

(అతః పరం భపదసంజ్ఞే।)

సుప్తిఙన్తం పదమ్॥౧౪॥ నః క్యే॥౧౫॥ సితి చ॥౧౬॥

రాజీయతే తత్ర నరః స కశ్చిద్భవదీయా సమవేతి చోపరిజ్ఞా।
పృతనారజసాకులేఽభిజజ్ఞే కురుతే మోహమహో రజోవివృద్ధిః॥౮॥

స్వాదిష్వసర్వనామస్థానే॥౧౭॥ యచి భమ్॥౧౮॥ తసౌ మత్వర్థే॥౧౯॥

తం బలస్య మహిమానమగ్రతో రాజభిః సమవలోక్య నిశ్చితమ్।
అత్ర రాజ్ఞి సఫలా సురాజతా యా మరుత్వతి నిబద్ధసంస్థితిః॥౯॥

బహుషు బహువచనమ్॥౨౧॥ ద్వ్యేకయోర్ద్వివచనైకవచనే॥౨౨॥

న తరవో న తరూ న తరుస్తథా దదృశిరే న దవీయసి నాన్తికే।
ఇతి నిరాకృతదృష్టి శరీరిణాం క్షితిరజఃపటలం స్మ తమీయతే॥౧౦॥

(అతః కారకాధికారః।)

కారకే ॥౨౩॥ ధ్రువమపాయేఽపాదానమ్ ॥౨౪॥ భీత్రార్థానాం భయహేతుః ॥౨౫॥

భూమ్యా దివం రేణుచయః ప్రయాతస్తతో భయేనావిచలాస్త సేనా।
త్రాయేత తస్మాదచిరాద్యది స్యాదాకాలికీ వారిదజాలవృష్టిః ॥౧౧॥

పరాజేరసోఢః ॥౨౬॥ వారణార్థానామీప్సితః ॥౨౭॥ అన్తర్ధౌ యేనాదర్శనమిచ్ఛతి ॥౨౮॥ జనికర్తుః ప్రకృతిః ॥౩౦॥

రేణూచ్చయాత్పథి పరాజయతే స్మ కశ్చి-
దన్తర్దధే కరివరాదపరోఽశ్వసాదీ।
జాతం కపోలఫలకాన్మదవారి, తస్మా-
ద్భృఙ్గాన్న్యవారయదిభశ్చలకర్ణతాలః ॥౧౨॥

భువః ప్రభవః ॥౩౧॥ ఆఖ్యాతోపయోగే ॥౨౯॥

దివాకరాద్యత్ర్పబభూవ తేజస్తత్రావరుద్ధే రజసా సకోపమ్।
రుజం స చేతీకురుతే స్మ సాదీ గురోరధీతీ న స కౌశలేన ॥౧౩॥

కర్మణా యమభిప్రైతి స సంప్రదానమ్ ॥౩౨॥ రుచ్యర్థానాం ప్రీయమాణః ॥౩౩॥

ఘనైరివామ్భో మదవారి దన్తిభిర్దదద్భిరుర్వ్యై శమితం శనై రజః।
తథాశ్వవక్త్రాక్చ్యుత ఫేనబిన్దుభీ రుచిం నృపాయేవ తదానువర్తిభిః ॥౧౪॥

శ్లాఘహ్నుఙ్స్థాశపాం జ్ఞీప్స్యమానః ॥౩౪॥

స(శ)శ్లాఘే ధుతరజసే పథో(థే) జనౌఘః సంప్రీత్యా న పథి గుణాయ నిహ్నుతే స్మ।
సర్వస్మై ప్రతిముఖమాగతాయ తస్థే ధ్వస్తాయ క్షితిరజసే తథాప్యశప్త॥౧౫॥

ధారేరుత్తమర్ణః॥౩౫॥ స్పృహేరీప్సితః॥౩౬॥

న స తత్ర విభూతిభాజి సైన్యే పురుషో ధారయతే స్మ యః పరస్మై।
అత ఏవ యయౌ వివృద్ధతోషః స్పృహయంస్త్యాగగుణాయ పార్థివస్య॥౧౬॥

క్రుధద్రుహేర్ష్యాసూయార్థానాం యం ప్రతి కోపః॥౩౭॥

ముఖచ్ఛదాభే రజసి ప్రశాన్తే చుక్రోధ దన్తీ ప్రతిదన్తినే యః।
ఆధోరణేనాశు వివర్తితోఽసావద్రుహ్యతా భూపతయే ప్రసహ్య॥౧౭॥

శ్రీమన్తమాలోక్య పరం తదానీం నైవైర్ష్యదస్మై నృపభృత్యవర్గః।
స్వభర్తృభావాహితసాధుచేతా నైవాభ్యసూయామకృత ద్విషేఽపి॥౧౮॥

క్రుధద్రుహోరుపసృష్టయోః కర్మ॥౩౮॥

భఙ్క్త్వా స్థితం వర్మ గజం విలోక్య తత్రాభిచుక్రోధ నరస్తదిభ్యమ్।
ధిక్త్వామభిద్రుహ్యసి పాప యస్త్వమాత్మానమిత్థం నిజగాద చైనమ్॥౧౯॥

రాధీక్ష్యోర్యస్య విప్రశ్నః॥౩౯॥

సుహృదే సముపాగతాయ మార్గే కుశలం రాధయతే స్మ సంభ్రమేణ।
ఐక్షిష్ట తదిష్టబాన్ధవేభ్యో హృదయం బిభ్రదసుస్థమార్ద్రచేతాః॥౨౦॥

ప్రత్యాఙ్భ్యాం శ్రువః పూర్వస్య కర్తా ॥౪౦॥

సుహృదా పథి కశ్చిదర్థితోఽన్యః ప్రతిశుశ్రావ తదాశు సర్వమస్మై।
భర్తారమయాచతాపరోఽశ్వం తస్మై సాదరమాశృణోత్తదుక్తమ్ ॥౨౧॥

అనుప్రతిగృణశ్చ ॥౪౧॥

ధ్వనితం పటహేన యన్నృపస్య ప్రతిశబ్దేన తదాశు కుఞ్జభాజా।
పటహాయ గిరిః సమీపవర్తీ సపది ప్రత్యగృణాదివాబ్ధిధీరమ్ ॥౨౨॥

సాధకతమం కరణమ్ ॥౪౨॥ దివః కర్మ చ ॥౪౩॥

నిర్జగామ తురగేణ సైన్యతః స్వల్పసైనికపరిచ్ఛదో నృపః।
దేవితుం మృగకులే శనైః(రైః) శరాన్దీవ్యతశ్చ నృపతీన్నిరీక్షితుమ్ ॥౨౩॥

పరిక్రయణే సంప్రదానమన్యతరస్యామ్ ॥౪౪॥

ఏకేన పాదాఙ్కశతేన కశ్చిదశ్వం పరిక్రీతముపారురోహ।
అశ్వోఽపి పాదాఙ్కశతాయ తస్మాద్వరం పరిక్రీతమవాప వాహమ్ ॥౨౪॥

ఆధారోఽధికరణమ్ ॥౪౫॥

ఆస్థితస్య తురగే మహీపతేరూర్ధ్వపూరమభిపూరితౌ శరైః।
ఆహితావుభయతస్తురఙ్గమం భానవీం రుచిమవాపతుః పరామ్ ॥౨౫॥

అధిశీఙ్స్థాసాం కర్మ ॥౪౬॥

యమధిశిశ్యే మృగకులం విభయమధ్యాస్త యం భూపతిః స్వయమ్।
నాధ్యతిష్ఠత్తం వనోద్దేశమన్యో నృపాప్రతీక్షయా॥౨౬॥

అభినివిశశ్చ॥౪౭॥

ధృతసశరశరాసనేఽపి లోకే మృగవధకౌతుకకౌతుకానురాగే।
కిమభినివిశతే పురా న హింసాం ప్రభురవశే మహతాం కుతోఽథ వాస్థా॥౨౭॥

ఉపాన్వధ్యాఙ్వసః॥౪౮॥

ఉపవసతి సదా యం సింహసంఘో వనాన్తం
యమధివసతి వీర్యం సింహసంఘం చ నిత్యమ్।

అనువసతి పురా తన్మానమీశస్య కోప-
స్త్వరితగతిరతస్తామావసద్ధాం ససైన్యః॥౨౮॥

కర్తురీప్సితతమం కర్మ॥౪౯॥ తథాయుక్తం చానీప్సితమ్॥౫౦॥ అకథితం చ॥౫౧॥
గతిబుద్ధిప్రత్యవసానార్థశబ్దకర్మాకర్మకాణామణికర్తా స ణౌ॥౫౨॥ హృక్రోరన్యతరస్యామ్॥౫౩॥

రరక్ష సత్త్వాని మమర్ద కణ్టకాన్యథైవ రాజా నగరే నరప్రియః।
ఉద్వేజయఙ్ఛాత్రవలోకమోజసా వనేఽపి తద్వద్వనజాయతేక్షణః॥౨౯॥

నిర్జితాని యది లోచనాని నస్త్వద్వధూభిరవలోక్యతామితః।
ఉత్పపాత హరిణీకదమ్బకం వక్తుమిత్థమివ భూపతిం తతః॥౩౦॥

దుదోహ యామాత్మసుతః పయో మృగీమయాచతాన్యో నృపమాశు తద్ద్వయమ్।
రురోధ తాం తాం భువమేవ హుంకృతం పురఃసరం మార్గమపృచ్ఛతాదృతః॥౩౧॥

అభిక్షతేశో ధనురగ్రయాయినం ఫలాని చేతుం స తరూన్క్షణం స్థితః।
ఉవాచ భూపానితి గాం ప్రపశ్యతః ప్రశాస్మి సింహాన్వినయన్నృపానివ॥౩౨॥

నృపాః పురః స్వాన్పురుషానజీగమన్మృగాంశ్చ హన్తుం శ్వగణానబోధయన్।
శ్వవాయసం మాంసమబూభుజన్క్షణాదగాపయన్స్వాన్మృగఘాతిగీతకాన్॥౩౩॥

అశాయయన్యానిషుభిర్మహామృగానహారయంస్తాన్పురుషైః పురఃసరైః।
నిజాలయాన్కేచిదజీహరన్నరానకారయన్సర్వమిమం నృపాః పరాన్॥౩౪॥

స్వతన్త్రః కర్తా॥౫౪॥ తత్ప్రయోజకో హేతుశ్చ॥౫౫॥

భయాకులాశ్వీయవివర్జితాన్తికస్తతో వరాహః కుపితః సమీయివాన్।
అఘాని(తి) రాజ్ఞా స్వయమేవ పత్త్రిణా న కారయామాస పరేణ విగ్రహమ్॥౩౫॥

ఇతః ('అధిరీశ్వరే(౯౭)' ఇతి యావత్) నిపాతాధికారః।

ప్రాగ్రీశ్వరాన్నిపాతాః॥౫౬॥ చాదయోఽసత్త్వే॥౫౭॥ ప్రాదయః॥౫౮॥ ఉపసర్గాః క్రియాయోగే॥౫౯॥ గతిశ్చ॥౬౦॥ ఊర్యాదిచ్విడాచశ్చ॥౬౧॥ అనుకరణం చానితిపరమ్॥౬౨॥ ఆదరానాదరయోః సదసతీ॥౬౩॥ భూషణేఽలమ్॥౬౪॥ అన్తరపరిగ్రహే॥౬౫॥ కణేమనసీ శ్రద్ధాప్రతీఘాతే॥౬౬॥ పురోఽవ్యయమ్॥౬౭॥ అస్తం

చ ॥౬౮॥ అచ్ఛ గత్యర్థవదేషు ॥౬౯॥ అదోఽనుపదేశే ॥౭౦॥ తిరోఽన్తర్ధౌ ॥౭౧॥ విభాషా కృఞి ॥౭౨॥ ఉపాజేఽన్వాజే ॥౭౩॥ సాక్షాత్ప్రభృతీని చ ॥౭౪॥ అనత్యాధాన ఉరసిమనసీ ॥౭౫॥ మధ్యేపదేనివచనే చ ॥౭౬॥ నిత్యం హస్తేపాణావుపయమనే ॥౭౭॥ ప్రాధ్వం బన్ధనే ॥౭౮॥ జీవికోపనిషదావౌపమ్యే ॥౭౯॥

చమూమసత్కృత్య పరాక్రమోర్జయా మహీమలంకృత్య మహేభమౌక్తికైః।
స్థితః పురః కీర్ణకరాలకేసరః ప్రభుం ప్రతి ప్రస్తుతవిక్రమో హరిః॥౩౬॥

ఊరీకృత్య క్ష్మాభృతా తస్య పాతం హస్తేకృత్య వ్యాతతజ్యం చ చాపమ్।
విద్ధః సింహో వక్షసి క్షిప్రమారాదస్తంగత్య ప్రాణవృత్త్యా విముక్తః॥౩౭॥

సాక్షాత్కృత్య క్ష్మాపతిః సంహృతేషుః శ్యామీకృత్య వ్యోమ దృష్టిప్రసాదైః।
ఏణీవ్రాతః ప్రాద్రవత్రాప్తరంహా మిథ్యాకృత్య క్షత్త్రియేషుప్రపాతాన్॥౩౮॥

మనసికృత్య మృగగణోఽనుసృతిం పూత్కృత్య సైన్యా యయుస్తతః।
శ్వగణినో నరాన్పురస్కృత్య వేగాత్తిరోభూయ గత్వరాః॥౩౯॥

రోషాన్మహిషం మహీపతిస్త్యక్త్వా యూథమదూరవర్తినమ్।
శాతేన మహేషుణా ద్విషామగ్రేకృత్య సలీలమైక్షత॥౪౦॥

ఘ్నన్తః పురుషాస్తురఙ్గిణః పాణౌకృత్య కషాం(శాం) మృగవ్రజమ్।
తం వాగురయా పరే పునః ప్రాధ్వంకృత్య కృతార్థమాయయుః॥౪౧॥

(ఇతః) కర్మప్రవచనీయాః॥౮౩॥

అనుర్లక్షణే ॥౮౪॥ తృతీయార్థే ॥౮౫॥ హీనే ॥౮౬॥ ఉపోఽధికే చ ॥౮౭॥ అపపరీ వర్జనే ॥౮౮॥ ఆఙ్ మర్యాదావచనే ॥౮౯॥ లక్షణేత్థంభూతాఖ్యానభాగవీప్సాసు ప్రతిపర్యనవః ॥౯౦॥ అభిరభాగే ॥౯౧॥ ప్రతిః ప్రతినిధిప్రతిదానయోః ॥౯౨॥ అధిపరీ అనర్థకౌ ॥౯౩॥ సుః పూజాయామ్ ॥౯౪॥ అతిరతిక్రమణే చ ॥౯౫॥ అపిః పదార్థసంభావనాన్వవసర్గగర్హాసముచ్చయేషు ॥౯౬॥ అధిరీశ్వరే ॥౯౭॥ విభాషా కృఞి ॥౯౮॥

భర్తుర్మృగానుగస(మ)మన్వగమఙ్గనా యే

త్రైః సిన్ధురన్వవసితో వనరాజిమాప్తః।

ఉష్ణక్లమః పరిజహే చ చిరాయ తస్యా-

మన్వర్జునం జగతి ధన్వినమీక్షమాణైః॥౪౨॥

ఉప సురాధిపతిం చ్యుతవానసావుప నృపం తమిహాన్యనృపా గుణైః।

స జలపల్వలపఙ్కవినిర్గతం నృపతిరైక్షత సూకరమగ్రతః॥౪౩॥

నృపమవదదిదం పుమానదూరాదముమవలోకయ దంష్ట్రిణం నరేన్ద్ర।

భయమప హృదయాద్భయాదివాస్తే పరి పరదారశిశువ్రజాశ్చ యస్య॥౪౪॥

దంష్ట్రాగ్రభిన్నాద్రిశిలావితానప్రోద్ధూతధూలీధవలీకృతాఙ్గః।

ఆ ముక్తనిఃశేషవిపక్షశఙ్కమా కాననం తాన్పరిహిణ్డతేఽసౌ॥౪౫॥

పోత్రం ప్రతీమే శుభదే(?)ఽస్య దంష్ట్రే సింహోఽపి చాముం ప్రతి శఙ్కమానః।

స్యాదత్ర నైనం ప్రతి కిం వనస్య స్థితాఙ్గమఙ్గం ప్రతి యస్య శక్తిః॥౪౬॥

న వీక్షతేఽముం ప్రతి సంయతః పుమానయం మహౌజా యమతః ప్రతి ధ్రువమ్।

ఉపాగతాయైష జనాయ శక్తిమాన్భయం పరేభ్యః ప్రతి గచ్ఛతీచ్ఛయా॥౪౭॥

సుసిక్తయా యః సరసః పయోభిస్తన్వాతిసిక్తః కురుతే ధరిత్రీమ్।
అతిస్తుతిర్యా విహితా మయాస్య పాపస్య దేవాత్ర తథాభ్యనుజ్ఞా॥౪౮॥

ద్విరదానపి కేసరోద్ధతైరపి సిఞ్చేత్సలిలైః సకర్దమైః।
విచరన్నురువారిణి ప్రియామపి సిఞ్చేదపి సేవనం వనమ్॥౪౯॥

సమరం పరితః పరిభ్రమన్నపి సిఞ్చేదసృజా మృగాధిపాన్।
అపి సిఞ్చ వపుర్మహాత్మనో దయితామిత్థమివానుమన్యతే॥౫౦॥

యథాసుఖం భ్రామ్యతి యూథమేతద్విముచ్య శఙ్కామపి సూకరేఽత్ర।
భిన్ద్వ్యేనమారాదవలోకయన్తం త్వం యావదేషోఽధికరోతి లక్ష్యమ్॥౫౧॥

నిశితశరవిభదేత్రోటితం పన్నగం వా
త్వరితమతితురఙ్గం సంభ్రమాదీయివాంసమ్।
నరపతిరకృతాస్థం భల్లమాదాయ దోర్భ్యాం
ద్రుతముపరి విభిన్నం కీలయామాస భూమ్యామ్॥౫౨॥

విహితవనవిహారః పార్థివైరభ్యుపేతః
పవనజవతురఙ్గక్రాన్తపృథ్వీవిభాగః।
రుచిరభవనకక్ష్యాసంనివేశాభిరమ్యం
శిబిరమభినివిష్టం నర్మదాకచ్ఛమాప॥౫౩॥

ఇతి శ్రీకాశ్మీరికభట్టభీమవిరచితే రావణార్జునీయే మహాకావ్యే ఆకడారాదిపాదే తృతీయః సర్గః।

ద్వితీయాధ్యాయస్య ప్రథమపాదే చతుర్థః సర్గః।

అవ్యయం
విభక్తిసమీపసమృద్ధివృద్ధ్యర్థాభావాత్యయాసంప్రతిశబ్దప్రాదుర్భావపశ్చాద్యథానుపూర్వ్య-యౌగపద్యసాదృశ్యసంపత్తిసాకల్యాన్తవచనేషు॥౬॥

అధిస్త్రి రాజ్ఞాం పటునా ప్రజల్పతా గుణానుపాన్తఃపురమాయయౌ తతః।
సునారి బిభ్రద్భృతభూరిభూషణం న యత్ర దుర్భృత్యమపేత మణ్డలమ్॥౧॥

సుగన్ధి మూర్చ్ఛద్ఘనధూపధూమే నిర్మక్షికం నిర్మష(శ)కం చ యత్ర।
సుసిక్తసంమృష్టమహీవిభాగే నీరేణు రేజే నితృణం చ నిత్యమ్॥౨॥

అన్వీశ్వరం తత్ర వివేచితాసావనుప్రధానం జనతా వినేశా।
సరక్ష్యనుప్రీతివధూజనం చ సదివ్యచారి ప్రభురీక్షతే తమ్॥3॥

సలక్ష్మి మూర్త్యా సముపాదధానః సవిభ్రమం యో దదృశే వధూభిః।
మహాత్మనా యేన చ నీతిభాజా దురాపమిత్యర్జున ఇత్యవాపే॥౪॥

యథా సాదృశ్యే॥౭॥ యావదవధారణే॥౮॥ సుప్ప్రతినా మాత్రార్థే॥౯॥ అక్షశలాకాసంఖ్యాః పరిణా॥౧౦॥

యథాప్రధానం ప్రభురీక్షమాణో జగాద యావత్ప్రణయం ప్రియాస్తాః।
జగామ దుఃఖం సమమాశు తాసాం భర్తృప్రసాదో హి ముదేఽబలానామ్॥౫॥

విభాషా ॥౧౧॥ అపపరిబహిరఞ్చవః పఞ్చమ్యా ॥౧౨॥

అపామరావాసముపాగతాజ్ఞం పు(ప)రీన్ద్రభుక్త్రాణవిధానశౌణ్డమ్ ।
బహిఃసముద్రం శమితాఖిలారిం ప్రీతిం స్త్రియస్తం సమవాప్య జగ్ముః ॥౬॥

ఆఙ్ మర్యాదాభివిధ్యోః ॥౧౩॥ లక్షణేనాభిప్రతీ ఆభిముఖ్యే ॥౧౪॥ అనుర్యత్సమయా ॥౧౫॥

ఆదేవతం రూపజితాఙ్గనాస్తాః ప్రత్యఙ్గమాబద్ధవిచిత్రభూషాః ।
అన్వీశ్వరం కల్పితదృష్టిపాతా రాజాపి పశ్యన్సమవాప తోషమ్ ॥౭॥

యస్య చాయామః ॥౧౬॥ తిష్ఠద్గుప్రభృతీని చ ॥౧౭॥

దధుర్దృశోఽనుశ్రవణాన్తమాప్తా భ్రువోఽనునేత్రం చ సమాగతాస్తాః ।
తిష్ఠద్గుతారా ఇవ కాన్తిభాజో వహద్గుపద్మిన్య ఇవాబ్జనేత్రాః ॥౮॥

పారేమధ్యే షష్ఠ్యా వా ॥౧౮॥

కర్ణార్పితేన్దీవరఖణ్డమేకం మధ్యేకపోలం ప్రతిబిమ్బముక్తమ్ ।
పురంధ్రిమధ్యం సముపాగతాయా వ్యరాజతాఖణ్డమివాబలాయాః ॥౯॥

విస్తారికాఞ్చీపదభారఖిన్నా పారేవధూరూపసమాశ్రితాన్యా ।
అదృశ్యతేశేన విశేషదృశ్యా వియోగపారం సముపాగతాత్మా ॥౧౦॥

సంఖ్యా వంశ్యేన ॥౧౯॥

లలాటికోద్భాసిముఖారవిన్దామధ్యం తథాన్యా వలిభం దధానా।
వపుర్విశేషేణ నివేదయన్తీ పఞ్చాత్మభూవాణమివాత్మవేశమ్॥౧౧॥

నదీభిశ్చ॥౨౦॥ అన్యపదార్థే చ సంజ్ఞాయామ్॥౨౧॥

వయం పురైక్షామహి సప్తసిన్ధు ప్రభో యథా పఞ్చనదం తథాద్య।
న యత్ర పాపప్రతి నర్మదాం తాం పశ్యేమ రాజేతి కయాచిదూచే॥౧౨॥

తథేతి తస్యా వచనం నరేన్ద్రో భ్రువైవ లీలానతయానుమత్య।
స కీర్తినాదం శమితాఖిలారిశ్చచాల నారీసహితః సలీలమ్॥౧౩॥

తత్పురుషః॥౨౨॥ ద్వితీయా శ్రితాతీతపతితగతాత్యస్తప్రాప్తాపన్నైః॥౨౪॥ స్వయం క్తేన॥౨౫॥

శోభాశ్రితాస్తాః పరితః ప్రజేశం రత్నాకరాతీతయశఃప్రవాహమ్।
కృతాఖిలాపత్పతితారిలోకం విపద్గతానామనుకమ్పితారమ్॥౧౪॥

వధూముఖన్యస్తమనోజ్ఞదృష్టిం సదా సుఖప్రాప్తజనానుయాతాః।
రేజుర్ముదాపన్నమనువ్రజన్త్యః కరేణవః కాన్తమివామరేభమ్॥౧౫॥

ఖట్వా క్షేపే॥౨౬॥ సామి॥౨౭॥

ఖట్వాధిరూఢానపి పావయన్తీం పుణ్యాం నదీమి(మీ)క్షితుమాహితేచ్ఛాః।
మహీభృతః సామివిలోకితైస్తా మనో హరన్త్యః సవిలాసమీయుః॥౧౬॥

కాలాః ॥౨౮॥ అత్యన్తసంయోగే చ ॥౨౯॥

క్షపాధిరూఢాః పురమిన్దుభాసో జనస్య దృష్టా రమయన్తి దృష్టిమ్ ।
అత్యన్తరమ్యా నృపతేర్మనుష్యాః స్వయంవృతా రాత్రిదివం పురస్తాత్ ॥౧౭॥

తృతీయా తత్కృతార్థేన గుణవచనేన ॥౩౦॥

తతోఽతిపురాగమఖణ్డతీరా రేవా క్రమేణాప్యత పార్థివేన ।
పుణ్యార్థమిచ్ఛద్భిరుపాస్యమానా ముముక్షుభిశ్చార్థపరాఙ్ముఖైః ॥౧౮॥

పూర్వసదృశసమోనార్థకలహనిపుణమిశ్రశ్లక్ష్ణైః ॥౩౧॥

త్రికల్పపూర్వా సరితాం వరా యా రాజ్ఞా తమోభిత్సదృశేన యుక్తా ।
కాలుష్యహీనా జననీసమా యా ఝషోరుమాలాకలహం వహన్తీ ॥౧౯॥

వేదాఙ్గవిద్యానిపుణైరుపేతా సరోజమిశ్రామ్బురనేకభృఙ్గీ ।
గజాహతిశ్లక్ష్ణపతత్తటాన్తా తమాలమాలాఞ్చితతీరభాగా ॥౨౦॥

కర్తృకరణే కృతా బహులమ్ ॥౩౨॥ కృత్యైరధికార్థవచనే ॥౩౩॥

కరీన్ద్రహస్తాగ్రవిలూనపద్మా మత్స్యాహతామ్బుర్దధతీ విలోలాః ।
ఓష్ఠావలోప్యాః శఫరీస్తిమీనాం నభఃపతద్వాయసపేయపూరా ॥౨౧॥

అన్నేన వ్యఞ్జనమ్ ॥౩౪॥ భక్ష్యేణ మిశ్రీకరణమ్ ॥౩౫॥

దధార దధ్యోదనశఙ్కయా తం సైన్యాధ్వభిః ఫేనచయం తఠేన।
సితాసితా రాజతి వాలుకా చ యస్యాం సమన్తాత్తిలతణ్డులాభా॥౨౨॥

చతుర్థీ తదర్ధార్ధబలిహితసుఖరక్షిత్రైః॥౩౬॥

సయూపదారూణి దధౌ తటాభ్యాం వనాని యా తాపసరక్షితాని।
పుష్పాణి తోయేన తటద్రుమాణాం యయావివామ్భోధివలం(లిం) గృహీత్వా॥౨౩॥

కల్కాంశుకా దృష్టిసుఖావలోకా ఫలైరతిథ్యర్ధముపాచరన్తః।
సమున్నతిం సత్త్వహితాం దధానా యస్యాం మునీన్ద్రాస్తటపాదపాశ్చ॥౨౪॥

పఞ్చమీ భయేన॥౩౭॥ అపేతాపోఢముక్తపతితాపత్రస్తైరల్పశః॥౩౮॥

తోయేభసంపాతభయప్రణశ్యన్మత్స్యవ్రజా ధూతవికాసిపద్మా।
పద్మాకరాపేతసరోజరేణూ రేణూచ్చయామోదరణద్ద్విరేఫా ॥౨౫॥

పుష్పాణి శాఖాపతితాని యస్యామావర్తముక్తాన్యుపయాన్తి భృఙ్గాః।
మృగాధిపత్రస్తపలాయమానవనేభసంన్యస్తపయశ్చయాయ॥౨౬॥

స్తోకాన్తికదూరార్థకృచ్ఛ్రాణి క్తేన॥౩౯॥

ఉదగ్రవంశాద్గిరితః ప్రవృత్తే జనం పునన్త్యావుదధిం ప్రయాతే।
పూర్వేణ గఙ్గా భువి యా పరేణ స్తోకాద్గతే సామ్యమిమే ను మన్యే॥౨౭॥

దూరాదుపేతం పయసాం దదా యా తయా(థా)న్తికాదాగతమస్తతాపమ్।
కృచ్ఛ్రాదవాప్తం జననీవ పుత్రం కరోత్యలం దర్శనతోఽపి లోకమ్॥౨౮॥

సప్తమీ శౌణ్డైః॥౪౦॥ సిద్ధశుష్కపక్వబన్ధైశ్చ॥౪౧॥

యా స్నానశౌణ్డాన్పరలోకసిద్ధాన్సంసారబన్ధచ్ఛిదురాన్ద్విజాతీన్।
అతీరశుష్కాంశ్చ దధార వృక్షాఞ్ఛాఖాగ్రపక్వం దధతః ఫలౌఘమ్॥౨౯॥

ధ్వాఙ్క్షేణ క్షేపే॥౪౨॥ కృత్యైర్ఋణే॥౪3॥ సంజ్ఞాయామ్॥౪౪॥

న తీర్థకాకైః సముపాస్యతే యా స్నానం హి యత్త్రకృతం కృతం యత్।
ఋణం మనుష్యా దధతే పితృభ్యో యదమ్బుదానాదిహ లోకదేయమ్॥3౦॥

క్తేనాహోరాత్రావయవాః॥౪౫॥ తత్ర॥౪౬॥ క్షేపే॥౪౭॥

పూర్వాహ్ణయుక్తా రవితేజసా యా పునాతి పాపానమరాపగేవ।
యాం వర్జయిత్వా తపసే ప్రయాణమన్యత్ర పుంసాముదకేవిశీర్ణమ్॥3౧॥

అలబ్ధగాధేఽమ్బుసి సంచరన్తః ప్రకృష్టదేహాయతయః ప్రభూతాః।
వదన్తి యస్యాస్తిమయః ప్రమాణం న కూపమణ్డూకగణాః కదాచిత్॥3౨॥

పూర్వకాలైకసర్వజరత్పురాణనవకేవలాః సమానాధికరణేన॥౪౯॥

యస్యా హ్రదం గ్రాహవిముక్తతోయం నష్టాగతామ్భోజవనాభిరామమ్।
ఏకప్రభుః సర్వవధూసమేతః స్నాతుం కరీవావతతార రాజా॥33॥

యథాయథం భూపతయోఽవతీర్య జగాహిరేఽమ్భాంసి వధూసమేతాః।
సత్యః ప్రవాదో జగతి ప్రసిద్ధో యథైవ [రాజా] హి తథా ప్రజాపి॥౩౪॥

నిరస్తనిఃశేషజరత్తృణాస్తం పురాణభృత్యాహితతీవ్రకక్ష్యమ్।
నవామ్బురమ్యం జలమాప రాజా పరిభ్రమత్కేవలకామినీకమ్॥౩౫॥

దిక్సంఖ్యే సంజ్ఞాయామ్॥౫౦॥ తద్ధితార్థోత్తరపదసమాహారే చ॥౫౧॥

పూర్వావతీర్ణా ప్రమదైత్య కాచిత్సప్తర్షిమధ్యస్థమరున్ధతీవ।
స పూర్వపఞ్చాలపతిం పతిం తం సిషేచ ఘర్మామ్బుకణార్ద్రదేహమ్॥౩౬॥

స దక్షిణక్ష్మాప్రియలోకగుప్తస్తథోత్తరాశైః క్షితిపైరుపేతః।
తత్రాభిరేమే రమయన్ప్రియాస్తాః కరీవ శాక్రః కరిణీర్నరేన్ద్రః॥౩౭॥

ఖే సహస్రగవమణ్డలమర్కం తేజసాయతసహస్రభుజీం సః।
భూపతిర్దధదువాహ వధూనాం సౌమ్యతాం చ రతయే బహుచన్ద్రమ్॥౩౮॥

కుత్సితాని కుత్సనైః॥౫౩॥

దాక్షిణ్యయుతోఽమ్బుమజ్జనే హా రాజా తామపి రఞ్జయాంబభూవ।
అత్రాపి కృతా న రూపసిద్ధిర్వైయాకరణ[ఖ]స్చినేవ ధాత్రా॥౩౯॥

పాపాణకే కుత్సితైః॥౫౪॥

అపాపచేష్టం స విలాసినం జనం సరిజ్జలం చాన(ణ)కసత్త్వవర్జితమ్।
అవాప్య రేమే సుతరాం నరాధిపో న తోషయేత్కం గుణవత్సమాగమః॥౪౦॥

ఉపమానాని సామాన్యవచనైః॥౫౫॥

సరిజ్జలక్షాలితచన్దనేషు ప్రియఙ్గుగౌరేషు వధూస్తనేషు।
సక్తోఽపి జజ్ఞే న సరోజరేణు కో వాత్మలాభం లభతే సమానే॥౪౧॥

ఉపమితం వ్యాఘ్రాదిభిః సామాన్యాప్రయోగే॥౫౬॥

ఉచ్చాన్తపుష్పశ్చలపుష్కరాగ్రః కరీవ తేనాహృతసాన్ద్రపఙ్కః।
క్షోభం సమానీయత వారిరాశిః క్షిప్రం వరవ్యాఘ్రసమాగమేన॥౪౨॥

విశేషణం విశేష్యేణ బహులమ్॥౫౭॥

కాన్త్యా సమానత్వమపి శ్రితానాం సృష్టాని రాజ్ఞః సువధూజనస్య।
సవిభ్రమానీతి విలోచనాని నీలోత్పలానాముపరి స్థితాని॥౪౩॥

పూర్వాపరప్రథమచరమజఘన్యసమానమధ్యమధ్యమవీరాశ్చ॥౫౮॥

ప్రియేణ పూర్వాలపనేన కాచిత్సంమానితాం వీక్ష్య తదాపరస్త్రీమ్।
చుకోప పత్యే ప్రథమవ్యలీకం సుదుఃసహం నో చరమాపరాధః॥౪౪॥

జఘన్యమేకం సలిలేన లమ్బితా సమాననారీభిరుదీక్షితాపరా।
వధూర్న మధ్యానునయైర్న చోత్తమై రుషం జహౌ వీరవరేణ రోషితా॥౪౫॥

శ్రేణ్యాదయః కృతాదిభిః ॥౫౯॥

శ్రేణీకృతా స్నానవిధౌ వధూనాం సుగన్ధినిశ్వాసహతా ద్విరేఫాః।
నిపేతురాస్యేషు విముచ్య పద్మాన్గుణార్థినో గుణ్యతమాన్భజన్తే॥౪౬॥

క్తేన నఞ్విశిష్టేనానఞ్ ॥౬౦॥

కృతాకృతం సర్వమచిన్తయిత్వా పరాభ్రమన్త్యః పరితః స్త్రియస్తాః।
ముఖేన్దుశోభాపరిభూతపద్మా గతాగతం వారిణి తత్ర చక్రుః॥౪౭॥

సన్మహత్పరమోత్తమోత్కృష్టాః పూజ్యమానైః॥౬౧॥

సదాస్యభాజః సుమహాపయోధరాః శ్రితా నదీం తాం పరమాబ్జమాలినీమ్।
యుతా నృపేణోత్తమనాయకేన తాః శ్రియం తదోత్కృష్టగుణాం దధుః స్త్రియః॥౪౮॥

వృన్దారకనాగకుఞ్జరైః పూజ్యమానమ్॥౬౨॥ కిం క్షేపే॥౬౪॥

నరేన్ద్రవృన్దారకమమ్బుమధ్యే తం భృత్యరాగాహితరక్షమేకమ్।
విలోక్య లోకః పరకుఞ్జరారిం మేనే సురేశం దివి కింసఖాయమ్॥౪౯॥

పోటాయువతిస్తోకకతిపయగృష్టిధేనువశావేహద్బష్కయణీప్రవక్తృశ్రోత్రియాధ్యాపకధూర్తైర్జాతిః॥౬౫॥

జలాభిషేకాహితశీతకమ్పా స్త్రీస్తోకభాజం సహమేత్య పో....।

ఉపేక్షమాణం నరధూర్తమన్యా సమాలిలిఙ్ఖాశు విముచ్య మానమ్॥౫౦॥

కతిపయతిమిసంయుతే సమన్తాదలియువతివ్రజసేవితాబ్జరాశౌ।
పయసి కరివశేవ కాచిదేకా భ్రమతి పురా ను సఖీజనం విశఙ్కా॥౫౧॥

మూకత్వమాసాద్య జలప్రసఙ్గాన్నారీజనస్యోత్తరతస్తటాని।
హంసప్రబద్ధస్తనితం న బద్ధా శిఞ్చాం దధుః ప్రాగివ నూపురాణి॥౫౨॥

శిలీముఖాధ్యాపకతో గృహీతైః ప్రాప్యేవ పద్మాకరమఙ్గనానామ్।
వినిర్యతీనాం రచనా నినాదైర్వ్యపూరయామాసురలం దిగన్తాన్॥౫౩॥

తస్మై జనాయాన్తికమాగతాయ స్వాదూని దేహక్లమనాశకాని।
సుఖోపభోగ్యాని చిరాయ రేవా పయాంసి గోధేనురివాదితైకా॥౫౪॥

ప్రశంసావచనైశ్చ॥౬౬॥

పద్మాకరాభ్యాశముపాగతానాం విలోక్య రాజ్ఞా నిజసున్దరీణామ్।
చిరాయ దూరం విజితం విజజ్ఞే హంసప్రకాణ్డస్య గతం గతేన॥౫౫॥

యువా ఖలతిపలితవలినజరతీభిః॥౬౭॥

యువతిభిరుపగమ్య మధ్యభాగం
విఘటితపత్త్రసరోరుహామ్బుశేషా।
యువఖలతిరివాబ్జినీ విరేజే
ప్రతిదిశమక్షతచారుపత్త్రశోభా॥౫౬॥

త్వరితపదముపేత్య మూర్ధ్ని సఖ్యా వినిహితచన్దనచూర్ణముష్టిరన్యా।
పునరవతరణాయ వారిరాశౌ యువపలితేవ కృతాఙ్గనా చిరాయ॥౫౭॥

స్ఖలితగతిరుపేతదేహకమ్పా పరమపరిస్ఫుటభాషిణీ వినమ్రా।
అభిసలిలనిమజ్జనాత్తశీతా యువజరతీవ సముత్తతార నారీ॥౫౮॥

కృత్యతుల్యాఖ్యా అజాత్యా॥౬౮॥ వర్ణో వర్ణేన॥౬౯॥

పానీయశీతం పరితః ప్రవాహం మహీపతిస్తుల్యమహాన్తమాప్య।
రేమే స హంసాలివితానసేవ్యం సితాసితం పద్మవనం దధానమ్॥౫౯॥

కుమారః శ్రమణాదిభిః॥౭౦॥ చతుష్పాదో గర్భిణ్యా॥౭౧॥

యా భీత్యభీతా(?)కరిణీవ శీఘ్రం గోగర్భిణీవ క్వచిదేత్య మన్దమ్।
కుమారతామప్యుపసేవ్యమానా స్నాతో ముదేఽభూన్నృపతేర్నదీ సా॥౬౦॥

మయూరవ్యంసకాదయశ్చ॥౭౨॥

యా మయూరవ్యంసకైర్యుతా వర్షాయమానా పతజ్జలా।
సకమలా శరద్యమానా వా హంసవ్రజైరైక్షి భూభుజా॥౬౧॥

స చిరమితి విహృత్య ప్రీతయే ప్రాణభాజాం
సరసిరుహపరాగవ్రాతపిఙ్గాఙ్గకాన్తిః।
సరితమవనినాథస్త్యక్తుమిచ్ఛుః ప్రతస్థే

దినమపి దినభర్తా గన్తుమస్తాచలేన్ద్రమ్ ॥౬౨॥

ఇతి శ్రీరావణార్జునీయే మహాకావ్యే సమర్థపాదే చతుర్థః సర్గః ॥౪॥

దివితీయాధ్యాయస్య ద్వితీయపాదే పఞ్చమః సర్గః।

పూర్వాపరాధరోత్తరమేకదేశినైకాధికరణే ॥౧॥

అవనేరవముచ్య పూర్వకాయం కిరణౌఘోఽపరకాయమాప భానోః।
తమనుప్రయయుస్తమాంసి దూరే కరివృన్దాని శనైర్భియేవ సింహమ్ ॥౧॥

తమసాధరకాయమావృతం తం కిరణైరుత్తరకాయమాత్తకాన్తిః।
గిరయో దధురానతే పతఙ్గే ధృతరాత్రిందినవిభ్రమాః సమన్తాత్ ॥౨॥

అర్ధం నపుంసకమ్ ॥౨॥

మృదుతేజసి లోహితాయమానే శనకైర్యాతి రవావుపాస్తశైలమ్।
గగనేషు విమూర్చ్ఛనావనానాం తిమిరేణ కృతార్ధశర్వరీవ ॥౩॥

ద్వితీయతృతీయచతుర్థతుర్యాణ్యన్యతరస్యామ్ ॥౩॥

ద్వితీయవాపీం దయితా వనాన్తే వాపీద్వితీయం చ రథాఙ్గనామా।
దీనావయాతాం కరుణౌ రువన్తౌ కస్యాథ వా ప్రేమ న దుఃఖహేతుః॥౪॥

ఆశాతృతీయం పరిహాతుకామః పశ్చాత్ప్రతఙ్గః పరిహీనశక్తిః।
ప్రాగ్ధ్వాన్తసంతాపవశాదివౌష్ణ్యం తృతీయపృథ్వ్యాః ప్రతిసంజహార॥౫॥

ఆశాచతుర్థం సవితర్యుపేతే చతుర్థశైలే పరిదృశ్యకాన్తౌ।
విమూర్చ్ఛితా దిక్తిమిరేణ పూర్వా కృష్ణేన వాచ్ఛాద్యత కమ్బలేన॥౬॥

వియత్తురీయం సవితా ప్రముచ్య స్థితస్తురీయాస్తమహీధ్రశృఙ్గే।
విలోక్య లోకం తమసాభిభూతం క్రోధాదివారక్తతరో బభూవ॥౭॥

ప్రాప్తాపన్నే చ ద్వితీయయా॥౪॥

ప్రాప్తధ్వాన్తాం పద్మినీం మ్లానపద్మాం ధ్వాన్తప్రాప్తాం దీర్ఘికాం చావలోక్య।
జగ్ముః క్షిప్రం పక్షిణః క్వాపి దూరాదాపత్ప్రాప్తం సేవతే కశ్చిదేవ॥౮॥

సంసుప్తమబ్జోదరవాసధామ్ని స్వకాన్తమాపన్నసుఖం విలోక్య।
భృఙ్గీ సుఖాపన్నతరాశు జాతా న కస్య రత్యై రహసి ప్రియాప్తిః॥౯॥

కాలాః పరిమాణినా॥౫॥

స్ఫురదల్పకరః శనైః ప్రసర్పన్నపరక్ష్మాధరమూర్ధ్ని రక్తమూర్తిః।
కలభస్య దివాకరః సమగ్రాం వ్యహజాతస్య సమగ్రతాముువాహ॥౧౦॥

నఞ్ ॥౬॥ ఈషదకృతా ॥౭॥ షష్ఠీ ॥౮॥

అతిగ్మధామానమపి ప్రయాన్తం తమీషదాలోహితమంశుమన్తమ్ ।
ఏష్యద్వియోగాని సమాకులాని ద్రష్టుం న చక్రాహ్వయుగాని శేకుః ॥౧౧॥

యాజకాదిభిశ్చ ॥౯॥ న నిర్ధారణే ॥౧౦॥

అమ్బుఃపరిచారకా ద్విరేఫా విజ్ఞాయాహితసంభ్రమా భ్రమన్తః ।
యాః సత్కుసుమాః కుముద్వతీనాం సంపన్నాధికసౌరభా యయుస్తాః ॥౧౨॥

పూరణగుణసుహితార్థసదవ్యయతవ్యసమానాధికరణేన ॥౧౧॥

భానోర్ద్వితీయే మహసి ప్రలీనే సాంధ్యే ప్రసుప్తాసు మృణాలినీషు ।
వ్యక్తిం యయౌ మూర్చ్ఛతి తామసౌఘే భృఙ్గస్య కార్ష్ణ్యం కుముదాకరేషు ॥౧౩॥

విసస్య తృప్తా విహగాః ప్రయాతా వాసాయనైకః ఖలు చక్రవాకః ।
కాన్తారవాకర్ణనసంవృతాస్రస్తుల్యే ఖగత్వేఽపి విధుర్న తుల్యః ॥౧౪॥

దినస్య కృత్వా మహిమానముచ్చైర్లోకస్య కర్తవ్యశతం చ శశ్వత్ ।
ధ్వాన్తాగమస్య ద్విషతో గతస్య హితస్య మిత్రస్య న సంస్మరేత్కః ॥౧౫॥

క్తేన చ పూజాయామ్ ॥౧౨॥

జగతాం మహితా తతోఽనుసంధ్యా పతితా చాసితమాలయం దధానా ।
రవివాజిఖురాగ్రపాతజన్మా విబభౌ ధూలిరివారుణామ్బరస్య ॥౧౬॥

అధికరణవాచినా చ ॥౧౩॥ కర్మణి చ ॥౧౪॥

తిమిరేణ నిరన్తరం భృతేషు భ్రమతాం భూమినభోదిగన్తరేషు।
ఆశ్చర్యమిదం శిలీముఖానాముపలమ్భః సదృశాపి యజ్జనేన ॥౧౭॥

తృజకాభ్యాం కర్తరి ॥౧౫॥

నారీర్నిమీలన్నయనా ఇవారాత్సరోరుహం శాయికయాబ్జమాలాః।
త్యక్త్వాశు భృఙ్గైరపరత్ర యాతం కృతం న కృష్ణాత్మని పోషితేఽపి ॥౧౮॥

కర్తరి చ ॥౧౬॥

తిమిరస్య విభేత్తరి ప్రణష్టే పరిబోధస్య విధాయకే పతఙ్గే।
సహసైవ గురావివాతికష్టం జనతామోహమివాగతావిచారే ॥౧౯॥

నిత్యం క్రీడాజీవికయోః ॥౧౭॥

లోకం భువి సాలభఞ్జికాం వా కృత్వార్కే తమసాం తతౌ ప్రయాతే।
భ్రేముర్మధుపాయకా ద్విరేఫా ధ్వాన్తౌఘశ్చ దిశో వినీలయన్తః ॥౨౦॥

కుగతిప్రాదయః ॥౧౮॥

సుమతాత్కుమతిం నిరస్య మన్త్రానూరీకృత్య సమాధిమామనన్తః।
అలఘావతిచేష్టితా గతేఽర్కే మునిలోకాః సముపాసతే స్మ సంధ్యామ్ ॥౨౧॥

ఉపపదమతిఙ్ ॥౧౯॥ అమైవావ్యయేన ॥౨౦॥ తృతీయాప్రభృతీన్యన్యతరస్యామ్ ॥౨౧॥

స్వాదుంకారం మత్స్యమాంసాది భుక్త్వా హంసవ్రాతైరహ్ని పద్మోపదంశమ్ ।
సాయం యాతం క్వాపి సంత్యజ్య వాపీర్యావత్కార్యం కార్యిణాం తావదాస్థా ॥౨౨॥

కలికయోపదంశమాస్వాద్య పౌష్పం ద్విరేఫా లతామధు ।
ఉపయయుః కుముద్వతీం రాత్రౌ పానప్రసఙ్గో హి క్వ వరః ॥౨౩॥

క్త్వా చ ॥౨౨॥

ఉచ్చైః కృత్య క్రౌఞ్చసంఘాః ప్రణాదైస్త్రాసం మర్త్యానప్రియం శ్రావయన్త్యః ।
నీచైః కృత్వా షట్పదాశ్చ ప్రియం వా సాయం యాతా వాసతేయం వనాన్తాత్ ॥౨౪॥

శేషో బహువ్రీహిః ॥౨౩॥ అనేకమన్యపదార్థే ॥౨౪॥

అథ సాంధ్యమరర్ద్రమాశు తేజో విరరాజాస్తమహీధరస్య మూర్ధ్ని ।
గలదుల్బణరక్తబద్ధరాగం గజచర్మేవ విసారితం హరేణ ॥౨౫॥

సంఖ్యయావ్యయాసన్నాదూరాధికసంఖ్యాః సంఖ్యేయే ॥౨౫॥ దిఙ్నామాన్యన్తరాలే ॥౨౬॥

ఉపదశాన్యాసన్నవింశాని పరితోఽధికాష్టాదశాన్యపి ।
భూషయాంచక్రుర్భాన్తి దివం జ్యోతీంషి పుష్పాణీవ క్షితిమ్ ॥౨౬॥

ద్విత్రాః కిమేతే కిము పఞ్చషాః పురః పూర్వోత్తరా దిక్కిము దక్షిణా పరా ।

వ్యక్తిర్నిరుద్ధే జగతీతి తామసైర్న ప్రావృషీవామ్బుకణావృతేఽభవత్॥౨౭॥

తత్ర తేనేదమితి సరూపే॥౨౭॥

పరితస్తిమిరం విజృమ్భమాణం దివి సాంధ్యం చ సహః కృతాత్మలాభమ్।
ఘటనాం సముపాగతే విరుద్ధే విదధాతే స్మ కచాకచీవ యుద్ధమ్॥౨౮॥

తేన సహేతి తుల్యయోగే॥౨౮॥ చార్థే ద్వన్ద్వః॥౨౯॥

అజస్రమాబద్ధవికారశోభం సాంధ్యం మహః సామ్బురుహం క్రమేణ।
సంకోచమానీతమశేషమేవ ధ్వాన్తేన మేఘద్విరదాసితేన॥౨౯॥

ఉపసర్జనం పూర్వమ్॥౩౦॥

కష్టశ్రితాః ప్రాప్య తమోవిహంగాస్తత్ఖణ్డితాః సంకుచితా నలిన్యః।
ఆలోకితం లోకహితం ప్రణష్టం కృత్వాత్మనా సంపది కస్య నాపత్॥౩౦॥

రాజదన్తాదిషు పరమ్॥౩౧॥

తమఃప్రతానావృతదృష్టయోఽపి గన్ధేన పుష్పప్రభవేన కృష్టాః।
విముచ్య సంమీలితమబ్జరాశిమగ్రేవణం భృఙ్గగణా విలీనాః॥౩౧॥

ద్వన్ద్వే ఘి॥౩౨॥ అజాద్యదన్తమ్॥౩౩॥ అల్పాచ్తరమ్॥౩౪॥

రవిదినరహితే జగత్యముష్మిన్నగనగదేహవిరోధమాదధానమ్।

ప్రలయ ఇవ జలం తమః ప్రవృద్ధం భవభవనాదివివేకమా(?)స్యదాశు ॥౩౨॥

సప్తమీవిశేషణే బహువ్రీహౌ ॥౩౫॥ నిష్ఠా ॥౩౬॥

తిమిరప్రతానవినిరుద్ధదిఙ్ముఖం
గగనం పరిస్ఫురితతారకాశతమ్।
విలసద్భుజంగతనుమేచకం బభా-
వుదరే మణిం జలనిధిం వ్యడమ్బయత్ ॥౩౩॥

వాహితాగ్న్యాదిషు ॥౩౭॥

అగ్న్యాహితం మన్దిరమాహితాగ్నయః సంప్రాప్య హుత్వానలముజ్ఝితస్రువః।
ఆమృష్టధూమావిలలోచనద్వయాః సంధ్యావిరామే ప్రతినిర్గతా ద్విజాః ॥౩౪॥

కడారాః కర్మధారయే ॥౩౮॥

ఇతి జగతి విలోక్య ప్రస్ఫురచ్చారుతారా
ఖలమివ తిమిరౌఘం నశ్వరం జృమ్భమాణమ్।
ఉదయపిహితమూర్తేస్తేజసా శీతకాన్తేః
సుఖమవహదివాశా సస్మితం వాసవీయా ॥౩౫॥

ఇతి శ్రీరావణార్జునీయే మహాకావ్యే పూర్వాపరపాదే పఞ్చమః సర్గః ॥౫॥

ద్వితీయాధ్యాయస్య తృతీయపాదే షష్ఠః సర్గః।

అనభిహితే॥౧॥ కర్మణి ద్వితీయా॥౨॥ అన్తరాన్తరేణయుక్తే॥౪॥

అథాన్తరేణోద్యదనేకతారాం ధర్మాధిపాశాం దిశముత్తరాం చ।
ఉవాహ శీతాంశుకరాన్విదిశ్యాన్పూర్వోదయాద్రిః పలితాయమానాన్॥౧॥

ప్రాచీం ప్రతీచీం చ దిశం హిమాంశోస్తథోత్తరా భానుమదుష్ణముక్తేః।
ఖే చన్ద్రికాదృశ్యత నిఃసరన్తీ శనైః శనైర్దేహభయాదివోష్ణే॥౨॥

కాలాధ్వనోరత్యన్తసంయోగే॥౫॥

చుక్రోశ చక్రాహ్వయుగం త్రియామాం శశాఙ్కపాదైరివ దహ్యమానామ్।
కుముద్వతీసౌరభకృష్టచిత్తా భృఙ్గా యయుః క్రోశమపి క్వణన్తః॥౩॥

అపవర్గే తృతీయా॥౬॥

దినేన యా కాన్తియుతా పరీతా విముచ్య తామమ్బుజినీం ప్రదోషే।
కుముద్వతీం భృఙ్గగణాః ప్రయాతాః కార్యాద్వినా చాటు కరో న కశ్చిత్॥౪॥

సప్తమీపఞ్చమ్యౌ కారకమధ్యే॥౭॥

ప్రాచ్యాం స్థితః శీతకరః కరాగ్రైర్వ్యద్యోతయత్క్రోశశతే దిగన్తాన్।
చన్ద్రోదయే లోకమనాంసి కామః క్వాపి స్థితః క్రోశశతాదవిధ్యత్॥౫॥

రథాఙ్గనామా దయితాం దినాన్తే దృష్ట్వా పునర్ద్రక్ష్యతి తాం ప్రభాతే।
చన్ద్రావదాతా దయితాసహాయైర్న మన్దభాగ్యైః సులభాః ప్రదోషాః॥౬॥

జ్యోత్స్నాద్యలబ్ధ్వా శశినం నిశాయాం లబ్ధ్వా పునః శ్వోదివసావసానాత్।
ఏవం లభేయాహమపి స్వకాన్తముత్కేతి కాచిన్ని జగాద దూతీమ్॥౭॥

కర్మప్రవచనీయయుక్తే ద్వితీయా॥౮॥

తమాంసి భిన్దన్మృదుభిః కరాగ్రైరాలోహితాం బిమ్బరుచిం దధానః।
శీతాంశురుద్యన్నుదయాద్రిశృఙ్గమారుహ్య సూర్యాకృతిమన్వతిష్ఠత్॥౮॥

యస్మాదధికం యస్య చేశ్వరవచనం తత్ర సప్తమీ॥౯॥

సవిభ్రమా నర్తితలోచనాబ్జా పునః పునః కామిజనైర్విలోక్య।
శఙ్కేతి మేనే వవృతాత్మగర్వైరుపేన్దుబిమ్బే దయితాననశ్రీః॥౯॥

ఆవిర్భవన్మణ్డలబద్ధశోభే విసారితేజఃపరిపూరితాశే।
తారా బభూవుర్దివమీయుషీన్దౌ ప్రజాః పృథివ్యామధిరాజనీవ॥౧౦॥

పఞ్చమ్యపాఙ్పరిభిః॥౧౦॥

అపాభ్రమధ్యాత్ప్రసృతేన్దుకాన్తిః కాన్తిః సుమేరోః పరిపర్యపాన్తాత్।
ఆరోధసంక్షోభమువాహ సిన్ధుః సముల్లసచ్చీకరముక్తముక్తః॥౧౧॥

ప్రతినిధిప్రతిదానే చ యస్మాత్॥౧౧॥

సరోజినీతః ప్రతివీక్ష్య భృఙ్గః కుముద్వతీమాప వికాసభాజమ్।
వినా కృతస్య ప్రియయా హి మన్యే వినోద్యతే తత్సదృశేన చేతః॥౧౨॥

దూత్యా ప్రియాయాః సముపేత్య కశ్చిన్నివేదితే మూర్చతి చన్ద్రధామ్ని।
ఏమీతి సందేశకమేవ తస్యై సందేశకాత్సంప్రతి యచ్చతి స్మ॥౧౩॥

ఉభసర్వతసోః కార్యా ధిగుపర్యాదిషు త్రిషు।
ద్వితీయామ్రేడితాన్తేషు తతోఽన్యత్రాపి దృశ్యతే॥ (వాం)

అభితఃపరితఃసమయానికషాహాప్రతియోగేఽపి। (వాం)

ఉపర్యుపర్యమ్బరమిన్దురాయన్నయత్యధోధో ను తమాంసి పృథ్వీమ్।
జ్యోస్నా వికీర్ణాన్పరితో దిగన్తాన్కాన్తాజనం కాప్యభితో బభూవ॥౧౪॥

ధిక్త్వాం న యాతాసి సఖి ప్రియార్థం హా మాం కథం యాస్యతి మే త్రియామా।
ధృతేషురాస్తే సమయాత్మభూర్మాం కాచిజ్జగాదేతి సమాకులా స్త్రీ॥౧౫॥

గత్యర్థకర్మణి ద్వితీయాచతుర్థ్యౌ చేష్టాయామనధ్వని॥౧౨॥

త్యక్త్వోదయాద్రిం గగనాయ చన్ద్రో దత్వానురాగం న యయౌ జనాయ।
జనోఽపి శీఘ్రం ప్రతిపన్నభూషః ప్రియాలయం స త్వరితం జగామ॥౧౬॥

చతుర్థీ సంప్రదానే॥౧౩॥

ఆలోకమిన్దుః ప్రదదౌ జనాయ జనోఽపి గన్తుం రతయే స్వచేతః।
మానాయ నారీజనతాప్యదత్త తోయం శశాఙ్కద్యుతిదర్శితాధ్వా॥౧౭॥

క్రియార్థోపపదస్య చ కర్మణి స్థానినః॥౧౪॥ తుమర్థాచ్చ భావవచనాత్॥౧౫॥

కాన్తాయ యామీతి జగాద దూతీ కాచిద్విలోక్యేన్దుమపేతపఙ్కమ్।
విముచ్య మానం రతయే ప్రతస్థే విలాసినీ దూతికయా మహత్యా॥౧౮॥

నమఃస్వస్తిస్వాహాస్వధాలంవషట్యోగాచ్చ॥౧౬॥

నమోఽస్తు చన్ద్రాయ చిరాయ తస్మై ఖం కుర్వతా యేన హతాన్ధకారమ్।
ప్రియోపభోగప్రమదేన చక్రే స్వస్తి ప్రకామం ప్రమదాజనాయ॥౧౯॥

స్వాహాగ్నయే యేన కృతం చిరాయ స్వధా పితృభ్యశ్చ జనేన మన్యే।
వషట్ చ రుద్రాయ సుఖం లభన్తే చన్ద్రోదయం తే దయితాసహాయాః॥౨౦॥

అలం ప్రదోషః ప్రియసంగమాయ మానక్షయాయావహితశ్చ చన్ద్రః।
ఏతద్ద్వయం ప్రేక్ష్య సఖి ప్రియాయ ప్రయాహి మే కాచిదువాచ దూతీమ్॥౨౧॥

మన్యకర్మణ్యనాదరే విభాషాప్రాణిషు॥౧౭॥

ధ్వాన్తం తృణం వ్యోమని మన్యమానం చన్ద్రం సమాసాద్య జనం ప్రియం చ।
శఙ్కేఽభ్యమన్యన్త వివృద్ధతోషా వియోగదుఃఖాని తృణాని నార్యః॥౨౨॥

క్లృపి సంపద్యమానే చ॥ (వాం) ప్రకృత్యాదిభ్య ఉపసంఖ్యానమ్॥ (వాం)

పానం మదాయ ప్రమదాజనానాం ప్రాకల్పతాపీతమపి ప్రసహ్య।
ఆస్వాద్య దత్తం ప్రతిపక్షదృష్టం తత్ర ప్రకృత్యా చతురేణ పత్యా॥౨౩॥

కర్తృకరణయోస్తృతీయా॥౧౮॥ సహయుక్తేఽప్రధానే॥౧౯॥

మృగాధిపేనేవ శశాఙ్కభాజా ముక్త్వోదయాద్రిం తిమిరే భచక్రమ్।
కరైర్నఖాగ్రైరివ భిద్యమానం సంకోచమాగాత్సహ పుష్కరేణ॥౨౪॥

యేనాఙ్గవికారః॥౨౦॥ ఇత్థంభూతలక్షణే॥౨౧॥

పాదేన వా పఙ్గురచేష్టవృత్తిశ్చన్ద్రోదయేఽప్యాస్త విహంగసంఘః।
కుముద్వతీ సందదృశే ద్విరేఫైర్వికాసవద్భిః కుముదైః సరఃస్థా॥౨౫॥

సంజ్ఞోఽన్యతరస్యాం కర్మణి॥౨౨॥

అమ్భోజిన్యా సౌరభామోదభాజా సంజానీతే భృఙ్గమాలా స్మ దూరాత్।
ధ్వాన్తానీలాం తాం పురా ఖే పతన్తీం సంజానీతే మన్దలాపేన లోకః॥౨౬॥

హేతౌ॥౨౩॥

హంసా విభిన్నేన సమా వసన్తః పద్మాకరం ఫేనచయావదాతాః।
విశుద్ధచన్ద్రాంశుసమావృతాఙ్గా జాతా రజన్యా పరిమార్గణీయాః॥౨౭॥

అకర్తర్యృణే పఞ్చమీ॥౨౪॥

భృఙ్గః శశాఙ్కాగమబద్ధబోధం గన్ధేన బుద్ధ్వా కుముదం పిపాసుః।
నిఃస్వః శతాదృద్ధ ఇవాభ్యరోదీత్సరోజసంకోచనిరుద్ధమార్గః॥౨౮॥

విభాషా గుణేఽస్త్రియామ్॥౨౫॥

గృహీతమానాప్యుపకాన్తమన్యా స్వయం ప్రయాన్తీ పరిముక్తధైర్యా।
నిషేధవాగ్వ్యాగురయైత్య సఖ్యా జాడ్యేన రుద్ధా హరిణీవ కాచిత్॥౨౯॥

వియోగమారాచితతానవాఙ్గీ శల్యాయమానాన్దధతీ నిజాసూన్।
జాడ్యాద్విముక్తా దయితేన కాచిచ్చన్ద్రావభాసం దహనీయతి స్మ॥౩౦॥

షష్ఠీ హేతుప్రయోగే॥౨౬॥

కాన్తస్య హేతోర్గృహదేహభూషాం ముహుర్ముహుశ్చక్రురుదీక్షమాణాః।
జనప్రియారాధనబద్ధయత్నే దుఃఖే హి ఖేదో లభతేఽవకాశమ్॥౩౧॥

సర్వనామ్నస్తృతీయా చ॥౨౭॥

స కస్య హేతోః సఖి నాగతోఽద్య త్వం హేతునా కేన చిరాదుపేతా।
కాచిజ్జగాదేతి ధృతాభ్యసూయం క్వ నామ న ప్రేమ కరోతి శఙ్కామ్॥౩౨॥

అపాదానే పఞ్చమీ॥౨౮॥

మయూఖజాలేన హిమాంశుబిమ్బాదుపేయుషా వర్ధితమన్మథేచ్చః।

రతోపభోగప్రవణైకచేతా గృహే గృహేఽజాయత కామిలోకః ॥౩౩॥

అన్యారాదితరర్తేదిక్ఛబ్దాఞ్చూత్తరపదాజాహియుక్తే॥౨౯॥

నాన్యో రిపోర్యస్తపతి ప్రకామమారాదివాగత్య దివః శశీ తామ్।
ఋతే గమాత్తే గమితేతరేణ మృత్యోర్వ్యథాం మా మదనేన విద్ధి॥౩౪॥

తన్మృత్యుతః ప్రాక్కథితం మయాస్యాః స దక్షిణస్థే న తు దక్షిణాహి।
సహ్యం మయా న ప్రియముక్తమత్ర సఖ్యాగతా మే నను సాక్షిణీయమ్॥౩౫॥

మృషా మయోక్తం యది మన్యసే త్వం పశ్యాశు మే దక్షిణతస్తతోఽసూన్।
తామఙ్గలీనాముపదర్శయన్తీ సఖ్యాః పతిం కాంచిదవోచదిత్థమ్॥౩౬॥

షష్ఠ్యతసర్థప్రత్యయేన॥౩౦॥

జ్యోత్స్నా పరిష్టాద్భవనస్య కాన్తా తథాపి నష్టస్తమసీవ మేఽసా।
ఉక్తేతి సఖ్యాశు ముమోహ కాచిజ్జనో విదాహీ పరిహాస ఏవ॥౩౭॥

ఏనపా ద్వితీయా॥౩౧॥

ఉపర్యనల్పా భవనస్య కీర్ణా చన్ద్రద్యుతిః కేతకరేణుశుభ్రా।
లోకస్య రేజే రతయే గృహాణి సా దక్షిణేనాశు తథోత్తరేణ॥౩౮॥

పృథగ్వినానానాభిస్తృతీయాన్యతరస్యామ్॥౩౨॥

వినాపి చన్ద్రేణ వినాపి ధైర్యాన్నార్యో యయుర్యా వసతిం ప్రియాణామ్।
తాః ప్రాప్య చన్ద్రం స్మరదత్తధైర్యా యాతీర్నిరోద్ధుం విధిరప్యనీశః॥౩౯॥

దునోతి చన్ద్రాత్పృథగప్యనఙ్గస్తాం చన్ద్రయుక్తః కిము సంహితేషుః।
పృథక్త్వయా జీవతి సాద్య దుఃఖం సఖేతి కశ్చిజ్జగదే ప్రియాయాః॥౪౦॥

నానాపి వహ్నేర్దహతీతి చన్ద్రశ్చన్ద్రేణ నానాపి పునః స కాన్తః।
ప్రహ్లాదహేతుః సఖి యాహి తేన ప్రోవాచ కాచిత్త్వమదేతి దూతీమ్॥౪౧॥

కరణే చ స్తోకాల్పకృచ్ఛ్రకతిపయస్యాసత్త్వవచనస్య॥౩౩॥

కృచ్ఛ్రాదవాప్తం దివసావసానే కృచ్ఛ్రేణ ముక్తా విరహవ్యథాభిః।
ననన్ద నారీ పతిమీక్షమాణా సుఖం జనస్య ప్రియలాభమాత్రమ్॥౪౨॥

స్తోకేన రుష్టా దయితాయ నారీ స్తోకాదుపేతా పునరేవ తోషమ్।
కరోతి చేష్టా జనతోపహాస్యాః ప్రేమ్ణా గ్రహేణేవ జనో గృహీతః॥౪౩॥

దూరాన్తికార్థైః షష్ఠ్యన్యతరస్యామ్॥౩౪॥

దూరం గృహస్య ప్రియమీక్షమాణా ననన్ద నారీ ప్రమదేన కాచిత్।
దూరం తథాసౌ భవనాచ్చ కాన్తాం తుల్యోఽనురాగో హి పదం స్మరస్య॥౪౪॥

అన్తికం పరిజనాత్సఖీజనం సందిదేశ దయితాయ కామినీ।
సద్మనః స్వయముపేతమన్తికం వీక్ష్య తం ప్రమదమాప సా హ్రియమ్॥

దూరాన్తికార్థేభ్యో ద్వితీయా చ ॥౩౫॥

దూరాత్ప్రియేణ ప్రమదోపగూఢా స్తనోపపీడం పరితోషమాప।
ఏతావదేవేచ్ఛతి కామిలోకశ్చిత్తప్రియా యత్కురుతే ప్రియాణి ॥౪౫॥

కలఙ్కమిన్దావవలోక్య కశ్చిత్ప్రియాముఖం చాచ్ఛకపోలకాన్తి।
దూరం స మేనేఽభ్యధికం తతస్తద్గుణాన్తరజ్ఞే న హి పక్షపాతః ॥౪౬॥

సప్తమ్యధికరణే చ ॥౩౬॥

ఆస్తే ప్రియావర్త్మని సంముఖీనాం మృత్యుం భవన్తం చ నిరీక్షమాణా।
దూరే భవానన్తిక ఏవ సోఽస్యా యత్తేఽక్షమం తత్కురు కాచిదూచే ॥౪౭॥

యస్య చ భావేన భావలక్షణమ్ ॥౩౭॥

సంధ్యాగమే యా దయితస్య యాతా సైకాకినీ తద్విరతావుపైతి।
నీతోఽన్యయా నేచ్ఛతి కిం న దృష్టశ్చక్రే వితర్కానితి వీక్ష్య కాచిత్ ॥౪౮॥

షష్ఠీ చానాదరే ॥౩౮॥

నార్యా రుదత్యాః ప్రయయౌ రుషాన్యః సఖ్యాం నతాయామపి నైవ తస్థౌ।
కృతః ప్రియేణ ప్రణయస్య భఙ్గః స్వల్పోఽపి కోపం కురుతేఽతిమాత్రమ్ ॥౪౯॥

స్వామీశ్వరాధిపతిదాయాదసాక్షిప్రతిభూప్రసూతైశ్చ ॥౩౯॥

స్వామీ స కాయస్య న కేవలం మే స్వామీ స ఏకో న తు జీవితేఽపి।
కార్యే గతః కోపమథాప్యకార్యే గచ్ఛానయైనం సఖి కిం విచారైః॥౫౦॥

కిం నేశ్వరం పశ్యసి శీతభాసం మాం నిర్దహన్తం నలినీమివేన్దుమ్।
విధ్యన్తమేనం మృగయుం మృగీం వా సఖీశ్వరం పుష్పశరేషు కామమ్॥౫౧॥

తమానయేఽహోధిపతిం మయి త్వం యన్మాత్మనశ్చాధిపతిర్న కుర్యాత్।
రూపేణ దాయాదమివ స్మరస్య శ్రియాపి దాయాదమివోడునాథే॥౫౨॥

ప్రభుర్యథాసౌ మయి తద్వదేనం త్వమానయన్తీహ భవ ప్రభుర్మే।
స ఏవ సాక్షీ మయి వల్లభత్వే సాక్షీ చ మే విద్ధ్యయమన్తరాత్మా॥౫౩॥

భూయః కరిష్యామి న తస్య మానం నన్వత్ర కార్యే ప్రతిభూర్మయి త్వమ్।
తథాపి కిం చిన్తయసి ప్రయాహి త్వయా సమానః ప్రతిభూః కుతో మే॥౫౪॥

చిత్తే ప్రసూతేన మనోభువాహం నయే వ్యథాం కామపి దుర్నివారామ్।
ఇన్దోః ప్రసూతైశ్చ మయూఖపాత్రైస్త్రాయస్వ మామానయనేన తస్య॥౫౫॥

శక్తాసి నైకా యది తత్ర యాతుం ప్రయామ్యహం తేఽద్య తతో ద్వితీయా।
క్రాంచిద్రుహ్వాణాం సహసైత్య కామీ తిష్ఠత్వ(త్వి)యం యామ్యహమిత్యువాచ॥౫౬॥

ఆయుక్తకుశలాభ్యాం చాసేవాయామ్॥౪౦॥

(?) ఆయుక్తమేనామధునా స్వకాన్తమాయుక్తమన్యాసు రతోపభోగే।
తదిచ్ఛయా ధీరమతాం వరౌ తే కామ్యాశయజ్ఞా హి హరన్తి నార్యః॥౫౭॥

మానాపనోదే కుశలేన పత్యా నారీ సచేతీక్రియమాణదేహా।
కాన్తా స్వవృత్తేః కుశలా బభూవ కోపః కుతశ్చాటు విచక్షణేషు॥౫౮॥

యతశ్చ నిర్ధారణమ్॥౪౧॥

లబ్ధ్వా యువానో విహతాన్ధకారాం నిశాం నిశానాం పరమాం సచన్ద్రామ్।
సుహృత్సమేతా రమయాంబభూవుః సయౌవనాః స్త్రీః సుమనోరమాయాః॥౫౯॥

పఞ్చమీ విభక్తే॥౪౨॥

ఆస్వాద్య దత్తాం దయితాః స్వకాన్తైః సురాం మధుభ్యోఽపి విశేషహృత్యామ్।
జహుః ప్రియాణాం హృదయాని పీత్వా మదోఽపి దోషానపి సంవృణోతి॥౬౦॥

సాధునిపుణాభ్యామర్చాయాం సప్తమ్యప్రతేః॥౪౩॥

యథారతౌ సాధురలం నరేషు తథారతాన్తే నిపుణా బభూవ।
అకృత్రిమస్నేహరతా హి నార్యస్తుల్యోపచారాః సతతం భవన్తి॥౬౧॥

ప్రసితోత్సుకాభ్యాం తృతీయా చ॥౪౪॥

పానేషు కాంశ్చిత్ప్రసృ(సి)తాన్సకాన్తాన్గోష్ఠీభిరన్యాన్గుణవత్కథాభిః।
చిత్తానువర్తీవ సుహృత్సమేతాంశ్చకార లోకానితి శీతరశ్మిః॥౬౨॥

ప్రియాగతావుత్సుకయా కయాచిద్వి(ద్వ్య)లోక్యతా చఞ్చలచక్షుషాధ్వా।

ప్రసాదనైరుత్సుకయాన్యయేన్దుం దృష్ట్వా స్థితం మానయుజాతిదుఃఖమ్ ॥౬౩॥

నక్షత్రే చ లుపి ॥౪౫॥

శీఘ్రం గృహీత్వా బహువల్లభం మే నిర్విఘ్నమేవం యదుపాగతాసి।
పుష్యేణ కిం పాథసమత్స్యయాతా సహాసముక్తేతి సఖీ కయాచిత్ ॥౬౪॥

షష్ఠీ శేషే ॥౫౦॥ జ్ఞోఽవిదర్థస్య కరణే ॥౫౧॥

పాదా హిమాంశోర్లలితం వధూనాం గన్ధః స్రజాం సత్సుహృదాం చ గోష్ఠ్యః।
ఏకైకమప్యేషు స(మ)హం వితేనే కః సంహతానాం పునరస్తి మల్లః ॥౬౫॥

అధీగర్థదయేశాం కర్మణి ॥౫౨॥

మధ్యే నిశాన్తస్య పరా పురంధ్రీ వియోగినీ వీక్ష్య శశాఙ్కబిమ్బమ్।
కదాచిద్రైష్ట ద్రవతామసూనాం దునోతి రమ్యం హి వినా ప్రియేణ ॥౬౬॥

త్వం యద్యసూనాం దయసే తతో మే ప్రయాహి తం కాన్తమిహానయాశు।
చన్ద్రాతపో ధక్ష్యతి మాం న యావత్కాచిజ్జగాదేతి సఖీం సఖేదమ్ ॥౬౭॥

కృఞః ప్రతియత్నే ॥౫౩॥

ఉపాగతే ప్రేయసి ధామ సాయం స్రజాం మధూనాం చ విలేపనానామ్।
సమాధినోపస్కురుతే స్మ లోకః కిం తేన యన్నోపహితం ప్రియస్య ॥౬౮॥

రుజార్థానాం భావవచనానామజ్వరేః ॥౫౪॥ ఆశిషి నాథః ॥౫౫॥
జాసినిప్రహణనాటక్రాథపిషాం హింసాయామ్ ॥౫౬॥

రుజత్యదంశుర్మమ శీతరశ్మిః కిం నాథసే మేఽద్య శివస్య న త్వమ్ ।
పరం మమోజ్జాసయతి స్మరోఽపి మన్మానసస్య ప్రణిహన్తి సద్యః ॥౬౯॥

మద్వీరతాయాః ప్రపినష్టి పాపాత్ స్మరో మమ క్రాథయతీద్ధబాణః ।
కురు ప్రియం తం ప్రియమానయన్తీ కాచిద్వ్యయస్యామితి యోషిదూచే ॥౭౦॥

వ్యవహృపణోః సమర్థయోః ॥౫౭॥

పణతే హి వణిగ్యయా ధనానాం వ్యవహరతే మదనస్తథా శరాణామ్ ।
హృదయాని వియోగినాం గ్రహీతుం నాయాతః సఖి కిం ప్రియో మమాద్య ॥౭౧॥

దివస్తదర్థస్య ॥౫౮॥ విభాషోపసర్గే ॥౫౯॥

మనాంసి రత్నప్రతిమాని మానినాం వియోగినాం చాశు జిఘృక్షురాదృతః ।
మయూఖవిత్తస్య హిమాంశువాణిజశ్చిరాయ దీవ్యత్యయముల్లసత్కరః ॥౭౨॥

కృత్వోర్థప్రయోగే కాలేఽధికరణే ॥౬౪॥

సఖి తం ప్రియమానయాద్య రాత్రేః శతకృత్వః ప్రణిపత్యమానయాసీః (?) ।
ఇతి చన్ద్రకరోపనీతతాపా ప్రమదోచే వచనం చిరాయ దూతీమ్ ॥౭౩॥

కర్తృకర్మణోః కృతి ॥౬౫॥

సుఖస్య దాతా విపదామపాసకః స యత్ర కాన్తః సఖి తత్ర యామ్యహమ్।
మమేహ నైవాసికయాస్తి కారణం కయాచిదూచేఽబలయా సఖీజనః॥౭౪॥

ఉభయప్రాప్తౌ కర్మణి॥౬౬॥

ఆశ్చర్యమేవాద్య గతస్య రోషో దూత్యాపి తస్యానయనం ప్రియస్య।
ఇతి బ్రువాణాం ప్రథమాగతోఽన్యః శ్రుత్వాఙ్గనామాశు సమాలిలిఙ్గ॥౭౫॥

అకాకారయోః ప్రయోగే ప్రతిషేధో నేతి వక్తవ్యమ్, శేషే విభాషా॥ (వా౦)

విభేదికేన్దోస్తమసాం ప్రకామం యథా యథాజాయత దిఙ్ముఖేషు।
తథా తథాభూజ్జనమానసానాం మనోభవస్యాస్ఖలితా బిభిత్సా॥౭౬॥

క్తస్య చ వర్తమానే॥౬౭॥ అధికరణవాచినశ్చ॥౬౮॥

తత్రార్చితం మానమభూజ్జనానాం తథాసితం వ్యోమని శీతభాసః।
తథైవ నిన్ద్యం విరహాకులానాం రమ్యం న సర్వస్య రతిం విధత్తే॥౭౭॥

న లోకావ్యయనిష్ఠాఖలర్థతృనామ్॥౬౯॥

పరిభ్రమన్నమ్బరమధ్యమిన్దుః కృత్వా జగద్ధూరమపాన్ధకారమ్।
ఆగాముకం కాన్తిచయం(?) ముమోచ యియాసురస్తాద్రిశిరః క్రమేణ॥౭౮॥

యా దుష్కరాన్యేన జగద్విభూతిస్తామిన్దురుద్యన్కృతవానశేషమ్।

కాన్తాప్రియాణీతి తథాస్తమాగాద్విధేర్విచేష్టా హ్యగుణాన్తరజ్ఞా ॥౭౯॥

అకేనోర్భవిష్యదాధమర్ణ్యయోః॥౭౦॥

ప్రభాతకాలే స్వగృహాణి యాయికాః సముత్థితాస్తూర్యరవేణ యోషితః।
పురోధసే భూమిపతిర్ద్విజన్మనే ధనాని దాయీ హుతహవ్యవాహనః॥౮౦॥

కృత్యానాం కర్తరి వా॥౭౧॥

గన్తవ్యం తవ సఖి మన్త్రిప్రియస్య గేహం
యాతవ్యం కిముత మయాపి చిన్తయేదమ్।
ఇత్యూచే యువతిరచిన్తితక్షపాన్తా
నాకాలః ప్రియజనసంగమస్య కశ్చిత్॥౮౧॥

తుల్యార్థైరతులోపమాభ్యాం తృతీయాన్యతరస్యామ్॥౭౨॥

సుప్తోత్థితాః ప్రవికసన్నయనారవిన్దాః
కాశ్చిత్సమా యువతయో నలినీభిరాసన్।
నిద్రానిమీలదురునేత్రసరోజశోభాః
కాశ్చిత్ప్రభాతసమయే చ కుముద్వతీనామ్॥౮౨॥

చతుర్థీ చాశిష్యాయుష్యమద్రభద్రకుశలసుఖార్థహితైః॥౭౩॥

ఆయుష్యమస్తు నృపతేః స్వజనాయ చాస్య
భృత్యవ్రజస్య కుశలం సుహృదే చ భూయాత్।

అన్తఃపురస్య సుఖమేవ చిరాయ చాస్తాం
ప్రాతర్ద్విజా జగదురిత్థముపేత్య భూపమ్ ॥౮౩॥

హితమవిరతముచ్చైః కుర్వతః కీర్ణకీర్తేః
పరమహితజనానామాగతిం చాగతానామ్।
సురతచతురనారీహారిసంభోగభాజః
పరిణతిమితి రాత్రిస్తస్య భూపస్య భేజే॥౮౪॥

ఇతి శ్రీరావణార్జునీయే మహాకావ్యే అనభిహిత(ద్వితీయాధ్యాయతృతీయ)పాదే షష్ఠః సర్గః॥౬॥

ద్వితీయాధ్యాయచతుర్థపాదోదాహరణభూతః సప్తమః సర్గః।

ద్విగురేకవచనమ్॥౧॥

ప్రాతః పునరసౌ రాజా శతరాజీవరాజితః।
విజేతా శతరాజ్యస్య పుణ్యాపాం నర్మదామగాత్॥౧॥

ద్వన్ద్వశ్చ ప్రాణితూర్యసేనాఙ్గానామ్॥౨॥

అత్రాన్తరే దశగ్రీవస్త్రిలోకీజయగర్వితః।
వికరాలం శిరోగ్రీవం వహద్భిః పరివారితః॥౨॥

మార్దఙ్గికపాణవికం గదాపరిఘపట్టిశమ్।
దధానం రాక్షససభం వివేశ సచివైః సహ॥౩॥

అనువాదే చరణానామ్॥౩॥

ఉదగాత్కఠకాలాపం ప్రత్యష్ఠాత్కఠకౌథుమమ్।
యేషాం యజ్ఞే ద్విజాతీనాం తద్విఘాతిభిరన్వితమ్॥౪॥

అధ్వర్యుక్రతురనపుంసకమ్॥౪॥ అధ్యయనతోఽవిప్రకృష్టాఖ్యానామ్॥౫॥

పౌణ్డరీకాతిరాత్రస్య విచారపటుభిర్వృతమ్।
పదకక్రమకేణాపి మానుషామిషభోజినా॥౫॥

తతో వీరోపలమ్భైకవ్యాపారావృతమానసమ్।
ప్రవిష్టే ప్రవివేశాస్య తత్సదశ్చారమణ్డలమ్॥౬॥

జాతిరప్రాణినామ్॥౬॥ విశిష్టలిఙ్గో నదీదేశోఽగ్రామాః॥౭॥

నుద్గైరావతముత్తీర్య గత్వా దార్వభిసారకమ్।
ధానాశష్కులి సంత్యజ్య ప్రాణిమాంసకృతాశనమ్॥౭॥

[అత్ర పత్రమేకం పతితమ్।]

ద్వితీయాటౌస్స్వనః॥౩౪॥

పశ్యేతమీశ్వరం గత్వా మానైనం సుహృదం కృథాః।
సుహృద్వైతేన కో దుఃఖీ సుఖీ వైనేన కోఽరిణా॥౮॥

బాహూ కరికరాకారౌ తస్య యౌ తౌ క్షమాపతేః।
సహస్రతా రణో క్షిప్రమేనయోరేవ జాయతే॥౯॥

ఆర్ధధాతుకే॥౩౫॥ అదో జగ్ధిర్ల్యప్తి కితి॥౩౬॥

ప్రాజగ్ధ్యేవ జగత్కృత్స్నం స్థాతుకామో దశాననః।
జగ్ధవానధరం దన్తైః శ్రుత్వా తం చారతో నృపమ్॥౧౦॥

లుఙ్సనోర్ఘస్లృ॥౩౭॥ ఘఞపోశ్చ॥౩౮॥

జిఘత్సావానపి క్రోధాన్నాఘసత్కించిదాహృతామ్।
అరాతితృణఘాసేషు సమాశ్వస్య స్థితా మతిః॥౧౧॥

లిట్యన్యతరస్యామ్॥౪౦॥

జఘాసేవ దృశా పశ్యన్నితి శ్రుత్వా రిపుం ప్రభుః।
నాదుః కథంచిదాస్యాని బాహూంస్తస్య యుగాయతాన్॥౧౨॥

వేఞో వయిః॥౪౧॥

నీతితన్త్రం తతః ప్రాప్య బుద్ధిసూత్రేణ వాక్పటమ్।
ఉవాయ సారణస్తస్య వవౌ నమ్రస్తథా శుకః॥౧౩॥

హనో వధ లిఙి ॥౪౨॥ లుఙి చ ॥౪౩॥

యం భృత్యోఽపి రిపుం వధ్యాన్ మావధీస్తం స్వయం విభో।
అన్ధకారం కరవ్రాతః కిం రవేర్న నిరస్యతి ॥౧౪॥

ఆత్మనేపదేష్వన్యతరస్యామ్ ॥౪౪॥

మావధిష్ఠ భవాన్ప్రాణీమాహతోరుం రుషాత్మనః।
కియన్తం యత్నమాధత్తే జిఘాంసుః శశకం హరిః ॥౧౫॥

ఇణో గా లుఙి ॥౪౫॥ ణౌ గమిరబోధనే ॥౪౬॥ సని చ ॥౪౭॥

మాగాస్త్రత్ర స్వయం వీర గమయాన్యం నిశాచరమ్।
కా వా జిగమిషా స్థానే తవ తత్ర మహాత్మనః ॥౧౬॥

ఇఙశ్చ ॥౪౮॥ గాఙ్ లిటి ॥౪౯॥

రావణస్య జనా యాతురాశిషో విజిగాంసతః।
స్తుతిం చరిత్రసంబన్ధాత్తథాధిజగిరే పురే ॥౧౭॥

విభాషా లుఙ్లృఙోః ॥౫౦॥

యోఽధ్యగీష్ట ద్విజో వేదాన్ విద్వానద్ధ్యైష్ట చాగమాన్।
న తావార్చ్ఛద్యుధే గచ్ఛన్ సాధుద్వేషీ దశాననః ॥౧౮॥

యద్యద్ర్యేష్యత నామ్నాయం నాధ్యగీష్యత వా శ్రుతిమ్।
రాక్షసస్య తతో వృత్తమభవిష్యన్న కీదృశమ్॥౧౯॥

ణౌ చ సంశ్చఙోః॥౫౧॥

తత్రత్ప్రయాణపటహప్రతిశబ్దైరధ్యజీగమదివాశు దిగన్తాన్।
ప్రాధ్వనశ్చ పురి విప్రగజానామాక్షిపన్నధిజిగాపయిషాం సః॥౨౦॥

అస్తేర్భూః॥౫౨॥ బ్రువో వచిః॥౫౩॥ చక్షిఙః ఖ్యాఞ్॥౫౪॥

భవితవ్యమనాలోక్య వక్తృభిః సహ రావణః।
ఆఖ్యాతౄణాం ప్రియం కృత్వా గన్తుం సస్మార పుష్పకమ్॥౨౧॥

గాతిస్థాఘుపాభూభ్యః సిచః పరస్మైపదేషు॥౭౭॥

తమర్జునమహం హన్మి మత్తోఽసౌ న బిభేతి యః।
ఇతి నిశ్చిత్య చిత్తేన త్వరయాగాద్దశాననః॥౨౨॥

సైన్యమాస్థాత్పరో మార్గమదాదస్మై ఘనవ్రజః।
ఘర్మామ్భోఽపాన్మరుత్తస్య శుభశ్చాభూద్దివాకరః॥౨౩॥

విభాషా ఘ్రాధేట్శాచ్ఛాసః॥౭౮॥

ఆఘ్రాదసౌ శుభం గన్ధం చాటుకారానిలాహృతమ్।

యమాఘ్రాసీదలివ్రాతః పుష్పకామోదవాహనః ॥౨౪॥

యదీయపుష్పకాలమ్బిపుష్పమాలాలయం మధు।
అథాసీన్మధుహృత్పఙ్క్తిరచ్ఛాసీదాత్మనస్తృషమ్ ॥౨౫॥

సైన్యవేగమరుద్భిన్నపయోధిజలశీకరాన్।
అథాద్యే జలదవ్రాతః సోఽచ్ఛాద్వర్షం జగత్తృషమ్ ॥౨౬॥

యానువేగానిలః సర్వన్నథాసాద్యే ద్రుమావలీమ్।
సా పతన్తీ నిజచ్ఛాయామవాసాసీత్పతత్పలా ॥౨౭॥

తనాదిభ్యస్తథాసోః ॥౭౯॥

అతతామ్భోదగమ్భీరం యం సేనాపటహధ్వనిమ్।
సోఽబ్రవీదితి వాతేన మా తథా సమరం హసన్ ॥౨౮॥

అతనిష్ట మదస్రావం గజతా యత్ర తామివ(?)।
మాతిమాత్రం తనిష్ఠాస్త్వం భృఙ్గాలీతి న తైర్జగౌ(?) ॥౨౯॥

ఆమః ॥౮౧॥ అవ్యయాదాప్సుపః ॥౮౨॥ నావ్యయీభావాదతోఽమ్త్వపఞ్చమ్యాః ॥౮౩॥

ఈక్షాంచక్రే ప్రభుః సేనాం యత్ర నాగా మదోత్కటాః।
ఉపమేఘపథం యాతాః సంత్యజ్యోపవనక్షితిమ్ ॥౩౦॥

తృతీయాసప్తమ్యోర్బహులమ్ ॥౮౪॥

ఉపమేఘపథేనాసౌ గచ్ఛన్తీ రుద్ధభాస్కరా।
అకాలదుర్దినాటోపముపలోకం సమాదధే॥౩౧॥

లుటః ప్రథమస్య డారౌరసః॥౮౫॥

గన్తాసావితి మదమన్థరం కదేభో నేతారౌ కథమరమశ్వకౌ రథం తే।
గన్తారః కథమిహ వల్గణే(నే) రతా యే సేనానీరితి నిజగౌ జనం త్వరావాన్॥౩౨॥

పటుపవననిపాతప్రస్తుతానేకభఙ్గా
గగనజలధివీచీవైజయన్తీర్దధానా।
దివమివ హిమభాసా వర్జితామర్జునేన
ద్రుతమథ పురమాపత్సా చమూ రావణీయా॥౩౩॥

ఇతి రావణార్జునీయే మహాకావ్యే ద్విగురేకవచన(ద్వితీయాధ్యాయచతుర్థ)పాదే సప్తమః సర్గః॥౭॥

తృతీయాధ్యాయప్రథమపాదోదాహరణభూతోఽష్టమః సర్గః।

తతః పురీ పూర్ణమనోరథేన క్షణం దశాస్యేన దివి స్థితేన।
వ్యలోక్యతా చఞ్చలలోచనేన త్రైలోక్యసంపత్సమవాప రమ్యా॥౧॥

ప్రత్యయః ॥౧॥ పరశ్చ ॥౨॥ గుప్తిజ్కిద్భ్యః సన్ ॥౫॥

జుగుప్సితో యత్ర న కశ్చిదాసీత్సర్వస్తితిక్షాసమవేతచేతాః।
చికిత్సకః పాపమహాగదానాం నిత్యం జనః స్వామిమతానువర్తీ ॥౨॥

మాన్బధదాన్శాన్భ్యో దీర్ఘశ్చాభ్యాసస్య ॥౬॥

మీమాంసితో యత్ర జనేన నార్థో దీదాంసతా తత్ర ధనేన తృష్ణామ్।
బీభత్సచిత్తైర్న జనైర్యుతా యా శీశాంసతా స్త్రైణజనేన గుప్తా ॥౩॥

ధాతోః కర్మణః సమానకర్తృకాదిచ్ఛాయాం వా ॥౭॥ సుప ఆత్మనః క్యచ్ ॥౮॥ కామ్యచ్చ ॥౯॥
ఉపమానాదాచారే ॥౧౦॥

యియక్షతా విప్రజనేన నిత్యం స్వర్గీయతా సేవ్యతయాతిరమ్యా।
గుప్తార్జునేనాహవకామ్యతా చ మిత్రీయతారిం నతమభ్యుపేతమ్ ॥౪॥

కర్తుః క్యఙ్ సలోపశ్చ ॥౧౧॥

అప్సరాయమాణనారీకా శక్రాయమాణేశరక్షితా।
పాపస్య మానలావణ్యాం వేచ్యా నదీసంహతిం దధౌ ॥౫॥

సితాబ్జశుభ్రాణి జలాని యస్యాం పయాయమానాన్యవహన్త వాప్యః।
భూభృత్సదాచారనిరస్యమానం కాలేయమౌజాయత నో బలం చ ॥౬॥

భృశాదిభ్యో భువ్యచ్వేర్లోపశ్చ హలః ॥౧౨॥ లోహితాదిడాజ్భ్యః క్యష్ ॥౧౩॥

పటపటాయమానకేతుపటైః శీఘ్రాయమాణానిలేరితైః।
తపనతాపితేవ పురా ద్యౌర్వీజ్యతే సర్వదాథ యా॥౭॥

లోహితాయతి స్మ యద్వారి స్నాతాఙ్గనాదేహకుఙ్కుమైః।
లోహితాయతేఽరుణపద్మైశ్చ కస్యోఽస్మినాయాం న సందధే॥౮॥

కష్టాయ క్రమణే॥౧౪॥ కర్మణో రోమన్థతపోభ్యాం వర్తిచరోః॥౧౫॥
బాష్పోష్మభ్యాముద్వమనే॥౧౬॥

రక్షతా సింహాదిహింస్రగణాన్కష్టాయమానాన్మహీభుజా।
యత్ర రోమన్థాయమానాభిర్గోభిః సహాసతే స్మ మృగాః॥౯॥

తపస్యతాం రక్షణమాదధానైస్తేజోభిరీశస్య పరిస్ఫురద్భిః।
ఊష్మాయమాణా ఇవ యత్ర్పతోలీ శక్తో న కశ్చిద్ద్విషతాం ప్రవేష్టుమ్॥౧౦॥

అఙ్గారపూర్ణా ఇవ లోహితాభ్రైర్ధూమైరివోపర్యలిభిర్భ్రమద్భిః।
బాష్పాయమాణా ఇవ వైరివర్గైర్న లక్షితా యత్పరిఖా కదాచిత్॥౧౧॥

శబ్దవైరకలహాభ్రకణ్వమేఘేభ్యః కరణే॥౧౭॥

మేఘాయమానైః సురధూపధూమైః శబ్దాయమానైః పటహైశ్చ మన్ద్రైః।
విడమ్బయన్తీవ బభౌ సగర్జం యా ప్రావృషం నర్తితబర్హివృన్దామ్॥౧౨॥

వాతాయనోత్థాగురుధూమచక్రైరభ్రాయమాణైః సురభీకృతాశా।
వైరాయమాణైర్బలినాం భటైర్యా యుక్తా తథాజౌ కలహాయమానా॥౧౩॥

సుఖాదిభ్యః కర్తృవేదనాయామ్॥౧౮॥ నమోవరివశ్చిత్రఙః క్యచ్॥౧౯॥
పుచ్ఛభాణ్డచీవరాణ్ణిఙ్॥౨౦॥

సుఖాయమానేన జనేన యుక్తా దుఃఖాయమానస్య న యత్ర ఢౌకః।
చిత్రీయతే యా స్మ గుణైరుదారైరుపాగతా గామమరావతీవ॥౧౪॥

పురా నమస్యత్యమరానజస్రం గురుద్విజాతీన్వరివస్యతి స్మ।
భిక్షుం చ సంచీవరయానుషక్తం ప్రార్చీజ్జనో యత్ర సమాధియుక్తః॥౧౫॥

వేలాం పయోధేరివ కీటముక్తా ప్రవాలశఙ్ఖామల హేమపుఞ్జాన్।
ప్రవిశ్య వేథీ వణిజాం సమూహాః సంభాణ్డయన్తే స్మ చిరాయ తస్యామ్॥౧౬॥

ఉద్ధూతబాలవ్యజనాగ్రభాజా ప్రాతర్ధ్వజిన్యేవ మహీపతీనామ్।
గవాం సమిత్యా పరినిష్పతన్త్యా రేజే సదోత్పుచ్ఛయమానయా యా॥౧౭॥

తం వీక్ష్య సంజాతరుషా బభాషే దశాననేనానుతదృష్టినేతి।
శిరాంసి నిక్షిప్య పురోఽహమస్యాః సాలం కిమేతం బత ఖణ్డయాని॥౧౮॥

ముణ్డమిశ్రశ్లక్ష్ణలవణవ్రతవస్త్రహలకలకృతతూస్తేభ్యో ణిచ్॥౨౧॥

ఉత్స్రమ్భయాని రజసాస్య దిశాం ముఖాని
క్షిప్త్వామ్బుధౌ లవణయాని పురం ను సర్వమ్।

....

....॥౧౯॥

అన్యాని యేఽపి వ్రతయన్తి శాస్త్రాస్త్రానప్యతోఽహం గమయాని నాసమ్।
తథా కరోమ్యేష జనం సమగ్రం సంవస్త్రయత్యత్ర యథా న కశ్చిత్॥౨౦॥

ధాతోరేకాచో హలాదేః క్రియాసమభిహారే యఙ్॥౨౨॥ నిత్యం కౌటిల్యే గతౌ॥౨౩॥

నానన్ద్యతే యోఽత్ర భటాభిమానీ చఙ్క్రమ్యతే యో విపదే జనానామ్।
ప్రబ్రూహి తం మద్వచనేన గత్వా శుకార్జునం గర్జితమాత్రసారమ్॥౨౧॥

లుపసదచరజపజభదహదశగృభ్యో భావగర్హాయామ్॥౨౪॥

లోలుప్యసే లోక....నాన్యపాతా సాసద్యసే యత్పురి మయ్యుపేతే।
ఆటోపమాత్రాహితలోకభీతిర్దన్దశ్యసే సర్ప ఇవావదంష్ట్రః॥౨౨॥

చఞ్చూర్యసే భీరురరే త్వమాదౌ దందహ్యసే త్రాసభయేన లోకమ్।
బిభేషి చేత్తిష్ఠ తతోఽస్త్రరాజ్యో జఞ్జప్యమానో మునివేషధారీ॥౨౩॥

సత్యాపపాశరూపవీణాతూలశ్లోకసేనాలోమత్వచవర్మవర్ణచూర్ణచురాదిభ్యో ణిచ్॥౨౫॥
హేతుమతి చ॥౨౬॥

సత్యాపయామీహ శుక ప్రయాహి విపాశయాశాగురుపాదతో మామ్।

నిరూపయైనం పురి యత్ర భూపం నార్యః సదోచ్చైరుపవీణయన్తి ॥౨౪॥

అనుకూలయ జల్పితం సమాదస్తముపశ్లోకయ సంయుగాయ గత్వా।
అభిషేణయతి క్రుధా యథా మాం స విదిత్వా ప్రతియన్తమన్తమాశు ॥౨౫॥

మయి వర్మయతి ప్రయాహి శీఘ్రం బహుశో వర్ణయ మాం ద్విషే యుయుత్సుమ్।
సహసైవ ససైనికం రజోభిస్తమిలాజైరవచూర్ణయామి తావత్ ॥౨౬॥

కణ్డ్వాదిభ్యో యక్ ॥౨౭॥

మమ చోరయతీహ యః ప్రభావం రిపుమానాయథ తం కథంచిదాజిమ్।
విదధామి తథా శరౌఘభిన్నం యుధి కణ్డూయతి యేన మేదినీం సః॥౨౭॥

ప్రహితః ప్రభునా(ణా) శుకోఽవతీర్య త్వరయాకాశతలాత్పురం ప్రవిశ్య।
అవగమ్య తదాశ్రయాం చ వార్తామితి సమ్యఙ్నిజగాద రాక్షసేన్ద్రమ్ ॥౨౮॥

గుపూధూపవిచ్ఛిపణిపనిభ్య ఆయః ॥౨౮॥

ధూపాయతి తేజసా విపక్షం గోపాయతి చాశయానశేషాన్।
యాతః ప్రమదాసఖః స రాజా శూన్యీకృత్య పురం విహస్తమేనామ్ ॥౨౯॥

విచ్ఛాయతి కో న శూన్యమేతత్సింహేనైవ వనం పురం నృపేణ।
గోపాయితసారరత్నభాణ్డం విపణాయన్తి వణిగ్జనాశ్చ యత్ర ॥౩౦॥

ఋతేరీయఙ్ ॥౨౯॥ కమేర్ణిఙ్ ॥౩౦॥

కిం త్వేతమృతీయసే ప్రదేశం యత్రాసౌ నృపతిర్గతో రణాయ।
శిశువృద్ధజనావృతామనాథాం కిమిమాం కామయసే పురీం విహన్తుమ్॥౩౧॥

ఆయాదయ ఆర్ధధాతుకే వా॥౩౧॥ సనాద్యన్తా ధాతవః॥౩౨॥ స్యతాసీ లృలుటోః॥౩౩॥

గోపాయితాస్యామపి యోజితోఽసౌ గోప్తాథ వాహం తమరిం విధూయ।
కిమేనయా యాహి స యత్ర రాజా శుకేఽపి భర్త్రేఽతివచో బభాషే॥౩౨॥

జిత్వార్జునం కామయితాహముర్వ్యా వధ్వా ఇవైకః కమితా యథాసౌ।
నిర్జిత్య మాం సంయతి తుల్యకాలం దివాకరౌ ద్వౌ న దివం భజేతే॥౩౩॥

ఋతీయితుం తన్నిధనం క్షమోఽహం సర్వార్తితుం మాం సమరే నృవీరః।
యుధం కరిష్యామి తమద్య దృష్ట్వా కర్తా స వాశ్వో బహుభిః కిముక్తైః॥౩౪॥

(ఆంప్రకరణమితః।)

కాస్ప్రత్యయాదామమన్త్రే లిటి॥౩౫॥

దుష్ప్రేక్షాకారః సత్ప్రభో భానుమాన్వా కాసాంచక్రేఽసౌ ప్రస్థితో రాక్షసేన్ద్రః।
నోనుద్యాంచక్రే చణ్డవేగేవ వాత్యా సేనా గచ్ఛన్తీ సర్వతస్తస్య మేఘాన్॥౩౫॥

ఇజాదేశ్చ గురుమతోఽనృచ్ఛః॥౩౬॥

ఈక్షాంచక్రే హస్తిదేహప్రమాణా రక్షఃసేనా దూరతః కాశ్చిదద్రీన్।

ఊహాంచక్రే చాపరత్రేతి యాతీ దృష్ట్వా పృథ్వ్యాం స్పన్దదీ(?)కిం సముద్రః ॥౩౬॥

దయాయాసశ్చ ॥౩౭॥ ఉషవిదజాగృభ్యోఽన్యతరస్యామ్ ॥౩౮॥

దాయాంచక్రే న సర్పన్తీ శైలద్రుమాణాం పతాకినీ।
పాలాయాంచక్రిరే విహఙ్గా ద్రుమభఙ్గసంజాతభీతయః ॥౩౭॥

ఆసాంచక్రే చన్ద్రశీతః పతఙ్గో నోషాంచక్రుస్తత్కరా రావణీయమ్।
అత్యాసన్నం సైన్యలోకం వ్రజన్తం యే దూరస్థానూషురన్యాన్నరేన్ద్రాన్ ॥౩౮॥

చిత్తం యదీయం సమరాయ యాతుర్వివేద నాత్మీయజనోఽపి కశ్చిత్।
దూరస్థితస్తస్య దురీహితస్య విదాంబభూవుస్త్రిదశాః కథం తు ॥౩౯॥

వ్రజతః పథి జాగరాంచకార స్వయమేవాత్మబలస్య నైర్ఋతేన్ద్రః।
వినిపాతభయాత్తతః సశఙ్కా ప్రజజాగార దివానిశం త్రిలోకీ ॥౪౦॥

భీహ్రీభృహువాం శ్లువచ్చ ॥౩౯॥ కుఞ్చానుప్రయుజ్యతే లిటి ॥౪౦॥

జనతా విభయాంబభూవ యస్యా న విభాయాపరతశ్చ వాహినీ యా।
ప్రయయౌ నభసా తమాలనీలావనరాజీవవిముక్తసింహనాదా ॥౪౧॥

జుహువుర్న జనా భయేన యస్యా నభసా బద్ధరుషః సమాపతన్త్యాః।
శతశో జుహవాంచకార యైకా రణయజ్ఞే జనతాపశూనజస్రమ్ ॥౪౨॥

పరితో బిభరాంబభూవ హంసాఙ్గలవేగం చ బభార యాతిసత్త్వా।

పృతనా గగనే సముల్లసన్తీ జనితావర్తశతాసురాపగేవ ॥౪౩॥

విదాంకుర్వన్త్విత్యన్యతరస్యామ్ ॥౪౧॥

పథి విదాంకుర్వన్తు గత్వాశు క్వాయం దశాస్యో గమిష్యతీతి ।
వ్యవసితం విదన్తు బత కిం వా దేవాఞ్జగాదేతి వాసవః ॥౪౪॥

(సిజధికారః।)

చ్లి లుజి ॥౪౩॥ చ్లేః సిచ్ ॥౪౪॥ శల ఇగుపధాదనిటః క్సః ॥౪౫॥

పతాకినీ ప్రావృడివావృతార్కా గచ్ఛన్త్యోఽకార్షీజ్జగదన్ధకారమ్ ।
సమాపతన్త్యా మదవారివృష్ట్యా ధరామసిక్షద్గజవృన్దలీలా ॥౪౫॥

శ్లిష ఆలిఙ్గనే ॥౪౬॥

అభ్యర్ణసేనా భటసింహనాదాత్త్రాసాకులా సిద్ధవధూర్విధూయ ।
భూభృల్లతా పుష్పఫలాప్రచాయం పతిం సమాశ్లిక్షదుపాన్తికస్థమ్ ॥౪౬॥

న దృశః ॥౪౭॥ ణిశ్రిద్రుస్రుభ్యః కర్తరి చఙ్ ॥౪౮॥

యః సైన్యం సతతమనీనయన్మహాజిం యం లక్ష్మీర్విభయమశిశ్రియత్సురాణామ్ ।
యస్మాచ్చ త్వరితమదుద్రువద్విపక్షః సోఽద్రాక్షీద్దశవదనః క్రమేణ విన్ధ్యమ్ ॥౪౭॥

విభాషా ధేట్శ్వ్యోః ॥౪౯॥

అసుస్రువద్వారియతోమహాద్రేస్తచ్చాదధద్యస్య కులం గజానామ్।
అధాదుదన్యం నివహో జనానామధాసిషుర్యత్ర మృగాః సతృష్ణాః॥౪౮॥

స్వాదూనదత్స్వాదపపల్లవాగ్రానశిశ్వియద్యత్ర మతంగజౌఘః।
దూర్వోపయోగేన సదైవ యూథం యత్రాశ్వయీద్వాతమజం మృగాణామ్॥౪౯॥

(అజధికారః।)

అస్యతివక్తిఖ్యాతిభ్యోఽజ్॥౫౨॥

యో దృష్టమాత్రో దురితం నిరాస్థజ్జనాయ చాఖ్యన్నపరం పరస్మై।
పుష్పాభిలీనైస్తరవః సమేతా యస్మిన్నవోచన్నివ భృఙ్గనాదైః॥౫౦॥

లిపిసిచిహ్వశ్చ॥౫౩॥

దిశోఽలిపత్కుఞ్జరదానగన్ధైర్యశ్చాసిచన్నిర్ఝరశీకరౌఘైః।
విశ్రాన్తిహేతోర్విహగప్రణాదైరధన్యమాహ్వన్నివ యత్ర వృక్షాః॥౫౧॥

ఆత్మనేపదేష్వన్యతరస్యామ్॥౫౪॥

మదేన తుఙ్గాన్యలిపన్త నాగాః కపోలకాషేణ తటాని యాని।
తైరేవ యోఽలిప్త సమాశ్రితాని ద్విరేఫవృన్దాని కరీవ మత్తః॥౫౨॥

గమ్భీరనాదాః శిఖరాగ్రలీనా యమమ్బుపాతైరసిచన్త మేఘాః।

వాతాహతైర్నిర్ఝరశీకరైర్యో మేఘాయమానో జనతామసిక్త॥౫౩॥

ఆహ్వస్త వా దున్దుభిభీమనాదైః సేనాగజౌఘో ద్విరదాన్యదీయాన్।
తదప్యసౌ జ్ఞాతనిజాభశక్తిః ప్రతిస్వనేనాశు సమాహ్వతేవ॥౫౪॥

పుషాద్యుతాద్య్ఌదితః పరస్మైపదేషు॥౫౫॥ సర్తిశాస్త్యర్తిభ్యశ్చ॥౫౬॥

ఉపాగమన్యం ద్విరదాః సయూథాః సుతానివైతానపుషత్సదా యః।
ఆలమ్బితా యేన సపుష్పభూషా వనాబలీ వ్యద్యుతదఙ్గనేవ॥౫౫॥

యదాశ్రమక్ష్మామసరన్మునీన్ద్రాస్తత్రాశిషఙ్శిష్యగణాన్సమేతాన్।
వ్యాఘ్రాదయోఽపి చ్యుతదుష్టభావా యథా సమీపం న కదాచిదారన్॥౫౬॥

ఇరితో వా॥౫౭॥

శ్రమార్తవిద్యాధరయుగ్మసేవ్యైర్యో మేఘమార్గం శిఖరైరరౌత్సీత్।
సత్త్వోపకారాయ పతఙ్గపాతం వనేన యశ్చారుధదున్నతేన॥౫౭॥

జృస్తమ్భుమ్రుచుమ్లుచుగ్రుచుగ్లుచుగ్లుఞ్చుశ్విభ్యశ్చ॥౫౮॥

కాలేన యాతేన మహీయసాపి స్థితాకృతిర్యో న మహానజారీత్।
నిత్యస్రవద్వారిలవార్ద్రభూమౌ యత్రాజరన్న ద్రుమగుల్మవల్ల్యః॥౫౮॥

రున్ధానః శిఖరశతైర్నభోవసిత్వాదస్తామ్భీన్మునివచనేన యః స్వకాయమ్।
యం పుణ్యం సపది సమేత్య సిద్ధిలాభాన్నిఃశేషం భవరయమస్తభన్మనుష్యః॥౫౯॥

అమ్లుచన్మదం దశగ్రీవో యం రమ్యసానుం విలోకయన్।
కుఞ్జరవ్రజస్తథా న్యమ్లోచీద్యత్కాననాన్యానుపాహతః॥౬౦॥

వరాహదంష్ట్రోల్లిఖితం సమన్తాద్యత్రాశ్వదఙ్గం మహిషవ్రజస్య।
మృగేన్ద్రదంష్ట్రానఖరాహతాని సదా శిరాంస్యశ్వయిషుర్ద్విపానామ్॥౬౧॥

చిణ్తే పదః॥౬౦॥ దీపజనబుధపూరితాయిప్యాయిభ్యోఽన్యతరస్యామ్॥౬౧॥

తపస్యతాం యత్ర సమాధిభాజాం జ్ఞానం మునీనాముదపాది సద్యః।
అదీపి దోషాపగమేఽపి కాయో భాస్వానదీపిష్ట యథోదయాద్రౌ॥౬౨॥

సంఫుల్లనానాద్రుమరమ్యసానుర్లోకస్య రమ్యోఽజని యో హితాయ।
నిర్వాణహేతోస్తపసే మునీనాం కాన్తాసఖానాం చ స భాజనిష్ట॥౬౩॥

బ్రహ్మాప్యబోధిష్ట న యస్య సారం సైన్యే జనోఽబోధి కుతస్తమన్యః।
అపూరి యః శృఙ్గశతైర్దిగన్తాఞ్ఛృఙ్గాణ్యపూరిష్ట వనం యదీయమ్॥౬౪॥

సత్త్వాని యో విష్ఫురివైకవన్ద్యః శ్రీమానతాయిష్ట తనుస్థితాని।
అతాయి యః స్వం చ పురాత్మనోచ్చైరాప్యాయి లోకం చ నిరీక్ష్యమాణః॥౬౫॥

అచః కర్మకర్తరి॥౬౨॥ దుహశ్చ॥౬౩॥

అకారి యత్రాతిథిపూజనం ధనం మనోరమశ్చ స్వయమాలయోఽకృతః।
అదుగ్ధ ధేనుః స్వయమానతాఙ్గనం మృగీ యథాఽదోహి నిరీక్ష్య శావకమ్॥౬౬॥

న రుధః ॥౬౪॥

అరుద్ధ ధేనుః స్వయమస్తబన్ధనాత్తపస్వినాం యత్ర గృహాఙ్గనాస్థితా।
తపోఽనుభావోపనతామహాత్మనాం న కస్య సంపన్న కరోతి విస్మయమ్॥౬౭॥

తపోఽనుతాపే చ॥౬౫॥

పూర్వం తపోభిః కృతతీవ్రవేదనః పశ్చాత్క్రమేణాస్తశరీరపాటవః।
న్యస్తోర్ధబాహుః ప్రతిసూర్యముత్సుకో యస్మింస్తపోఽతప్తముఖేన తాపసః॥౬౮॥

చిణ్భావకర్మణోః॥౬౬॥

యత్రాసి నర్తితవికీర్ణకపోలభాజా
కాన్తాయుతేన పటునేక్షిత తోయదేన।
హంసవ్రజేన నలినీవననన్దితేన
యస్మిన్ననర్తి మధురం భృశరఞ్జితేన॥౬౯॥

నలకరుచిరదన్తాముల్లసత్సత్తరఙ్గాం
పులినపృథునితమ్బాం హంసచారుః ప్రయాతామ్।
యువతిమివ మనోజ్ఞాం తస్య వంశప్రసూతా-
మథ సరితమపశ్యన్నర్మదాం నైర్ఋుతేశః॥౭౦॥

ఇతి రావణార్జునీయే మహాకావ్యే ప్రత్యయ(తృతీయాధ్యాయప్రథమ)పాదేఽష్టమః సర్గః॥ ౮॥

నవమ సర్గః।

(సార్వధాతుకాధికారః।)

సార్వధాతుకే యక్॥౬౭॥

అవలోకయతా యదాస్యతారాదశవక్త్రేణ నదీం తదా శుకేన।
సమభాస్యత వాక్యమిత్థమీశః ప్రియతామేతి హి చిత్తవిన్న కస్య॥౧॥

కర్తరి శప్॥౬౮॥ దివాదిభ్యః శ్యన్॥౬౯॥

ఇయమద్రిపతేః సురాపగేవ ప్రభవత్యమ్బువిధూతలోకపాపా।
పవనోచ్చలితైర్జలైః స్పృశన్తీ తటజాతైః సహ దీవ్యతీవ వృక్షైః॥౨॥

వా భ్రాశభ్లాశభ్రముక్రముక్లముత్రసిత్రుటిలషః॥౭౦॥

భ్రమతీవ కరీ పయః పిపాసుస్తమనుభ్రామ్యతి కర్ణతాలునున్నః।
భ్రమరో మదవాఞ్ఛయాస్తపద్మః క్రియతే కేన న దుర్లభే విలాసః॥౩॥

ఆక్రామతి మత్స్యముగ్రనక్రో మకరః క్రామ్యతి నక్రమత్తుకామః।
బలవాన్బలవత్తరస్య గమ్యః పయసీహ చ్యుతభూభృతీవ రాష్ట్రే॥౪॥

త్రుటతి ప్రసృతిర్న వారిణోఽస్యా న త్రుట్యత్యుదకే తు పద్మషణ్డః।
న చ పద్మవనే వినాత్ర హంసాన్న చ హంసః స్మరతీహ మానసస్య॥౫॥

కురుతే(?)స్తమతిప్రసద్య నైనాం దురితం త్రస్యతి స(మ)జ్జతోఽత్ర పుంసః।
మనుషోఽభిలషత్కృతీ సదైనామభిలష్యన్తి తమీక్షతేఽపి యోఽముమ్॥౬॥

యసోఽనుపసర్గాత్॥౭౧॥ సంయసశ్చ॥౭౨॥

సంయసతి పలాయితుం ద్విపేన్ద్రస్తం సంయస్యతి హన్తుమేష సింహః।
వపుషాతిమహాన్తమల్పకాయో న హి శౌర్యం గణయత్యరేర్మహత్త్వమ్॥౭॥

స్వాదిభ్యః శ్నుః॥౭౩॥ శ్రువః శృ చ॥౭౪॥

స చినోతి శుభాని యః శృణోతి ప్రవరాయాః సరితో గుణానముష్యాః।
పరిపశ్యతి యః పునః సదైనాం పురుషార్థః కృత ఏవ తేన మన్యే॥౮॥

అక్షోఽన్యతరస్యామ్॥౭౫॥ తనూకరణే తక్షః॥౭౬॥

అక్ష్ణోతి వపుః శుభేన దృష్ట్యా చిత్తాన్యక్షతి దేహినాం ముదా చ।
నిస్తక్షతి నాంశుమాన్పయోఽస్యా న చ తక్ష్ణోతి పురః సరోరుహాణి॥౯॥

తుదాదిభ్యః శః॥౭౭॥ రుధాదిభ్యః శ్నమ్॥౭౮॥ తనాదికృఞ్భ్య ఉః॥౭౯॥

నలినీం వనకుఞ్జరం తుదన్తం రున్ధన్వారికరీ సమేత్య రుష్టః।
వితనోతి రణం పరైరలఙ్ఘ్యం కథయన్దేశబలం తవేశ నద్యామ్॥౧౦॥

ధిన్వికృణ్వ్యోర చ ॥౮౦॥ క్ర్యాదిభ్యః శ్నా ॥౮౧॥

ప్రీణాతి పితౄన్పయోభిరస్యాః ఫలమూలైశ్చ ధినోతి తీరలుబ్ధైః।
శత్రూంశ్చ కృణోతి నాసిపాణీన్కుర్వాణోఽత్ర తపాంసి సిద్ధలోకః॥౧౧॥

స్తమ్భుస్తుమ్భుస్కమ్భుస్కుమ్భుస్కుఞ్భ్యః శ్నుశ్చ॥౮౨॥

స్నాతుం కరిణః స్కునోతి తప్తాన్నిర్వాణాయ మునీన్స్కునాతి నిత్యమ్।
మాతేవ హితైకకారిణీయం సత్త్వానాం పయసా విరాజమానా॥౧౨॥

హలః శ్నః శానజ్ఝౌ॥౮౩॥

పద్మాని గృహాణ నిర్విశఙ్కం సంపన్నాని బిసాన్యమూన్యశాన।
స్నానాయ మునివ్రజానుపేతాన్యాతీవాహ విహఙ్గమన్ద్రనాదైః॥౧౩॥

కర్మవత్కర్మణా తుల్యక్రియః॥౮౪॥ తపస్తపఃకర్మకస్యైవ॥౮౫॥

మన్యే రవిణా వినాప్యముష్యా భిద్యన్తే స్వయమేవ పద్మషణ్డాః।
పుణ్యేయమిదం గృహాణ యస్యాం తప్యన్తే మునయస్తపాంసి నిత్యమ్॥౧౪॥

న దుహస్నునమాం యక్చిణౌ॥౮౬॥

ఏషోభయతస్తటీః స్రవన్తీ దుగ్ధే ధేనురివ స్వయం సదాస్యాః।
ఏనామిహ వీక్ష్య తీరభాజో గావః ప్రస్నువతే స్వయం చరన్త్యః॥౧౫॥

శోభామలకావలీవ నార్యా విదధానా సజలామ్బువాహలీలా।
నమతే ఫలభారమన్తరేణ స్వయమస్యాస్తు తటద్రుమావలీయమ్॥౧౬॥

కుషిరజోః ప్రాచాం శ్యన్పరస్మైపదం చ॥౯౦॥

వివిధద్రుమరమ్యరోధసీహ ధ్వనతో రజ్యతి బర్హిణస్య కణ్ఠః।
స్వయమేవ సముత్సుకం నరాణాం హృదయం కుష్యతి వా వియోగభాజామ్॥౧౭॥

(కృత్యాధికారః।)

తవ్యత్తవ్యానీయరః॥౯౬॥ అచో యత్॥౯౭॥ పోరదుపధాత్॥౯౮॥

కర్తవ్యమశేషమత్ర నద్యాం కరణీయం తవ మజ్జనాది యుక్తమ్।
జేయశ్చ పరిశ్రమోఽమునా తే లభ్యః పుణ్యచయః సుఖేన చాశు॥౧౮॥

శకిసహోశ్చ॥౯౯॥ గదమదచరయమశ్చానుపసర్గే॥౧౦౦॥ అవద్యపణ్యవర్యా
గర్హ్యపణితవ్యానిరోధేషు॥౧౦౧॥ వహ్యం కరణమ్॥౧౦౨॥

స్నాతుం భవతైవ శక్యమస్యాం సహ్యం యస్య పరేణ నైవ వీర్యమ్।
గద్యం గదితం త్వయా న మిథ్యా మిథ్యా జల్పతి యోఽత్ర పీతమద్యః॥౧౯॥

చర్యాం తవ వేత్తి కో రిపూణాం నాయమ్యో జగతీహ యస్య కశ్చిత్।
అనవద్యవిచేష్టితోఽసి గృహ్యా న హి వర్యాః సహ యే త్వయా నిరుద్ధాః॥౨౦॥

వహ్యం సమవాప్య పుష్పకం యా సంగ్రామాత్సమవాహ్యత ప్రసహ్య।
లక్ష్మీః కృతినా కృతా త్వయా సా పణ్యస్త్రీవ సమగ్రలోకభోగ్యా॥౨౧॥

అర్యః స్వామివైశ్యయోః॥౧౦౩॥ ఉపసర్యా కాల్యా ప్రజనే॥౧౦౪॥

అర్యేణ సురక్షితా త్వయా యా సిస్నాసుః పృతనాద్య విన్ధ్యనద్యామ్।
అనివర్తితుమిచ్ఛతీశ నాసావుపసర్యా వడవేవ కాలమాప్తుమ్॥౨౨॥

అజర్యం సంగతమ్॥౧౦౫॥ వదః సుపి క్యప్ చ॥౧౦౬॥ భువో భావే॥౧౦౭॥

పయోధినా సార్ధమజర్యమాప్తం యయేశ సేయం ప్రవరాపగా స్యాత్।
మిథ్యోద్యమే తన్నహి సత్యవద్యం స్నాత్వా నరో గచ్ఛతి దేవభూయమ్॥౨౩॥

హనస్త చ॥౧౦౮॥ ఏతిస్తుశాస్వృదృజుషః క్యప్॥౧౦౯॥
ఋదుపధాచ్చాక్లృపిచృతేః॥౧౧౦॥ ఈ చ ఖనః ॥౧౧౧॥

స్నానాదియం పుణ్యతమా జనానాం న బ్రహ్మహత్యామపి నోచ్ఛినత్తి।
స్తుత్యా సదేత్యా చ తతః ప్రయత్నాజ్జుష్యా గురోర్మూర్తిరివేహ శిష్యైః॥౨౪॥

ఆదృత్యమేతద్భవతా వచో మే ప్రావృత్యమస్యాస్తటమాశు సైన్యైః।
గృధ్యం చ తే మజ్జనమత్ర పుణ్యం ఖేయం చ కూలం కరిభిస్తవాస్యాః॥౨౫॥

భృఞోఽసంజ్ఞాయామ్॥౧౧౨॥ మృజేర్విభాషా॥౧౧౩॥

వాఞ్ఛత్యయం సంప్రతి భృత్యలోకో నాదేయదమ్భః పరిమృజ్యమంహః।

గజాఙ్ఘ్రిధూలీపరిమార్గదక్షం యుష్మన్మతిః స్నాతుముపాదధాతు ॥౨౬॥

రాజసూయసూర్యమృషోద్యరుచ్యకుప్యకృష్టపచ్యావ్యథ్యాః ॥౧౧౪॥ భిద్యోద్ధ్యౌ నదే ॥౧౧౫॥
పుష్యసిధ్యౌ నక్షత్రే ॥౧౧౬॥

స రాజసూయక్రతుయాజిఘాతీ నిజప్రభావాహతసూర్యతేజాః।
అకృష్టపచ్యక్షితిమస్యభోజీ తస్యామృషోద్యం వచనం నునావ ॥౨౭॥

అవ్యథ్యశక్తిర్బహుకుప్యధామా రుచ్యాం నదీం సస్పృహమీక్షతే యః।
భిద్యోద్ధ్యతో యేఽధిత మన్త్రప్రవాహం భీతానుకూలస్థితిపుష్యసిధ్యాత్(?) ॥౨౮॥

విపూయవినీయజిత్యా ముఞ్జకల్కహలిషు ॥౧౧౭॥

స్ఫురద్విపూయాయతమేఖలాఙ్గా విముక్తజిత్యాదికృషిప్రపఞ్చాః।
రక్షోవ్యయుగ్యద్విపరుద్ధతీరాం విప్రా నదీం ప్రోజ్ఝ్య యయుర్భయేన ॥౨౯॥

పదాస్వైరిబాహ్యాపక్ష్యేషు చ ॥౧౧౯॥ విభాషా కృవృషోః ॥౧౨౦॥ యుగ్యం చ పత్రే ॥౧౨౧॥

మన్త్రాన్సగృహ్యైకపదాన్పఠన్తస్తే గ్రామగృహ్యాః సహసాప్యముఞ్చన్।
దేవైకగృహ్యాం మునయో నదీనామకృత్యకార్యప్రవణైరుపేతామ్ ॥౩౦॥

అమావస్యదన్యతరస్యామ్ ॥౧౨౨॥

మకరయుక్తమీనరాశియుతా రాత్రించరవ్యాప్తదిఙ్ముఖా।
ద్రుతమమావాస్యేవాతటా ముదం చక్రే నదీ తామసం తదా ॥౩౧॥

ఋహలోర్ణ్యత్ ॥౧౨౪॥ ఓరావశ్యకే ॥౧౨౫॥ ఆసుయువపిరపిలపిత్రపిచమశ్చ ॥౧౨౬॥ ఆనాయ్యోఽనిత్యే ॥౧౨౭॥ ప్రణాయ్యోఽసంమతౌ ॥౧౨౮॥

నిశాచరౌఘస్తటమేత్య నద్యాః కుర్వన్న కార్యాణి పచన్న పాక్యమ్ ।

లునన్న లావ్యాని వనాని చక్రే పూర్వప్రణాయ్యః కదనం మునీనామ్ ॥౩౨॥

ఆనాయ్యవిధ్వంసకృదీతి వాచ్యో నిస్త్రాప్యచేతాః ఖలలోకలాప్యః ।

ఆచామ్యహీనః కృతభీతిరాప్యశ్చచార తత్ర క్షణదాచరౌఘః ॥౩౩॥

పాయ్యసాంనాయ్యనికాయ్యధాయ్యా మానహవిర్నివాససామిధేనీషు ॥౧౨౯॥

అపాయ్యదోషా జనతానికాయ్యాః ప్రవిశ్య రక్షాః పరిధూయ ధాయ్యాః ।

సాన్నాయ్యవిధ్వంసకృతో విచేరూ రక్షోగణాస్తత్ర నిరస్తశఙ్కమ్ ॥౩౪॥

క్రతౌ కుణ్డపాయ్యసంచాయ్యౌ ॥౧౩౦॥ అగ్నౌ పరిచాయ్యోపచాయ్యసమూహ్యాః ॥౧౩౧॥ చిత్యాగ్నిచిత్యే చ ॥౧౩౨॥

అయత్నవిధ్వంసితకుణ్డపాయ్యః సంచాయ్యనాశీ స నిశాచరేశః ।

నివేశయామాస నదీసమీపే కృతాగ్నిచిత్యాం పృతనాం తదానీమ్ ॥౩౫॥

కృత్వా ద్విజా మాసి హుతానసమూహ్యానన్యే నిశాటోపహతోపచయ్యాః ।

అన్యేఽపి కేచిత్పరిచాయ్యహీనా రక్షోభయేన త్వరయా ప్రణేశుః ॥౩౬॥

ణ్వుల్తృచౌ ॥౧౩౩॥ నన్దిగ్రహిపచాదిభ్యో ల్యుణిన్యచః ॥౧౩౪॥ ఇగుపధజ్ఞాప్రీకిరః కః ॥౧౩౫॥ ఆతశ్చోపసర్గే ॥౧౩౬॥

ఓఙ్కారకం శాత్రవసైన్యభీతేర్పేత్తారమద్రీన్ద్రశిలాతటానామ్।
ఆనన్దనం భృఙ్గగణస్య దానై రక్షాంస్యబధ్నంస్తరుషు ద్విపౌఘమ్॥౩౭॥

ఉత్సాహినోఽన్యే ప్రవిబధ్యమానాన్వచా బభూవుః పిశితస్య యోధాః।
మతఙ్గజం విక్షిపమిత్యకానాం విఘ్నో నయస్యాశు శమం నినాయ॥౩౮॥

కృత్వా గజేన్ద్రం విలిఖం తటానాం భూధూలిరాశేర్వికిరం కరేణ।
ప్రియం ప్రభోః పీతజలం తతోఽన్యః సుస్థం బబన్ధాగ్రతరౌ క్రమేణ॥౩౯॥

పాఘ్రాధ్మాధేట్దృశః శః॥౧౩౭॥

ఉజ్జిఘ్రముర్వ్యాః ప్రవివేష్టుకామం ప్రవేష్టితం ధూతసటాకలాపమ్।
అశ్వం జనస్యోత్పిబమాశు నిన్యే నదీజలానాం స్వయముద్వహోఽన్యః॥౪౦॥

శీఘ్రం ప్రణ(న)ష్టస్య నిశావిహారీ చిరాయ బభ్రామ హరేర్ద్విపస్య।
సంజ్ఞార్థమాత్మీయజనస్య నాన్యః శఙ్ఖస్య గేహే చిరముద్యమోఽభూత్॥౪౧॥

అనుసర్గాల్లిమ్పవిన్దధారిపారివేద్యుదేజిచేతిసాతిసాహిభ్యశ్చ॥౧౩౮॥

కేచిద్బభూవుర్భవనస్య లిమ్పా విన్దాః పథాం చాశు జనస్య జగ్ముః।
ఉదేజయో భృత్యజనస్య యశ్చ కృతాకృతానాం స హి చేతయోఽభూత్॥౪౨॥

యే ధారయాః శాతమహాయుధానాం యే పారయా దారుణసాహసానామ్।
యే వేదయాస్తత్ర చ సేవకానాం తే రక్షిణః సర్వత ఏవ తస్థుః॥౪౩॥

యః సాతయః శాత్రవవిక్రమాణాం యః సాహయః సర్వజనేఽనుభూతః।
దశాననో వీక్ష్య చమూం నివిష్టాం స పుష్పకాద్భూమిమవాతతార॥౪౪॥

దదాతిదధాత్యోర్విభాషా॥౧౩౯॥

దదో భయానామరిమానసస్య దాయః సుఖానాం సతతం సుహృద్భ్యః।
ధాయశ్చ శౌర్యస్య తతో విభూతేర్వివేశ రాజా సగృహం దశాస్యః॥౪౫॥

జ్వలితికసన్తేభ్యో ణః॥౧౪౦॥ శ్యాద్వ్యధాస్రుసంస్రవ్తీణవసావహృలిహశ్లిషశ్వసశ్చ॥౧౪౧॥ దున్యోరనుపసర్గే॥౧౪౨॥ విభాషా గ్రహః॥౧౪౩॥

జ్వాలం బలం తద్రిపుమానసానాం జ్వలం న తత్రాభవదస్య కించిత్।
తద్వ్యాధచక్రోపమముగ్రభీతిం చకార దైవేన కమణ్డలస్య॥౪౬॥

కృత్వా వసాయం కరిణో లతానాం శ్వాసానిలం కోమలపల్లవానామ్।
పశ్చాదసిఞ్చన్కరశీకరౌఘైః శీతైరవశ్యాయకణైరివార్తాః॥౪౭॥

దవావినాశాయ వనద్రుమాణాం నిశాచరా నాథవిముక్తవిత్తాః।
గ్రాహా జలే మత్స్యవిఘాతదక్షా దివి గ్రహా రాహుసమానచారాః॥౪౮॥

తదావహారం రజసాం భవన్తః శేషం ద్రుమాణాం వపుషా ప్రపన్నాః।
సంస్రావభావిర్దధతో గజేన్ద్రా దానామ్బుసాం శైలరుచిం ప్రతేనుః॥౪౯॥

గేహే కః ॥౧౪౪॥ శిల్పిని ష్వున్ ॥౧౪౫॥ గస్థ-కన్ ॥౧౪౬॥ ణ్యుట్ చ ॥౧౪౭॥ హశ్చ వ్రీహికాలయోః ॥౧౪౮॥ ప్రుసృల్వః సమభిహారే వున్ ॥౧౪౯॥ ఆశిషి చ ॥౧౫౦॥

గృహాని(ణి) తే నర్తకనాయకాఢ్యాః స్త్రీభిర్వృతాః షోడశహాయనీభిః।

సంసేవ్యమానః సురగాయనౌఘైః స నన్దకస్తత్ర దశాననోఽభూత్ ॥౫౦॥

ప్రవకలవకలోకసేవ్యమానః సరకజనాహృతసర్వలోకవార్తః।

వివిధపిశితహాయనాన్నయోజీద్రజనిచరో రజనీర్నినాయ తత్ర ॥౫౧॥

సజలజలదజాలశ్యామలం బిభ్రదఙ్గం

సరలవిహితబాహూ రాజమానః శిరోభిః।

ఉషసి విహితకృత్యః సోఽఙ్గనాద్రియమాణః

సరితముపజగామ స్నాతుకామో దశాస్యః ॥౫౨॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే మహాకవిభట్టభీమకృతే ప్రత్యయపాదే పాశ్చార్ధే నవమః సర్గః।

దశమః సర్గః।

కర్మణ్యణ్ ॥౧॥ హ్వావామశ్చ ॥౨॥

స మాంసశీలః పరకాణ్డలావో మహాభటాహ్వాయకతన్త్రవాయః।

పులస్త్యపౌత్రః పరశక్తిమాయః ప్రాతర్నదీం స్నాతుమపాజగామ ॥౧॥

ఆతోఽనుపసర్గే కః ॥౩॥ సుపి స్థః ॥౪॥ తున్దశోకయోః పరిమృజాపనుదోః ॥౫॥ ప్రే దాజ్ఞః ॥౬॥

పరప్రమాథీ భయదః సురేభ్యః సుఖప్రదః సంశ్రితబాన్ధవేభ్యః।
ప్రియస్య శోకాపనుదః సమస్థః ప్రాయాత్పథిప్రజ్ఞపురఃసరోఽసౌ ॥౨॥

సమి ఖ్యః ॥౭॥ గాపోష్టక్ ॥౮॥ హరతేరనుద్యమనేఽచ్ ॥౯॥ వయసి చ ॥౧౦॥ ఆజి
తాచ్ఛీల్యే ॥౧౧॥ అర్హః ॥౧౨॥ స్తమ్బకర్ణయో రమిజపోః ॥౧౩॥ శమి ధాతోః సంజ్ఞాయామ్ ॥౧౪॥

అముత్రగైః సంయుగవీరసంఖ్యైః సమాశ్రితః శీధుపరాక్షసైశ్చ।
విభూతిమానంశహరైర్విహీనః సమన్తతః శక్తిహరైరుపేతః ॥౩॥

సుఖాహరాత్మా సరితం ప్రపేదే స్తమ్బేరమాపేతమదావిలాపామ్।
భవస్య పూజార్థతనోః స్తవార్థం కర్ణేజపోపాహితదేవవైరః ॥౪॥

యస్య తున్దపరిమృజా న జనా నిత్యం రణోత్సాహశాలినః।
పయసి మజ్జనాశ్రితాః పరితో ద్విపకచ్ఛపాః పాతాలసంకులే ॥౫॥

అధికరణే శేతేః ॥౧౫॥ చరేష్టః ॥౧౬॥ భిక్షాసేనాదాయేషు చ ॥౧౭॥ పురోఽగ్రతోఽగ్రేషు
సర్తేః ॥౧౮॥

ఆక్రాన్తవిశ్వో గిరిశానుభావాద్భిక్షాచరాన్వైరిజనాన్దధానః।
సేనాచరధ్వంసనతీవ్రశక్తిరగ్రేసరః సాహసికవ్రజస్య ॥౬॥

పూర్వే కర్తరి ॥౧౯॥ కృఞో హేతుతాచ్ఛీల్యానులోమ్యేషు ॥౨౦॥

విభీతిరాదాయచరో మహాసిర్యః సంయుగే పూర్వచరస్తపస్వీ।
లజ్కాజనప్రీతికరోరుశక్తిర్భేజే పయః ప్రేష్యకరానుయాతః॥౭॥

దివావిభానిశాప్రభాభాస్కారాన్తానన్తాదిబహునాన్దీకింలిపిలిబిబలిభక్తికర్తృచిత్రక్షేత్రసంఖ్యాజ జ్ఘాబాహ్వాహర్యత్తద్ధనురరుఃషు॥౨౧॥ కర్మణి భృతౌ॥౨౨॥

కరప్రతానేన దివాకరో వా దివం స రాజా సరితం జగాహే।
ప్రభాకరేణాస్య శరీరధామ్నా విభాకరోఽకారి నిశాకరో వా॥౮॥

దేవాపదామాదికరో య ఏష నాన్దీకరశ్చ క్షణదాచరాణామ్।
మహాభుజక్షోభితవారిభాజాం స యాదసామన్తకరో బభూవ॥౯॥

ధనుష్కరా యే సమరేష్వవీరాః సేవార్థమిన్ద్రేణ పురా నియుక్తాః।
తే కింకరాః క్షేత్రకరా ఇవైత్య స్నాతుం తమావృత్య చిరాయ తస్థుః॥౧౦॥

తస్యానుకూలం మృదవః ప్రవాన్తః సమీరణాః కర్మకరా ఇవాసన్।
ఈషత్కరో యస్య నవాహ్వశక్తేర్మతేపరశ్చిత్తకరో న యస్మాత్॥౧౧॥

న శబ్దశ్లోకకలహగాథావైరచాటుసూత్రమన్త్రపదేషు॥౨౩॥

న వైరకారో భవదానతారేర్న మన్త్రకారః స్వధియా విధాతుః।
స శ్లోకకారైరభినూయమానో మమజ్జ తత్రామ్బుసి చాటుకారైః॥౧౨॥

సంక్షోభితం తేన బభూవ నద్యాః స్వ్వలజ్జలం రోధసి శబ్దకారమ్।

ఉత్సాహితేనామరసూత్రకారైర్ధృష్టేన రాత్రించరసాధుకారైః ॥౧౩॥

స్తమ్బశకృతోరిన్ ॥౨౪॥

వేగేన తేనాతివిమన్థ్యమానం దిగ్వారణేనేవ యథేచ్ఛమమ్బుః।
ఆసీత్కృతచ్ఛాయమపేతపద్మం క్షేత్రం చ్యుతస్తమ్బకరీవ నద్యాః ॥౧౪॥

హరతేర్దృతినాథయోః పశౌ ॥౨౫॥ ఫలేగ్రహిరాత్మంభరిశ్చ ॥౨౬॥ ఏజేః ఖశ్ ॥౨౮॥
నాసికాస్తనయోర్ధ్మాధేటోః ॥౨౯॥ నాడీముష్ట్యోశ్చ ॥౩౦॥ ఉది కూలే రుజివహోః ॥౩౧॥ వహాభ్రే
లిహః ॥౩౨॥

మజ్జన్తమేకం జనమేజయం తం స్తనంధయానామపి నాశకారీ।
వహంలిహానాం నివహో గవాం వా నిశాచరాణాం పరివార్య తస్థౌ ॥౧౫॥

సంత్రాసితాశేషఫలేగ్రహిర్ద్విజః సంమానితాత్మంభరిరాక్షసవ్రజః।
కుర్వన్సరిద్వారిసకూలముద్రుజం సస్నౌ ప్రవేశేన చ కూలముద్వహః ॥౧౬॥

పరిమాణే పచః ॥౩౩॥ మితనఖే చ ॥౩౪॥ విధ్వరుషోస్తుదః ॥౩౫॥

ద్రోణంపచాస్తత్ర మితంపచా వా యేఽరుంతుదా దేహభృతాం నిశాభ్యః।
విధుంతుదాశ్చాపి గృహీతచాపాః స్నాతుం ప్రభుం తే పరివార్య తస్థుః ॥౧౭॥

అసూర్యలలాటయోర్దృశితపోః ॥౩౬॥

భయాదసూర్యంపశ్యోఽపి దధౌ పాతాలవాసీ జనో యతః।

యస్య యాతః సంముఖీనమపి నాసీల్లలాటంతపో రవిః॥౧౮॥

ఉగ్రంపశ్యేరంమదపాణింధమాశ్చ॥౩౭॥ ప్రియవశే వదః ఖశ్॥౩౮॥
ద్విషత్పరయోస్తాపేః॥౩౯॥ వాచి యమో వ్రతే॥౪౦॥

నిద్రాభాజో జాగ్రతో వాగ్ర్యశక్తేరాసీనా త్వామజ్జతో వాప్స నద్యాః।
కే వా నామ .... త్రాసమాగాదుగ్రంపశ్యాశ్చక్రిరే యత్తపాంసి॥౧౯॥

ఇరంమదాభోగగతః స వీరస్తతః సరిత్తస్తరసోత్తతార।
ప్రియంవదాగ్రేసరకథ్యమాననాడింధమః సైకతమాససాద॥౨౦॥

వశంవదోపాహితధౌతవామా ద్విషంతపస్తత్ర పురోఽభివీక్ష్య।
పరంతపః పార్థివమీశలిఙ్గం వాచంయమస్తం పరివార్య తస్థౌ॥౨౧॥

పూఃసర్వయోర్దారిసహోః॥౪౧॥

సర్వంతుదం తైః కుసుమైస్తమీశం పురందరస్యార్చితమర్చయిత్వా।
ప్రజ్ఞః పునః ప్రీతికరోరుచేతా దశాననః సాఞ్జలిరిత్యువాచ॥౨౨॥

బ్రహ్మాదిభిః సంస్తుతమప్యజస్రం సంస్తోతుమీశేతి యదుద్యతోఽహమ్।
సర్వంసహోఽసీతి తదేకమాన్యస్త్వం భక్తిహార్యో న గుణైర్న వక్తుః॥౨౩॥

సర్వకూలాభ్రకరీషేషు కషః॥౪౨॥

సర్వంకషా తే తనురేష వాయురభ్రంకషశ్చాస్తతమాః పతఙ్గః।

కూలంకషం వారి చ వారిధీనాం విశ్వంభరేయం చ సవహ్నిచన్ద్రా ॥౨౪॥

మేఘర్తిభయేషు కృఞః ॥౪౩॥ క్షేమప్రియమద్రేఽణ్చ ॥౪౪॥

మేఘంకరస్త్వం జనజీవికార్థమృతింకరో ముక్తిముపేయుషాం చ।
భయంకరం దక్షిణమాననం తే క్షేమంకరం ప్రాణభృతాం తథాపి ॥౨౫॥

ప్రియంకరా యే తవ భక్తిమాత్రా త్వం క్షేమకారో విధురేష తేషామ్।
అర్చన్తి యే త్వాం ప్రియకారమీశం యథార్థితాంస్తే విషయాంల్లభన్తే ॥౨౬॥

మద్రంకరా యే కమలాసనాద్యాస్తేషామపి త్వం భవ మద్రకారః।
అర్చన్తి యేఽనన్యజనాః సురాణాం తేషామపి త్వం వరదార్చనీయః ॥౨౭॥

ఆశితే భువః కరణభావయోః ॥౪౫॥

జనో నమస్యన్నిహ లిఙ్గమీశితుః ఫలాని కృత్వా చిరమాశితంభవమ్।
తపోభిరాధూతసమస్తకల్మషం ప్రయాతి ధామేశ తవైవ శాశ్వతమ్ ॥౨౮॥

సంజ్ఞాయాం భృతౄవృజిధారిసహితపిదమః ॥౪౬॥

ద్విజాతిలోకైరుపగీయసే త్వం శుభేన సామ్నేశ రథన్తరేణ।
పతింవరా త్వాం సమవాప గౌరీ కిం నామ యత్తత్తపసాం దురాపమ్ ॥౨౯॥

శత్రుంతపఃస్యో యది తే పరః స్యాదరిందమో వాపి భవేదరిశ్చేత్।
త్వం దేవ సర్వస్య తవాపి సర్వం భేదోఽత్ర యః సంవృతిమాత్రమేతత్ ॥౩౦॥

వినిర్జితాత్మేన్ద్రియశత్రువర్గం శత్రుంసహం త్వాం న వదన్తి లోకాః।
ధురంధరోఽసీతి జనేన గీతస్తథేశ సంహారకరో యుగానామ్॥౩౧॥

గమశ్చ॥౪౭॥ అన్తాత్యన్తాధ్వదూరపారసర్వానన్తేషు డః॥౪౮॥

త్వమన్తగః సచ్చరితో గుణానాం త్వం పారగో జ్ఞానమహార్ణవస్య।
సన్మార్గదేశీ త్వమిహాధ్వగానాం సర్వత్రగా తే భ్రమతీహ కీర్తిః॥౩౨॥

ఆశిషి హనః॥౪౯॥ అపే క్లేశతమసోః॥౫౦॥ కుమారశీర్షయోర్ణినిః॥౫౧॥

త్వాం ప్రాప్య భూయాసమరాతిహోఽహం క్లేశాపహః సర్వతమోపహశ్చ।
.................యది శీర్షఘాతీ కుమారఘాతీ చ సురప్రియస్య॥౩౩॥

లక్షణే జాయాపత్యోష్టక్॥౫౨॥ అమనుష్యకర్తృకే చ॥౫౩॥ శక్తౌ హస్తికపాటయోః॥౫౪॥
పాణిఘతాడఘౌ శిల్పిని॥౫౫॥

స్యాన్మే పతిఘ్నీ రిపుమన్త్రిసేనా జాయాఘ్నమీక్షేయ విపక్షలోకమ్।
హస్తిఘ్నవీర్యా మమ సన్తు భృత్యాస్తథా కవాటఘ్నబలోపపన్నాః॥౩౪॥

శ్లేష్మఘ్నపిత్తఘ్నగదాదిహీనం సదాస్తు మే దేవ శరీరమేతత్।
సంసేవితః పాణిఘతాడఘైశ్చ సుఖం వసేయం భవతః ప్రసాదాత్॥౩౫॥

ఆఢ్యసుభగస్థూలపలితనగ్నాన్ధప్రియేషు చ్వ్యర్థేష్వచ్వౌ కృఞః కరణే ఖ్యున్॥౫౬॥

పూష్ణో యదన్ధంకరణం చిరాయ క్షిప్రం చ నగ్నంకరణం రిపూణామ్।
కాన్తం యదాఢ్యంకరణం జనానాం వన్దే తదేకం తవ దేవ రూపమ్॥౩౬॥

కర్తరి భువః ఖిష్ణుచ్ఖుకఞౌ॥౫౭॥

ఆఢ్యంభవిష్ణుర్నిధనో యదస్మిన్నగ్నంభవిష్ణుశ్చ ధనాన్వితోఽపి।
ప్రియంభవిష్ణుశ్చ యదప్రియోఽపి ప్రభుర్భవాన్కారణమత్ర నాన్యత్॥౩౭॥

ఆరాధ్యతే వనపాదయుగ్మం సుభగంభావుకతాం చిరాయ నైకామ్।
పురుషా వనితాశతోపభోగ్యామాఢ్యంభావుకతామపి ప్రయాన్తి॥౩౮॥

స్పృశోఽనుదకే క్విన్॥౫౮॥ ఋత్విగ్దధృక్స్రగ్దిగుష్ణిగఞ్చుయుజిక్రుఞ్చాం చ॥౫౯॥
త్యదాదిషు దృశోఽనాలోచనే కఞ్చ॥౬౦॥

ఋత్విక్తనోస్తే గగనస్పృశోఽహం గుణస్రజః కిం వచసా సృజామి।
అస్మాదృశాం మన్దధియాం న నుత్యా భక్త్యైవ తుష్యన్తి భవాదృశా హి॥౩౯॥

సత్సూద్విషద్రుహదుహయుజవిదభిదచ్ఛిదజినీరాజాముపసర్గేఽపి క్విప్॥౬౧॥ భజో
ణ్విః॥౬౨॥ అదోఽనన్నే॥౬౮॥ క్రవ్యే చ॥౬౯॥ దుహః కబ్ఘశ్చ॥౭౦॥ అన్యేభ్యోఽపి
దృశ్యన్తే॥౭౫॥ క్విప్ చ॥౭౬॥ స్థః క చ॥౭౭॥

ధర్మచ్ఛిదాం దుర్గతిమాత్రభాజాం లోకద్విషామాత్మహితద్రుహాం చ।
సన్మార్గదస్త్వం భవసీహ నిత్యం పితేవ చిత్తేన కృపాయుజేశ॥౪౦॥

మహీజితాం స్వర్గసహాం స చేయం భక్త్యున్ముఖానాం ఫలభోజినాం చ।
సంపూజితా శాస్త్రసువస్తనుస్తే సంజాయతే కామదుఘేశ్వరస్య॥౪౧॥

సుప్యజాతౌ ణినిస్తాచ్ఛీల్యే ॥౭౮॥ కర్తర్యుపమానే ॥౭౯॥ వ్రతే ॥౮౦॥ బహులమాభీక్ష్ణ్యే ॥౮౧॥ మనః ॥౮౨॥ ఆత్మమానే ఖశ్చ ॥౮౩॥

ఉపాస్యతే కింనరగాయనీభిః స్త్రీభిః సహాదర్శనమానినీభిః।
తపస్విభిః స్థణ్డిలశాయిభిశ్చ యథార్థితాశేషఫలప్రదాయీ ॥౪౨॥

శోభనంమన్యౌ పురాజహరీ యావద్భవన్తం న పశ్యతః।
విగతగర్వావీక్షతే జాతౌ త్వయి లిఙ్గరుద్ధోర్ధ్వభూమీతలే ॥౪౩॥

భూతే ॥౮౪॥ కరణే యజః ॥౮౫॥ కర్మణి హనః ॥౮౬॥

అశ్వమేధయాజినోఽభూవంస్త్వయ్యప్రసన్నే కుతో జనాః।
మాతృఘాతినోఽపి చాశుద్ధిం నైవానతాస్త్వాముపాగతాః ॥౪౪॥

బ్రహ్మభ్రూణవృత్రేషు క్విప్ ॥౮౭॥

త్వాం బ్రహ్మహభ్రూణహనావుపేతౌ మధ్యే భవేతాం ప్రణిపత్య పూతౌ।
తథాశ్వమేధేన విశుద్ధదేహః స వృత్రహాభూద్దివి దేవరాజః ॥౪౫॥

సుకర్మపాపమన్త్రపుణ్యేషు కృఞః ॥౮౮॥ సోమే సుఞః ॥౯౦॥ అగ్నౌ చేః ॥౯౧॥ కర్మణ్యగ్న్యాఖ్యాయామ్ ॥౯౨॥

తతః స్తుతిం పుణ్యకృతః ప్రకుర్వతః ప్రతీపమాగత్య మహానదీభువః।
వ్యకీర్యతార్చా సుకృతః పినాకినః క్షణేన సా పాపకృతేవ వారిణా ॥౪౬॥

కృతాగ్నిచిత్సోమసుదాపగాపగః సమాధిముత్సృజ్య పినాకికర్మకృత్।
స్వమన్త్రిణః శ్యేనకృదగ్నినాశనః కిమేతదిత్యాహ పురా స విస్మయః॥౪౭॥

కర్మణీనివిక్రియః॥౯౩॥ దృశేః క్వనిప్॥౯౪॥

కృతాన్తహస్తే కరుణావిహీనో ముధైవ కో బాన్ధవవిక్రయీహ।
కర్మేదృశం యేన కృతం విరుద్ధం యన్నేహ కుర్యాత్పరలోకదృశ్వా॥౪౮॥

రాజని యుధికృఞః॥౯౫॥

రాజయుధ్వనా మయా సాకం కో రాజకృత్వాద్య యుధ్యతే।
వారిసిన్ధోర్యః ప్రతీపయతి మయి సైకతోత్సఙ్గవర్తిని॥౪౯॥

సహే చ॥౯౬॥

ప్రతిలోమగమాస్వయం ను రేవా ధ్రువమేతత్కృతమద్య సాగరేణ।
స కథం పయసాం భవిష్యతీశః సహకృత్వాద్య మయా విధేర్విరోధమ్॥౫౦॥

సుచిరమితి వితర్క్య క్రోధరక్తాన్తనేత్ర-
స్త్రిదశభయవిధాయీ నిశ్వసన్నైర్ఋతేశః।
త్వరితగతిరుపేహి జ్ఞాతుమేతన్నిమిత్తం
శుకమితి గిరమూచే సంభ్రమాన్నమ్రమూర్తిమ్॥౫౧॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే వైయాకరణవరభట్టభీమకృతే కర్మణ్యణ్పూర్వపాదే దశమః సర్గః।

ఏకాదశః సర్గః।

సప్తమ్యాం జనేర్డః॥౯౭॥ పఞ్చమ్యామజాతౌ॥౯౮॥ ఉపసర్గే చ సంజ్ఞాయామ్॥౯౯॥ అనౌ కర్మణి॥౧౦౦॥ అన్యేష్వపి దృశ్యతే॥౧౦౧॥ నిష్ఠా॥౧౦౨॥ సుయజోర్ఙ్వనిప్॥౧౦౩॥ జీర్యతేరతృన్॥౧౦౪॥

సరితాం రాజమార్గేణ దగ్దజో లయశాలినా।
ప్రతస్థే ద్విజముక్తేన స నమ్రః సానుజః శుకః॥౧॥

సంత్యక్తం దృష్టవాన్పీత్రైః సుత్వభిర్యజ్వభిర్ద్విజైః।
తత్రాప్యపి జరదావాసం క్వచిచ్చారునవోటజమ్॥౨॥

భాషాయాం సదవసశ్రువః॥౧౦౮॥ ఉపేయివాననాశ్వాననూచానశ్చ॥౧౦౯॥

అనూషివాననూచానమునిలోకో యమాశ్రమమ్।
తం పశ్యన్గతవాంశ్చాప్తం యమసావనుశుశ్రువాన్॥౩॥

ఉపేయుషాశ్రమానన్యాన్స్తేనానాశ్వాన్కృతాకృతిః।
మునిసంఘః శుకేనైక్షి స చానశ్యద్భయాత్తతః॥౪॥

లుఙ్॥౧౧౦॥ అనద్యతనే లఙ్॥౧౧౧॥ అభిజ్ఞావచనే లృట్॥౧౧౨॥

అభాషత శుకో వాక్యం నదీం వీక్ష్యేతి సారణమ్।
అభిజానాసి భద్ర త్వం స్నాస్యామోఽత్ర సరిజ్జలే॥౫॥

న యది॥౧౧౩॥ విభాషా సాకాఙ్క్షే॥౧౧౪॥

స్మరస్యసి సరిత్యస్యాం విసాని యదభుఙ్క్మహి।
యద్వత్స్యామోఽత్ర తద్వేత్సి భూయోఽగచ్ఛామ మన్దిరమ్॥౬॥

యదభుఙ్క్మహి తద్వేత్సి భుక్త్వాశేమహి తత్పునః।
పావనీయం నదీ రమ్యా శృణు యత్కృతమేనయా॥౭॥

పరోక్షే లిట్॥౧౧౫॥ హశశ్వతోర్లఙ్ చ॥౧౧౬॥

పునరుక్తమియం వవ్రే స్త్రీభూతా భువనాధిపమ్।
తం శశ్వదభజత్ప్రీతా శశ్వచ్చక్రే ముఖేక్షణమ్॥౮॥

తేనేహ సహ సంరేమే వనేష్వాయతలోచనా।
తస్మాదభీప్సితం భూపాత్పుత్రం చాలభతేతి హి॥౯॥

ప్రశ్నే చాసన్నకాలే॥౧౧౭॥ లట్ స్మే॥౧౧౮॥ అపరోక్షే చ॥౧౧౯॥ ననౌ పృష్టప్రతివచనే॥౧౨౦॥ నన్వోర్విభాషా॥౧౨౧॥

ఈక్షాంచక్రే భవాన్గఙ్గాం న పశ్యామి సరస్వతీమ్।
నాద్రాక్షం యమునామిత్థం పృష్టః ప్రోవాచ సారణః॥౧౦॥

పురి లుఙ్ చాస్మే॥౧౨౨॥

వసన్తీహ పురా విప్రాస్తథావాత్సుః పురా సురాః।
నాగాః పురావసన్నస్యాం రమ్యేయం సరితాం వరా॥౧౧॥

వర్తమానే లట్॥౧౨౩॥ లటః శతృశానచావప్రథమాసమానాధికరణే॥౧౨౪॥ సంబోధనే చ॥౧౨౫॥ లక్షణహేత్వోః క్రియాయాః॥౧౨౬॥ తౌ సత్॥౧౨౭॥ పూఙ్యజోః శానన్॥౧౨౮॥

యాతి హంసం సితామ్భోధిః కీర్తిశ్చైషా క్షమాభృతః।
రాజమానామమూం పశ్య వహన్తీం కమలాకరమ్॥౧౨॥

విచరన్తి తిమివ్రాతాః ఖాదన్తి శఫరీరిహ।
అధీయానాస్త పశ్యన్తి తటేఽస్యాః ఫలభోజినః॥౧౩॥

యజమానస్య వా మూర్తిరీక్షణీయా మయాపగా।
పవమానా జనం యాతి సాగరం కరిసేవితా॥౧౪॥

తాచ్ఛీల్యవయోవచనశక్తిషు చానశ్॥౧౨౯॥ ఇఙ్ధార్యోః శత్రకృచ్ఛ్రిణి॥౧౩౦॥

స్నాతకాశ్చ వసన్త్యస్యాస్తటేషు ఫలభోజినః।
అటమానాశ్చ తీర్థాని శక్తిభాజస్తపస్వినః॥౧౫॥

ఏతస్యాం బటవః స్నాన్తి విభ్రాణా ముఞ్జమేఖలాః।
అధీయన్తః సదా వేదాన్ధారయన్తః కమణ్డలూన్॥౧౬॥

ద్విషోఽమిత్రే ॥౧౩౧॥ సుఞో యజ్ఞసంయోగే ॥౧౩౨॥

ద్విషత్పాపస్య ధత్తేఽమ్బు స్నాత్వాథ సహితం సతామ్।
తటం చ సున్వతాం యూపైః పరితః సమలంకృతామ్॥౧౭॥

అర్హః ప్రశంసాయామ్॥౧౩౩॥ ఆ క్వేస్తచ్ఛీలతద్ధర్మతత్సాధుకారిషు॥౧౩౪॥ తృన్॥౧౩౫॥

తతో బాహుసహస్రేణ స రుద్ధ్వా నర్మదాజలమ్।
ఐక్షతారాన్మహాపక్షః శుకే నాత్రిరివార్జునః॥౧౮॥

అలంకృఞ్నిరాకృఞ్ప్రజనోత్పచోత్పతోన్మదరుచ్యపత్రపవృతువృధుసహచర ఇష్ణుచ్॥౧౩౬॥

అలంకరిష్ణురాత్మానం గుణైర్జనమనోహరైః।
నిరాకరిష్ణురుష్ణాంశుం దుర్నిరీక్షతయా మృధే॥౧౯॥

ప్రజనిష్ణుర్జగత్ప్రీతిమున్మదిష్ణుర్ద్విషన్మనః।
విచరిష్ణుర్వనాభోగం మజ్జన్వారిణి సర్వతః॥౨౦॥

కుర్వన్భుజసమారుద్ధం సేతుబన్ధురివోదకమ్।
ప్రతీపగామి వర్ధిష్ణుః సహిష్ణుః సరితో రయమ్॥౨౧॥

గ్లాజిస్థశ్చ గ్స్నుః॥౧౩౯॥ త్రసిగృధిధృషిక్షిపేః క్నుః॥౧౪౦॥

తం జిష్ణుం త్రస్నురాలోక్య గృధ్నురాశు పలాయితుమ్।

శుకః సమమిహ భ్రాత్రా క్షిప్రమన్తర్దధే దివి ॥౨౨॥

అగ్లాస్నుభిర్యుతః స్త్రీభిః క్షిష్ణుభిః పరితో దిశః।
రేజే రాజావృతః స్థాస్నుర్లతాభిరివ భూధరః॥౨౩॥

శమిత్యష్టాభ్యో ఘినుణ్ ॥౧౪౧॥
సంపృచానురుధాఙ్యమాఙ్యసపరిసృసంసృజపరిదేవిసంజ్వరపరిక్షిపపరిరటపరివదపరిద హపరిముహదుషద్విషద్రుహదుహయుజాక్రీడవివిచత్యజరజభజాతిచరాపచరాముషాభ్యాహ నశ్చ॥౧౪౨॥ వౌ కషలసకత్థస్రమ్భః॥౧౪౩॥ అపే చ లషః॥౧౪౪॥ ప్రే లపసృద్రుమథవదవసః॥౧౪౫॥

సంపర్కిణీ నదీ రాజ్ఞా సంపర్కీ సరితా నృపః।
అన్యోన్యపావనావేతావిత్యూచే సారణః శుకమ్॥౨౪॥

అనురోధీ నృపః స్త్రీభిరాక్రీడీ భజతే జలమ్।
ఆయాసీ మే వృథైవైష పరిమోహేన దేహినామ్॥౨౫॥

ఆయామి బాహుపరిఘం ప్రమాథినమముం నృపమ్।
వికత్థినో రిపుం కృత్వా ద్రోహిణః శేరతే కథమ్॥౨౬॥

భవిష్యతి చిరం తస్య పరిదేవీ సుహృజ్జనః।
పరిదాహీ చయో మన్యే శత్రుసేనం కరిష్యతి॥౨౭॥

నిన్దహింసక్లిశఖాదవినాశపరిక్షిపపరిరటపరివాదివ్యాభాషాః సూయో వుఞ్॥౧౪౬॥ దేవిక్రుశోశ్చోపసర్గే॥౧౪౭॥ చలనశబ్దార్థాదకర్మకాద్యుచ్॥౧౪౮॥ అనుదాత్తేతశ్చ హలాదేః॥౧౪౯॥

గుణస్య నిన్దకో నాస్య హింసకో న ప్రతాపినః।
క్లేశకస్త్వేష శత్రూణాం సంపదాం చ వినాశకః॥౨౮॥

ఆక్రోశకః ప్రభుర్నాయం లక్ష్యతే నాభ్యసూయకః।
ఆత్మనోఽస్యాశ్రితో మన్యే న కశ్చిత్పరిదేవకః॥౨౯॥

వీక్ష్యాముం సంయుగే క్రుద్ధం వేపనః కో న జాయతే।
శబ్దనో వా భియా ప్రాణీ ద్యోతనో నాత్ర కశ్చన॥3౦॥

జుచఙ్క్రమ్యదన్ద్రమ్యసృగృధిజ్వలశుచలషపతపదః॥౧౫౦॥ క్రుధమణ్డార్థేభ్యశ్చ॥౧౫౧॥ న యః॥౧౫౨॥ సూదదీపదీక్షశ్చ॥౧౫3॥ లషపతపదస్థాభూవృషహనకమగమశౄభ్య ఉకఞ్॥౧౫౪॥ జల్పభిక్షకుట్టలుణ్టవృజః షాకన్॥౧౫౫॥

కల్లోలాఞ్జవనాన్పశ్య మత్స్యైశ్చఙ్క్రమణైర్యుతాన్।
నిరుద్ధే సలిలే రాజ్ఞా పతనం కూలమాశ్రితాన్॥3౧॥

క్రోధనా ఘస్మరా మత్స్యాః పశ్య మాంసస్య వర్ధనాః।
ఆధాతుకాఞ్జలక్షోభాత్తటమాగాముకాః కృతాః॥3౨॥

లుణ్టాకాః ఫుల్లపద్మానాం మణ్డనా నృపవేశ్మనామ్।
రమన్తే సలిలే పశ్య జల్పాక్యోఽమూర్నృపాఙ్గనాః॥33॥

ఉద్ధతేషు సరోజేషు స్త్రీభిర్భ్రామ్యన్తి తృష్ణయా।
వరాకా శోచనాభృఙ్గా భిక్షాకా ఇవ సర్వతః॥3౪॥

ప్రజోరినిః ॥౧౫౬॥ జిదృక్షివిశ్రీణ్వమావ్యథాభ్యమపరిభూప్రసూభ్యశ్చ ॥౧౫౭॥ స్పృహిగృహిపతిదయినిద్రాతన్ద్రాశ్రద్ధాభ్య ఆలుచ్ ॥౧౫౮॥ దాధేట్సిశదసదో రుః ॥౧౫౯॥ సృఘస్యదః క్మరచ్ ॥౧౬౦॥ భఞ్జభాసమిదో ఘురచ్ ॥౧౬౧॥

అభితో జలసంఘాతస్పృహయాలురివాదరీ।
వీచిహస్తైః స్పృశత్యేష ప్రజవీ స్త్రీపయోధరాన్ ॥౩౫॥

అత్యయీ మదనేనేవ వీచిబాహుర్జలాశయః।
ఆలిఙ్గత్యవ్యథీ నారీ రాజ్ఞః పరిభవీ యథా ॥౩౬॥

శ్రద్ధాలుర్మధు పాతవ్యం స్త్రీముఖం పఙ్కశఙ్కయా।
భృఙ్గవ్రజోఽయమభ్యేతి భ్రాన్తైః కో వా న గోచరః ॥౩౭॥

నిద్రాలవోఽపి సంత్యజ్య జలక్షోభేన భఙ్గురమ్।
పద్మాకరం నభోభృఙ్గా భానునా భాసురం శ్రితాః ॥౩౮॥

విదిభిదిచ్ఛిదేః కురచ్ ॥౧౬౨॥ ఇణ్నశజిసర్తిభ్యః క్వరప్ ॥౧౬౩॥ గత్వరశ్చ ॥౧౬౪॥

భిదురం కూలముత్సృజ్య ప్రవృద్ధే సరిదమ్భసి।
జిత్వరాః కకుభో జాతా విధురా ఇవ పక్షిణః ॥౩౯॥

అద్మరా మేదురా మీనాశ్ఛిదురాః సర్వదేహినామ్।
నశ్వరాః సహజా జాతా జలసంక్షోభపీడితాః ॥౪౦॥

భియేవ గత్వరం తోయం రుద్ధం యాతి సరిత్తటమ్।

తటతోఽపి దివం వృన్దం పతతాం మరుదిత్వరమ్ ॥౪౧॥

జాగరూకః ॥౧౬౫॥ యజజపదశాం యజః ॥౧౬౬॥ నమికమ్పిస్మ్యజసకమహింసదీపో రః ॥౧౬౭॥ సనాశంసభిక్ష ఉః ॥౧౬౮॥ బిన్దురిచ్ఛుః ॥౧౬౯॥ ఆదృగమహనజనః కికినౌ లిట్ చ ॥౧౭౧॥ స్వపితృషోర్న జిజ్ ॥౧౭౨॥ శృవన్ద్యోరారుః ॥౧౭౩॥ భియః క్రుక్లుకనౌ ॥౧౭౪॥ స్థేశభాసపిసకసో వరచ్ ॥౧౭౫॥ యశ్చ యజః ॥౧౭౬॥

జాగరూకకృతారక్షా క్రీడత్యేష నృపో జలే।
జఙ్ఘపూకద్విజాకీర్ణే దన్దశూకవివర్జితే ॥౪౨॥

గురుస్తనభరోన్నమ్రకంప్రమధ్యా నృపాఙ్గనా।
కంప్రాయాం కురుతే నిత్యం స్నానం స్మేరాననాం నదీమ్ ॥౪౩॥

దీప్రాస్మక్షతహింస్రస్య భర్తుః ప్రీతిం విధిత్సవః।
ఆశంసవో వినోదం చ మజ్జన్తే తాః స్త్రియో జలే ॥౪౪॥

వృన్దారుస్తతవృత్తస్య చిత్తభూపస్య బిన్దవః।
భీరవోఽపి జలాత్పశ్య దధతే ధీరచేష్టితమ్ ॥౪౫॥

భాసురేణాస్య దేహేన పాతుః స్థావరజఙ్గమమ్।
యాయావరానుయాతస్య స్థీయతే కేన సంయుగే ॥౪౬॥

భ్రాజభాసధుర్విద్యుతోర్జిపౄజుగ్రావస్తువః క్విప్ ॥౧౭౭॥ అన్యేభ్యోఽపి దృశ్యతే ॥౧౭౮॥ భువః సంజ్ఞాన్తరయోః ॥౧౭౯॥ విప్రసంభ్యో డ్వసంజ్ఞాయామ్ ॥౧౮౦॥

దోష్ణాం సహస్రేణ పతఙ్గభాసాం గుర్వీం దధానస్య ధురం మృధేషు।

ఆస్తాం ధరిత్ర్యా హరణం సుదూరే పరోఽపి శక్తారిచయో న మన్యే ॥౪౭॥

విలోక్య విభ్రాజమముం ప్రభుం చ భియం మతం మానసమేతదాశు ।
విద్యుద్యుతీనామివ రాశిమేనం విలోకితుం నాస్మి పురః సమర్థః ॥౪౮॥

ధః కర్మణి ష్ట్రన్ ॥౧౮౧॥ దామ్నీశసయుయుజస్తుతుదసిసిచమిహపతదశనహః కరణే ॥౧౮౨॥

శస్త్రేణ యేన జయినాప్యృత భూతధాత్రీ
స్తోత్రం పవిత్రమితి యస్య పఠన్తి లోకాః ।
పత్త్రాణి యస్య వివిధాని వహన్తి యోధాః
కృత్వా తమేనమరిమస్యతి కో న గాత్రమ్ ॥౪౯॥

హలసూకరయోః పువః ॥౧౮౩॥ అర్తిలూధూసూఖనసహచర ఇత్రః ॥౧౮౪॥ పువః సంజ్ఞాయామ్ ॥౧౮౫॥ కర్తరి చర్షిదేవతయోః ॥౧౮౬॥ ఞీతః క్తః ॥౧౮౭॥ మతిబుద్ధిపూజార్థేభ్యశ్చ ॥౧౮౮॥

పోత్రేణ దంష్ట్రా ద్వితయం లవిత్రం మహీభృతాం భూమిభృతాం ఖనిత్రమ్ ।
బభార యో భూధరణే వరాహో మన్యేఽస్య రాజ్ఞా సబలేన తుల్యః ॥౫౦॥

తమర్చితం భూమిపతిం ప్రజానాం ద్విజన్మనాం సంయతమేకవీరమ్ ।
బుద్ధం సురాణామపి రాక్షసౌ తావపశ్యతాం వారి పరిత్యజన్తమ్ ॥౫౧॥

దృష్ట్వా విహృత్య సరితస్తటముత్తరం తం
తం రాజహంసమభితః స్థితచారుకాన్తమ్ ।
తూర్ణం సమేత్య శిబిరం నిజమాదరేణ

భర్త్రే శుకస్తదఖిలం కథయాంబభూవ॥౫౨॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే కర్మణ్యణ్పాదే ఏకాదశః సర్గః॥

ద్వాదశః సర్గః॥

ఉణాదయో బహులమ్॥౧॥ భూతేఽపి దృశ్యన్తే॥౨॥ భవిష్యతి గమ్యాదయః॥౩॥ యావత్పురానిపాతయోర్లట్॥౪॥ విభాషా కదాకర్హ్యోః॥౫॥

తతః శుకాదాశు నిశమ్య వృత్తం తద్భూపతేః సాధు నిశాచరేశః।
ఆగామినం దోషమచిన్తయిత్వా తముక్తవాన్వాయురివోరుశక్తిః॥౧॥

యావన్న నశ్యత్యవనీశ్వరోఽసౌ పురా మధు స్వాదు చ నోపయుఙ్క్తే।
ప్రయాహి యుద్ధాయ నయాస్య పార్శ్వం కదా ప్రయాసీతి మమాత్ర చిన్తా॥౨॥

కదా గమిష్యస్యతిదుఃఖితస్త్వం కదా చ యుద్ధాయ రిపుం బ్రవీషి।
కర్హి త్వదుక్తం ప్రవిధాస్యతేఽసౌ కర్హి ప్రసహ్యాహవమాతనోతి॥౩॥

కింవృత్తే లిప్సాయామ్॥౬॥ లిప్స్యమానసిద్ధౌ చ॥౭॥

కో మే రణం దాస్యతి కో దదాతి కో వా ప్రదాతా పురుషోఽరిసైన్యే।
యః స్వర్గమేష్యత్యుపయాతి వారీ యాతా మయా బాణనికృత్తకాయః॥౪॥

లోడర్థలక్షణే చ ॥౮॥

స చేదిహైష్యత్యుపయాతి వేశస్తథోపయాతా బలబద్ధగర్వః।
ఏతే వయం సంభృతశాతశస్త్రా వర్ధామహే కిం బహునోదితేన॥౫॥

లిఙ్ చోర్ధ్వమౌహూర్తికే॥౯॥

ఊర్ధ్వం ముహూర్తాదథ చేత్స ధీమానేష్యత్యుపేయాదుపయాతి రాజా।
తతో వయం తేన మహాసహాయా యుధ్యామ హా వీరతమేన రాజ్ఞా॥౬॥

తుమున్ణ్వులౌ క్రియాయాం క్రియార్థాయామ్॥౧౦॥ భావవచనాచ్చ॥౧౧॥ అణ్ కర్మణి చ॥౧౨॥

కర్తుం ప్రయాహి ప్రణతో రణం మే న కారకోఽస్యాస్తి సమర్థయేద్యః।
లాభాయ గత్వాశు మహాహవస్య ప్రమోదదాయో భవ మే చిరాయ॥౭॥

లృట్ శేషే చ॥౧౩॥ లృటః సద్వా॥౧౪॥ అనద్యతనే లుట్॥౧౫॥

రాజ్యం హరిష్యామి తదీయమద్య శ్వో వా స హన్తా మమ భూమిపాలః।
కుతూహలం తేన సమేష్యతే మే శ్లాఘ్యో వివాదోఽపి సమం సమేన॥౮॥

పదరుజవిశస్పృశో ఘఞ్॥౧౬॥ సృ స్థిరే॥౧౭॥

పాదేన తం హన్మి నిహత్య యుద్ధే తం మే శిరోరోగమవేహి భూపమ్।

సారం వినేష్యామి మహాబలస్య త్యాగం విధాస్యామి తతో విభూతేః॥౯॥

భావే॥౧౮॥ అకర్తరి చ కారకే సంజ్ఞాయామ్॥౧౯॥

పుమానహం సంయతి వాయసానామాహారమేనం తరసానయామి।
కరోమ్యుపాయాన్తముపాశ్రితానాం పలాయనైకాధ్యయనస్య వశ్యమ్॥౧౦॥

పరిమాణాఖ్యాయాం సర్వేభ్యః॥౨౦॥ ఇజశ్చ॥౨౧॥

భీమయుద్ధవిధ్వస్తపౌరుషం వినిర్జితాశేషభూధరమ్।
ఏకశూర్పనిశ్చయయాచినం ద్రాక్కరోమి నీత్వా నిజాం పురమ్॥౧౧॥

ఉపసర్గే రువః॥౨౨॥ సమి యుద్రుదువః॥౨౩॥

సాంరావముచ్చైరహమాదధానః సంద్రావసందావకరం పరేషామ్।
స యావదఙ్గేషు కరోతి(?) భీత్యా తోషస్య విద్రావపదం మహాజౌ॥౧౨॥

శ్రిణీభువోఽనుపసర్గే॥౨౪॥ వౌ క్షుశ్రువః॥౨౫॥ అవోదోర్నియః॥౨౬॥ ప్రే ద్రుస్తుస్రువః॥౨౭॥ నిరభ్యోః పూల్వోః॥౨౮॥

ప్రస్తావమాప్య త్వమరేః సభాయామున్నాయమస్మద్విభవస్య కుర్వన్।
బలాభిలాషం బహుధా వితన్వన్ప్రద్రావమాధత్స్వ భియా పరేషామ్॥౧౩॥

ఉన్న్యోర్గ్రః॥౨౯॥ కౄ ధాన్యే॥౩౦॥ యజ్ఞే సమి స్తువః॥౩౧॥ ప్రే స్త్రోఽయజ్ఞే॥౩౨॥ ప్రథనే వావశబ్దే॥౩౩॥ ఛన్దోనామ్ని చ॥౩౪॥ ఉది గ్రహః॥౩౫॥ సమి ముష్టౌ॥౩౬॥

ఉద్గారయన్తః పిశితస్య తృప్తాః సహేతయో మాషనికారతృష్ణాః।

వవల్గురీశే వదతీతి హృష్టా విస్తారభాజః పరితో నిశాటాః॥౧౪॥

పరిన్యోర్నీణోర్ద్యూతాభ్రేషయోః॥౩౭॥ పరావనుపాత్యయ ఇణః॥౩౮॥ వ్యుపయోః శేతేః పర్యాయే॥౩౯॥

కస్యోపశాయోఽహని తస్య రాత్రౌ పర్యాయతః కశ్చ శరీరరక్షః।

జ్ఞేయం ద్విషద్భృత్యజనస్య సర్వం విజ్ఞాతచేష్టః సుఖవఞ్చనీయః॥౧౫॥

హస్తాదానే చేరస్తేయే॥౪౦॥ నివాసచితిశరీరోపసమాధానేష్వాదేశ్చ కః॥౪౧॥ సంఘే చానౌత్తరాధర్యే ॥౪౨॥

ఫలప్రచాయే పథి నావసంజ్ఞం(?) ద్విషన్నికాయం వ్రజతా త్వయాద్య।

కాయస్య పీడా చ న చిన్తనీయా రక్షోనికాయం పరిముచ్య యాహి॥౧౬॥

కర్మవ్యతిహారే ణచ్ స్త్రియామ్॥౪౩॥ అభివిధౌ భావ ఇనుణ్॥౪౪॥ ఆక్రోశేఽవన్యోర్గ్రహః॥౪౫॥ ప్రే లిప్సాయామ్॥౪౬॥ పరౌ యజ్ఞే॥౪౭॥

న వ్యావహారీ సహ తేన కార్యా సాంరావిణం చక్రవతా నివార్యమ్।

నిగ్రాహ్యమేనం వినిరాస్య లక్ష్మీం ప్రగ్రాహ్యచేతా గృహమస్య యాహి॥౧౭॥

నౌ వృ ధాన్యే॥౪౮॥ ఉది శ్రయతియౌతిపూద్రువః ॥౪౯॥ విభాషాఙి రుప్లువోః॥౫౦॥ అవే గ్రహో వర్షప్రతిబన్ధే॥౫౧॥ ప్రే వణిజామ్॥౫౨॥ రశ్మౌ చ॥౫౩॥ వృణోతేరాచ్ఛాదనే॥౫౪॥ పరౌ భువోఽవజ్ఞానే॥౫౫॥ ఏరచ్॥౫౬॥ ఋదోరప్॥౫౭॥ గ్రహవృదృనిశ్చిగమశ్చ॥౫౮॥ ఉపసర్గేఽదః॥౫౯॥ నౌ ణ చ॥౬౦॥ వ్యధజపోరనుపసర్గే॥౬౧॥

శ్యామాకనీవారభుజాం మునీనాం సంరావముద్ధావముపాగతానామ్।

తథా కురు త్వం సమరేఽర్జునస్య యథా తముచ్ఛ్రాయమహం ఛినద్మి॥౧౮॥

అవగ్రహః సస్యమివాస్య సైన్యం జాతారవం చాశు నయామి శేషమ్।
ప్రగ్రాహహీనాశ్వమురుప్రతాపం ప్రావారశూన్యం పరిభావమాప్తమ్॥౧౯॥

లవాయ శత్రోః స్థిరనిశ్చయేన త్వయా శరో వాద్య విసర్జితోఽయమ్।
కర్తుం జయం యామి ధృతాదరోఽహం స్వామీ శుకేనాపి వచోఽభ్యధాయి॥౨౦॥

విసర్జితః సాదరమాశు భర్త్రా సిద్ధ్యై మదఘ్నః ప్రసభం విధాయ।
ద్యుత(?)వ్యధాత్మా గ్రహయుక్తమార్గమారుహ్య వేగం పరమాలలమ్బే॥౨౧॥

స్వనహసోర్వా॥౬౨॥ యమః సముపనివిషు చ॥౬౩॥

సహాసమీశం సహసః పరీత్య జయస్వనం స్వానవతో విధాయ।
అసంయమః సంయమినాం మునీనాం భర్తుః సకాశాద్దివమారురోహ॥౨౨॥

నౌ గదనదపఠస్వనః॥౬౪॥

శృణ్వన్నినాదం నినదేన హీనః పతత్త్రిణాం సోఽధ్వని కాననేఽగాత్।
నిగాదభాజో నిగదేన హీనః పశ్యన్నశిష్యాన్మునిసంహతేశ్చ॥౨౩॥

క్వణో వీణాయాం చ॥౬౫॥ నిత్యం పణః పరిమాణే॥౬౬॥

ఆకర్ణయన్విన్ధ్యలతాగృహేషు విద్యాధరీణాం రమణేన సాకమ్।
అప్రక్వణః సంప్రతి సార్యమాణాః ప్రక్వాణభాజః స జగామ వీణాః॥౨౪॥

మదోఽనుపసర్గే ॥౬౭॥ ప్రమదసంమదౌ హర్షే ॥౬౮॥ సముదోరజః పశుషు ॥౬౯॥ అక్షేషు గ్లహః ॥౭౦॥ ప్రజనే సర్తేః ॥౭౧॥ హ్వః సంప్రసారణం చ న్యభ్యుపవిషు ॥౭౨॥ ఆజి యుద్ధే ॥౭౩॥ నిపానమాహావః ॥౭౪॥ భావేఽనుపసర్గస్య ॥౭౫॥ హనశ్చ వధః ॥౭౬॥ మూర్తౌ ఘనః ॥౭౭॥ అన్తర్ఘనో దేశే ॥౭౮॥ అగారైకదేశే ప్రఘణః ప్రఘాణశ్చ ॥౭౯॥ ఉద్ఘనోఽత్యాధానమ్ ॥౮౦॥ అపఘనోఽఙ్గమ్ ॥౮౧॥ కరణేఽయోవిద్రుషు ॥౮౨॥ స్తమ్బే క చ ॥౮౩॥ పరౌ ఘః ॥౮౪॥ ఉపఘ్న ఆశ్రయే ॥౮౫॥ సంఘోద్ఘౌ గణప్రశంసయోః ॥౮౬॥ నిఘో నిమితమ్ ॥౮౭॥ డ్వితః క్త్రిః ॥౮౮॥ ట్వితోఽథుచ్ ॥౮౯॥ యజయాచయతవిచ్ఛప్రచ్ఛరక్షో నఙ్ ॥౯౦॥ స్వపో నన్ ॥౯౧॥ ఉపసర్గే ఘోః కిః ॥౯౨॥ కర్మణ్యధికరణే చ ॥౯౩॥

తేనాహవాయస్తహరిర్మదాన్ధస్తటాభిఘాతాద్విదధన్మహాద్రౌ।

సమం సమాభిః సరితో వశాభిర్గజాధిపః స ప్రమదేన దృష్టః ॥౨౫॥

సుప్తోత్థితస్యాద్రిపతేర్నికుఞ్జాదపశ్యదారాత్స మృగాధిపస్య।

విభిద్యమానం ధ్వనితస్వనేన త్రాసాభిభూతం సమజం పశూనామ్ ॥౨౬॥

మృగాధిపః సాపసరాం వరాహం ప్రియాం పయః పాయయమానమైక్ష్య।

ఆహాయమస్యాపి వధాభిశఙ్కీ ప్రతీక్షమాణః క్షణమైక్షి తేన ॥౨౭॥

ఉరుం సఖీసఙ్ఘమపాస్య కాచిన్నిఘద్రుమం భూభృదుపఘ్నమేత్య।

అకృత్రిమం వేపథుముద్వహన్తీ శ్లిష్టా ప్రియేణైక్షి కలిన్దకన్యా ॥౨౮॥

యజ్ఞాన్విధాతుః పరిఘోరుజానోర్మహాహవప్రశ్నరతేరనాధేః।

పయోధిభీమస్య నృపస్య సైన్యం శుకః సరిత్కూలనివిష్టమాప ॥౨౯॥

స్త్రియాం క్తిన్ ॥౯౪॥ స్థాగాపాపచో భావే ॥౯౫॥ ఊతియూతిజూతిసాతిహేతికీర్తయశ్చ ॥౯౭॥

తతిం భువః కుర్వదుదారయోధం యుధి శ్రితానేకగవాదివాహమ్।
ప్రభూత హేత్యాహతశుద్ధకీర్తిస్థితిప్రణీతిం ప్రభునాదధానమ్॥౩౦॥

వ్రజయజోర్భావే క్యప్॥౯౮॥ సంజ్ఞాయాం
సమజనిషదనిపతమనవిదషుఞ్శీఙ్భృఞిణః॥౯౯॥

ఇత్యావతా రాజజనేన గుప్తం విద్యావతా సాధుజనేన సేవ్యమ్।
శయ్యాసనాలంకృతవీరగేహం పరోపకారప్రతిబద్ధశక్తి॥౩౧॥

కృఞః శ చ॥౧౦౦॥ ఇచ్ఛా॥౧౦౧॥ అ ప్రత్యయాత్॥౧౦౨॥ గురోశ్చ హలః॥౧౦౩॥
షిద్భిదాదిభ్యోఽఙ్॥౧౦౪॥ చిన్తిపూజికథికుమ్బిచర్చశ్చ॥౧౦౫॥

యత్పూరయామాస విపూరితాశం భర్తుర్విశాలాం పరిచర్యయేచ్ఛామ్।
జేతుం చికీర్షా యుధి యస్య శత్రుం స్వభర్తృభృత్యాస్థితమానసస్య॥౩౨॥

శిక్షావతా యేన రణక్రియాయాం సమర్పితా వైరిజనస్య భిక్షా।
త్రపాయుతః సప్రమదో వనాని నీతో జరావానివ యౌవనేఽపి॥౩౩॥

యస్మిన్నిదాం చక్రురిభా రిపూణాం భిదాం చ ఖడ్గ్యా భటపాణిభాజః।
ఆస్తాం కథా యత్పరిజేతుమాజౌ వార్తాపి నాసీద్ద్విషతాం మనఃసు॥౩౪॥

ఆతశ్చోపసర్గే॥౧౦౬॥ ణ్యాసశ్రన్థో యుచ్॥౧౦౭॥

ప్రవిశ్య తత్రైన్యవనం కరీవ శ్రద్ధాం నృసింహేక్షణజాం దధానః।
ఉపాసనాం ద్వారముపేత్య చక్రే పరాభిభూతేర్గణనామకృత్వా॥౩౫॥

రోగాఖ్యాయాం ణ్వుల్బహులమ్ ॥౧౦౮॥ సంజ్ఞాయామ్ ॥౧౦౯॥
విభాషాఖ్యానపరిప్రశ్నయోరిఞ్ చ ॥౧౧౦॥ పర్యాయార్హణోత్పత్తిషు ణ్వుచ్ ॥౧౧౧॥

ప్రచ్ఛర్దికాహీనమహీనకాయం దౌవారికాహూతమిదం తమూచుః।
కాం కారికాం కర్తుమిహాగతస్త్వం కాం వావదిం వక్తుమిదం వద త్వమ్ ॥౩౬॥

ఆక్రోశే నఞ్యనిః ॥౧౧౨॥

నరస్య తస్యాస్త్వవివేదనిర్యో న వేదయత్యాగణనం న తేఽదః।
దౌవారికేణేతి శుకోఽభ్యధాయి ప్రావేశి భూపాలసమం త్వరావాన్ ॥౩౭॥

కృత్యల్యుటో బహులమ్ ॥౧౧౩॥ నపుంసకే భావే క్తః ॥౧౧౪॥ ల్యుట్ చ ॥౧౧౫॥ కర్మణి చ యేన సంస్పర్శాత్కర్తుః శరీరసుఖమ్ ॥౧౧౬॥ కరణాధికరణయోశ్చ ॥౧౧౭॥ పుంసి సంజ్ఞాయాం ఘః ప్రాయేణ ॥౧౧౮॥ గోచరసంచరవహవ్రజవ్యజాపణనిగమాశ్చ ॥౧౧౯॥ అవే తౄస్త్రోర్ఘఞ్ ॥౧౨౦॥

దానీయవిప్రాహితసంనిధానం యత్రార్థినామర్థితమర్థదాయి।
సేవాగతానేకనరేన్ద్రపూర్ణం దధార యః శాసనమీశ్వరస్య ॥౩౮॥

యస్యాఙ్గనాలిఙ్గనజాం సుఖాప్తిం ఛాయా సుశీతా విదధే జనానామ్।
స్ఫురన్మయూఖప్రకరాణ్యువాహ రత్నాని చ ధ్వాన్తవినాశనాని ॥౩౯॥

గుణైకధానీహ యదేకమూర్తిర్యో గోచరః పుణ్యవతాం జనానామ్।
దరిద్రతాం యత్ర న సంచరోఽభూన్న చావతారః కలిచేష్టితస్య ॥౪౦॥

హలశ్చ ॥౧౨౧॥ అధ్యాయన్యాయోద్యావసంహారాధారావాయాశ్చ ॥౧౨౨॥
ఉదఙ్కోఽనుదకే ॥౧౨౩॥ జాలమానాయః ॥౧౨౪॥ ఖనో ఘ చ ॥౧౨౫॥

ఆధారమేకం యదుపాశ్రితా శ్రీర్యన్నాన్యయయరత్నస్య పయోధిమధ్యమ్ ।

సంహారమానాయ ఇవైణకానాం యస్యేశితా విద్విషతామధత్తామ్ ॥౪౧॥

సదః ప్రవిష్టః స కృతప్రణామస్తదాసనావాప్తివివృద్ధతోషః ।

కుతో భవాన్కారణమత్ర కిం తే రాజ్ఞేతి పృష్టో నిజగాద దూతః ॥౪౨॥

ఈషద్దుఃసుషు కృచ్ఛ్రాకృచ్ఛ్రార్థేషు ఖల్ ॥౧౨౬॥ కర్తృకర్మణోశ్చ భూకృఞోః ॥౧౨౭॥ ఆతో
యుచ్ ॥౧౨౮॥ భాషాయాం శాసియుధిదృశిధృషిమృషిభ్యో యుజ్వక్తవ్యః ॥ (వా౦)

యో దుర్జయో వైరిజనేన సంఖ్యే కృత్వాత్మసైన్యైః స్వజయం మహేన్ద్రమ్ ।

త్రాసావసీదత్తనురాజిమధ్య ఈశన్నశో యేన కృతః సురౌఘః ॥౪౩॥

స్వాఢ్యంభవం యేన చిరాయ జిత్వా ధనేశమాక్షిప్తసమగ్రవిత్తమ్ ।

భ్రాత్రా దురాఢ్యంభవమేవ యస్య దుర్యానభాజా హృతపుష్పకేణ ॥౪౪॥

స్వాఢ్యంకరో యః క్షతదేవవర్గః శత్రుం దురాఢ్యంకరమస్య విద్ధి ।

దుష్పానమస్రుప్రవహం పిబద్భిః సుగ్లానమస్యారివధూముఖాబ్జైః ॥౪౫॥

దుర్దర్శనః శత్రుజనేన రాజా దుఃశాసనో యేన న కశ్చిదస్తి ।

దుర్యోధనోఽనేకభటానుయాతో దశాస్యనామాస్తి పులస్త్యపౌత్రః ॥౪౬॥

వర్తమానసామీప్యే వర్తమానవద్వా ॥౧౩౧॥

మాం దూతమాయాన్తమవేహి తస్య త్వమాగతం వా క్షితిపాలసింహ।
యాస్యామి కార్యం భవతే నివేద్య బుధ్యస్వమాం యాన్తమితో గతం వా॥౪౭॥

ఆశంసాయాం భూతవచ్చ॥౧౩౨॥

కరోతి చేత్తస్య కరిష్యసే వా భర్తుర్మదీయస్య యది త్వమిష్టమ్।
తతః స దాస్యత్యథ వా దదాతి దత్తాని వా పశ్య సుఖాని తేన॥౪౮॥

క్షిప్రవచనే లృట్॥౧౩౩॥

స చేదిహాయాస్యతి యాత్యత స్తే క్షిప్రం కరిష్యత్యభివాఞ్ఛితాని।
శక్త్యా తయా శక్తిమతాం న కృత్యం కరోతి యా నైవ సుహృత్ప్రియాణి॥౪౯॥

ఆశంసావచనే లిఙ్॥౧౩౪॥

సుహృత్ప్రియత్వాత్తవ భూప చేహ సమాపతేచ్చేత్స నిశాచరేశః।
సంభావయేఽహం తరసైవ కుర్యాత్త్వదేకయోగ్యాం సకలాం ధరిత్రీమ్॥౫౦॥

నానద్యతనవత్క్రియాప్రబన్ధసామీప్యయోః॥౧౩౫॥

యతః ప్రభృత్యేష విముక్తశైశవస్తతః సమారభ్య రణేష్వయుధ్యత।
ఇతోఽపి జీవిష్యతి యావదూర్జితం విధాస్యతే తావదరాతిసంక్షయమ్॥౫౧॥

యేయం గతా పఞ్చదశీ దశాస్యస్తస్యాం వ్యజేష్టాశు సమం స యుద్ధే।

ఆగామినీ యాపి చ పౌర్ణమాసీ తత్రాపి జేష్యత్యఖిలానరాతీన్॥౫౨॥

భవిష్యతి మర్యాదావచనేఽవరస్మిన్॥౧౩౬॥

ఆమేరుతో యో విషయో మహీయాంస్తస్యావరం యత్తుహినాచలస్య।
ప్రభోర్విజేష్యే తమితి ప్రతిజ్ఞా త్వం చాస్య పాతేతి సమాకులోఽస్మి॥౫౩॥

కాలవిభాగే చానహోరాత్రాణామ్॥౧౩౭॥

యదవరమాగ్రహాయణ్యా యోఽయం నృపాయాతి వత్సరః।
ఉత్సవం కరిష్యతే తత్ర స్వామీ త్వయేక్ష్యతామ్॥౫౪॥

పరస్మిన్విభాషా॥౧౩౮॥

యత్పరం పునరాగ్రహాయణ్యాః సంవత్సరస్యాస్య తత్ర సః।
యాస్యతీశ్వరో వనమానన్తుం యాతా జనోఽప్యస్య పశ్యతామ్॥౫౫॥

లిఙ్నిమిత్తే లృఙ్ క్రియాతిపత్తౌ॥౧౩౯॥

నాజ్ఞాస్యదీశః సరిదమ్బుని త్వాం సంక్రీడమానం దయితాసహాయమ్।
తోయం భవద్బాహుబలాపరుద్ధం నాపాహరిష్యద్యది దేవపూజామ్॥౫౬॥

భూతే చ॥౧౪౦॥

భవానయాస్యత్త్వరితం నదీతో నోఽభర్త్స్యత త్వాం రజనీచరేశః।

సఖ్యం రణం వా త్వరితం విధేయం పలాయనం నాచరితం మహద్భిః॥౫౭॥

వోతాప్యోః॥౧౪౧॥

అపి తత్ర భవాన్భనక్తి పూజాం శశిమౌలేః సరిదమ్బునా కిమేతత్।
లజ్జాం చ తథాపి నాగమిష్యస్తేన త్వమతిగర్హతే దశాస్యః॥౫౮॥

గర్హాయాం లడపిజాత్వోః॥౧౪౨॥

జాతు కోపయతి యస్తమీశ్వరం నిర్వృతాం స సముపైతి దేహినామ్।
కిం పునర్జగతి జాతు దుర్మతిర్యోఽమునా సహకరోతి శాత్రవమ్॥౫౯॥

విభాషా కథమి లిఙ్ చ॥౧౪౩॥

భవాన్కథం నామ కరోతి పాపం తథావిధం సర్వజనావగీతమ్।
కథం చ రక్షేః స్వజనాపవాదం మోహం విధత్తే విషయప్రసఙ్గః॥౬౦॥

కింవృత్తే లిఙ్లృటౌ॥౧౪౪॥ అనవక్లృప్త్యమర్షయోరకింవృత్తేఽపి॥౧౪౫॥

కా నామ జలే విహారచేష్టా యేదృక్త్వామపి కారయేదకార్యమ్।
కా వా సరితోఽతిరస్యతా సా యా పాపేఽత్ర నియోజయిష్యతి త్వామ్॥ ౬౧॥

కింకిలాస్త్యర్థేషు లృట్॥౧౪౬॥

అస్తి నామ త్వద్విరోధో రాజా యత్తరిష్యతి త్వం సరిజ్జలే।

కింకిలేదం పీడితం క్రీడాం న కరిష్యతే వారిజన్మనామ్ ॥౬౨॥

జాతుయదోర్లిఙ్ ॥౧౪౭॥

జాతు తత్ర పీడయేన్మన్త్రాన్విద్యాత్కథం త్వద్విరోధో నృపః।
త్వాం యదా జనాశ్చ పశ్యేయుస్త్రాణం పితృభ్యాం సమఞ్జులేః॥౬౩॥

యచ్చయత్రయోః॥౧౪౮॥

యచ్చాభ్యుపేయాద్గహనం వనాన్తం నాయాస్యదత్రేతి భవానభీతిః।
నైతత్క్షమం తత్కురు మిత్రమీశం యత్రాపతేయుర్న కృతే భయాని॥౬౪॥

గర్హాయాం చ॥౧౪౯॥

యచ్చాగచ్ఛేః ప్రోజ్య శూన్యాం పురీం త్వం యచ్చాస్నాస్యః ప్రీతయే కామినీనామ్।
నైతన్న్యాయం జ్ఞానినశ్చేష్టితం తే శ్రుత్వాప్యేతద్యత్ర గర్హేన్న కస్త్వామ్॥౬౫॥

చిత్రీకరణే చ॥౧౫౦॥

యచ్చాపగాం దోష్యరిద్భైర్నిరున్ధ్యా యచ్చ ప్రతీపం నృప తామనేష్యః।
కిమద్భుతేనాప్యమునేహితేన స్యాద్యత్ర పీడా జలకూలభాజామ్॥౬౬॥

శేషే లృడయదౌ॥౧౫౧॥ ఉతాప్యోః సమర్థయోర్లిఙ్॥౧౫౨॥

ఆరోక్ష్యతి పర్వతం యథాన్ధస్తిగ్మాంశుశ్చ విధాస్యతేఽన్ధకారమ్।

వక్ష్యత్యతిహితం శుకస్తదా త్వాం తుల్యాని ప్రతిభాన్త్యమూని రాజన్॥౬౭॥

కామప్రవేదనేఽకచ్చితి॥౧౫౩॥

జిఘాంసితుం లోకముపాగతోఽసౌ రిరక్షిషుస్త్వం ప్రయతస్త్వమేకః।
కామో మమాయం న భవేదముష్మిన్కార్యే విరుద్ధే యది వా విరోధః॥౬౮॥

సంభావనేఽలమితి చేత్సిద్ధాప్రయోగే॥౧౫౪॥

వేగేన ఛిన్ద్యాదపి యో మహాద్రీన్మహారథస్య వ్రజతోఽభ్యమిత్రమ్।
సంభావయామ్యాశు జయేత్స విశ్వం విజేష్యతే కః సమరే తమీశమ్॥౬౯॥

విభాషా ధాతౌ సంభావనవచనేఽయది॥౧౫౫॥

జ్యోత్స్నాం న చేదస్య పురే శశాఙ్కః కుర్వీత కృష్ణోఽపి మహాన్ధకారమ్।
సంభావయామి గ్రహణాతిరిక్తాం స ప్రాప్స్యతి ప్రత్యహమేవ పీడామ్॥౭౦॥

హేతుహేతుమతోర్లిఙ్॥౧౫౬॥

సముద్రభీతేవ యది ప్రతీపం యాయాన్న రేవా భుజసేతురుద్ధా।
తతోఽవగచ్ఛేన్న దశాననస్త్వాం జలేన వామేఽద్య కృతా ప్రతిజ్ఞా॥౭౧॥

ఇచ్ఛార్థేషు లిఙ్లోటౌ॥౧౫౭॥

ఇచ్ఛామ్యహం త్వం యది తత్ర గచ్ఛేరిచ్ఛా తవాప్యస్తు గమాయరాజన్।

ఇచ్ఛత్యసావప్యుపగన్తుమత్ర పరస్పరప్రీతివిధాయి సఖ్యమ్ ॥౭౨॥

సమానకర్తృకేషు తుమున్ ॥౧౫౮॥ లిఙ్ చ ॥౧౫౯॥ ఇచ్ఛార్థేభ్యో విభాషా వర్తమానే ॥౧౬౦॥

కామో మమాయం నృపతే వ్రజేయం నో వార్యసే బ్రూహి యదేకమిష్టమ్ ।
నేచ్ఛేద్భవానిచ్ఛతి నాపి గన్తుం న ద్వైధచిన్తాః సుధియో భవన్తి ॥౭౩॥

విధినిమన్త్రణామన్త్రణాధీష్టసంప్రశ్నప్రార్థనేషు లిఙ్ ॥౧౬౧॥

కుర్యాద్దశాస్యేన భవాన్సహైక్యం గృహేఽస్య భుఞ్జీత నిమన్త్రయేఽహమ్ ।
యథేచ్ఛమాసీత కృతాసనశ్చ కుర్యాత్కిమన్యశ్చ నిబన్ధనం తే ॥౭౪॥

గచ్ఛేద్దశాస్యాన్తికమర్థయే త్వాం గతస్య భద్రం తవ తత్ర భూప ।
మిత్రం ప్రియం తం ప్రవిధాయ మిత్రం యథేచ్ఛమాసీత భవాన్వ్రజేద్వా ॥౭౫॥

లోట్ చ ॥౧౬౨॥

విధేహి తద్గేహగమాయ యత్నమభ్యర్థయేఽహం కురు తత్ప్రియాణి ।
కిమేతు తే బ్రూహి స ధామరాజన్నన్యోన్యవిశ్వాసముఖం హి సఖ్యమ్ ॥౭౬॥

ప్రైషాతిసర్గప్రాప్తకాలేషు కృత్యాశ్చ ॥౧౬౩॥

త్వం ప్రేషితో వాహి నయేన రాజన్మాన్యో విమృశ్యో మనసా జనేన ।
కాలస్తవాయం నను కిం న గచ్ఛేద్భోగే కృతం ప్రీతికరం హి సర్వమ్ ॥౭౭॥

దృశ్యః స గత్వా భవతా దశాస్యః కర్తవ్యమస్మాత్కురుతే కిమన్యత్।
సంచిన్త్యమేతత్సహ మన్త్రిణా తే కరోతి సంచిన్త్య కృతం న తాపమ్॥౭౮॥

లిఙ్ చోర్ధ్వమౌహూర్తికే॥౧౬౪॥ స్మే లోట్॥౧౬౫॥ అధీష్టే చ॥౧౬౬॥

ఊర్ధ్వం ముహూర్తాత్స్వయమేవ కార్యం కుర్యాత్స రాజా సమవేతకాలమ్।
పరం ముహూర్తాత్స కురుష్వ న త్వం గచ్ఛామ్యహం ప్రేషయ మాం నరేన్ద్ర॥౭౯॥

కాలసమయవేలాసు తుమున్॥౧౬౭॥ లిఙ్ యది॥౧౬౮॥

వేలా యాతుం వర్తతే మే స్వగేహం కాలో యుక్తం వక్తుమస్మాస్తవాపి।
వేలా చేయం యత్స యుధ్యేత రాజా యుధ్యేథాస్త్వం యశ్చ సోఽప్యేష కాలః॥౮౦॥

అర్హే కృత్యతృచశ్చ॥౧౬౯॥

అర్హోఽస్తి యోద్ధా స చ తేఽనురూపః శ్లాఘ్యో వివాదస్తవ తేన సాకమ్।
కుర్యా రణం తేన మహానవద్యం భఙ్గో జయో వా సదృశేన ధన్యః॥౮౧॥

ఆవశ్యకాధమర్ణ్యయోర్ణినిః॥౧౭౦॥ కృత్యాశ్చ॥౧౭౧॥

సోఽవశ్యంకారీ త్వాం విలోక్యేప్సితం తే ద్రవ్యందాయీ వా వశ్యతామభ్యుపేతః।
ఏవం జ్ఞాత్వా త్వం కార్యమాధత్స్వ యత్త్వం ప్రాయోమిథ్యోక్తిం కుర్వతే నేశ్వరా హి॥౮౨॥

శకి లిఙ్ చ॥౧౭౨॥

జయేదయత్నేన స విశ్వమేకః శక్యః ప్రభూత్తైరపి నో విజేతుమ్।
ఉపాయనవ్యగ్రకరాః సురా వా శక్తిం వదన్త్యస్య గృహాఙ్గనస్థాః॥౮౩॥

ఆశిషి లిఙ్లోటౌ॥౧౭౩॥ క్తిచ్క్తౌ చ సంజ్ఞాయామ్॥౧౭౪॥

నిరన్తరం తేన సహాస్తు సఖ్యం క్రియాచ్చ తేఽసావభివాఞ్ఛితాని।
సంత్రాససంక్షిప్తకరోరరశ్మిశ్చన్ద్రాయతే యస్య పురే పతఙ్గః॥౮౪॥

మాఙి లుఙ్॥౧౭౫॥ స్మోత్తరే లఙ్ చ॥౧౭౬॥

త్వం మా కృథా మానద మయ్యనాస్థాం మా స్మ గ్రహీర్దోషముపాకృతే తు।
హితం చ మాం మా స్మ న బుధ్యథాస్త్వం బుద్ధ్వా చ తే వృత్తమహం ప్రయామి॥౮౫॥

ఇతి సపది గదిత్వా ప్రస్థితం దూతమారా-
న్నరపతిరిదమూచే తిష్ఠ తావన్ముహూర్తమ్।
ప్రతివచనమిదానీం యాహి నస్త్వం గృహీత్వా
న గత ఇతి భవన్తం మా స్మ వోచద్దశాస్యః॥౮౬॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే ఉణాదిపాదే ద్వాదశః సర్గః॥

త్రయోదశః సర్గః।

ధాతుసంబన్ధే ప్రత్యయాః ॥౧॥ క్రియాసమభిహారే లోట్ లోటో హిస్వౌ వా చ తధ్వమోః ॥౨॥ సముచ్చయేఽన్యతరస్యామ్ ॥౩॥ యథావిధ్యనుప్రయోగః పూర్వస్మిన్ ॥౪॥ సముచ్చయే సామాన్యవచనస్య ॥౫॥ అలంఖల్వోః ప్రతిషేధయోః ప్రాచాం క్త్వా ॥౧౮॥

విజ్ఞాతస్వామ్యభిప్రాయో మన్త్రీ భ్రూక్షేపచోదితః।
గమనం ఖలు కృత్వాస్య తం దూతం నిజగావితి ॥౧॥

భాషమాణే యథా న్యాయ్యముక్తికౌశలశాలిని।
అలముక్త్వా పరస్యేహ త్వయి సంసది జల్పతి ॥౨॥

త్రిలోకీ శ్వో జితా తేన జ్ఞాయతామితి గర్వితమ్।
మాహాత్మ్యం బ్రువతా భర్తుః ప్రత్యక్షమివ దర్శితమ్ ॥౩॥

ఉదీచాం మాఙో వ్యతీహారే ॥౧౯॥ పరావరయోగే చ ॥౨౦॥

పౌర్వాపర్యమవిజ్ఞాయ బ్రూతే వాచ్యస్య యః పుమాన్।
తం హసన్తి జనా మూఢం పాపమిత్యేవ యాచకమ్ ॥౪॥

సమానకర్తృకయోః పూర్వకాలే ॥౨౧॥

ఖనతీర్మరుమప్యారాత్తాస్తీర్త్వా దుస్తరా గిరః।
తదుత్తరణసామర్థ్యం స్వామినః కథితం త్వయా ॥౫॥

ఉక్త్వా స్థితేఽపి యద్వాక్యమాఖ్యాయైకాత్మవిక్రమమ్।
యుష్మాదృశాశయం ముక్త్వా స్వదానం తస్య నోత్తరమ్ ॥౬॥

ఆభీక్ష్ణ్యే ణముల్ చ ॥౨౨॥ న యద్యనాకాఙ్క్షే ॥౨౩॥

స్తుత్వా స్తుత్వా గుణాన్భర్తుర్భవతా నిన్దతా పరాన్।
నాశం నాశమహో నీతం సౌజన్య పక్షపాతినా ॥౭॥

విభాషాగ్రేప్రథమపూర్వేషు ॥౨౪॥

అగ్రే స్థిత్వా విజీయేత కిం దశాస్యేన వృత్రహా।
అగ్రే స్థాయం న వార్యేత యద్యసౌ బ్రహ్మణా స్వయమ్ ॥౮॥

ప్రథమం వారయిత్వేన్ద్రం రణాదరి(?)పితామహః।
తతోఽనుప్రథమం వారమగచ్ఛత్త్రిదశాన్ప్రతి ॥౯॥

కర్మణ్యాక్రోశే కృఞః ఖముఞ్ ॥౨౫॥

త్వం భీరుం కారమాక్రోశన్కిం నిన్దసి దివౌకసః।
తపసారాధితప్రీతపితామహనివారితాన్ ॥౧౦॥

స్వాదుమి ణముల్ ॥౨౬॥

భుఞ్జతే మునిమాంసాని స్వాదుంకారం నిశాచరాః।
తిష్ఠేయుర్వారితా మన్యే దశాస్యేనాపి దుష్కరమ్ ॥౧౧॥

అన్యథైవంకథమిత్థంసు సిద్ధాప్రయోగశ్చేత్ ॥౨౭॥
యథాతథయోరసూయాప్రతివచనే ॥౨౮॥

అన్యథాకారమాహ త్వాం రావణః స స్థితోఽన్యథా।

స నాకే శక్తిమాన్నోర్వ్యామేవం కారమహం బ్రువే ॥౧౨॥

కర్మణి దృశివిదోః సాకల్యే ॥౨౯॥

స్త్రీదర్శం స హరత్యాశు విప్రవేశం హినస్తి సః।

ఏతదప్యస్య సామర్థ్యం కిం త్వయా న ప్రకాశితమ్ ॥౧౩॥

యావతి విన్దజీవోః ॥౩౦॥

యావజ్జీవమసౌ సఖ్యం కురుతే బలినా సహ।

యావద్వేదం పునర్వీనాన్ప్రసభం హన్తి నిర్ఘృణః ॥౧౪॥

చర్మోదరయోః పూరేః ॥౩౧॥

కుర్వన్త్యుదరపూరం యే మునిమాంసాని రాక్షసాః।

చర్మపూరం దధత్యజ్ఞైస్తే బలం తస్య వల్లభాః ॥౧౫॥

వర్షప్రమాణ ఊలోపశ్చాస్యాన్యతరస్యామ్ ॥౩౨॥ చేలే క్నోపేః ॥౩౩॥

గోష్పదప్రాం కథం దేవశ్చేలక్నోపమథాపి వా।

తత్ర వర్షతి యస్యాసౌ రక్షితా రక్షసాం పతిః ॥౧౬॥

నిమూలసమూలయోః కషః ॥౩౪॥

నిమూలకాషం కషతి సరిత్పూర ఇవ ద్రుమమ్ ।
రిపుం సమూలకాషం చ తమముం విద్ధి భూపతిమ్ ॥౧౭॥

శుష్కచూర్ణరూక్షేషు పిషః ॥౩౫॥

శుష్కపేషం తృణం మార్గే రూక్షపేషం మహోపలాన్ ।
యాతః పినష్టి యత్రైన్యం వేద తదపరః కథమ్ ॥౧౮॥

సమూలాకృతజీవేషు హన్కృఞ్గ్రహః ॥౩౬॥ కరణే హనః ॥౩౭॥ స్నేహనే పిషః ॥౩౮॥

నిహతో మూలఘాతం వా జీవగ్రాహం విగృహ్య వా ।
కారితా కృతకారం స ప్రతికూలోఽస్య కః పుమాన్ ॥౧౯॥

హస్తే వర్తిగ్రహోః ॥౩౯॥ స్వే పుషః ॥౪౦॥ అధికరణే బన్ధః ॥౪౧॥ సంజ్ఞాయామ్ ॥౪౨॥

గ్రహగ్రాహం గృహీత్వా యే క్షీణాస్త్రాః సమరేఽమునా ।
చక్రబన్ధం స్థితా బద్ధాః స్వపోషం పోషితాశ్చిరమ్ ॥౨౦॥

కర్త్రోర్జీవపురుషయోర్నశివహోః ॥౪౩॥

వహన్పురుషవాహం యో జీవనాశం ప్రణశ్యతి ।
స జీవతి పరం వీరో యో వాస్య ప్రణతిం గతః ॥౨౧॥

ఊర్ధ్వే శుషిపురోః ॥౪౪॥

ఊర్ధ్వపూరం నిషఙ్గా వా(?) తే శరైర్యుధి పూరితాః।
యోఽమునా కురుతే సార్ధం విరోధం ధన్వినాం రణే॥౨౨॥

ఊర్ధ్వశోషం విశుష్కా యే దావలీఢా ఇవ ద్రుమాః।
అస్య ప్రతాపసంతప్తా బాహుచ్ఛాయాం న యే శ్రితాః॥౨౩॥

ఉపమానే కర్మణి చ॥౪౫॥ కషాదిషు యథావిధ్యనుప్రయోగః॥౪౬॥

మృగనాశం న నష్టా యే వీక్ష్యాముం కుపితం యుధి।
నృపాఘాతవిలాయం తే విలీనాః శరతాపితాః॥౨౪॥

ఉపదంశస్తృతీయాయామ్॥౪౭॥

యేఽముం నమన్తి భూనాథం మౌలౌ చన్ద్రావభాసితే।
కాన్తాధరోపదంశం తే పిబన్తి మధు మాధవాః॥౨౫॥

హింసార్థానాం చ సమానకర్మకాణామ్॥౪౮॥

శస్త్రఘాతమరీన్ఘ్నన్తి న భీతాన్న నతిం గతాన్।
అస్య భృత్యా రణే రాజ్ఞః స్వామిచిత్తానువర్తినః॥౨౬॥

సప్తమ్యాం చోపపీడరుధకర్షః॥౪౯॥

భుజోపరోధమేకం యం బిభ్రాణం మన్దరాచలమ్।
స్తనోపపీడమాశ్లిష్టా లక్ష్మీః సోమ్య సమో హరిః॥౨౭॥

సమాసత్తౌ॥౫౦॥

యే హస్తగ్రాహమేతేన యుధ్యన్తే సహ తే పునః।
న గతాః స్వగృహం జ్ఞాత్వా కుర్యాద్వైరం మహాత్మభిః॥౨౮॥

ప్రమాణే చ॥౫౧॥ అపాదానే పరీప్సాయామ్॥౫౨॥

నాస్య భృత్యాః పరైః శక్యా ద్రష్టుమప్యసిపాణయః।
ద్వ్యఙ్గులోత్కర్షమఙ్గాని ఛిన్దానా ద్విషతాం రణే॥౨౯॥

ద్వితీయాయాం చ॥౫౩॥

సైన్యనిష్క్రామమాధావన్యష్టిగ్రాహం రణాజిరే।
యుధ్యతే యస్య లోకోఽయం కిం వీరేణ సహామునా॥౩౦॥

స్వాఙ్గేఽధ్రువే॥౫౪॥ పరిక్లిశ్యమానే చ॥౫౫॥

భ్రూక్షేపమాదధాన్యేష సేవకాయ వసుంధరామ్।
తస్య కృత్యస్య యుధ్యన్తే నోరఃపేయం కథం భటాః॥౩౧॥

విశిపతిపదిస్కన్దాం వ్యాప్యమానాసేవ్యమానయోః॥౫౬॥

గృహప్రవేశమాత్మీయం సంమానయతి యో జనమ్।
పరావస్కన్దమాక్రమ్య స కథం న విధాస్యతే॥౩౨॥

భీతానుపాతమేషోఽరీన్వీక్షతే వినశిష్యతః।
సంముఖానుప్రపాతం యే కుర్వతే తాన్నికృన్తతి॥౩౩॥

అస్యతితృషోః క్రియాన్తరే కాలేషు॥౫౭॥

ప్రతికూలా నృపా యేఽస్య ద్వ్యహాత్యాసం నిహన్తి తాన్।
త్ర్యహాత్యాసం తథా నమ్రాన్మధు పాయయతే శుభమ్॥౩౪॥

నామ్న్యాదిశిగ్రహోః॥౫౮॥

నామగ్రాహం సమాఖ్యాతా యేఽస్మై సపది పార్థివాః।
నామాదేశం ముదే తేషాం సంమానాది దిశత్యసౌ॥౩౫॥

అవ్యయేఽయథాభిప్రేతాఖ్యానే కృఞః క్త్వాణములౌ॥౫౯॥

ఉచ్చైఃకారం త్వయాఖ్యేయం యద్యస్య హృదయం ప్రియమ్।
నీచైఃకృత్య తథా గర్హ్యమేష న్యాయః సనాతనః॥౩౬॥

తిర్యచ్యపవర్గే॥౬౦॥

శ్లాఘనీయానహం మన్యే తిర్యక్కారం గతాన్నరాన్।

తిర్యక్కృత్వా గతా యే తు న తే పశ్యన్తి తం ప్రభుమ్ ॥౩౭॥

స్వాఙ్గే తస్ప్రత్యయే కృభ్వోః ॥౬౧॥

ముఖతఃకారమాఖ్యాసి దేవానసిజితాన్రణే।
ముఖతః కృత్య నాఖ్యాసి రాక్షసాన్వక్షపాతవాన్ ॥౩౮॥

నాధార్థప్రత్యయే చ్వ్యర్థే ॥౬౨॥

నానాకారం ముఖం బిభ్రన్నానాకృత్యావలోకయన్।
నానాకృత్వా గిరం దూతః కోపాదిత్యవదత్పునః ॥౩౯॥

స్వామినం మే సముద్దిశ్య బహుధాకారమప్రియమ్।
భాషితం న ద్విధాకృత్వా న త్రిధాకృత్య వా త్వయా ॥౪౦॥

ఏకమప్యప్రియం వాక్యం త్వయోక్తం కిముతాక్షయమ్।
నానాభూయాద్య మే చిత్తే దిగ్ధం శల్యమివార్పితమ్ ॥౪౧॥

తూష్ణీమి భువః ॥౬౩॥

తూష్ణీంభూయ స్థితోఽస్మ్యేష సహమానస్తవాప్రియమ్।
తూష్ణీంభూత్వా త్వయాప్యేవం సోఢవ్యం యద్బ్రవీమ్యహమ్ ॥౪౨॥

అన్వచ్యానులోమ్యే ॥౬౪॥

అన్వగ్భూయ మయా సర్వం భాషితం తే ప్రభుం ప్రతి।
నాన్వగ్భూత్వా త్వయా కించిదస్మాన్ప్రత్యుదితం వచః॥౪౩॥

శకధృషజ్ఞాగ్లాఘటరభలభక్రమసహార్హాస్త్యర్థేషు తుమున్॥౬౫॥

శక్తస్త్వం పరమాక్రోష్టుం న యోద్ధుం ధృష్టతా తవ।
జానాసి స్తోతుమాత్మానం గన్తుం న ఘటసే యుధమ్॥౪౪॥

పర్యాప్తివచనేష్వలమర్థేషు॥౬౬॥ కర్తరి కృత్॥౬౭॥

గన్తుమేకః స పర్యాప్తస్తావకం రావణో బలమ్।
పాతా మరణభీతానాం హారకో రిపుసంపదామ్॥౪౫॥

భవ్యగేయప్రవచనీయోపస్థానీయజన్యాప్లావ్యాపాత్యా వా॥౬౮॥

భవ్యోఽసౌ రక్షసాం నాథో భవ్యమస్య బలేన చ।
గేయః స దేహినాం భక్త్యా గేయస్తేన న విద్యతే॥౪౬॥

ఉపస్థానీయమేకం తం ప్రాహుః సర్వే దివౌకసః।
నోపస్థానీయమేతేన పశ్యామో భువనత్రయే॥౪౭॥

లః కర్మణి చ భావే చాకర్మకేభ్యః॥౬౯॥

యః శేతే వీతభీరేకో యః కరోతి భయం ద్విషామ్।
యేనాస్యతే విజిత్యేన్ద్రం క్రియతే స కథం రిపుః॥౪౮॥

తయోరేవ కృత్యక్తఖలర్థాః ॥౭౦॥

ఆసితవ్యం త్వయా నేహ ద్రష్టవ్యో వా దశాననః।
ఆసితం కీదృశం తేన యస్మై క్రుద్ధః స దుర్జయః॥౪౯॥

సుదుస్తరమిదం వైరం మూఢేన భవతా కృతమ్।
కిం న స్వాఢ్యంభవం తేన యస్య వైరీ దశాననః॥౫౦॥

ఆదికర్మణి క్తః కర్తరి చ॥౭౧॥

జల్పతీతి తతో దూతే సభాయాం స భటవ్రజః।
ప్రకృతః కోపసంరమ్భం ప్రకృతః సర్వభూభుజా॥౫౧॥

ప్రమితః కోపరక్తాక్షః కశ్చిదుద్యన్నివాంశుమాన్।
ప్రమితం హసతాన్యేన సావజ్ఞం పశ్యతారిషు॥౫౨॥

గత్యర్థాకర్మకశ్లిషశీఙ్స్థాసవసజనరుహజీర్యతిభ్యశ్చ॥౭౨॥

దుష్ప్రేక్ష్యతాం గతః కశ్చిన్మధ్యే దివమివాంశుమాన్।
స్వాలోగభా(?)గతాన్యేన నిర్వికారేణ తిష్ఠతా॥౫౩॥

వాఞ్ఛితాహవతానేన ప్రీతిమాన్కశ్చిదాసితః।
ఆసితం దుఃఖమన్యేన కోపకమ్పితమూర్తినా॥౫౪॥

భుజేనస్తారమాశ్లిష్టః సంగ్రామాప్తిముదా సుహృత్।
సదోపశమితాం యః స్త్రీం యేనోపశమితా చ సా॥౫౫॥

....।
తత్సమానః పరం రాజా గామ్భీర్యానుగతః క్రుధామ్॥౫౬॥

ఉపస్థితా నృపాః శక్రం శత్రుణోపస్థితా నృపాః।
ఆకార్యమితి భూషేణ భ్రూక్షేపేణ నివారితః॥౫౭॥

యే త్వామనూషితాః ప్రభుం భూపాస్తే యైశ్చ భృత్యైరనూషితాః।
తేఽఖిలా నిబద్ధసంరమ్భా దధురాజిసంప్రాప్తిసంమదమ్॥౫౮॥

యోఽనుజాతో భ్రాతరే....నువీరో భ్రాతానుజాతశ్చ।
యేన సహ తావుభౌ ప్రక్రాతుర్గన్తుం ప్రథమం యే రణం యుధే॥౫౯॥

ఆరూఢః పార్థివః కోపం స చారూఢో యుయుత్సయా।
యుయుత్సా ముదమారూఢా గమనత్వరయా సహ॥౬౦॥

దాశగోఘ్నౌ సంప్రదానే॥౭౩॥ భీమాదయోఽపాదానే॥౭౪॥ తాభ్యామన్యత్రోణాదయః॥౭౫॥

భీమా గోఘ్నాతిథేస్తస్య కుర్యుర్మ్యార్తస్య నిగ్రహమ్।
నావాకరిష్యదీశశ్చేదేకైకం సంజ్ఞయా పునః॥౬౧॥

క్తోఽధికరణే చ ధ్రౌవ్యగతిప్రత్యవసానార్థేభ్యః॥౭౬॥

ఉవాసితం నేదమిహాతిధన్యం త్వయా న భుక్తం శయితం చ ధన్యమ్।

యాతం తవైకం గుణకారి మన్యే మన్త్రీ జగాదేతి దశాస్యదూతమ్॥౬౨॥

లస్య॥౭౭॥ తిప్తస్ఝిసిప్థస్థమిబ్వస్మస్తాతాంఝథాసాథాంధ్వమిడ్వహిమహిఙ్॥౭౮॥ టిత ఆత్మనేపదానాం టేరే॥౭౯॥ థాసః సే॥౮౦॥ లిటస్తఝయోరేశిరేచ్॥౮౧॥ పరస్మైపదానాం ణలతుసుస్థలథుసణల్వమాః॥౮౨॥ విదో లటో వా॥౮౩॥ బ్రువః పఞ్చానామాదిత ఆహో బ్రువః॥౮౪॥ లోటో లఙ్వత్॥౮౫॥ ఏరుః॥౮౬॥ సేర్హ్యపిచ్చ॥౮౭॥ మేర్నిః॥౮౮॥ ఆమేతః॥౯౦॥ సవాభ్యాం వామౌ॥౯౧॥ ఆడుత్తమస్య పిచ్చ॥౯౨॥ ఏత ఐ॥౯౩॥ నిత్యం ఙితః॥౯౯॥ ఇతశ్చ॥౧౦౦॥ తస్థస్థమిపాం తామ్తమ్తామః॥౧౦౧॥ లిఙః సీయుట్॥౧౦౨॥ యాసుట్ పరస్మైపదేషూదాత్తో ఙిచ్చ॥౧౦౩॥ కిదాశిషి॥౧౦౪॥ ఝస్య రన్॥౧౦౫॥ ఇటోఽత్॥౧౦౬॥ సుట్ తిథోః॥౧౦౭॥ ఝేర్జుస్॥౧౦౮॥ సిజభ్యస్తవిదిభ్యశ్చ॥౧౦౯॥ ఆతః॥౧౧౦॥ లఙః శాకటాయనస్యైవ॥౧౧౧॥ ద్విషశ్చ॥౧౧౨॥ తిఙ్శిత్సార్వధాతుకమ్॥౧౧౩॥ ఆర్ధధాతుకం శేషః॥౧౧౪॥ లిట్ చ॥౧౧౫॥ లిఙాశిషి॥౧౧౬॥

దేవాన్వ్యజేష్టాశు జహార లక్ష్మీం యశ్చాలునాన్నన్దనశాఖిశాఖాః।

బ్రవీమ్యహం త్వాం వద తం దశాస్యమేష్యామి యుద్ధం భవితావయోః శ్వః॥౬౩॥

కిం నామ కుర్యాన్మమ తేన సాధ్యం సార్ధం దశాస్యేన మహర్ధిభాజా।

సర్వం తిరస్కృత్య సగర్వమేవ శూన్యం యథా త్వం యది నావదిష్యః॥౬౪॥

జిగమిషురిదమూచే తం తతః పార్థివేశో

వద మమ వచనేన త్వం దశగ్రీవమేవమ్।

యది రణమథ సఖ్యం యద్ద్వయం వాఞ్ఛితం తే

మనసి తదహమేకం ప్రాప్య శీఘ్రం కరోమి॥౬౫॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే వైయాకరణభట్టభీమకృతే ధాతుసంబన్ధ(తృతీయాధ్యాయే చతుర్థే) పాదే త్రయోదశః సర్గః॥

చతుర్దశః (చతుర్థాధ్యాయే ప్రథమద్వితీయపాదరూపః) సర్గః।

జ్యాప్ప్రాతిపదికాత్ ॥౧॥
స్వౌజసమౌట్ఛష్టాభ్యామ్భిస్ఙేభ్యామ్భ్యస్ఙసిభ్యామ్భ్యస్ఙసోసామ్ఙ్యోస్సుప్ ॥౨॥ స్త్రియామ్ ॥౩॥
అజాద్యతష్టాప్ ॥౪॥ ఋన్నేభ్యో ఙీప్ ॥౫॥ ఉగితశ్చ ॥౬॥ వనో ర చ ॥౭॥

అజైడకామానుషమాంసభక్ష్యే దూతే గతే భర్తృహితాని కర్త్రీ।
తేజస్వినీ శక్తిమతీ బభాషే సభార్భునేనాహవదృశ్వరీత్థమ్ ॥౧॥

పాదోఽన్యతరస్యామ్ ॥౮॥

హన్తా ద్విపద్యాః స చతుష్పదోఽత్ర యః ప్రాణిజాతేః స దశాననో మామ్।
సఖ్యం రణం వార్థయతే స గర్వం శ్రుతం నరేన్ద్రాః కిమభాషి తేన ॥౨॥

టావృచి ॥౯॥

ఋచః పఠన్తః పురి యస్య విప్రాశ్చతుష్పదాః పఞ్చపదాః సమాసాః।
ఖాదన్తి మాంసాని జనస్య నిత్యం పాపో మయా పాపగురుః స బధ్యః ॥౩॥

న షట్స్వస్రాదిభ్యః ॥౧౦॥ మనః ॥౧౧॥ అనో బహువ్రీహేః ॥౧౨॥
డాబుభాభ్యామన్యతరస్యామ్ ॥౧౩॥

స్వసాపి యం ద్వేష్టి భవత్ప్రసాదాద్గీవాం దధానం దశ లూనలగ్నామ్।
మయా ధ్వజిన్యా బహు రాజయాసౌ నేయో వశం సంయతసాంపరాజ్ఞా॥౪॥

అనుపసర్జనాత్॥౧౪॥ టిడ్ఢాణఞ్ద్వయసజ్దఘ్నఞ్మాత్ర-

౨.'దిచ్చా' ఇతి భవేత్। ౩. 'అనశ్వరీ' ఇతి భవేత్।

ఛ్తయప్ఠక్ఠఞ్కఞ్క్వరపః॥౧౫॥ నఞ్స్నఞీకక్ఖ్యుంస్తరుణతలునానామితి వాచ్యమ్ (వాం)॥

అనర్వరీ రాత్రిచరేశలావీ మమేదృశీ చేతసి తావదిచ్చామ్।
యా వైనతేయీవ విహఙ్గమూర్తిర్విపక్షనాగాఙ్గవినాశకర్త్రీ॥౫॥

ఏషోఽహమాఢ్యంకరణీం రిపూణాం జిత్వా...కీమాశు చమూం సనాగామ్।
కృత్వోరుదఘ్నీం రిపురక్తకుల్యాం దిక్చక్రమాత్రీం వితనోమి కీర్తిమ్॥౬॥

యఞశ్చ॥౧౬॥ ప్రాచాం ష్ఫస్తద్ధితః॥౧౭॥ సర్వత్ర లోహితాదికతన్తేభ్యః॥౧౮॥
కౌరవ్యమాణ్డూకాభ్యాం చ॥౧౯॥

గార్గ్యాయణీ యస్య త....స్మ వాత్సీ విభీషయన్తే తపసాపి యుక్తాః।
త్రస్యన్తి శాపాన్న తు పాపపాతాద్బలం హి మూలేషు పరోపఘాతి॥౭॥

వయసి ప్రథమే ॥౨౦॥ ద్విగోః ॥౨౧॥

వరం కుమారీ వరమేతి కీర్తిర్యః పఞ్చరాజీమపి హన్త్యుపేతామ్ ।
కిముచ్యతాం లక్షరథీసమేతం తం రాక్షసేశం పునరభ్యుపేతమ్ ॥౮॥

అపరిమాణవిస్తాచితకమ్బల్యేభ్యో న తద్ధితలుకి ॥౨౨॥ కాణ్డాన్తాత్క్షేత్రే ॥౨౩॥

మన్యే గజస్థానపి యస్య యోధా కరేణుమారుహ్య నరో దశాశ్వాన్ ।
క్షేత్రస్థితిం ప్రాప్య సహస్రకాణ్డాం పలాయమానానపి కో న హన్యాత్ ॥౯॥

పురుషాత్ప్రమాణేఽన్యతరస్యామ్ ॥౨౪॥

సంముఖీనమాప్య యః శత్రుం.......యస్యాశు భీత్యా పరాఙ్ముఖః ।
త్రిపురుషాం చతుష్పురుషీం వాస్య పరిఖాం యశోఽవైత్య మజ్జతి ॥౧౦॥

బహువ్రీహేరూధసో ఙీష్ ॥౨౫॥ సంఖ్యావ్యయాదేర్ఙీప్ ॥౨౬॥ దామహాయనాన్తాచ్చ ॥౨౭॥ అన ఉపధాలోపినోఽన్యతరస్యామ్ ॥౨౮॥ నిత్యం సంజ్ఞాచ్ఛన్దసోః ॥౨౯॥

శ్రుత్వాభ్యమిత్రీయమరాతిలోకం పరాఙ్ముఖం యో న పదం దధాతి ।
దుగ్ధే ఘటోధ్నీవ పయాంసి ధేనుస్త్రిహాయణీ తస్య యశాంసి మూర్తిః ॥౧౧॥

సామాద్యుపాయత్రితయావసానే యో దణ్డమావిష్కురుతే వివేకీ ।
ఆస్తే చిరం కామదుఘేవ ధేనుర్బద్ధా ద్విదామ్నీ భవనేఽస్య కీర్తిః ॥౧౨॥

కేవలమామకభాగధేయపాపాపరసమానార్యకృతసుమఙ్గలభేషజాచ్చ ॥౩౦॥
రాత్రేశ్చాజసౌ ॥౩౧॥ అన్తర్వత్పతివతోర్నుక్ ॥౩౨॥ పత్యుర్నో యజ్ఞసంయోగే ॥౩౩॥ విభాషా
సపూర్వస్య ॥౩౪॥ నిత్యం సపత్న్యాదిషు ॥౩౫॥

యః కీర్త్యమానం సహతే పరేషాం న శక్తిమాన్భూపతిశబ్దమాత్రమ్ ।

అనన్యసాధారణభోగవృత్తిస్తేనాఙ్గనా వా పతివత్న్యసౌ భూః ॥౧౩॥

పూత క్రతోరై చ ॥౩౬॥ వృషాకప్యగ్నికుసితకుసిదానాముదాత్తః ॥౩౭॥

పూతక్రతాయీమపి దీక్షితస్య హరేదసౌ యః కిముతాన్యపత్నీః ।

గత్వాపి వధ్యః స మహీపతీనాం విచారణా కా స్వయమాగతే తు ॥౧౪॥

మనోరౌ వా ॥౩౮॥ వర్ణాదనుదాత్తాత్తోపధాత్తో నః ॥౩౯॥ అన్యతో ఙీష్ ॥౪౦॥

పశ్యేన్మనావీమపి పాపచేతా యద్యేష మన్యేఽపహరేద్ధశాస్యః ।

పత్యా యదీయేన దిశో గుణౌఘైః శ్యేనీకృతాస్తత్పరిపాలనేన ॥౧౫॥

షిద్గౌరాదిభ్యశ్చ ॥౪౧॥
జానపదకుణ్డగోణస్థలభాజనాగకాలనీలకుశకాముకకబరాట్వృత్త్యమత్రావపనాకృత్రిమాశ్రాణా
స్థౌల్యవర్ణానాచ్ఛాదనాయోవికారమైథునేచ్ఛాకేశవేశేషు ॥౪౨॥ శోణాత్ప్రాచామ్ ॥౪౩॥

గౌరీపతేః ప్రాప్యవరం వరాకీః సంత్రాసయన్దేవవధూః సదేవాః ।

నిరస్యతే జానపదీం చ వృత్తిం వధ్యో న వా బ్రూత మయా స పాపః ॥౧౬॥

హరన్తి యే ధాన్యభృతాం జనానాం కుణ్డీశ్చ గోణీశ్చ కుశీశ్చ పాపాః ।

పురఃసరాస్తస్య భటా న మిథ్యా సమానశీలా హి భవన్త్యభీష్టాః ॥౧౭॥

తాం విక్రమోక్తిం నృపతేర్నిశమ్య భటా యథాలిఙ్గితకాముకీకాః।
నారీర్దధానాః పులకేన మూర్తీర్వనస్థలీషు ద్విరదా ఇవాసన్॥౧౮॥

వోతో గుణవచనాత్॥౪౪॥ బహ్వాదిభ్యశ్చ॥౪౫॥ పుంయోగాదాఖ్యాయామ్॥౪౮॥

వనాయ పట్వీం చరతాం విదిత్వా పదానినా గీతవిశుద్ధకీర్తిః।
అజీఘనన్మేఘనినాదధీరం సాంనాహికం దున్దుభిమాశు రాజా॥౧౯॥

ఇన్ద్రవరుణభవశర్వరుద్రభృడహిమారణ్యయవయవనమాతులాచార్యాణామానుక్॥౪౯॥

దశాస్యభఙ్గధ్వనితచ్ఛలేన తేనానకేనాబ్రువతా స ధీరమ్।
యథా కృతేన్ద్రాణ్యపి సంప్రహృష్టా మన్యే భవానీ వరుణాన్యపీతి॥౨౦॥

తతో భవిష్యద్విరహాకులానాం ధ్వానశ్రుతిం సా పటురానకస్య।
మ్లానిం హిమానీవ సరోజినీనాం చక్రే చిరం వీరవిలాసినీనామ్॥౨౧॥

నిశమ్య తం దున్దుభినాదమన్యా విజృమ్భమాణం పురి రాజపత్నీ।
వైధవ్యభీతా ధృతాఞ్జనాస్త్రాం కపోలభిత్తిం శబలీమువాహ॥౨౨॥

శర్వాణ్యభీష్టం పరిపూజ్య దేవం పత్యుర్మహామాత్ర్యుపకణ్ఠమాప।
ప్రష్ఠీ తథా సాక్షతపాత్రహస్తా యాతాస్తథా మఙ్గలపాణయోఽన్యాః॥౨౩॥

క్రీతాత్కరణపూర్వాత్॥౫౦॥ క్తాదల్పాఖ్యాయామ్ ౫౧

తతః కృతస్నానవిధిం ప్రసాదక్రీతిం భటానాం సమితిం యియాసుమ్।
స్రక్చన్దనోశీరరజోవిలిప్తీం విలోక్య నారీ సహసా విషణ్ణా॥౨౪॥

బహువ్రీహేశ్చాన్తోదాత్తాత్॥౫౨॥

అచిన్తయన్తీ నృపకార్యమేకా ప్రసార్య బాహూ దయితస్య యాతుః।
న జానుభగ్నీవ చచాల మార్గాత్ప్రాయేణ లోకః స్వహితానువర్తీ॥౨౫॥

అస్వాఙ్గపూర్వపదాద్వా॥౫౩॥

స్థితా సునాథేత్యవరుధ్య మార్గం సంఖ్యా ప్రయుక్తా మధుపీతయాన్యా।
కాన్తస్య నాచిన్తయదాజివిఘ్నం౦ మదో వివేకస్య వినాశహేతుః॥౨౬॥

స్వాఙ్గాచ్చోపసర్జనాదసంయోగోపధాత్॥౫౪॥

దృష్టాం ప్రసీదన్ముఖయా సపత్న్యా కాన్తాం గలద్బాష్పముఖీం విలోక్య।
రణప్రియోఽప్యాస్త చిరాయ కశ్చిత్ప్రియస్య దుఃఖేన తు కో న దుఃఖీ॥౨౭॥

నాసికోదరౌష్ఠజఙ్ఘాదన్తకర్ణశృఙ్గాచ్చ॥౫౫॥ న క్రోడాదిబహ్వచః॥౫౬॥
సహనఞ్విద్యమానపూర్వాచ్చ॥౫౭॥ నఖముఖాత్సంజ్ఞాయామ్॥౫౮॥
దిక్పూర్వపదాన్ఙీప్॥౬౦॥ వాహః॥౬౧॥

తలోదరీం కశ్చిదనిన్దితోష్ఠీం సుచారుకర్ణీ సమశుద్ధదన్తీమ్।
తుల్యాం ప్రియామప్సరసైక్ష్య మేనే యుద్ధాద్గతిం స్వర్గృహయోః సమానామ్॥౨౮॥

తలోదరాన్యా రుచిరాధరౌష్ఠీ రణాయ యాతుం ప్రియమిత్యువాచ।
సవ్యాసమేతన్నిజజీవితం త్వం రక్షేర్మదర్థం ప్రియజీవితాహమ్॥౨౯॥

విపాదసీదద్ధృదయాం స్వకాన్తాం పరాఙ్ముఖీం వీక్ష్య నిమీలితాక్షీమ్।
మృతేయమిత్యాహితభూరికమ్పః సంనాహమన్యస్త్వరయా ముమోచ॥౩౦॥

నారీం సకేశాం యది వాప్యకేశాం స్వర్గే లభేయాహమితి త్వరావాన్।
ప్రయాసి యుద్ధాయ న భృత్యకృత్యే కయాచిదూచే సరుషేతి కాన్తః॥౩౧॥

వధ్వా ప్రయుక్తా గురుసంనిధానే సలజ్జయా మఙ్గలపాత్రహస్తా।
దశాననం శూర్పనఖేవ కాచిత్సహోదరా భూపతిమాససాద॥౩౨॥

సఖ్యశిశ్వీతి భాషాయామ్॥౬౨॥ జాతేరస్త్రీవిషయాదయోపధాత్॥౬౩॥
పాకకర్ణపర్ణపుష్పఫలమూలవాలోత్తరపదాచ్చ॥౬౪॥ ఇతో మనుష్యజాతేః॥౬౫॥
ఊఙుతః॥౬౬॥ బాహ్వన్తాత్సంజ్ఞాయామ్॥౬౭॥ పఙ్గోశ్చ॥౬౮॥ ఊరూత్తరపదాదౌపమ్యే॥౬౯॥
సంహితశఫలక్షణవామాదేశ్చ॥౭౦॥ కద్రుకమణ్డల్వోశ్ఛన్దసి॥౭౧॥ సంజ్ఞాయామ్॥౭౨॥
శార్ఙ్గరవాద్యఞో ఙీన్॥౭౩॥ యఙశ్చాప్॥౭౪॥ ఆవట్యాచ్చ॥

సంఖ్యాం నలిన్యామివ సంనిషణ్ణాం రణప్రదోషాగమనేన వీరః।
విమోచితః ప్రాణసమాం కథంచిత్స్వాం చక్రవాకీమివ చక్రవాకః॥౩౩॥

రణోత్సవాయాహితయానయత్నం పయోధరాభోగభరం దధానా।
వధూరశిశ్వీ నయనామ్బువృష్ట్యా సమారుధత్ప్రావృడివాత్మకాన్తమ్॥౩౪॥

గృహేఽప్యరణ్యాన్యవనాస్థితా మే చిత్తానువర్తిన్యబలా న యేషామ్।
కిం మే న దైన్యవ్యజనేన వాక్యం కరోషి కాన్తామితి కశ్చిదూచే॥౩౫॥

తద్ధితాః ॥౭౬॥ యూనస్తిః ॥౭౭॥ అణిఞోరనార్షయోర్గురూపోత్తమయోః ష్యఙ్ గోత్రే ॥౭౮॥ గోత్రావయవాత్ ॥౭౯॥ క్రౌడ్యాదిభ్యశ్చ ॥౮౦॥ దైవయజ్ఞిశౌచివృక్షిసాత్యముగ్రికాణ్ఠేవిద్ధిభ్యోఽన్యతరస్యామ్ ॥౮౧॥ సమర్థానాం ప్రథమాద్వా ॥౮౨॥ ప్రాగ్దీవ్యతోఽణ్ ॥౮౩॥ అశ్వపత్యాదిభ్యశ్చ ॥౮౪॥ దిత్యదిత్యాదిత్యపత్యుత్తరపదాణ్ణ్యః ॥౮౫॥ ఉత్సాదిభ్యోఽఞ్ ॥౮౬॥ స్త్రీపుంసాభ్యాం నఞ్-స్నఞౌ భవనాత్ ॥౮౭॥ ద్విగోర్లుగనపత్యే ॥౮౮॥ గోత్రేఽలుగచి ॥౮౯॥ యూని లుక్ ॥౯౦॥ ఫక్ఫిఞోరన్యతరస్యామ్ ॥౯౧॥ తస్యాపత్యమ్ ॥౯౨॥ ఏకో గోత్రే ॥౯౩॥ గోత్రాద్యూన్యస్త్రియామ్ ॥౯౪॥ అత ఇఞ్ ॥౯౫॥ బాహ్వాదిభ్యశ్చ ॥౯౬॥ సుధాతురకఙ్ చ ॥౯౭॥ గోత్రే కుఞ్జాదిభ్యశ్చ్ఫఞ్ ॥౯౮॥ నడాదిభ్యః ఫక్ ॥౯౯॥ హరితాదిభ్యోఽఞః ॥౧౦౦॥ యఞిఞోశ్చ ॥౧౦౧॥ శరద్వచ్ఛునకదర్భాద్భృగువత్సాగ్రాయణేషు ॥౧౦౨॥ ద్రోణపర్వతజీవన్తాదన్యతరస్యామ్ ॥౧౦౩॥ అనృష్యానన్తర్యే విదాదిభ్యోఽఞ్ ॥౧౦౪॥ గర్గాదిభ్యో యఞ్ ॥౧౦౫॥ మధుబభ్రవోర్బ్రాహ్మణకౌశికయోః ॥౧౦౬॥ కపిబోధాదాఙ్గిరసే ॥౧౦౭॥ వతణ్డాచ్చ ॥౧౦౮॥ లుక్స్త్రియామ్ ॥౧౦౯॥ అశ్వాదిభ్యః ఫఞ్ ॥౧౧౦॥ భర్గాత్త్రైగర్తే ॥౧౧౧॥ శివాదిభ్యోఽణ్ ॥౧౧౨॥ అవృద్ధాభ్యో నదీ మానుషీభ్యస్తన్నామికాభ్యః ॥ ౧౧౩॥ ఋష్యన్ధకవృష్ణికురుభ్యశ్చ ॥౧౧౪॥ మాతురుత్సంఖ్యాసంభద్రపూర్వాయాః ॥౧౧౫॥ కన్యాయాః కనీన చ ॥౧౧౬॥ వికర్ణశుఙ్గచ్ఛగలాద్వత్సభరద్వాజాత్రిషు ॥౧౧౭॥ పీలాయా వా ॥౧౧౮॥ ఢక్చ మణ్డూకాత్ ॥౧౧౯॥ స్త్రీభ్యో ఢక్ ॥౧౨౦॥ ద్వ్యచః ॥౧౨౧॥ ఇతశ్చానిఞః ॥౧౨౨॥ శుభ్రాదిభ్యశ్చ ॥౧౨౩॥ వికర్ణకుషీతకాత్కాశ్యపే ॥౧౨౪॥ భ్రువో వుక్చ ॥౧౨౫॥ కల్యాణ్యాదీనామినఙ్ ॥౧౨౬॥ కులటాయా వా ॥౧౨౭॥ చటకాయా ఐరక్ ॥౧౨౮॥ గోధాయా ఢ్రక్ ॥౧౨౯॥ఆరగుదీచామ్ ॥౧౩౦॥ క్షుద్రాభ్యో వా ॥౧౩౧॥ పితృష్వసుశ్ఛణ్ ॥౧౩౨॥ ఢకి లోపః ॥౧౩౩॥ మాతృష్వసుశ్చ ॥౧౩౪॥ చతుష్పాద్భ్యో ఢఞ్ ॥౧౩౫॥ గృష్ట్యాదిభ్యశ్చ ॥౧౩౬॥ రాజశ్వశురాద్యత్ ॥౧౩౭॥ క్షత్రాద్ఘః ॥౧౩౮॥ కులాత్ఖః ॥౧౩౯॥ అపూర్వపదాదన్యతరస్యాం యడ్ఢకఞౌ ॥౧౪౦॥ మహాకులాదఞ్ఖఞౌ ॥౧౪౧॥ దుష్కులాడ్ఢక్ ॥౧౪౨॥ స్వసుశ్ఛః ॥౧౪౩॥ భ్రాతుర్వ్యచ్చ ॥౧౪౪॥ వ్యన్సపత్నే ॥౧౪౫॥ రేవత్యాదిభ్యష్ఠక్ ॥౧౪౬॥ గోత్రస్త్రియాః కుత్సనేణ చ ॥౧౪౭॥ వృద్ధాట్ఠక్ సౌవీరేషు బహులమ్ ॥౧౪౮॥ ఫేశ్ఛ చ ॥౧౪౯॥ ఫాణ్టాహృతిమిమతాభ్యాం ణఫిఞౌ ॥౧౫౦॥ కుర్వాదిభ్యో ణ్యః ॥౧౫౧॥ సేనాన్తలక్షణకారిభ్యశ్చ ॥౧౫౨॥ ఉదీచామిఞ్ ॥౧౫౩॥ తికాదిభ్యః ఫిఞ్ ॥౧౫౪॥ కౌశల్యకార్మార్యాభ్యాం చ ॥౧౫౫॥ అణో ద్వ్యచః ॥౧౫౬॥ ఉదీచాం వృద్ధాదగోత్రాత్ ॥౧౫౭॥ వాకినాదీనాం కుక్చ ॥౧౫౮॥ పుత్రాన్తాదన్యతరస్యామ్ ॥౧౫౯॥ ప్రాచామవృద్ధాత్ఫిన్బహులమ్ ॥౧౬౦॥ మనోర్జాతావఞ్యతౌ షుక్చ ॥౧౬౧॥ అపత్యం పౌత్రప్రభృతి గోత్రమ్ ॥౧౬౨॥ జీవతి తు వంశ్యే యువా ॥౧౬౩॥ భ్రాతరి చ జ్యాయసి ॥౧౬౪॥ వాన్యస్మిన్సపిణ్డే స్థవిరతరే జీవతి ॥౧౬౫॥ వృద్ధస్య చ పూజాయామ్ః ॥౧౬౬॥ యూనశ్చ

కుత్సాయామ్ ॥౧౬౭॥ జనపదశబ్దాత్క్షత్రియాదఞ్ ॥౧౬౮॥ సాల్వేయగాన్ధారిభ్యాం చ ॥౧౬౯॥ యఞ్మగధకలిఙ్గసూరమసాదణ్ ॥౧౭౦॥ వృద్ధేత్కోసలాజాదాఞ్ఞ్యఙ్ ॥౧౭౧॥ కురునాదిభ్యో ణ్యః ॥౧౭౨॥ సాల్వావయవప్రత్యగ్రథకలకూటాశ్మకాదిఞ్ ॥౧౭౩॥ తే తద్రాజాః ॥౧౭౪॥ కమ్బోజాల్లుక్ ॥౧౭౫॥ స్త్రియామవన్తికున్తికురుభ్యశ్చ ॥౧౭౬॥ అతశ్చ ॥౧౭౭॥ న ప్రాంచ్యభర్గాదియౌధేయాదిభ్యః ॥౧౭౮॥

నారీః సమాశ్వాస్య విషాదచిత్తాః పౌస్నం బలం సాశ్వపత....మేణ।

సభోపసైన్యం స్వగృహాణి ముక్త్వా భోపత్యధామాజినమేవ తస్థౌ ॥౩౬॥

న దౌష్కులేయోఽభవదత్ర కశ్చిన్మహాకులీనో నరదేవలోకః।

ఆదిత్యవత్సామ్బుదయోధగుప్తసంనాహవల్లోకదృశామగమ్యః ॥౩౭॥

ద్వైమాతురాణామపి తత్ర భేదో న క్షత్రియాణామభవన్మనఃసు।

వికారహేతావపి నిర్వికారం మహాకులత్వం మహనీయవృత్తిః ॥౩౮॥

సౌభాగినేయాః సపితృష్వసేయా మాతృష్వసేయాశ్చ సదాసమిత్రాః।

పరస్పరస్యాలయమభ్యుపేతాశ్చక్రుర్గదాశ్వాయుధదానమానమ్ ॥౩౯॥

సదాక్షినాడాయనవైదగార్గ్యా వాసిష్ఠసాంఖ్యాయనభాగవిత్తాః।

తే కృతస్నానవిధేర్నృపస్య సౌనాతికాస్తత్ర యముర్మునీన్ద్రాః ॥౪౦॥

ఇతి జ్యప్రాతిపదికపాదోఽపత్యాధికారశ్చ ॥

తేన రక్తం రాగాత్ ॥౧॥ లాక్షారోచనాశకలకర్దమాట్ఠక్ ॥౨॥ నక్షత్రేణ యుక్తః కాలః ॥౩॥ లుబవిశేషే ॥౪॥ సంజ్ఞాయాం శ్రవణాశ్వత్థాభ్యామ్ ॥౫॥ ద్వన్ద్వాచ్ఛః ॥౬॥ దృష్టం సామ ॥౭॥ కలేర్ఢక్ ॥౮॥ వామదేవాడ్డ్యడ్డ్యౌ ॥౯॥ పరివృతో రథః ॥౧౦॥ పాణ్డుకమ్బలాదినిః ॥౧౧॥ ద్వైపవైయాఘ్రాదఞ్ ॥౧౨॥ కౌమారాపూర్వవచనే ॥౧౩॥ తత్రోద్ధృమమత్రేభ్యః ॥౧౪॥

స్థణ్డిలాచ్ఛయితార వ్రతే ॥౧౫॥ సంస్కృతం భక్షాః॥ ౧౬॥ శూలోఖాద్యత్ ॥౧౭॥ దధ్నష్ఠక్ ॥౧౮॥ ఉదశ్వితోఽన్యతరస్యామ్ ॥౧౯॥ క్షీరాడ్ఢఞ్ ॥౨౦॥సాస్మిన్పౌర్ణమాసీతి సంజ్ఞాయామ్ ॥౨౧॥ ఆగ్రహాయణ్యశ్వత్థాట్ఠక్ ॥౨౨॥ విభాషా ఫాల్గునీశ్రవణాకార్తికీచైత్రీభ్యః ॥౨౩॥

సముల్లసల్లాక్షికకేతుమాలాన్వ్యస్త్రౌన్రథాన్భూపతయః ప్రపన్నాః।

విరేజిరే రౌచనికాస్తే....దేవా (?) ఇవ....విశాలశృఙ్గాః ॥౪౧॥

కూర్పాసికాన్కార్దమికాన్దధానాస్తత్రాపరే శాకలికా విరేజుః।

పదాతయో భూమిభృతా పురస్తాద్వివల్గనాః కమ్పితమేదినీకాః ॥౪౨॥

వైయాఘ్రమీశస్య సదశ్వయుక్తం కౌసుమ్భకేతుం రథమాహితాస్త్రమ్।

ద్వైప్యాంస్తథా శేషమహీపతీనాం సజ్జాన్దధుర్ద్వారి గృహస్య సూతాః ॥౪౩॥

కౌమారమాగమ్య మపామరస్త్రీ సామ్రుం గ్రహీదస్య కరోమి చిహ్నమ్।

కౌమార్యుపశ్లిష్య వధూరితీవ సకుఙ్కుమాఙ్కం వపురస్య చక్రే ॥౪౪॥

ఉఖ్యాని శూల్యాని చ యే పురస్తాన్మాంసాని ఖాదన్తి గతాః క్వ తేఽద్య।

న చాధికేనాపి మయాశితం తే కశ్చిజ్జగాదేతి నృపం సహాసమ ॥

పురందరస్యేవ పురా ప్రగీతా విప్రా నరేన్ద్రస్య జయాయ సామ।

సవామదేవ్యం శుచి తైత్తిరీయం పౌషేఽహని ప్రీతియుతా యియాసౌ ॥౪౬॥

సాస్య దేవతా ॥౨౪॥ కస్యేత్ ॥౨౫॥ శుక్రాద్ఘన్ ॥౨౬॥ అపోనప్త్రపాంనప్తృభ్యాం ఘః ॥౨౭॥ ఛ చ ॥౨౮॥ మహేన్ద్రాద్ఘాణౌ చ ॥౨౯॥ సోమాట్టయణ్ ॥౩౦॥ వాయ్వృతుపిత్రుషసో యత్ ॥౩౧॥ ద్యావాపృథివీశునాసీరమరుత్వదగ్నీషోమవాస్తోష్పతిగృహమేధాచ్ఛ చ ॥౩౨॥ అగ్నేర్ఢక్ ॥౩౩॥

కాలేభ్యో భవవత్ ॥౩౪॥ మహారాజప్రోష్ఠపదాట్ఠఞ్ ॥౩౫॥
పితృవ్యమాతులమాతామహపితామహాః ॥౩౬॥

మాహేన్ద్రియం తస్య చరుం పురోధా జయాయ యావజ్జుహవాంచకార।

పితృవ్యమాతామహమాతులాద్యాన్సంభావయామాస నృపోఽపి తావత్ ॥౪౭॥

తస్య సమూహః ॥౩౭॥ భిక్షాదిభ్యోఽణ్ ॥౩౮॥
గోత్రోక్షోష్ట్రోరభ్రరాజరాజన్యరాజపుత్రవత్సమనుష్యాజాద్వుఞ్ ॥౩౯॥ కేదారాద్యఞ్చ ॥౪౦॥
ఠఞ్కవచినశ్చ ॥౪౧॥ బ్రాహ్మణమాణవవాడవాద్యత్ ॥౪౨॥
గ్రామజనబన్ధుసహాయేభ్యస్తల్ ॥౪౩॥ అనుదాత్తాదేరఞ్ ॥౪౪॥ ఖణ్డికాదిభ్యశ్చ ॥౪౫॥
చరణేభ్యో ధర్మవత్ ॥౪౬॥ అచిత్తహస్తిధేనోష్ఠక్ ॥౪౭॥ కేశాశ్వాభ్యాం
యఞ్ఛావన్యతరస్యామ్ ॥౪౮॥ పాశాదిభ్యో యః ॥౪౯॥ ఖలగోరథాత్ ॥౫౦॥
ఇనిత్రకట్యచశ్చ ॥౫౧॥

రాజన్యకం రాజకమఙ్గనస్థం మానుష్యకం కావచికం చ లోకః।

స క్షుద్రవిద్రావణమస్య మేనే దోష్ణాం సహస్రేణ సహాయమాజౌ ॥౪౮॥

స్నాతః సితోష్ణీషనిబద్ధకేశ్యః క్షౌమే వసానః ప్రణిపత్య దేవాన్।

ఉపాగతో బన్ధుతయా జనే యో బ్రాహ్మణ్యమభ్యర్చ్ఛదభీష్టకామైః ॥౪౯॥

ప్రసాదనేనోపగతః సుదూరాన్నిరీక్ష్యమాణః క్షితిపేన లోకః।

శిరోభిరస్యాప్తఫలోరుసంపత్కైదారికే శాలిరివాననామ ॥౫౦॥

రథం భటాఢ్యం రథకట్యయేశః సమావృతం హాస్తికబద్ధకక్ష్యమ్।

వివల్గదశ్వీయశతానుయాతం సమారురోహాహతభూరి తూర్యమ్ ॥౫౧॥

యా గచ్ఛతా భూమిభృతా రయేణ తృణ్యా సదశ్వీయఖురాగ్రపిష్టా।

వాత్యాహతా సా దివి ధూలిమిశ్రా ధూల్యేవ భానుం స్థగయాంబభూవ ॥౫౨॥

నిరుద్ధభాస్వత్కిరణప్రతాపం రాత్రీయమాణం గగనం రజోభిః।
కాకం సశోకం సముదీక్ష్య మన్యే నివాసవృక్షాభిముఖం బభూవ ॥౫౩॥

స గ్రామతాం గ్రామవిశాలరథ్యాం సధేనుకాం గర్జదుదారగోత్రామ్।
విలఙ్ఘయన్భూపతిరాససాద విలూనకేదారతలాం ధరిత్రీమ్ ॥౫౪॥

తదస్యాం ప్రహరణమితి క్రీడాయాం ణః ॥౫౭॥ తదధీతే తద్వేద ॥౫౯॥
ఋతుకథాదిసూత్రాన్తాట్ఠక్ ॥౬౦॥ క్రమాదిభ్యో వున్ ॥౬౧॥ అనుబ్రాహ్మణాదినిః ॥౬౨॥
వసన్తాదిభ్యష్ఠక్ ॥౬౩॥ ప్రోక్తాల్లుక్ ॥౬౪॥ సూత్రాచ్చ కోపధాత్ ॥౬౫॥ ఛన్దోబ్రాహ్మణాని చ
తద్విషయాణి ॥౬౬॥

తే రాక్షసం యుద్ధమనూనమన్త్రాః క్రీడామివాయాన్తి నృపాః స్మ చణ్డామ్।
మౌహూర్తసంపాదితయానకాలాస్తం నార్మదం కూలమరేర్నివాసమ్ ॥౧౫॥

తదస్మిన్నస్తీతి దేశే తన్నామ్ని ॥౬౭॥ తేన నిర్వృత్తమ్ ॥౬౮॥ తస్య నివాసః ॥౬౯॥
అదూరభవశ్చ ॥౭౦॥ ఓరఞ్ ॥౭౧॥ మతోశ్చ బహ్వజఙ్గాత్ ॥౭౨॥ బహ్వచః కూపేషు ॥౭౩॥
ఉదక్చ విపాశః ॥౭౪॥ సంకలాదిభ్యశ్చ ॥ ౭౫॥ స్త్రీషు సౌవీరసాత్వప్రాక్షు ॥౭౬॥
సువాస్త్వాదిభ్యోఽణ్ ॥౭౭॥ రోణీ ॥౭౮॥ కోపధాచ్చ ॥౭౯॥
వుఞ్ఛణ్కఠజిలసేనిరఢఞ్ణ్యయఫక్ఫిఞిఞ్ణ్యకక్ఠకోఽరీహణకృశాశ్వర్శ్యకుముదకాశతృణప్రేక్షాశ్మ
సఖిసంకాశవలపక్షకర్ణసుతంగమప్రగదిన్వరాహకుముదాదిభ్యః ॥౮౦॥ జనపదే లుప్ ॥౮౧॥
వరణాదిభ్యశ్చ ॥౮౨॥ శర్కరాయా వా ॥౮౩॥ ఠక్చౌ చ ॥౮౪॥ నద్యాం మతుప్ ॥౮౫॥
మధ్వాదిభ్యశ్చ ॥౮౬॥ కుముదనడవేతసేభ్యో డ్మతుప్ ॥౮౭॥ నడశాదాడ్డ్వలచ్ ॥౮౮॥
శిఖాయా వలచ్ ॥౮౯॥ ఉత్కరాదిభ్యశ్ఛః ॥౯౦॥ నడాదీనాం కుక్చ ॥౯౧॥

కుముద్వతీం వారితతిం దధానా వేతస్వతీముజ్ఝితయానఖేదాః।
రవాం నరేన్ద్రా యయురీక్షమాణాస్తస్యాస్తటేనాయతశాద్వలేన ॥౯౬॥

అగ్రేసరైర్యం పరిహృత్య యాతం మార్గేషు విస్తీర్ణమగాధతోయమ్।
తం నడ్వలౌఘం క్షితిపాః క్షణేన ధూలీచకారాతిజవేన గచ్ఛన్॥౧౭॥

ఇతి చాతురర్థికాః॥

శేషే॥౯౨॥ రాష్ట్రావారపారాద్ధఖౌ॥౯౩॥ గ్రామాద్యఖఞౌ॥౯౪॥ కత్త్ర్యాదిభ్యో ఢకఞ్॥౯౫॥ కులకుక్షిగ్రీవాభ్యః శ్వాస్యలంకారేషు॥౯౬॥ నద్యాదిభ్యో ఢక్॥౯౭॥ దక్షిణాపశ్చాత్పురసస్త్యక్॥౯౮॥ కాపింశ్యాః ష్ఫక్॥౯౯॥

గ్రైవేయకోరుధ్వనిపూరితాశాన్గృహీతకౌక్షేయకలోకయుక్తాన్।
గ్రామ్యాః సుదూరాదవలోక్య నాగాన్గ్రామీణనారీసహితాః ప్రణేశుః॥౫౮॥

స వాజినాగేన్ద్రరథాధిరూఢైః పాశ్చాత్త్యపౌరస్త్యసదాక్షిణాత్త్యైః।
రాజానుయాతో నృవరైరగచ్ఛన్నాదేయశీతానిలవీజితాఙ్గః॥౯౯॥

రఙ్కోరమనుష్యేఽణ్చ॥౧౦౦॥ ద్యుప్రాగపాగుదక్ప్రతీచో యత్॥౧౦౧॥ కన్యాయాష్టక్॥౧౦౨॥ వర్ణౌ వుక్॥౧౦౩॥ అవ్యయాత్త్యప్॥౧౦౪॥

ప్రాచ్యైరుదీచ్యైరథ సప్రతీచ్యైర్దివ్యానుభావైః క్షితింపైరుపేతః।
ఆగాద్యసాత్యేన తతస్తతస్త్యాః కుర్వన్కథాః శత్రువధాయ రాజా॥౬౦॥

ఐషమోహ్యఃశ్వసోఽన్యతరస్యామ్॥౧౦॥ తీరరూప్యోత్తరపదాదఞ్ఞౌ॥౧౦౬॥ దిక్పూర్వపదాదసంజ్ఞాయాం ఞః॥౨౦౭॥ మద్రేభ్యోఽఞ్॥౧౦౮॥ ఉదీచ్యగ్రామాచ్చ బహ్వచోఽన్తోదాత్తాత్॥౧౦౯॥ ప్రస్థోత్తరపదపలద్యాదికోపధాదణ్॥౧౧౦॥ కణ్వాదిభ్యో గోత్రే॥౧౧౧॥ నాద్వ్యచః ప్రాచ్యభరతేషు॥౧౧౩॥ వృద్ధాచ్ఛః॥౧౧౪॥ భవతష్ఠక్ఛసౌ॥౧౧౫॥ కాశ్యాదిభ్యష్ఠఞ్ఞిఠౌ॥౧౧౬॥ బాహీకగ్రామేభ్యశ్చ ౧౯౭ విభాషోశీనరేషు॥౧౧౮॥ ఓర్దేశే

ఠఞ్ ॥౧౧౯॥ వృద్ధాత్ప్రాచామ్ ॥౧౨౦॥ ధన్వయోపధాద్వుఞ్ ॥౧౨౧॥
ప్రస్థపురవహాన్తాచ్చ ॥౧౨౨॥ రోపధేతోః ప్రాచామ్ ॥౧౨౩॥ జనపదతదవధ్యోశ్చ ॥౧౨౪॥
అవృద్ధాదపి బహువచనవిషయాత్ ॥౧౨౫॥ కచ్ఛాగ్నివక్త్రవర్తోత్తరపదాత్ ॥౧౨౬॥
ధూమాదిభ్యశ్చ ॥౧౨౭॥ నగరాత్కుత్సనప్రావీణ్యయోః ॥౧౨౮॥ అరణ్యాన్మనుష్యే ॥౧౨౯॥
విభాషా కురుయుగంధరాభ్యామ్ ॥౧౩౦॥ మద్రవృజ్యోః కన్ ॥౧౩౧॥ కోపధాదణ్ ॥౧౩౨॥
కచ్ఛాదిభ్యశ్చ ॥౧౩౩॥ మనుష్యతత్స్థయోర్వుఞ్ ॥౧౩౪॥ అపదాతౌ సాల్వాత్ ॥౧౩౫॥
గోయవాగ్వోశ్చ ॥౧౩౬॥ గర్తోత్తరపదాచ్ఛః ॥౧౩౭॥ గహాదిభ్యశ్చ ॥౧౩౮॥ ప్రాచాం కటాదేః ॥౧౩౯॥
రాజ్ఞః క చ ॥౧౪౦॥ వృద్ధాదకేకాన్తఖోపధాత్ ॥౧౪౧॥
కన్థాపలదనగరగ్రామహ్రదోత్తరపదాత్ ॥౧౪౨॥ పర్వతాచ్చ ॥౧౪౩॥ విభాషామనుష్యే ॥౧౪౪॥
కృకణపర్ణాద్భారద్వాజే ॥౧౪౫॥

తత్రైషమస్త్యం ప్రవిచారయన్తః కార్యం యయుః కేచిదదూరవాహాః।

హ్యస్త్యం తథా శ్వస్తనమాత్మవృత్తమన్యే చిరం సంకథయాంబభూవుః ॥౬౧॥

యద్రాజకీయాః సహ పర్వతీయైర్గ్రామేయకో నాగరకశ్చ లోకః।

ఆరణ్యకేన .... బహుత్వం కృత్వోఽయమిత్యాయతనావబోధమ్ ॥౬౨॥

కాత్రేయసస్రౌఘ్నసమాథురౌత్సాః సౌరాష్ట్రియాః పాక్తవికోదపానాః।

పాదాతయః శాకలికాదయస్తే జగ్మః పురో వేగితమీశ్వరస్య ॥౬౩॥

అథ దశవదనీయం తత్ర సంనాహ తూర్యం

సజలజలదధీరధ్వానమాస్ఫాల్యమానమ్।

అవనిపతిచమూః సారాన్నిశమ్యాతిదుఃఖం

సమరభువి ముహూర్తం సంయుగే నోత్సుకాస్త ॥౬౪॥

ఇత్యర్జునరావణీయే రక్త (చతుర్థాధ్యాయస్య ద్వితీయే) పాదే చతుర్దశః సర్గః॥

పఞ్చదశః (చతుర్థాధ్యాయస్య తృతీయపాదరూపః) సర్గః।

తతో గమ్భీరఘోషేణ దశాస్యేనైవ చోదితాః।
పటహేన యుధే యోధాః సంలాపానితి చక్రిరే॥౧॥

యుష్మదస్మదోరన్యతరస్యాం ఖఞ్చ॥౧॥ తస్మిన్నణి చ యుష్మాకాస్మాకౌ॥౨॥ తవకమమకావేకవచనే॥3॥

యౌష్మాకీనం ధనుర్ధన్యమాస్మకీనమతోఽధికమ్।
అస్మదీయం గృహాణ త్వం యుష్మదీయం మమాస్త్విదమ్॥౨॥

యౌష్మాకం యాదృశం యానం నాస్మాకం భద్ర తాదృశమ్।
మామకం త్వం గృహాణేదమహం గృహ్ణామి తావకమ్॥3॥

తావకీనో రథః కాన్తో మామకీనోఽతిశోభనః।
ఇత్యేలాపాఞ్జనస్తత్ర కుర్వాణః సమనహ్యత॥౪॥

అర్ధాద్యత్॥౪॥ పరావరాధమోత్తమపూర్వాచ్చ॥౫॥ దిక్పూర్వపదాఠ్ఞ్చ॥౬॥ గ్రామజనపదైకదేశాదఞ్ఠఞౌ॥౭॥ మధ్యాన్మః॥౮॥ అ సాంప్రతికే॥౯॥ ద్వీపాదనుసముద్రం యఞ్॥౧౦॥

మన్దోదర్యా ముఖచ్ఛాయా శ్రుత్వార్జునబలోన్నతేః।

మాసస్య తనుతామాయాదపరార్ధేవ చన్ద్రికా॥౫॥

అధమార్ధ్యం శుభం వస్త్రముత్తమార్ధ్యం చ బిభ్రతీ।
పత్యురర్ధ్యేవ కాయస్య పరార్ధ్యమిదమబ్రవీత్॥౬॥

పశ్చార్ధికం జలం నద్యాః పూర్వార్ధ్యేన విమిశ్రితమ్।
యేన దోష్ణాం సహస్రేణ కా తులా సహ తేన తే॥౭॥

పౌర్వార్ధా యే జనాః పృథ్వ్యా యే వాస్యాః పశ్చిమార్ధికాః।
సద్వీప్యా విజితా యేన తేనాపి సహ యుధ్యసే॥౮॥

కాలాట్ఠఞ్॥౧౧॥ శ్రాద్ధే శరదః॥౧౨॥ విభాషా రోగాతపయోః॥౧౩॥ నిశాప్రదోషాభ్యాం చ॥౧౪॥ శ్వసస్తుట్ చ॥౧౫॥ సంధివేలాద్యృతునక్షత్రేభ్యోఽణ్॥౧౬॥ ప్రావృష ఏణ్యః॥౧౭॥ వర్షాభ్యష్ఠక్॥౧౮॥ ఛన్దసి ఠఞ్॥౧౯॥ వసన్తాచ్చ॥౨౦॥ హేమన్తాచ్చ॥౨౧॥ సర్వత్రాణ్చ తలోపశ్చ॥౨౨॥ సాయంచిరంప్రాహ్ణేప్రగేఽవ్యయేభ్యష్ట్యుట్యులౌ తుట్ చ॥౨౩॥ విభాషా పూర్వాహ్ణాపరాహ్ణాభ్యామ్॥౨౪॥

మాసికస్యేవ మూఢస్య శుష్యామి చరితేన తే।
ఆతపేన పతఙ్గస్య పృథ్వీ శారదకేన వా॥౯॥

నైశం ప్రదోషికం సాంధ్యం త్వం కాలేఽనుభవన్సుఖమ్।
సేవస్వ భవనం యుద్ధం మా కృథా బలినా సహ॥౧౦॥

ప్రావృషేణ్యం పయోవాహం నైశికధ్వాన్తరోచిషమ్।
సగర్జం లజ్జయన్నింహో హాస్యః కస్య న జాయతే॥౧౧॥

హేమన్తో హైమనైః పుష్పైర్వర్షా భీతాశ్చ వార్షికైః।
సేవన్తే విజితేన్ద్రం త్వాం లప్స్యసే కిం జితేఽర్జునే॥౧౨॥

చిరంతనాని గూఢాని సాయంతనమహం తవ।
సపూర్వాహ్ణేతనం వృత్తం చిన్తయన్తీ క్లమం గతా॥౧౩॥

పౌషం మాసం తథా చైత్రం త్వం ముహూర్తమచిన్తయన్।
విద్వానపి మదాత్కృత్యే మూర్ఖో వాద్య ప్రవర్తసే॥౧౪॥

తత్ర జాతః॥౨౫॥ ప్రావృషష్ఠప్॥౨౬॥ సంజ్ఞాయాం శరదో వుఞ్॥౨౭॥ పూర్వాహ్ణాపరాహ్ణార్ద్రామూలప్రదోషావస్కరాద్వున్॥౨౮॥ పథః పన్థ చ॥౨౯॥ అమావాస్యాయా వా॥౩౦॥ అ చ॥౩౧॥ సిన్ధ్వపకరాభ్యాం కన్॥౩౨॥ అణఞౌ చ॥౩౩॥ శ్రవిష్ఠాఫల్గున్యనురాధాస్వాతితిష్యపునర్వసుహస్తవిశాఖాషాఢాబహులాల్లుక్॥౩౪॥స్థానాన్తగోశాలఖరశాలాచ్చ॥౩౫॥ వత్సశాలాభిజిదశ్వయుక్ఛతభిషజో వా॥౩౬॥ నక్షత్రేభ్యో బహులమ్॥౩౭॥ కృతలబ్ధక్రీతకుశలాః॥౩౮॥ ప్రాయభవః॥౩౯॥ ఉపజానూపకర్ణోపనీవేష్ఠక్॥౪౦॥ సంభూతే॥౪౧॥ కోశాడ్ఢఞ్॥౪౨॥ కాలాత్సాధుపుష్ప్యత్పచ్యమానేషు॥౪౩॥ ఉప్తే చ॥౪౪॥ ఆశ్వయుజ్యా వుఞ్॥౪౫॥ గ్రీష్మవసన్తాదన్యతరస్యామ్॥౪౬॥ దేయమృణే॥౪౭॥ కలాప్యశ్వత్థయవవుసాద్వున్॥౪౮॥ గ్రీష్మావరసమాద్వుఞ్॥౪౯॥ సంవత్సరాగ్రహాయణీభ్యాం ఠఞ్చ॥౫౦॥ వ్యాహరతి మృగః॥౫౧॥ తదస్య సోఢమ్॥౫౨॥ తత్ర భవః॥౫౩॥ దిగాదిభ్యోయత్॥౫౪॥ శరీరావయవాచ్చ॥౫౫॥ దృతికుక్షికలశివస్త్యస్త్యహేర్ఢఞ్॥౫౬॥ గ్రీవాభ్యోఽణ్చ॥౫౭॥ గమ్భీరాఞ్జ్యః॥౫౮॥

వేద్మి నాద్యతనం తావత్కుతః సౌవస్తికం పునః।
యత్తే భావి రణస్యాన్తే తేన దూయే సమాకులా॥౧౫॥

హితోపదేశం యేన త్వం న శృణోషి హితాదపి।
దదేఽహం తేన వాతేన శైశిరేణేవ పద్మినీ॥౧౬॥

ప్రగేతనాని భక్ష్యాణి తథా సాయంతనాని చ।
భుఞ్జానస్తిష్ఠ లఙ్కాయాం శుష్కవైరాణి మా కృథాః॥౧౭॥

రావణః ప్రత్యువాచేతి నౌపకర్ణికముచ్చకైః।
హసన్మన్దోదరీం వాక్యమౌపనీవియమేఖలామ్॥౧౮॥

పూర్వాహ్ణకాన్కరాన్భానోర్ధ్వాన్తమిన్దోః ప్రదోషకమ్।
విపక్షం సర్వదాస్మాకా భిన్దానాంస్త్వం న వేత్సి కిమ్॥౧౯॥

సబన్ధూన్స్న తథా హన్మి యథాస్య కురుతే జనః।
న సాంవత్సరికం కశ్చిద్దత్త్వా సారవికోదకమ్ (?)॥౨౦॥

అమావస్యైస్తపోభిర్వా మత్కృత్తై రేణుభిర్దిశః।
పూరయన్సేనయా యామి తం హన్తుం సంయతి ప్రియే॥౨౧॥

సైన్ధవాపకరైః సార్ధం సకౌశేయవాసిభిః।
హత్వా కరోమ్యహం రక్తం సోపజానుకమాహవే॥౨౨॥

మథితం కాలశేయం చ దాన్తేయాని జలాని వా।
పావయిష్యే రణే రక్తం రక్షాంసి ద్విషతామహమ్॥౨౩॥

పాతయేయం క్రుధాప్యన్యం నక్షత్రగణమప్యముమ్।
గృహ్ణీయాం మణిమాహేయం గామ్భీర్యం కిం న వేత్సి మే॥౨౪॥

అవ్యయీభావాచ్చ ॥౫౯॥ అన్తః పూర్వపదాట్ఠఞ్ ॥౬౦॥ గ్రామాత్పర్యనుపూర్వాత్ ॥౬౧॥ జిహ్వామూలాఙ్గులేశ్ఛః ॥౬౨॥ వర్గాన్తాచ్చ ॥౬౩॥ అశబ్దే యత్ఖావన్యతరస్యామ్ ॥౬౪॥ కర్ణలలాదాత్కనలంకారే ॥౬౫॥

ద్విషామరిహణవ్యాని పార్యోష్ఠ్యాని చ సున్దరి।

హతానామత్తు మాంసాని పారిముఖ్యాని భజ్జనః॥౨౫॥

తస్యాన్తర్వేద్మికం విత్తం పారగ్రామకమేవ చ।

గ్రైవేయం చాప్యలంకారమద్య గృహ్ణన్తు మామకాః॥౨౬॥

జనమర్జునవర్గీయం కిరీటాఙ్గదవర్జితమ్।

వరాఙ్గులీయశూన్యాఙ్గం కరోమి స వధూజనమ్॥౨౭॥

కర్ణావకర్ణికౌ స్త్రీణాం లలాటమలలాటికమ్।

న కుర్యాం యది శత్రూణాం మా లాపీన్మాముపాగతమ్॥౨౮॥

తత ఆగతః ॥౭౪॥ ఠగాయస్థానేభ్యః ॥౭౫॥ శుణ్డికాదిభ్యోఽణ్ ॥౭౬॥ విద్యాయోనిసంబన్ధేభ్యో' వుఞ్ ॥ ౭౭॥ ఋతష్ఠఞ్ ॥౭౮॥ పితుర్యచ్చ ॥౭౯॥ హేతుమనుష్యేభ్యోఽన్యతరస్యాం రూప్యః ॥౮౧॥ మయట్ చ ॥౮౨॥ ప్రభవతి ॥౮౩॥ విదూరాఞ్ఞ్యః ॥౮౪॥ భక్తిః ॥౯౫॥ అచిత్తాదదేశకాలాట్ఠఞ్ ॥౯౬॥ మహారాజాట్ఠఞ్ ॥౯౭॥ వాసుదేవార్జునాభ్యాం వున్ ॥౯౮॥ తేనైకదిక్ ॥౧౧౨॥ కృతే గ్రన్థే ॥౧౧౬॥ సంజ్ఞాయామ్ ॥౧౧౭॥ కులాలాదిభ్యో వుఞ్ ॥౧౧౮॥ క్షుద్రాభ్రమరవటరపాదపాదఞ్ ॥౧౧౯॥ తస్యేదమ్ ॥౧౨౦॥ రథాద్యత్ ॥౧౨౧॥ పత్రపూర్వాదఞ్ ॥౧౨౨॥ తస్య వికారః ॥౧౩౪॥ అవయవే చ ప్రాణ్యోషధివృక్షేభ్యః ॥౧౩౫॥ బిల్వాదిభ్యోఽణ్ ॥౧౩౬॥ కోపధాచ్చ ॥౧౩౭॥ త్రపుజతునోః షుక్ ॥౧౩౮॥ ఓరఞ్ ॥౧౩౯॥ అనుదాత్తాదేశ్చ ॥౧౪౦॥ పలాశాదిభ్యో వా ॥౧౪౧॥ శమ్యాః ష్లఞ్ ॥౧౪౨॥ మయడ్వైతయోర్భాషాయామభక్ష్యాచ్ఛాదనయోః ॥౧౪౩॥ నిత్యం వృద్ధశరాదిభ్యః ॥౧౪౪॥

విత్తమాతురికం తస్య పౌణ్డికాది చ సున్దరి।

రాజ్యం పిత్ర్యం చ విస్తారి గ్రహీష్యామి గతాయుషః ॥౨౯॥

వ్యక్తీకరోమి తస్యాహమౌపాధ్యాయకమాగమమ్।
పైతృకం చ యశః శుభ్రం వఞ్చయిత్వాద్య మాయయా ॥३०॥

వ్రజేనోష్ట్రరథేనాహం రథ్యమావృతనిర్గమమ్।
నాశం కరోమి తస్యాద్య సుఖరూపేణ కర్మణామ్ ॥३೧॥

జనమర్జునకం జిత్వా నియుక్తపురపాలనే।
ఆపూపికాని రక్షాంసి భోజయిష్యామి కామతః ॥३౨॥

పాయయిష్యే పురం ప్రాజ్యమార్ద్వీకం మధురాక్షసాన్।
శాష్కులీకానపి క్షౌద్రం వైదూర్యకృతభూషణమ్ ॥३३॥

పాపం మదమయీమీహాం తస్యాఖ్యాతుం పులస్తయే।
సౌదామనీవ సా వ్యోమ్నా భాన్తీ మన్దోదరీ యయౌ ॥३४॥

యుష్మదస్మత్పాదః (४ అం 3 పాదః) ॥

(అథ చతుర్థాధ్యాయస్య చతుర్థపాదః)

ప్రాగ్వహతేష్ఠక్॥౧॥ తేన దీవ్యతి ఖనతి జయతి జితమ్॥౨॥ సంస్కృతమ్॥౩॥ కులత్థకోపధాదణ్॥౪॥ తరతి॥౫॥ గోపుచ్ఛాట్ఠఞ్॥౬॥ నౌద్వ్యచష్ఠన్॥౭॥ చరతి॥౮॥ ఆకర్షాత్ష్ఠల్॥౯॥ పర్పాదిభ్యః ష్ఠన్॥౧౦॥ శ్వగణాట్ఠఞ్ చ॥౧౧॥ వేతనాదిభ్యో జీవతి॥౧౨॥ వస్నక్రయవిక్రయాట్ఠన్॥౧౩॥ ఆయుధాచ్ఛ చ॥౧౪॥ హరత్యుత్సఙ్గాదిభ్యః॥౧౫॥ భస్త్రాదిభ్యః ష్ఠన్ ॥౧౬॥ విభాషా వివధవీవధాత్॥౧౭॥ అణ్ కుటిలికాయాః॥౧౮॥ నిర్వృత్తేఽక్షద్యూతాదిభ్యః॥౧౯॥ త్రేర్మమ్నిత్యమ్॥౨౦॥ అపమిత్యయాచితాభ్యాం కక్కనౌ॥౨౧॥ సంసృష్టే॥౨౨॥ చూర్ణాదినిః॥౨౩॥ లవణాల్లుక్॥౨౪॥ముద్గాదణ్॥౨౫॥ వ్యఞ్జనైరుపసిక్తే॥౨౬॥ ఓజఃసహోఽమ్భసా వర్తతే॥౨౭॥ తత్ప్రత్యనుపూర్వమీపలోమకూలమ్॥౨౮॥ పరిముఖం చ॥౨౯॥ ప్రయచ్ఛతి గర్హ్యమ్॥౩౦॥ కుసీదదశైకాదశాత్ష్ఠన్ష్ఠచౌ॥౩౧॥ ఉఞ్ఛతి॥౩౨॥ రక్షతి ॥౩౩॥ శబ్దదర్దురం కరోతి॥౩౪॥ పక్షిమత్స్యమృగాన్హన్తి॥౩౫॥ పరిపన్థం చ తిష్ఠతి॥౩౬॥ మాథోత్తరపదపదవ్యనుపదం ధావతి॥౩౭॥ ఆక్రన్దాట్ఠఞ్ చ॥౩౮॥ పదోత్తరపదం గృహ్ణాతి॥౩౯॥ ప్రతికణ్ఠార్థలలామం చ॥౪౦॥ ధర్మం చరతి॥౪౧॥ అధర్మాచ్చేతి వక్తవ్యమ్ (వాం)। ప్రతిపథమేతి ఠంశ్చ॥౪౨॥ సమవాయాన్సమవైతి॥౪౩॥ పరిషదో ణ్యః॥౪౪॥ సేనాయా వా॥౪౫॥ సంజ్ఞాయాం లలాటకుక్కుట్యౌ పశ్యతి॥౪౬॥ తస్య ధర్మ్యమ్॥౪౭॥ అణ్ మహిష్యాదిభ్యః॥౪౮॥ ఋతోఽఞ్॥౪౯॥ అవక్రయః॥౫౦॥ తదస్య పణ్యమ్॥౫౧॥ లవణాట్ఠఞ్॥౫౨॥ కిసరాదిభ్యః ష్ఠన్॥౫౩॥ శలాలునోఽన్యతరస్యామ్॥౫౪॥ శిల్పమ్॥౫౫॥ మడ్డుకఝర్ఝరాదణన్యతరస్యామ్॥౫౬॥ ప్రహరణమ్॥౫౭॥ పరశ్వధాట్ఠఞ్ చ॥౫౮॥ శక్తియష్ట్యోరీకక్॥౫౯॥ అస్తినాస్తిదిష్టం మతిః॥౬౦॥ శీలమ్॥౬౧॥ ఛత్రాదిభ్యో ణః॥౬౨॥ హితం భక్షాః॥౬౫॥ తదస్మై దీయతే నియుక్తమ్॥౬౬॥ శ్రాణామాంసౌదనాట్టిఠన్॥౬౭॥ భక్తాదణన్యతరస్యామ్॥౬౮॥ తత్ర నియుక్తః॥౬౯॥ అగారాన్తాట్ఠన్॥౭౦॥ అధ్యాయిన్యదేశకాలాత్॥౭౧॥ కఠినాన్తప్రస్తారసంస్థానేషు వ్యవహరతి॥౭౨॥ నికటే వసతి॥౭౩॥

సభాయాం రావణస్తస్యాం సరుషి శ్వశురాశ్రమమ్।

రథమాశ్వికధానుష్కపారశ్వధికరక్షితమ్॥౩౫॥

శక్తీకానేకయాష్టీకశాస్త్రికవ్రజసంకులమ్।

సగార్ధభరథానీకం చతుః పౌరేయసంయుతమ్॥౩౬॥

ఉపాధ్యాయమివ చ్ఛాత్రైర్యాష్టీకైః సముపాసితమ్।

ఆరురోహ తతః కాన్తం ప్రవల్గత్తుఙ్గకేతనమ్ ॥౩౭॥

యయురాయుధికాస్తస్య వివల్గన్తః పురఃసరాః।
ఖనన్తః సాధుచేతాంసి యే త్వా కౌద్దాలికా ఇవ ॥౩౮॥

కేచిద్ధమ్భీరనిర్ఘోషం భీమమ... యియాసవః।
తరితుం సంపదమ్భోధిం ఘటితోడుపికా ఇవ ॥౩౯॥

పావాపాణిభిస్తస్య పురః పాణవికాం జనః।
అవీవదన్మృదఙ్గాంశ్చ ముహుర్మార్దఙ్గికాస్తథా ॥౪౦॥

ఆయుధీయా యుధం యాతుస్తస్య సాహసికస్య తే।
జవనోజసికాః ప్రీతాః ప్రాటన్నైకటికైః సహ ॥౪౧॥

న ప్రాతికూలికః కశ్చిత్సర్వమేవానుకూలికః।
యయౌ భటజనస్తస్య భక్తిం విభ్రదకృత్రిమామ్ ॥౪౨॥

ఆనులోమికలోకేన స పారిముపికః ప్రభుః।
సేవ్యమానః పథి ప్రాటత్పారిపన్థికవర్జితః ॥౪౩॥

ఆధర్మికేన లోకేన నాస్తికేన న చోదితః।
ఆస్తికం ధార్మికం యోద్ధుమగాద్భూపం దశాననః ॥౪౪॥

మదాన్ధ ఇవ మాతఙ్గః సింహం విక్రమశాలినమ్।
అజీగణద్దశగ్రీవో న ప్రాతిపథికం నృపమ్ ॥౪౫॥

శాబ్దికాః సైనికాస్తత్ర జగ్మురౌద్ధలికాః పునః।
లాలాటికా వివల్గన్తస్తేషాం సౌన్దనికైః సమమ్॥౪౬॥

ప్రాగ్ఘితాద్యత్॥౭౫॥ తద్వహతి రథయుగప్రాసఙ్గమ్॥౭౬॥ ధురో యడ్ఢకౌ॥౭౭॥ ఖః సర్వధురాత్॥౭౮॥ ఏకధురాల్లుక్ చ॥౭౯॥ శకటాదణ్॥౮౦॥ హలసీరాట్ఠక్॥౮౧॥ సంజ్ఞాయాం జన్యా॥౮౨॥ విధ్యత్యధనుషా॥౮౩॥ ఘనగణం లబ్ధా॥౮౪॥ అన్నాణ్ణః॥౮౫॥ వశం గతః॥౮౬॥ పదమస్మిన్దృశ్యమ్॥౮౭॥ మూలమస్యావర్హి॥౮౮॥ సంజ్ఞాయాం ధేనుష్యా॥౮౯॥ గృహపతినా సంయుక్తే ఞ్యః॥౯౦॥ నౌవయోధర్మవిషమూలమూలసీతాతులాభ్యస్తార్యతుల్యప్రాప్యవధ్యానామ్యసమసమితసంమితేషు॥౯౧॥ధర్మపథ్యర్థన్యాయాదనపేతే॥౯౨॥ ఛన్దసో౽ణ్ చ॥౯౪॥ హృదయస్య ప్రియః॥౯౫॥ మతజనహలాత్కరణజల్పకర్షేషు॥౯౭॥ తత్ర సాధుః॥౯౮॥ ప్రతిజనాదిభ్యః ఖఞ్॥౯౯॥ భక్తాణ్ణః॥౧౦౦॥ పరిషదో ణ్యః॥౧౦౧॥ కథాదిభ్యష్ఠక్॥౧౦౨॥ గుడాదిభ్యష్ఠఞ్॥౧౦౩॥ పథ్యతిథివసతిస్వపతేర్ఢఞ్॥౧౦౪॥ సభాయా యః॥౧౦౫॥ సమానతీర్థే వాసీ॥౧౦౭॥ సమానోదరే శయిత ఓ చోదాత్తః॥౧౦౮॥ సోదరాద్యః॥౧౦౯॥

మధ్యం పీత్వేవ కున్దన్తో జన్యా వా రజనీచరాః।
నావేదయన్త తే పద్యా రణరాగేణ శర్కరాః॥౪౭॥

తే ధుర్యా ఇవ గర్జన్తో మహోక్షా రాక్షసా అపి।
మృగాన్సంత్రాసయామాసాసర్వే శ్వాగణికా ఇవ॥౪౮॥

ఔరసైస్తనయైర్వశ్యైరను రమ్యైశ్చ సంయుతాః।
ద్రష్టుం ప్రతిజనీనం తే శరణ్యం యయురర్జునమ్॥౪౯॥

న్యాయ్యం చ ధర్మ్యం చార్థ్యం చ విలఙ్ఘ్య దయితావచః।
తథాప్యగాద్దశాస్యో యత్తద్దైవం బలవత్తరమ్॥౫౦॥

గిరితుల్యైరిభైర్నావ్యం పఙ్కం యత్సరితాం పయః।
ఖేదం యు..... తమవితో ధన్యం విష్యో యయౌ నృపమ్॥౧౧॥

కాయికస్య వయస్యస్య పథ్యం వాక్యమశృణ్వతా।
జగ్మే యుధే దశాస్యేన న తుల్యం పశ్యతా రిపుమ్॥౫౨॥

వ్రజతాం స్వామిసత్యేన ధూతధూలిర్వసుంధరా।
రక్షసాం పదపాతేన హలేనేవావిదారితా॥౫౩॥

సంయత్కథైకపాథేయస్వాపతేయపురఃసరమ్।
గృహవద్యుధి కుర్వాణమాతిథేయముపేయుషామ్॥౫౪॥

అపార్థద్యజనోపేతః ప్రేక్షితుం రిపురర్జునమ్।
హృద్యాన్ప్రాయాద్ద్రుమాన్పఙ్క్తిన్వాసతేయాన్పతన్త్రిణామ్॥౧౯॥

సమానోదర్యవాన్ధీమానసోదర్యైశ్చ సేవితః।
స ప్రాపాకటకాటోపః శృణ్వఙ్జన్యం మనఃప్రియమ్॥౫౬॥

సామాన్యైః స్తుతమసభ్యమేకగణ్యం క్ష్మానాథం ధరధారణైకధుర్యమ్।
తం దృష్ట్వా రజనిచరేశవాహినీ సా వన్యేన స్ఖలితగతిర్గిరా బభూవ॥౫౭॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే ప్రాగ్వహతేష్ఠక్పాదే పఞ్చదశః సర్గః॥
చతుర్థోధ్యాయశ్చ సమాప్తః॥

షోడశః సర్గః (తత్ర పఞ్చమాధ్యాయప్రథమపాదః)।

ప్రాక్ క్రీతాచ్ఛః॥౧॥ ఉగవాదిభ్యో యత్॥౨॥ కమ్బలాచ్చ సంజ్ఞాయామ్॥౩॥ విభాషా హవిరపూపాదిభ్యః॥౪॥ తస్మై హితమ్॥౫॥ శరీరావయవాద్యత్॥౬॥ ఖలయవమాషతిలవృషబ్రహ్మణశ్చ॥౭॥ అజావిభ్యాంథ్యన్॥౮॥ ఆత్మన్విశ్వజనభోగోత్తరపదాత్ఖః॥౯॥ సర్వపురుషాభ్యాం ణఢఞౌ॥౧౦॥ మాణవచరకాభ్యాం ఖఞ్॥౧౧॥ తదర్థం వికృతేః ప్రకృతౌ॥ ౧౨ ॥ ఛదిరుపధిబలేర్ఢఞ్॥౧౩॥ ఋషభోపానహోర్ఞ్యః॥౧౪॥ చర్మణోఽఞ్॥౧౫ ॥ తదస్య తస్మిన్స్యాదితి॥౧౬॥ పరిఖాయా ఢఞ్॥౧౭॥

అథాహవీయాముపగమ్య భూమిం గవ్యేన హీనాం తృణసంచయేన।

కాయం కవఙ్గీయముపాదధానశ్చక్రుర్యుధం యోధగణాః సమేత్య॥౧॥

లౌహాని ఖఙ్గైః కవచాని యోధాస్తతః శిరస్యాని విదారయన్తః।

వాణైరురస్యానసివిస్ఫులిఙ్గాన్ఖద్యోతకల్పాఞ్జనయాంబభూవుః॥౨॥

అమాన(ణ)వీనాని సమాచరన్తస్తదాత్మనీనాని చ రావణీయాః।

స్వభర్తృపిణ్డా ప్రతినిష్క్రయాయ ప్రాణాంస్తృణీయన్తి రణే స్మ యోధాః॥౩॥

జయం స్వభోగీనమపేక్షమాణో రణం దశాస్యోఽకృత లుబ్ధబుద్ధిః।

తమర్జునో విశ్వజనీనమేకః పరోపకారైకపరా హి సన్తః॥౪॥

మధ్యస్థచిత్తోఽపి జనః సమేతో దిదృక్షయా తస్య మహాహవస్య।

ఇయేష సర్వో జయమర్జునస్య సార్వేఽథ వా కస్య న పక్షపాతః॥౫॥

భిన్నాః శరైః సంప్రతి పౌరుషేయై రక్తోక్షితా నీలశరీరభాసః।

నిశాచరా భాన్తి పురాత పేన సాంధ్యేన పృక్తా ఇవ వారివాహాః॥౬॥

తోయైర్గిరీణామివ కుఞ్జరాణాం రక్తైః స్మరద్భిః శరదారితానామ్।
` నిరుద్ధపద్మాతిగతిర్విరేజే సపారిస్వయీవ మహాజిభూమిః॥౭॥

పరస్పరస్యాహితతీవ్రకోపాః సమేత్య శాతాసిపరిక్షతాని।
క్షితౌ వితీర్ణావయవాని యోధా విహఙ్గమీయాని వపూంషి చక్రుః॥౮॥

హస్తోరుపాదం కరవాలకృత్తం సంగ్రామభూమిం పరితో వికీర్ణమ్।
కర్మాన్తకూల్యాయురుదారకూటం ధాతుర్మనఫ్షీకమివాభిరేజే (?)॥౯॥

కేనాపి దూరాదతినీచదృష్ట్యా దృష్టేన నిత్యం సహవాసిమధ్యే।
ఆరోహతేభం హతపౌరుషేయమాత్మోన్నతిం తత్ర చిరాయ నీతః॥౧౦॥

ప్రాగ్వతేష్ఠఞ్॥౧౮॥ ఆర్హాదగోపుచ్ఛసంఖ్యాపరిమాణాట్ఠక్॥౧౯॥ అసమాసే నిష్కాదిభ్యః॥౨౦॥ శతాచ్చ ఠన్యతావశతే॥౨౧॥ సంఖ్యాయా అతిశదన్తాయాః కన్॥౨౨॥ వతోరిడ్ వా॥౨౩॥ వింశతిత్రింశద్భ్యాం డ్వున్నసంజ్ఞాయామ్॥౨౪॥ శతమానవింశతికసహస్రవసదణ్॥౨౭॥

ప్రతిక్షణం తత్ర నిశాచరాణాం ఖడ్గాగ్రలూనాస్తకణ్ఠోరకణ్ఠమ్।
సాహస్రమాలీనవిహఙ్గముక్తం కబన్ధమాబద్ధలయం ననర్త॥౧౧॥

తే శత్యసాహస్రతురఙ్గభాజః స్వం స్వం తనుత్రం శతికం దధానాః।
క్రేతుం యదోజైవతికం (?) నరేన్ద్రాశ్చేలుశ్చలచ్చామరవీజితాఙ్గాః॥౧౨॥

తస్య నిమిత్తం సంయోగోత్పాతౌ ॥౩౮॥ గోద్వ్యచోఽసంఖ్యాపరిమాణాశ్వాదేర్యత్ ॥౩౯॥ పుత్రాచ్చ చ ॥౪౦॥ సర్వభూమిపృథివీభ్యామణఞౌ ॥౪౧॥ తస్యేశ్వరః ॥౪౨॥ తత్ర విదిత ఇతి చ ॥౪౩॥ లోకసర్వలోకాట్ఠఞ్ ॥౪౪॥ తదర్హతి ॥౬౩॥ ఛేదాదిభ్యో నిత్యమ్ ॥౬౪॥ శీర్షచ్ఛేదాద్యచ్చ ॥౬౫॥ దణ్డాదిభ్యో యః ॥౬౬॥ పాత్రాద్ ఘంశ్చ ॥౬౮॥ కడంకరదక్షిణాచ్ఛ చ ॥౬౯॥ స్థాలీవిలాత్ ॥౭౦॥ యజ్ఞర్త్విగ్భ్యాం ఘఖఞౌ ॥౭౧॥

స రక్షసా సంయతి సంప్రయోగస్తేజస్విభిర్భూపతిభిః సహాభూత్।
ధన్యో యశస్యశ్చ భువి ప్రజానాం ప్రాతర్మయూఖైస్తమసామివార్కైః ॥౧౩॥

తం సార్వభౌమం జననాథమాప్య తే పార్థివా విద్యుదుదారభాసః।
రక్షాంసి దూరాత్క్షయమాశు నిన్యుర్మేఘా రజాంసీవ శరప్రపాతైః ॥౧౪॥

తే ఛైదికాంశ్ఛిచ్ఛిదురాశు ఖఙ్గైః శరైరభిన్దన్నథ భైదికాంశ్చ।
నిశాచరానాపతతో నరేన్ద్రో న సంభ్రమేఽప్యాత్మవతాం విమోహః ॥౧౫॥

అవాస్త్రికానప్యభిరామవస్త్రానచ్ఛత్రికానప్యుచితాతపత్రమ్।
నరా నరాదానవలోక్య చక్రుర్యథానురూపాకృతివేషభాజః ॥౧౬॥

పురార్త్విజీనాని కులాని విప్రాన్యే దక్షిణీయాంశ్చ నిధావయన్తి।
అతాడయంస్తాన్పురుషా నరాదాన్దణ్డేన దణ్డ్యాన్ముసలైర్ముసల్యాన్ ॥౧౭॥

పుత్రీయమాపాతమరేర్విదిత్వా స్థిత్వాన్తరాయుధ్యత కశ్చిదీశః।
పుత్ర్యం తథా చేతసి దుర్నిమిత్తం సంచిన్త్య చాన్యః పరితాపమాప ॥౧౮॥

కశ్చిత్కడంకర్యతురఙ్గమేణ కడంకరీయాశ్వమరేర్నిరస్య।
జఘాన తం యో ద్విజలోకమేత్య దాక్షిణ్యమేవాశు నినాయ నాశమ్ ॥౧౯॥

నిశాచరాన్ఖణ్డవిలూనకాయాన్కృతాన్తవక్రం విశతో విశాలమ్।
తాన్వైక్షత క్ష్మాపతిభిః ప్రహృష్టః స్థాలీవిలీయానివ తణ్డులాన్సః॥౨౦॥

సంశయమాపన్నః॥౭౩॥ యోజనం గచ్ఛతి॥౭౪॥ పథః ష్కన్॥౭౫॥ పన్థో ణ నిత్యమ్॥౭౬॥ కాలాత్॥౭౮॥ తేన నిర్వృత్తమ్॥౭౯॥ తమధీష్టో భృతో భూతో భావీ॥౮౦॥ మాసాద్వయసి యత్ఖఞౌ॥౮౧॥ ద్విగోర్యప్॥౮౨॥ షణ్మాసాణ్ణ్యచ్చ॥౮౩॥ అవయసి ఠంశ్చ॥౮౪॥ సమాయాః ఖః॥౮౫॥ ద్విగోర్వా॥౮౬॥ రాత్ర్యహఃసంవత్సరాచ్చ॥౮౭॥ వర్షాల్లుక్ చ॥౮౮॥ తస్య చ దక్షిణా యజ్ఞాఖ్యేభ్యః॥౯౫॥ తత్ర చ దీయతే కార్యం భవవత్॥౯౬॥ వ్యుష్టాదిభ్యోఽణ్॥౯౭॥ తేన యథాకథాచహస్తాభ్యాం ణయతౌ॥౯౮॥ సంపాదిని॥౯౯॥ కర్మవేషాద్యత్॥౧౦౦॥ తస్మై ప్రభవతి సంతాపాదిభ్యః॥౧౦౧॥ యోగాద్యచ్చ॥౧౦౨॥ కర్మణ ఉకఞ్॥౧౦౩॥ అనుప్రవచనాదిభ్యశ్ఛః॥౧౧౧॥ సమాపనాత్సపూర్వపదాత్॥౧౧౨॥ ఆకాలికడాద్యన్తవచనే॥౧౧౪॥

నిరీక్ష్య కశ్చిత్ప్రధికః క్షితీశః కర్ణాన్తకృష్టాయతచారుచాపః।
నిశాచరం సాదు ఖమాపతన్తం బాణాహతం యౌజనికం చకార॥౨౧॥

యేఽవజ్ఞయా సంశయికం సురేశం చక్రుర్భటాః సంయతి బద్ధగర్వాః।
యథాకథామాన్విశిఖాన్దధానాః సాన్నాదమానిన్యురుపేత్యరూపాః॥౨౨॥

విద్ధః పురా యేన శరేణ యోధస్తమేత్య సామీనమివాస్తశఙ్కః।
జఘాన ఖడ్గేన శిరస్యమూఢః సుఖీ భవత్యాశు రిపుం నిహత్య॥౨౩॥

సమీనమన్యః కలమస్తు నాగం నిశఙ్కచేతా యుధి మన్యమానః।
క్షిప్తోఽస్య కర్ణేన్రదనం కరేణ శౌర్యం హి నో లోచయతి స్వశక్తిమ్॥౨౪॥

సంప్రాప్య షాణ్మాస్యమివ ద్విపేన్ద్రం నిశఙ్కమేకశ్చరణం విధాయ।

దన్తేఽస్య కుమ్భం తరసాధిరూఢో నక్షత్రమాలాఢ్యమివాన్తరిక్షమ్ ॥౨౫॥

కేచిత్రిసాంవత్సరికైస్తురఙ్గైర్మహాసియష్టీర్దధతః స్ఫురన్తీః ।
అకాలికీర్వా తడితో నరేన్ద్రాశ్చక్రుః క్రియాః శత్రుసమాపనీయాః ॥౨౬॥

తే దక్షిణాం వర్త్మని వాజపేయికీం సంచిన్త్య తం స్వామిహితం రణక్రియామ్ ।
చక్రుస్తథా చాత్మని కేషు (?) పార్థివా నాత్మీయకాయేషు దయా మనాగపి ॥౨౭॥

తదైకరాత్రీణామపి ప్రియాయాః స్మృత్వోపభోగం సహసా యువానః ।
సురాఙ్గనాలిఙ్గనవీతతృష్ణా జయం న మృత్యుం సమరేఽభిలేషుః ॥౨౮॥

కర్మణ్యకాయా గురుకార్ముకస్తైః సంతాపితైర్బాణశతైస్తుదన్తః ।
నైసర్గికాత్మానుశయప్రయుక్తాన్నరాన్నరాదాః శరణం వితేనుః ॥౨౯॥

తే దృశ్యమానాః స్వయమేవ భర్త్రా యోగ్యో జనాస్తం భువి దేహనాశమ్ ।
అమంసతావన్థసుమ(?)స్తదానీం మహోత్సవం వా మరణం న మృత్యుమ్ ॥౩౦॥

తేన తుల్యం క్రియా చేద్వతిః ॥౧౧౫॥ తత్ర తస్యేవ ॥౧౧౬॥ తదర్హమ్ ॥౧౧౭॥

సఙ్గ్రామాశ్మితాః(?) స్వామిభిరాభిముఖ్యం పేతుర్ద్విషా మేషవదేవ తత్ర ।
భ్రేముశ్చ యోధాః పురవద్విశఙ్కాః పరాక్రమాన్సింహవదుద్వహన్తః ॥౩౧॥

తస్య భావస్త్వతలౌ ॥౧౧౯॥

ద్విపా హతా యాన్తి సురత్వమాజౌ ప్రకాశతాం నిర్జితశాత్రవాశ్చ ।

ఇతీవ యుద్ధం బహు మన్యమానా వితేవిరే [దా] నవమానవాణః॥౩౨॥

న నఞ్పూర్వాత్తత్పురుషాదచతురసంగతలవణవటయుధకతరసలసేభ్యః॥౧౨౧॥ పృథ్వాదిభ్య ఇమనిజ్వా॥౧౨౨॥ వర్ణదృఢాదిభ్యః ష్యఞ్చ॥౧౨౩॥ గుణవచనబ్రాహ్మణాదిభ్యః కర్మణి చ॥౧౨౪॥ స్తేనాద్యన్నలోపశ్చ॥౧౨౫॥ సఖ్యుర్యః॥౧౨౬॥ కపిజ్ఞాత్యోర్ఢక్॥౧౨౭॥ పత్యన్తపురోహితాదిభ్యో యక్॥౧౨౮॥ ప్రాణభృజ్జాతివయోవచనోద్గాత్రాదిభ్యోఽఞ్॥౧౨౯॥ హాయనాన్తయువాదిభ్యోఽణ్॥౧౩౦॥ ఇగన్తాచ్చ లఘుపూర్వాత్॥౧౩౧॥ యోపధాద్గురూపోత్తమాద్వుఞ్॥౧౩౨॥ ద్వన్ద్వమనోజ్ఞాదిభ్యశ్చ॥౧౩౩॥

నాలస్యమాసీద్యుధి నాచతుర్యం వ్యాయచ్ఛతాం యేన మహీపతీనామ్।
తేషామతః శ్రీర్మహిమానమాప్తా శౌర్యం చ చన్ద్రస్య దధుర్యశాంసి॥౩౩॥

శౌక్ల్యాత్పతఞ్జైరివ వహ్నికూటం యై రాజకం రాత్రిచరైర్ద్రఢౌకే।
తే సఖ్యమీయుస్త్రిదశైః సహాశు న సంగతం స్వల్పఫలం మహద్భిః॥౩౪॥

స్తేయం విధాయ ప్రసభం భటస్య ద్విషఙ్గనే ప్రాణధనేషు వాణైః।
క్షత్త్రక్షతస్య క్షితిమాగతస్య జ్ఞాతేయమన్యే సహసైవ చక్రుః॥౩౫॥

ఉత్ఖాతఖడ్గద్యుతిరఞ్జితాంసా నినీషవః పార్థివమాత్మకీర్తిమ్।
కేచిద్వ్యచేరుః కృతవల్గనేహాన్సయౌవనా వా యుధి వార్ధికేఽపి॥౩౬॥

భటస్య దృష్ట్వా వపుషః సురాఙ్గనా స్థితా చిరం వ్యోమని రామణీయకమ్।
లభేయ జీవన్తమముం కథం న్వహం మనోరథానిత్యుపచిన్తయచ్చిరమ్॥౩౭॥

ప్రాక్క్రీతాచ్ఛ (౫ అం ౧) పాదః।

(అథ పఞ్చమాధ్యాయస్య ద్వితీయః పాదః।)

ధాన్యానాం భవనే క్షేత్రే ఖఞ్ ॥౧॥ వ్రీహిశాల్యోర్ఢక్ ॥౨॥ యవయవకషష్టికాద్యత్ ॥౩॥ విభాషా తిలమాషోమాభఙ్గాణుభ్యః॥౪॥ సర్వచర్మణః కృతః ఖఖఞౌ ॥౫॥ యథాముఖసంముఖస్య దర్శనః ఖః॥౬॥ తత్సర్వాదేః పథ్యఙ్గకర్మపత్రపాత్రం వ్యాప్నోతి॥౭॥ ఆప్రపదం ప్రాప్నోతి॥౮॥ అనుపదసర్వాన్నాయానయం బద్ధాభక్షయతినయేషు॥౯॥ పరోవరపరంపరపుత్రపౌత్రమనుభవతి॥౧౦॥ అవారపారాత్యన్తానుకామం గామీ॥౧౧॥ సమాంసమాం విజాయతే॥౧౨॥ అద్యశ్వీనావష్టబ్ధే॥౧౩॥ అభ్యమిత్రాచ్ఛ చ॥౧౭॥ గోష్ఠాత్ఖఞ్భూతపూర్వే॥౧౮॥ శాలీనకౌపీనే అధృష్టాకార్యయోః॥౨౦॥ వ్రాతేన జీవతి॥౨౧॥ సాప్తపదీనం సఖ్యమ్॥౨౨॥ తేన విత్తశ్చుఞ్చుప్ చణపౌ॥౨౬॥ సంప్రోదశ్చ కటచ్॥౨౯॥ ఉపాధిభ్యాం త్యకన్నాసన్నారూఢయోః॥౩౪॥ కర్మణి ఘటోఽఠచ్॥౩౫॥ తదస్య సంజాతం తారకాదిభ్య ఇతచ్॥౩౬॥

త్రై.....న శాలేయయవ .....భూమేరశ్వీయపాదాతనిపాతజన్మా।
రంజశ్చయః సన్తుసమీయమానో (?) బభూవ భాస్వత్కరచక్రరోధీ॥౩౮॥

న సంముఖీనం న యథాముఖీనం సందృశ్యతే సాశ్వమహోభయోధమ్।
రేణౌ దిశః సర్వపథీనవృద్ధౌ పటాయమానే స్థగయన్త్యశేషాః॥౩౯॥

న సర్వకర్మీణజనా న భూపా న స్పన్దనా నిశ్చలధుర్యదేహాః।
యుధి వ్యభావ్యన్త వివృద్ధిభాజా ధూమేన ధూల్యా పిహితాసు దిక్షు॥౪౦॥

స క్ష్మారేణుః సర్వపాత్రీయదానం పృథ్వీనాథం ప్రాప్య సంప్రాప్తజన్మా।
దృష్టిక్లేశం విభ్రదాస్యం సదాభః సర్వాఙ్గీనః సర్వమావృత్య తస్థౌ॥౪౧॥

భటోఽభ్యమిత్రీయమవాప్య వాహమాకర్ణజాహ(?)ప్రవికృష్టధన్వా।
తనుత్రమస్యాప్రపదేనమాశు చ్ఛిత్త్వా శరైః సాదినమాజఘాన॥౪౨॥

అన్యో గజస్యాప్రపదీనమఙ్గే ద్రాక్సర్వధమీణమసిప్రహారైః।
లులావ లూత్వా ప్రథమం తనుత్రం స్తమ్భం కదల్యా ఇవ గాత్రమేవమ్॥౪౩॥

పరస్పరీణం దశవక్త్రలోకం రజోన్ధకారే శ్రుతిమాత్రగమ్యమ్।
క్షత్రవ్రజః శస్త్రనికృత్తకాయమపుత్రపౌత్రీణముపేత్య చక్రే॥౪౪॥

వీరవ్రజో విక్షతదన్తిజన్మ క్ష్మాధూలిపారీణమసృగ్విధాయ।
సురాఙ్గనౌఘం విదధే హతారిస్త్రత్రానుకామీనమవాప్తకామమ్॥౪౫॥

ఆయాతస్య స్యన్దనేనాభ్యమిత్రం లోకం సర్వం క్షిప్రమస్మాన్నిరస్య।
ప్రాణాపాతధ్వంసితాఙ్గస్య శత్రోరద్యశ్వీనం మృత్యుమన్యశ్చకార॥౪౬॥

గ్రామీణశాలీనజనానశిత్వా గోష్ఠీనమాపాది మహీతలం యః।
రక్షోగణాన్భూమిపతిః శరాస్త్రాగ్నస్తుం దివం తానకృతాధ్వనీనాన్॥౪౭॥

కౌపీనవాసోఽపి శరీరభాజామాక్షేపి యైః సాప్తపదీనహీనైః।
వ్రాతీనసఙ్ఘాః ప్రకటం నరేన్ద్రైస్తే రాక్షసాః సంకటమాశు నీతాః॥౪౮॥

యే కర్మఠాన్భూభృదుపత్యకాయాం తపస్వినో ఘ్నన్తి పురా నరేన్ద్రాన్।
తాన్వాణచఞ్చుః క్షితిపాలలోకః క్షిప్రం క్షిపాటాన్క్షయమానినాయ॥౪౯॥

సమాహతాద్బాణధరైర్నరేశైర్లౌహాత్తనుత్రాదసిభిర్నిశాత్రైః।

ద్యోరుత్కటా వహ్నికణైః పతద్భిః సా సాంయుగీ తారకితేవ రేజే॥౫౦॥

ప్రమాణే ద్వయసజ్దఘ్న్ఞ్మాత్రచః॥౩౭॥ పురుషహస్తిభ్యామణ్చ॥౩౮॥ యత్తదేతేభ్యః పరిమాణే వతుప్॥౩౯॥ కిమిదభ్యాం వో ఘః॥౪౦॥ కిమః సంఖ్యాపరిమాణే డతి చ॥ ౪౧॥ సంఖ్యాయా అవయవే తయప్॥౪౨॥ ద్విత్రిభ్యాం తయస్యాయజ్వా॥౪౩॥ ఉభాదుదాత్తో నిత్యమ్॥౪౪॥ తదస్మిన్నధికమితి దశాన్తాడ్డః॥౪౫॥ శదన్తవింశతేశ్చ॥౪౬॥ తస్య పూరణే డట్॥ ౪౮॥ నాన్తాదసంఖ్యాదేర్మట్॥౪౯॥ షట్కతికతిపయచతురాం థుక్॥౫౧॥ బహుపూగగణసంఘస్య తిథుక్॥౫౨॥ వతోరిథుక్॥౫౩॥ ద్వేస్తీయః॥౫౪॥ త్రేః సంప్రసారణం చ॥౫౫॥

తత్రోరుదఘ్నే క్షితిరేణురాజౌ తతో నితమ్బద్వయసశ్చ భూత్వా।
క్రమేణ మూర్ధ్నే కరికుమ్భమాత్రః సమేత్య రక్తాభిహతః శశామ॥౫౧॥

యావద్రజో హన్తి న మాజిమధ్యే యావన్న కశ్చిద్విచచాల సైన్యే।
తత్పౌరుషేయం ప్రశమం గతం చ ప్రపుస్ఫురన్హానుకరా భటాశ్చ॥౫౨॥

ద్వయా విగృహ్యాశు శరాన్ధనుశ్చ వికృష్య బాహ్వోరుభయేన కశ్చిత్।
వింశం శతం విద్విషతాముపేతమయోధయద్ధాఘియదస్య (?) సత్త్వమ్॥౫౩॥

తతస్తతః సంఘటితైర్మనుష్యైః శిలీముఖైః పూగతిథైర్నిరస్తైః।
సమాచితే వ్యోమని లబ్ధ (?) భానావనాతపం భూమితలం బభూవ॥౫౪॥

కరాః సగాత్రాః పతితా నికృత్తా మహీతలే తావతిథే గజానామ్।
తత్రాపి శత్రువ్రజతా (?) రథానాం స సంచరో యావతిథే బభూవ॥౫౫॥

ఉదరాట్ఠగాద్యూనే॥౬౭॥ సస్యేన పరిజాతః॥౬౮॥ శీతోష్ణాభ్యాం కారిణి॥౭౨॥ అనుకాభికాభీకః కమితా॥౭౪॥ పూర్వాదినిః॥౮౬॥ సపూర్వాచ్చ॥౮౭॥ అనుపద్యన్వేష్టా॥౯౦॥

ఏకం ద్వితీయం చ తతస్తృతీయం పునశ్చతుర్థం సహ పఞ్చమేన।
నాపుః పరాసూన్మనుజానదన్తి రక్షాంసి తత్రౌదరికాణి తృప్తిమ్॥౫౬॥

అత్యుష్ణకాస్తత్ర న కే విచేరుర్న శీతకోఽదృశ్యత కశ్చిదేషామ్।
తర్కః పరం విద్విషతాం విపత్తౌ మదోత్కటాః సస్యకపానతో వా॥౫౭॥

ప్రహారమూర్చ్ఛావిగమే భటేన విరుధ్యతః శీఘ్రతరం నిహన్తుః।
తిష్ఠాధునేతి బ్రువతా సకోపం చక్రే నిజోఽస్యానుపమీ తురఙ్గః॥౫౮॥

ద్విపద్గజం వీక్ష్య సమాపతన్తం ద్రుతం విగాహ్యాఙ్కుశమాత్మనైవ।
బన్ధుర్గజస్కన్ధగతః పరాసురదృష్టపూర్వీవ భటేన నున్నః॥౫౯॥

విభిన్నకుమ్భం ప్రతిభిద్యమానం నాగేన దన్తేన భటం జిఘృక్షుః।
చక్రేఽనుకా సార్ధమభీకయాన్యా దేవాఙ్గనా వ్యోమ్ని చిరం వివాదమ్॥౬౦॥

సాక్షాద్ద్రష్టరి సంజ్ఞాయామ్॥౯౧॥
ఇన్ద్రియమిన్ద్రలిఙ్గమిన్ద్రదృష్టమిన్ద్రసృష్టమిన్ద్రజుష్టమిన్ద్రదత్తమితి వా॥౯౩॥
తదస్యాస్త్యస్మిన్నితి మతుప్॥౯౪॥ ప్రాణిస్థాదాతో లజన్యతరస్యామ్॥౯౬॥
సిధ్మాదిభ్యశ్చ॥౯౭॥ వత్సాంసాభ్యాం కామవలే॥౯౮॥ ఫేనాదిలచ్చ॥౯౯॥
లోమాదిపామాదిపిచ్ఛాదిభ్యః శనేలచః॥౧౦౦॥ ప్రజ్ఞాశ్రద్ధార్చాభ్యో ణః॥౧౦౧॥ తపః
సహస్రాభ్యాం వినీనీ॥౧౦౨॥ అణ్ చ॥౧౦౩॥ సికతాశర్కరాభ్యాం చ॥౧౦౪॥ దేశే లుబిలచౌ
చ॥౧౦౫॥ దన్త ఉన్నత ఉరచ్॥౧౦౬॥ ఊషముషిముష్కమధో రః॥౧౦౭॥
గాణ్డ్యజగాత్సంజ్ఞాయామ్॥౧౧౦॥ కాణ్డాణ్డాదీరన్నీరచౌ॥౧౧౧॥ రజఃకృష్యాస్రుతిపరిషదో
వలచ్॥౧౧౨॥ దన్తశిఖాత్సంజ్ఞాయామ్॥౧౧౩॥
జ్యోత్స్నాతమిస్రాశృఙ్గిణోర్జస్విన్నూర్జస్వలగోమిన్మలినమలీమసాః॥౧౧౪॥ అత
ఇనిఠనౌ॥౧౧౫॥ తుదాదిభ్య ఇలచ్చ॥౧౧౭॥ అస్మాయామేధాస్రజో వినిః॥౧౨౧॥ వాచో
గ్మినిః॥౧౨౪॥ ఆలజాటచౌ బహుభాషిణి॥౧౨౫॥ స్వామిన్నైశ్వర్యే॥౧౨౬॥

అర్శఆదిభ్యోఽచ్ ॥౧౨౭॥ ద్వన్ద్వోపతాపగర్హ్యాత్ప్రాణిస్థాదినిః ॥౧౨౮॥
ధర్మశీలవర్ణాన్తాచ్చ ॥౧౩౨॥ కశంభ్యాం బభయుస్తితుతయసః ॥౧౩౮॥
అహంశుభమోర్యుస్ ॥౧౪౦॥

త....ః కరం రోమదమస్తశోభం క్షో...వపువీక్ష్య కృపాయుజో వా।

గాణ్డీవకాణ్డీరకరా నరేన్ద్రా క్షతేన్ద్రియం......యామాశు చక్రుః ॥౬౧॥

తాత్కర్ణికాలాంసలచారుకాయానారాన్నిరీక్ష్యోరసిలాన్క్షితీశాన్।

సా తుర్దిలం సిధ్మలమాత్మకార్యం హ్రియేవ రక్షోజనతా ముమోచ ॥౬౨॥

వీరక్షతాఙ్గ........కుమ్భాత్ప్ర......స్రవత్తోయమివాద్రిశృఙ్గమ్।

రజస్వలక్ష్మాసు శిరావశేషం శివా పపౌ ఫేనిలమేత్య రక్తమ్ ॥౬౩॥

మాయావినా తే విధినేవ భర్త్రా ప్రచోదితా రాత్రిచరా విమూఢాః।

తేజస్వినీం దీపశిఖాం స్ఫురన్తీం పేతుః పతఙ్గా ఇవ భూపసేనామ్ ॥౬౪॥

ప్రాజ్ఞాత్మనాం యాం పరిషద్బలానాం చక్రుర్వ్యథాం రాత్రిచరా మునీనామ్।

తాం తత్కృతే భూపతయోఽపి యేషాం కృతస్య నాశోఽస్తి కుతో మహత్సు ॥౬౫॥

తేజస్వినోత్ప్లుత్య విధాయ పాదం నమ్రేభకుమ్భేతరమాఘ్నతోఽరిమ్।

లేభే తమిస్రాభిదురేన్దునేవ జ్యోత్స్నామలా తత్ర భటేన కీర్తిః ॥౬౬॥

తపస్విశత్రోర్జననాదశీలినస్తదా భటే మేఘమలీమసచ్ఛవేః।

జనేఽనురాగం వ్యథితాత్మనో యథా తథా భువోఽప్యస్య హతస్య శోణితైః ॥౬౭॥

వాచాటవాచం పరుషాం రిపూక్తాం శ్రుత్వాప్యసూయావిషయాం నృపాణామ్।
న వాగ్మినామప్యభవద్వివక్షా సతామనాస్యైవ ఖలోదితేషు॥౬౮॥

పాటితస్య రిపుణా ప్రతిలగ్నా మానినీ కటకనపురిణీ స్త్రీ।
వత్సలా సరభసం దివి కణ్ఠే కస్యచిద్భువి శివా గృహిణీవ॥౬౯॥

దన్తావలైర్వా భువి దారితానాం కృపీవలైర్వేగితమాపతద్భిః।
రణేషు నాగైః ప్రవిభిన్నకుమ్భైర్ముక్తా బభ్రుర్వీజమివ ప్రకీర్ణాః॥౭౦॥

స్తవకవలయినీ సురేశనారీ నరపతిరూపముపేయుషీ జిఘృక్షుః।
నమృతమయమతః (?) క్వ యాసి మూఢే యువతిభిరిత్యుదితా జగామ లజ్జామ్॥౭౧॥
వాతాయమిష్వా మృగయుం రుషాయ మహంయుగోమాయుమయుప్రయాయీ।
నరః సమాలిఙ్గితకాతుమేకః సుహృత్తమో వా విదధే శుభంయుమ్॥౭౨॥

యద్ద్విషాం ప్రథమమాగతం బలం తద్విపక్షపరివృద్ధిఖణ్డితమ్।
తానవం పరమదృశ్యతాం గతం పక్షతావివ శశాఙ్కమణ్డలమ్॥౭౩॥

లోహవర్మభృతి మాయిని ముక్తం వాణజాలమపరేణ విపక్షే।
బీజముప్తమివ సోషరదేశే జాతమాశు విఫలం హతశక్తి॥౭౪॥

సాక్షీవ తత్ర దివస నరరాక్షసానాం
దృష్ట్వా మహాహవమితి ప్రతిబద్ధఖేదః।
ఆలోకసంహృతిముపాదధదంశుమాలీ
విశ్రాన్తయేఽస్తగిరికాననమాజగామ॥౭౫॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే ధాన్యానాం భవనే (పఞ్చమాధ్యాయద్వితీయ) పాదే షోడశః సర్గః॥

సప్తదశ: (పఞ్చమాధ్యాయస్య తృతీయచతుర్థపాదయోః) సర్గః।

ప్రాగ్దిశో విభక్తిః॥౧॥ కింసర్వనామబహుభ్యోద్వ్యాదిభ్యః॥౨॥ ఇదమ ఇశ్॥౩॥ ఏతేతౌ రథోః॥౪॥ ఏతదోఽన్॥౫॥ సర్వస్య సోఽన్యతరస్యాం ది॥౬॥ పఞ్చమ్యాస్తసిల్॥౭॥ తసేశ్చ॥౮॥ పర్యభిభ్యాం చ॥౯॥

తతః శమం యాతి పతఙ్గపావకే శనైర్దిగన్తాన్పరితోఽభితో దిశమ్।

తమశ్ఛయో ధూలిరివాలిమేచకః ప్రపూరయామాస తతోఽప్యపాగతః॥౧॥

సప్తమ్యాస్త్రల్॥౧౦॥ ఇదమో హః॥౧౧॥ కిమోఽత్॥౧౨॥

ప్రయాసి ముక్త్వేహ నిశాగమేషు నః ప్రేతో నయాస్మానపి యత్ర గచ్ఛసి।

ఇతీయయాన్తం రవిర్మ్యామురుచ్చకైః సరోరుహిణ్యః కలశం సనిఃస్వనైః॥౨॥

సర్వైకాన్యకింయత్తదః కాలే దా॥౧౬॥ ఇదమోర్హిల్॥౧౬॥

సదాస్తమర్కే యతి సర్వదా తమః కదానవృద్ధం న తదేకదా పరమ్।

తథాపి తస్మై కుపితా ధృతాజయో జనా వివేకస్య పదే న....ధః॥౩॥

యథాన్యదాస్తాచలమాయయౌ రవిస్తదా ప్రియాప్త్యాకృత కామినాం ముదమ్।

తథైవ నైతర్థి రణోత్సుకాత్మనామమర్షిణః సన్తి సుఖైకనిఃస్పృహాః॥౪॥

అధునా॥౧౭॥ దానీం చ॥౧౮॥ తదో దా చ॥౧౯॥ అనద్యతనే ర్హిలన్యతరస్యామ్॥౨౦॥

కృతోఽధునాసౌ సవితానురాగవాన్దినశ్రియా సార్ధమహం పునః ప్రియామ్।
ఇమమిదానీమితి వా విచిన్తయన్సమాలిలిఙ్గ క్షణదాం తమశ్చయః॥౫॥

సద్యఃపరుత్పరార్యైషమఃపరేద్యవ్యద్యపూర్వేద్యురన్యేద్యురన్యతరేద్యురితరేద్యురపరేద్యురధరేద్యురుభయేద్యురుత్తరేద్యుః॥౨౨॥

గతేఽపి సద్యః సవితర్యుపాస్తమం పరుత్పరారీవ తమోభిరుద్ధతైః।
యుగాన్తసంక్షోభితసిన్ధువారిభిః సమావృతా వా న ధరా వ్యరాజత॥౬॥

పురా భవేనామరభఙ్గకారిణా రణేన నీతాః పరమేణ యే ముదమ్।
అవాప్య తం సంయుగమైషమస్తనం సమాకులా రాత్రిచరా యయుర్గృహమ్॥౭॥

పరేద్యు.....ద్య గతే తదా రవౌ రురావ చక్రాహ్వయుగం సమాకులమ్।
క్షణేన పూర్వేద్యురివామ్బుజాగరాః క్షణేన మమ్లుర్హతమిత్రవర్జితాః॥౮॥

అన్యేద్యురేకేఽన్యతరేద్యురన్యే శుచేతరేద్యుశ్చ ముదాపరేద్యుః।
కృతాని కార్యాణి యయుస్తదానీం యోధా బ్రువాణాః స్వగృహం గతేఽర్కే॥౯॥

ప్రకారవచనే థాల్॥౨౩॥ ఇదమస్థముః॥౨౪॥ కిమశ్చ॥౨౫॥

తథానురక్తే విధినా దివాకరే కథంచిదిత్థం గమితే సమాకులాః।

తమోభిరాసీజ్జనతా న కస్య వా కరోతి పీడాముపకారిణాం చ్యుతిః॥౧౦॥

దిక్ఛబ్దేభ్యః సప్తమీపఞ్చమీప్రథమాభ్యో దిగ్దేశకాలేష్వస్తాతిః॥౨౭॥

శనైః పురస్తాదపసృత్య భాస్కరే పతత్యధస్తాత్కకుభి ప్రచేతసః।
అనాయి మోహం జనతాశు తామసైర్మహాత్మనాం కో విపదా న దూయతే॥౧౧॥

దక్షిణోత్తరాభ్యామతసుచ్॥౨౮॥ విభాషా పరావరాభ్యామ్॥౨౯॥

గతే వరాత్తాత్సవితర్యదృశ్యతాం దినే తథా చాధరతః సహామునా।
రణక్షితేర్దక్షిణతో నిశాచరా యయుస్తథా చోత్తరతో మహీభుజః॥౧౨॥

ఉపర్యుపరిష్టాత్॥౩౧॥ పశ్చాత్॥౩౨॥

న వాసరేణోపరి భాస్వతః స్థితం న చోపరిష్టాద్దివసస్య సంధ్యయా।
ప్రసహ్య పశ్చాత్స్థితమేతయోస్తమశ్చ్యుతేషు తేజస్విషు కస్య నోన్నతిః॥౧౩॥

ఉత్తరాధరదక్షిణాదాతిః॥౩౪॥ ఏనబన్యతరస్యామదూరేఽపఞ్చమ్యాః॥౩౫॥

అథోత్తరాద్దక్షమియాయ పార్థివో నిశాచరేశః సరితశ్చ దక్షిణామ్।
శుభాశుభాస్తామనుజగ్మురాశ్రితా గుణాగుణౌ వా గుణదోషరాశయః॥౧౪॥

అథోత్తరేణైక్షత దక్షిణేన చ క్షమాభృతా సైన్యనివేశమేదినీమ్।
ప్రదీపమాలా హతసాన్ద్రతా చ సా నిశాకృతా ద్యామివ తారకావలిః॥౧౫॥

దక్షిణాదాచ్ ॥౩౬॥ ఆహి చ దూరే ॥౩౭॥

నార్మదస్య పయసః స దక్షిణా రాక్షసాస్త్వరితమాత్మమరిందమమ్।
యస్య తిష్ఠతి పురా నియోగినీ దక్షిణాహి భవనాత్మనః ప్రియా ॥౧౬॥

ఉత్తరాచ్చ ॥౩౮॥

ఉత్తరాహి సరిదమ్బుసంచయాదాససాద శిబిరం మహీపతిః।
ఉత్తరా హి వసతి స్మ మన్దిరాద్యస్య దీపకశిఖాహతం తమః ॥౧౭॥

పూర్వాధరావరాణామసి పురధవశ్చైషామ్ ॥౩౯॥ అస్తాతి చ ॥౪౦॥ విభాషావరస్య ॥౪౧॥

పురఃసరా భూమిపతేర్మహాచమూరధోనయన్తీవ భరేణ మేదినీమ్।
అధోగతేఽర్కే శిబిరం సమాగతా సుమూర్తమాస్తీశ్వరమన్దిరాజిరే ॥౧౮॥

సంఖ్యాయా విధార్థే ధా ॥౪౨॥ అధికరణవిచాలే చ ॥౪౩॥

ద్విధా త్రిధా చ ప్రవిదూయ విద్విషాం శరైః శరీరాణి తదాగతా భటాః।
గృహేష్వపశ్యన్దయితాః ససంభ్రమహావియోగదుఃఖం క్షిపతీః సహస్రధా ॥౧౯॥

అనేకధా దీపహతాన్ధకారం గృహం నభో వా శశినా సదారమ్।
అనేకధామ్నా విశతా సమన్తాదేకాకినారాజత పార్థివేన ॥౨౦॥

ఏకాద్ధో ధ్యముఞన్యతరస్యామ్ ॥౪౪॥ ద్విత్ర్యోశ్చ ధముఞ్ ॥౪౫॥ ధముఞః స్వార్థే డః ॥ (వా౦) ॥ ఏధాచ్చ ॥౪౬॥

తతో ముదైకధ్యముపేత్య యోషితః పరస్పరద్వైధవిముక్తమానసాః।
సమం సపత్నీభిరుపాచరన్ప్రభుం ప్రమార్ష్టి వైరం హి మహోత్సవాగమః॥౨౧॥

యాప్యే పాశప్॥౪౭॥ ఏకాదాకినిచ్చాసహాయే॥౫౨॥

భటవ్రజానస్త్రపరిక్షతా కృతీర్న వైద్యపాశాః సముపాచరన్గృహే।
ఉపానయద్వేశ్మ కరావ....మ్బితాంస్తథైకకాత్కల్పకరాన్సుహృజ్జనః॥౨౨॥

భూతపూర్వే చరట్॥౫౩॥ షష్ఠ్యా రూప్య చ॥౫౪॥ అతిశాయనే తమవిష్ఠనౌ॥౫౫॥
తిఙశ్చ॥౫౬॥ ద్వివచనవిభజ్యోపపదే తరబీయసునౌ॥౫౭॥ అజాదీ గుణవచనాదేవ॥౫౮॥

నరాశినామిస్త్వచరాన్సమాహృతాన్వదన్తినశ్చారుతరాన్నరాజాన్।
ఉపానయన్భూపతయే స తాన్ముదా పురా పురస్థాం చిరమీక్షతేతరామ్॥౨౩॥

నివేద్యమానేషు హతేన సంయుగే దశాస్యయోధేషు సహస్రశః పురః।
నిశాచరేభ్యః క్షితిపః స్వసైనికాంస్తతశ్చిరాద్యోగ్యతరానమన్యత॥౨౪॥

ప్రశస్యస్య శ్రః॥౬౦॥ జ్య చ॥౬౧॥ వృద్ధస్య చ॥౬౨॥ అన్తికబాఢయోర్నేదసాధౌ॥౬౩॥
యువాల్పయోః కనన్యతరస్యామ్॥౬౪॥ విన్మతోర్లుక్॥౬౫॥

గరీయసీం శ్రేష్ఠతమాం మహీభుజాం విధాయ పూజాం స్వయమేవ భూపతిః।
సముత్సుకస్త్రీజనతేక్షితాగమాద్విసర్జయామాస గృహాన్స్వసైనికాన్॥౨౫॥

తతస్తదాన్తః పురమేత్య భూపతిః దవిష్ఠనేదిష్ఠగృహాణి యోషితామ్।

స్రజిష్ఠదేహీ విదేధేఽస్య జీయసీ క్రమేణ.... దర్శనబద్ధసంమదాః॥౨౬॥

విధాయ నేదీయసి మానవే కరం యవిష్ఠనారీపరివారశోభితః।
పటిష్టశక్తిః క్షపితాహితస్తతో జగామ సాదిష్టమనాః ప్రియాగృహమ్॥౨౭॥

జనోఽపి సాధీయసి భూషితే గృహే వరిష్ఠశయ్యాతలసంస్థితస్తదా।
మధూని హృద్యాని సురాః పటీయసీః పివన్ప్రియాః పాయయతే స్మ సాదరమ్॥౨౮॥

కనీయసీ కాప్యకనిష్ఠమానసా ప్రియే సపత్నీభవనాదుపేయుషీ।
న భావిసంగ్రామభియా గతా రుపం భవత్యపాయోఽపి గుణాయ కస్యచిత్॥౨౯॥

రణాగతం కాచిదవేక్ష్య వల్లభం ముదా సమాలిఙ్గితుమైచ్ఛతాఙ్గనా।
స్థితాగ్రతో జ్యేష్ఠజనావలమ్బినీ క్వ నామ లజ్జా క్వ చ రాగిమానసమ్॥౩౦॥

ప్రశంసాయాం రూపప్॥౬౬॥ ఈషదసమాప్తౌ కల్పవ్దేశ్యదేశీయరః॥౬౭॥ విభాషా సుపో బహుచ్పురస్తాత్తు॥౬౮॥

విలోక్య శక్యం (?) వహువజ్రమాగతం దధానమిష్ఠం మృతకల్పమఙ్గనా।
ముమోహ దూరాన్మృదురూపమానసా క్వ నామ నారీజనతా క్వ ధీరతా॥౩౧॥

ప్రకారవచనే జాతీయర్॥౬౯॥

ఉపేయివాంసం సమతాత్కలానిధిం హిమాంశుజాతీయమవేక్ష్య వల్లభమ్।
విలాసినీ చఞ్చలనేత్రషట్పదా కుముద్వతీవాశు వికాసమాగమత్॥౩౨॥

ప్రాగివాత్కః ॥౭౦॥ అవ్యయసర్వనామ్నామకచ్ ప్రాక్ టేః ॥౭౧॥ కస్య చ దః ॥౭౨॥ అజ్ఞాతే ॥౭౩॥ కుత్సితే ॥౭౪॥ సంజ్ఞాయాం కన్ ॥౭౫॥ అనుకమ్పాయామ్ ॥౭౬॥ నీతౌ చ తద్యుక్తాత్ ॥౭౭॥ కుశాగ్రాచ్ఛః ॥౧౦౫॥

అథోచ్చకైరుల్లసదంశుమణ్డలః సుమేరుశృఙ్గాగ్రముపాగతః శశీ।

క్రమేణ భిన్దన్నుదితేన మోహనం నరః కుశాగ్రీయమతిర్యథా తమః ॥౩౩॥

ప్రాగ్దిశోవిభక్తి (అం ౫ । ౩) పాదః।

(అథ పఞ్చమాధ్యాయస్య చతుర్థః పాదః।)

పాదశతస్య సంఖ్యాదేర్వీప్సాయాం వునలోపశ్చ ॥౧॥ దణ్డవ్యవసర్గయోశ్చ ॥౨॥ స్థూలాదిభ్యః ప్రకారవచనే కన్ ॥౩॥ అనత్యన్తగతౌ క్తాత్ ॥౪॥ న సామివచనే ॥౫॥ బృహత్యా ఆచ్ఛాదనే ॥౬॥ అషడక్షాశితంగ్వలంకర్మాలంపురుషాధ్యుత్తరపదాత్ ఖః ॥౭॥ విభాషాశ్చేరదిక్ స్త్రియామ్ ॥౮॥ జాత్యన్తాచ్ఛ బన్ధుని ॥౯॥ స్థానాన్తాద్విభాషా సస్థానేనేతి చేత్ ॥౧౦॥ కిమేత్తిఙవ్యయఘాదామ్వద్రవ్యప్రకర్షే ॥౧౧॥ అణినుణః ॥౧౫॥ సంఖ్యాయాః క్రియాభ్యావృత్తిగణనే కృత్వసుచ్ ॥౧౭॥ ద్విత్రిచతుర్భ్యః సుచ్ ॥౧౮॥ ఏకస్య సకృచ్చ ॥౧౯॥ విభాషా బహోర్ధావిప్రకృష్టకాలే ॥౨౦॥ తత్ప్రకృతవచనే మయట్ ॥౨౧॥ సమూహవచ్చ బహుషు ॥౨౨॥ దేవతాన్తాత్తాదర్థ్యే యత్ ॥౨౪॥ పాదార్ఘాభ్యాం చ ॥౨౫॥ అతిథేర్ఞ్యః ॥౨౬॥ దేవాత్తల్ ॥౨౭॥ లోహితాన్మణౌ ॥౩౦॥ వర్ణే చానిత్యే ॥౩౧॥ రక్తే ॥౩౨॥ వినయాదిభ్యష్ఠక్ ॥౩౪॥ వాచో వ్యాహృతార్థాయామ్ ॥౩౫॥ బహ్వల్పార్థాచ్ఛస్కారకాదన్యతరస్యామ్ ॥౪౨॥ సంఖ్యైకవచనాచ్చ వీప్సాయామ్ ॥౪౩॥ ప్రతియోగే పఞ్చమ్యాస్తసిః ॥౪౪॥

ద్విపదికాదుదయాచలమూర్ధని త్రిపదికాం నిదధచ్చ నిశాకరః।

కరచతుఃశతికాం చ దివి క్షిపన్నుపయయౌ జనలోచనగోచరమ్ ॥౩౪॥

మూర్ఛితః ప్రతిముహూర్తమనల్పాం ఛాదనాయ శనకైర్జ్వలితస్య।
స్థాలికాం బృహతికామివ చన్ద్రశ్చన్ద్రికాముపదధే తిమిరస్య ॥౩౫॥

ప్రాచీనమిన్దౌ గగనాదుదంశాపాయాతి భృఙ్గస్తరసోపగమ్య।
కుముద్వతీమమ్బుసి సామిభిన్నాం సాంరావిణం చారు చిరాయ చక్రే ॥౩౬॥

చన్ద్రేఽభ్యుపేతే సఖి దూత్యధీనా యతః ప్రియప్రాప్తిరతః ప్రియాహి।
స్వమాశు నార్యః సుచిరాయ మన్త్రం తదాపడక్షీణమితి ప్రచక్రుః ॥౩౭॥

పివన్వినీలాని తమాంసి శుభ్రః కరీవ శాక్రో యమునాజలాని।
తద్యోతయామాస శశీ(?)వ కృత్త్యై(?)క్ష్మాం జ్యోత్స్నయాలంపురుషీణమాశు ॥౩౮॥

ప్రమదారిపు(?)ఖణ్డితా శశాఙ్కం రిపుజాతీయమమన్యతావలోక్య।
సుతరాం రమణీయమేవ దుఃఖం కురుతే చేతసి కామినాం వియోగే ॥౩౯॥

నాద్యాగచ్ఛామి త్వత్త్వణత్యేతి నార్యః శ్రుత్వా సందేశం వాచికం దూతికానామ్।
వహ్నిస్థానీయం మేనిరే శీతరశ్మిం కిం వా ప్రీత్యై మాద్విప్రియేఽపి ప్రియాణామ్ ॥౪౦॥

ఉచ్చైస్తమామాప్య దివీద్ధభాసా నిరాకృతం తామసమిన్దునాశు।
వియోగినామేతితరాం స్మ చిత్తమైక్యం భజన్తే హి సమానదుఃఖాః ॥౪౧॥

దదాతి పాద్యం నయనామ్బుసా తే చన్ద్రాయ శీఘ్రం వ్రజ యావదేషా।
నాతిథ్యమస్యాశు పురా దదాతి దూత్యేతి కశ్చిజ్జగదే సవాష్పమ్ ॥౪౨॥

న ద్విర్న వా త్రిర్బహుధా మయోక్తం ప్రయాహి ధామాద్య విలోక్య సేన్దుమ్।
కరిష్యతే కీర్తిమయం శరీరం సాధ్యేతి కశ్చిజ్జగదే ప్రియాయాః॥౪౩॥

రవితః ప్రతి చన్ద్రమాః స్మ ముద్యన్సహసా లోహితకం వపుః ప్రకాశ్య।
చ్యుతగైరికధాతురాగమూహే ఖనదీమేత్య పురః కరీవ శాక్రః॥౪౪॥

శశినా పరిఖణ్డితా తమిస్రా శతకృత్వః స్ఫురతా కరవ్రజేన।
సకృదప్యవలోకితేన దూరాన్ముఖశోభా పునరాశు మానినీనామ్॥౪౫॥

అథ తత్ర మహాహవాగతానాం యమదైవత్యమరివ్రజం విధాయ।
దయితావిహితౌపచారికాణాం సహసైవాపగతః శ్రమో భటానామ్॥౪౬॥

బహుశః కృతదేవతోపచార్యా వనితాప్యాపి రణాగతం యువానమ్।
రమతే స్మ న భావిదుఃఖభీతా సతతం భీతిపరా హి వీరభార్యా॥౪౭॥

అభూతతద్భావేకృభ్వస్తియోగే సంపద్యకర్తరి చ్విః॥౫౦॥
అరుర్మనశ్చక్షుశ్చేతోరహోరజసాం లోపశ్చ॥౫౧॥ విభాషా సాతి కార్త్స్న్యే॥౫౨॥ అభివిధౌ
సంపదా చ॥౫౩॥ తదధీనవచనే॥౫౪॥ దేయే త్రా చ॥౫౫॥
దేవమనుష్యపురుషపురుమర్త్యేభ్యో ద్వితీయాసప్తమ్యోర్బహులమ్॥౫౬॥

రమ్యీకృతే చన్ద్రమసా ప్రదోషే వితామసీభూత.... తురాలే।
ఆశూర్మనీభూతవియోగివర్గే రన్తుం సమారభ్యత కాపి లోకైః॥౪౮॥

భటా విచేతీకృతశాత్రవవ్రజాః ప్రవిశ్య గేహం విరజీకృతాజిరమ్।
అరీరమన్ద్యా మదవిహ్వలాః ప్రియా ప్రియా.....ముత్రాకృతనిశ్చలేక్షణాః॥౪౯॥

అవ్యక్తానుకరణాద్ధ్వ్యజవరార్ధాదనితౌ డాచ్ ॥౫౭॥ కృఞో ద్వితీయతృతీయశమ్బబీజాత్కృషౌ ॥౫౮॥ సుఖప్రియాదానులోమ్యే ॥౬౩॥ సత్యాదశపథే ॥౬౬॥

భస్మసాత్కృతవిపక్షముపేతం వీక్ష్య కాన్తమనిరూపితకార్యమ్ ।
తస్య చేతసి సుఖాకృతచేష్టా ప్రీతిమాధిత పరాం జినకాన్తా ॥౫౦॥

వక్త్రేణ వక్త్రమవలమ్బ్య కరద్వయేన కస్యైచిదాదరవతా మధుపానవత్యై ।
దాతుం బలాత్ప్రియతమేన విపక్షదృష్టం నృత్యద్భువే ప్రమదసాత్సమపద్యతాశు ॥౯౧॥

సత్యాం కృతాం ప్రీతిరసేన పూర్వం పశ్చాత్తనుం కామయుతాం దధానా ।
ప్రియస్య కాచిత్సమరాగతస్య ప్రియాకరోతి స్మ విచేష్టితాని ॥౫౨॥

సంయుగే కణకణాకృతఘణ్టాన్స నిపత్య తరసా రిపునాగాన్ ।
ప్రాప్య వేశ్మని భటా వనితానాం బిభ్రతి స్మ కృతకాదపి కోపాత్ ॥౫౩॥

సమాసాన్తాః ॥౬౮॥ న పూజనాత్ ॥౬౯॥ కిమః క్షేపే ॥౭౦॥ నఞస్తత్పురుషాత్ ॥౭౧॥ పథో విభాషా ॥౭౨॥ బహువ్రీహౌ సంఖ్యేయే డజబహుగణాత్ ॥౭౩॥ ఋక్పూరబ్ధూఃపథామానక్షే ॥౭౪॥ అచ్ ప్రత్యన్వవపూర్వాత్సామలోమ్నః ॥౭౫॥ అచతురవిచతురసుచతురస్త్రీపుంసధేన్వనడుహర్క్సామవాఙ్మనసాక్షిభ్రువదారగవోర్వష్ఠీవపదష్ఠీవనక్తందివరాత్రిందివాహర్దివసరజసనిఃశ్రేయసపురుషాయుషద్వ్యాయుషత్ర్యాయుషర్గ్యజుషజాతోక్షమహోక్షవృద్ధోక్షోపశునగోష్ఠశ్వాః ॥౭౭॥ బ్రహ్మహస్తిభ్యాం వర్చసః ॥౭౮॥ అవసమన్ధేభ్యస్తమసః ॥౭౯॥ అన్వవతప్తాద్రహసః ॥౮౧॥ ప్రతేరురసః సప్తమీస్థాత్ ॥౮౨॥ ఉపసర్గాదధ్వనః ॥౮౫॥ తత్పురుషస్యాఙ్గులేః సంఖ్యావ్యయాదేః ॥౮౬॥ అహః సర్వైకదేశసంఖ్యాతపుణ్యాచ్చ రాత్రేః ॥౮౭॥ అహ్నోఽహ్న ఏతేభ్యః ॥౮౮॥ న సంఖ్యాదేః సమాహారే ॥౮౯॥ రాజాహః సఖిభ్యష్టచ్ ॥౯౯॥ అగ్రాఖ్యాయామురసః ॥౯౩॥ ద్విత్రిభ్యామఞ్జలేః ॥౧౦౨॥ ద్వన్ద్వాచ్చుదషహాన్తాత్సమాహారే ॥౧౦౬॥ అవ్యయీభావే శరత్ప్రభృతిభ్యః ॥౧౦౭॥ అనశ్చ ॥౧౦౮॥ నపుంసకాదన్యతరస్యామ్ ॥౧౦౯॥ నదీపౌర్ణమాస్యాగ్రహాయణీభ్యః ॥౧౧౦॥

ఝయః॥౧౧౧॥ బహువ్రీహౌ సక్థ్యక్ష్ణోః స్వాఙ్గాత్షచ్॥౧౧౩॥ అఙ్గులేర్దారుణి॥౧౧౪॥ ద్విత్రిభ్యాం ష మూర్ధ్నః॥౧౧౫॥ నిత్యమసిచ్ప్రజామేధయోః॥౧౨౨॥ ధర్మాదనిచ్కేవలాత్॥౧౨౪॥ దక్షిణేర్మా లుబ్ధయోగే॥౧౨౬॥ ప్రసంభ్యాం జానునోర్జ్ఞుః॥౧౨౯॥ ఊర్ధ్వాద్విభాషా॥౧౩౦॥ ఊధసోఽనఙ్॥౧౩౧॥ ధనుషశ్చ॥౧౩౨॥ వా సంజ్ఞాయామ్॥౧౩౩॥ జాయాయా నిఙ్॥౧౩౪॥ గన్ధస్యేదుత్పూతిసుసురభిభ్యః॥౧౩౫॥ అల్పాఖ్యాయామ్॥౧౩౬॥

ఉపమానాచ్చ॥౧౩౭॥ పాదస్య లోపోఽహస్త్యాదిభ్యః॥౧౩౮॥ సంఖ్యాసుపూర్వస్య॥౧౪౦॥ వయసి దన్తస్య దతృ॥౧౪౧॥ స్త్రియాం సంజ్ఞాయామ్॥౧౪౩॥ విభాషా శ్యావారోకాభ్యామ్॥౧౪౪॥ అగ్రాన్తశుద్ధశుభ్రవృషవరాహేభ్యశ్చ॥౧౪౫॥ సుహృద్దుర్హృదౌ మిత్రామిత్రయోః॥౧౫౦॥ ఉరఃప్రభృతిభ్యః కప్॥౧౫౧॥ ఇనః స్త్రియామ్॥౧౫౨॥ నద్యృతశ్చ॥౧౫౩॥ శేషాద్విభాషా॥౧౫౪॥ న సంజ్ఞాయామ్॥౧౫౫॥ ఈయసశ్చ ॥౧౫౬॥ వన్దితే భ్రాతుః॥౧౫౭॥

విలోక్య శత్రూనపథేన యాతః స్థితం నిజం నాపథి భృత్యలోకమ్।
చిరం సురాజా సుసఖా స రేజే తదార్జునో వీరజనైరుపేతః॥౫౪॥

స్వం భర్తారం నాసఖాయం విదిత్వా నారాజానం శక్తిసంపన్నదేహమ్।
కింరాజానం కింసఖాయం చ శక్రం మేనే లోకస్తత్ర కాన్తాసమేతః॥౫౫॥

ఉపదశైః సహితాః సుహృదుత్తమైః సుచతురప్రమదాజనసేవితాః।
స్వపురవద్విపినేఽపి వనే స్థితా ముముదిరే శుభవాఙ్మనసా నృపాః॥౫౬॥

నవవధూరపి తత్ర రతే వరం వ్యధిత విస్మితమానసదుర్మదా।
అచతురామపి శిక్షయతః స్త్రియం స్మరమదౌ సవిలాసవిచేష్టితమ్॥౫౭॥

ప్రతిలోమకృతాకృతా సకోపా ప్రమదా హంసపథేన యన్తమిన్దుమ్।
ప్రవిలోక్య రుషం ముమోచ చిత్తం కురుతే రమ్యమహో ప్రియానుకూలమ్॥౫౮॥

సరజస ఇవ పఙ్కజే నలిన్యా యువతిముఖే ప్రతికర్మచూర్ణరూక్షే।
మధు మధుకరవత్పిబన్న కామీ విరతిమవాప వివర్ధమానతృష్ణః॥౫౯॥

కృత్వా యుధా భర్తృహితం మనుష్యా గృహే ప్రియాణాం ప్రియమాచరన్తః।
నక్తందివం నన్దితబన్ధువర్గాశ్చక్రుస్తదాత్మానమవాక్చితం తే॥౬౦॥

శీతాంశునాన్ధతమసే తు తదా పరీతే
స్త్రీపుంసమీక్షణపథం సహసాభ్యుపేతమ్।

అద్యాసితానురహసం రభసేన కాచః(?)
కర్ణాన్తకృష్ట కుసుమేషురవిధ్యదాశు॥౬౧॥

విశిఖక్షతహస్తివర్చసానాం స్వబలేనైవ న రాజవర్చసేన।
అవలోక్యబలాజనో భటానాం నృపతత్రత్పత్యురసం తదాహవేషు॥౬౨॥

అశ్వోరసం హస్త్యరసం చ సైన్యం వివిన్దతో యః సమభూద్భటస్య।
పరిశ్రమస్తం శ్రమమాశు నిన్యే స్తనోపపీడం పరిరమ్య కాన్తా॥౬౩॥

సంకథ్యమానైరతిలాలసాభిః సర్వం దినం దేవవధూభిరాజౌ।
స్త్రీభిః పునర్వేశ్మని సర్వరాత్రం వీరైరహోరాత్రమపీతి నిన్యే॥౬౪॥

రణాగతం వేశ్మని మానవత్యా నిరీక్ష్య కాన్తం ప్రమదోద్భవస్య।
చిరాయ మానగ్రహణాయ మేనే నేత్రామ్బునో ద్వ్యఞ్జలమాశు దత్తమ్॥౬౫॥

నారీముఖాలోకనవద్ధదృష్టిర్బభూవ తస్మిన్సుచిరాయ లోకః।
కరోతి దృష్టం శమినోఽపి గూఢాన్వివర్తితాక్షిభ్రువమఙ్గనాస్యమ్॥౬౬॥

సురస్త్రియా యుద్ధభువి ప్రియో మే వ్యక్తం వృతోఽసావుపయామి తత్ర।
ఉపాధ్వమేత్యేభిధృతా ప్రయాన్తీ సఖ్యాఙ్గనా ద్వ్యఙ్గులమాత్రవృద్ధిః॥౬౭॥

యో ద్వ్యహేన జితవాన్స్వయమేకః స్వర్గతాజమథ శర్వసఖం చ।
స ప్రియావిరహితో దశవక్త్రస్తాం నిశామనయదాహితఖేదమ్॥౬౮॥

వాక్ప్రచేన రుచిరేణ సా ప్రియా ద్యౌరివోపశరదం వినిర్మలా।
తస్య చేతసి కృతాస్పదా సతీ తుద్యతే స్మ ముహురాహవేచ్ఛయా॥౬౯॥

పురఃస్థితా ద్వ్యఙ్గులచారునాసా(?)కవిప్రుషేణ క్షతలోకచిన్తాః।
నాహో ద్విమూర్వ్యోఽథ తథా త్రిమూర్చ్యో మన్దోదరీచేష్టితమేవ సఖ్యుః॥౭౦॥

తవాస్తి రాజన్రణశఙ్కయా యథా తథైవ తస్యాస్తహ(?)కౌశలం ప్రతి।
తవోపవత్సాఙ్గమిదం యథా స్థితం త్వదఙ్గమస్యాః సతతం తథా మనః॥౭౧॥

ఉపనదమపి నిశ్చలం భవన్తం సతతముపాగమశఙ్కయాయతాక్షీ।
ప్రతికకుభమసౌ విలోకయన్తీ కథమపి దర్శనవాఞ్ఛయా తవాశు॥౭౨॥

యదజయముపపౌర్ణమాసమిన్దుం తవ దయితాముఖమాభయా స్ఫురన్త్యా।
జయతి తదధునా స ఏవ తస్యాః పతిరహితం పరిభూయతే హి నారీ॥౭౩॥

ఉపపౌర్ణమాసి సమయే శశినం క్షణమేత్య రాహురపకాన్తయతి।

దయితాముఖం తవ పునర్విరహే యదహర్నిశం పరిభవః స తథా॥౭౪॥

సుమేధసామప్యవమన్య వాక్యం దుర్మేధసః సా మనసానుశమ్య।
త్వద్దర్శనం యత్ర భవిష్యతీష్టం తచ్చిన్తయన్తీ సుదినం నిషణ్ణా॥౭౫॥

తాం సుప్రజాం దుష్ప్రజసం విపక్షం కృత్వా సమానన్దయతు త్వరావాన్।
ఏతత్త్వయా నః పరిముచ్య ధైర్యం ధార్యం వచో రాక్షసధర్మణాపి॥౭౬॥

ప్రియా సుపాదగ్ర్యదతీ సురూపా సుగన్ధినీలోత్పలగన్ధివక్త్రా।
వ్యాధస్య జాతా హరిణీవ ముగ్ధా సా దక్షిణేర్మా విరహేఽద్య మృత్యోః॥౭౭॥

భూయో భవానప్యతి కిం న యుద్ధం కరిష్యతే ప్రజ్ఞురహం బ్రవీమి।
ప్రియాం హితాం జీవయ జీవితేశాం యతోర్ధపూ (?) జానిరిహోచ్యసేఽసి॥౭౮॥

యా బిభేతి న పినాకధన్వనః శంకరాదపి చ తే భుజాశ్రితా।
సాద్య పుష్పధనుషాపి తే ప్రియా ప్రాపితా పరిభవాస్పదం ద్విషా॥౭౯॥

అసుహృదపి సుహృత్త్వమేతి సద్యస్తవ దయితామవగమ్య దీనచిత్తామ్।
ఉపదృషదమిదం త్వదీయచిత్తం కఠినతయా న మృదూయతీతి మన్యే॥౮౦॥

ఉద్గన్ధిపుష్పాణి వనాని తస్యాః ప్రకాశితశ్రీస్తిలకశ్చ చన్ద్రః।
దృష్టాని చిత్తే జనయన్తి బాధామభర్తృకా స్త్రీ పరిభూయతే స్యామ్॥౮౧॥

ఆయతస్ఫురదురస్కముత్సుకా శుభ్రదద్దశముఖావభాషితమ్।
నిర్జితోద్ధతవిపక్షదణ్డికం ద్రష్టుమిచ్ఛతి భవన్తమద్య సా॥౮౨॥

త్వం సుభ్రాతా నిత్యమేవాశు భూయాః ప్రధ్వస్తారిః స్యా బహుశ్రేయసీశ్చ।
యావత్ప్రాచీం భానురాయాతి నాశాం తామాశ్వాస్య క్షిప్రమాయాహి తావత్॥౮౩॥

ముక్త్వా మానం మానినీ త్వత్సమీపం కిం సా నేయా కేవలం తాం గురుస్తే।
కుణ్ఠోర్ధ్ని గౌరగ్ని హోత్రస్య వాసోః శుశ్రూషాయై త్వాం విగర్వత్యయుక్తమ్॥౮౪॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే పాదశత (పఞ్చమాధ్యాయచతుర్థ) పాదే సప్తదశః సర్గః॥౧౭॥

(షష్ఠాధ్యాయస్య ప్రథమే పాదే) అష్టాదశః సర్గః।

ఏకాచో ద్వే ప్రథమత్య॥౧॥ అజాదేర్ద్వితీయస్య॥౨॥ నన్ద్రాః సంయోగాదయః॥౩॥
పూర్వోఽభ్యాసః॥౪॥ ఉభేఅభ్యస్తమ్॥౫॥ జక్షిత్యాదయః షట్॥౬॥

ఉదయం చారురోహార్కః సోపర్ణేయ ఇవాచలమ్।
భుజఙ్గానామివానీకమియాయలయంస్తమః॥౧॥

జిజారయిషతా రాత్రిం చక్రాహ్వేణ వియోగినా।
ధృతమిత్రస్థితిః ప్రాతః ప్రాచీ దూతీవ వీక్షితా॥౨॥

వ్యోమాసిసిషు తిగ్మాంశోరాలోకాదవతామసమ్।
సింహస్యేవ వనం నాశం నాగానాం కులమాగతమ్॥౩॥

నక్తోన్దిదిషతార్కేణ తదిదిదిషు తామసమ్।
విక్షిప్తం కరపుష్పాద్రైః క్ష్మామచిచిశతాభితః॥౪॥

చకాసతి పురా శైలాః సరితః సాగరా దిశః।
జగత్యావిష్కృతేఽర్కేణ యుగాదావివ వేధసా॥౫॥

లిటి ధాతోరనభ్యాసస్య॥౮॥

జహార సవితాక్రమ్య స్ఫురతాం జ్యోతిషాం ద్యుతిమ్।
సహతే పరతేజాంసి తేజస్తేజస్వినాం కుతః॥౬॥

సన్యఙోః॥౯॥

చేచీయమానమత్యర్థం తేజశ్చాన్ద్రమసం సితమ్।
సమారురుక్షురాకాశం హంసః క్షీరమివాపివత్॥౭॥

శ్లౌ॥౧౦॥

క్రియమాణా శ్రియం వీక్ష్య రవిణా శరలక్ష్మణః।
విరుష్యో వాబ్జనేత్రాణి కుముద్వత్యో న్యమీలయన్॥౮॥

చజి॥౧౧॥

వ్యోమేభస్య తమశ్చర్మ కుమ్భలగ్నం విదారయన్।

కేసరీవ రవిస్తారాముక్తాచయమపీపతత్॥౯॥

సంప్రసారణమ్—

వచిస్వపియజాదీనాం కితి॥౧౫॥
గ్రహిజ్యావయివ్యధివష్టివిచతివృశ్చతిపృచ్ఛతిభృజ్జతీనాం జితి చ॥౧౬॥

సుప్త్వా ముఖం విబుద్ధాః స్థ పద్మిన్యః పద్మలోచనాః।
ఇతీవోశ్యన్త భృఙ్గాత్యా ప్రత్యూషే కలశిఞ్జయా॥౧౦॥

ఇష్ట్వా సమ్యజ్నృపా దేవాన్ గృహీతాయుధసంపదః।
ఆపృచ్ఛన్త ప్రియాః పశ్చాత్పూర్వం పృష్ట్వా యుధే గురూన్॥౧౧॥

తతః పటమివాచ్ఛిన్నం వర్మ మాయాత్మనో భటాః।
స్త్రియాః ప్రచ్ఛాదనం భీతే తూయుర్వాక్యపటం తతః॥౧౨॥

తటస్య వర్మితం విద్ధం రిపుణా యత్న సాయకైః।
సాస్రునేత్రేషుణా కాన్తాహృదయం తదవిధ్యత॥౧౩॥

ఉశన్తి స్మ స్త్రియః పుంసాం విజాయం మరణం పునః।
ఉషితం సురనాగీభిః సర్వః స్వార్థపరో జనః॥౧౪॥

అపృచ్ఛత ధృతిః స్త్రీణాం శుచా యతి యుధం ప్రియే।
వృశ్చతి స్మ పునస్తస్య యుయుత్సాం గృహసంస్థితిః॥౧౫॥

లిట్యభ్యాసస్యోభయేషామ్॥౧౭॥

సుష్వాప... శుచా రాత్రావువాచ ముహురాశిషమ్।
ఇయాజ దేవతావానేః కో బన్ధుర్గృహిణీసమః॥౧౬॥

స్వాపేశ్చజి॥౧౮॥

పాపాన్నం మూషవన్నార్యః పుత్రాన్ధాత్రీభిరాదరాత్।
మా గాస్తాతేతి నావోచన్మాపి.....న మఙ్గలమ్॥౧౭॥

శత్రుబాణావలీ ప్రాప్తా నం విద్యాధయముత్తమమ్।
తన్మిత్రమివ నిశ్ఛిద్రమువాస కవచం భటః॥౧౮॥

స్వపిస్యమివ్యేఞాం యజి॥౧౯॥

నాసౌ స్వప్యన్త నిద్రాన్తా.....నపి భటాఙ్గనాః।
భావిసంగ్రామసంత్రస్తా ముహుః స్వానజిరే ప్రియాన్॥౧౯॥

న వశః॥౨౦॥ చాయః కీ॥౨౧॥

సంసిచ్యమానమాసన్నం నిచికీయ్యానకస్వనమ్।
వావశ్యతే స్మ తే గన్తుం జయలక్ష్మ్యేవ శబ్దితాః॥౨౦॥

విశ్వాయేతి భటస్యాఙ్కం వర్మజాతం యథాధనమ్।
శుశ్రావేతి ముదాన్యస్య ప్రబభూవ న తద్యథా॥౨౧॥

స్ఫాయః స్ఫీ నిష్ఠాయామ్ ॥౨౨॥ స్త్యః ప్రపూర్వస్య ॥౨౩॥ ద్రవమూర్తిస్పర్శయోః శ్యః ॥౨౪॥ శృతం పాకే ॥౨౬॥ ప్యాయః పీ ॥౨౮॥

ఆ.... సితజయః కశ్చిద్భటో గర్వితమానసః ।
శుభం యయౌ యశః పాతుం శ్రితక్షీరమివాహవమ్ ॥౨౨॥

భటం శీతానిలాపీతమాసీనస్ఫీతచన్దనమ్ ।
ఆబద్ధకవచం కాన్తా జయశ్రీరివం సస్వజే ॥౨౩॥

లిడ్యఙోశ్చ ॥౨౯॥ విభాషా శ్వేః ॥౩౦॥

శోభాయమానమప్యఙ్కం హ్యస్తనవ్రజపీడయా ।
అనపక్ష్యే భటం యాన్తం రురోధ ప్రభురాత్మనా ॥౨౪॥

హ్వః సంప్రసారణమ్ ॥౩౨॥

అజుహావయిషద్భూపః సేనాన్యం సత్త్వరం భటాన్ ।
ఆజుహావానరాశ్చాసౌ సాదినః స్యదనే స్థితాన్ ॥౨౫॥

అభ్యస్తస్య చ ॥౩౩॥

జుహూయమానసంప్రాప్తసంబద్ధానేకమానవమ్ ।
సవిస్ఫారధనుర్ధ్వానరుద్ధాశేషదిగన్తరమ్ ॥౨౬॥

జుహూవదివ వాదిత్రనస్వనేనారిపతాకినీమ్।
నిర్జగామ యుధం సైన్యం కల్పితేభరథాశ్వకమ్॥౨౭॥

లిటి వయో యః॥౩౮॥ ల్యపి చ॥౪౧॥ వ్యశ్చ॥౪౩॥ విభాషా పరేః॥౪౪॥

యమూయుర్వేగపాతేన తురఙ్గా భూరజఃపటమ్।
స తస్థౌ స్థగయద్భానుం పరివీయ దిగఙ్గనాః॥౨౮॥

ఆదేచ ఉపదేశేఽశితి॥౪౫॥ న వ్యో లిటి॥౪౬॥ స్ఫురతిస్ఫులత్యోర్ఘఞి॥౪౭॥

వాయునా కృతవిస్ఫారః స రేణుస్తపనప్రభామ్।
మ్లానిమాశు సమానీయ స వివ్యాయ విహాయసమ్॥౨౯॥

క్రీఙ్జీనాం ణౌ॥౪౮॥ సిద్ధ్యతేరపారలౌకికే॥౪౯॥

జాపయిష్యన్నరీన్సైన్యైర్దంసితః పార్థివో యయౌ।
అధ్యాపయన్నిజగుణాన్వన్దారుమభితో రథమ్॥౩౦॥

క్రామయిష్యన్పతాకిన్యా క్రమేణ ద్విషతాం శ్రియమ్।
సాధయిష్యన్నరివ్రాతం ప్రాప రాజా రణావనిమ్॥౩౧॥

మీనాతిమినోతిదీఙాం ల్యపి చ॥౫౦॥ విభాషా లీయతేః॥౫౧॥ అపగురో ణముల్॥౫౩॥
చిస్ఫురోర్ణౌ॥౫౪॥ ప్రజనే వీయతేః॥౫౫॥ బిభేతేర్హేతుభయే॥౫౬॥ నిత్యం స్మయతేః॥౫౭॥

ఖఙ్గాపగోరసామర్థే పాదాతే త్వరయా పునః।

దణ్డాపగోరమాజౌ చ విలేతేరి పురాయుషామ్ ॥౩౨॥

సేనాపతిః ప్రహస్తశ్చ వేగారక్త (?) మహారథౌ।
అయుధ్యేతాం విముక్తేషూ ప్రమాయాన్యోన్యపౌరుషమ్ ॥౩౩॥

చన్ద్రావదాతయశసౌ ప్రమాతారౌ పరౌజసామ్।
విలేతృనరిసంఖ్యానాం శాతాంశ్చిక్షిపతుః శరాన్ ॥౩౪॥

అవిలాయాశు సేనాగ్నీర్ధనుర్విస్మాపయన్ముహుః।
చిచ్ఛేదాస్యాయతాం మౌర్వీ జయాశామివ రక్షసః ॥౩౫॥

దిశశ్చాపయతే వాణైః ప్రవిస్ఫారయతే ధనుః।
శక్తిర్భాపయమానేన సేనాన్యే ముముచేఽరిణా ॥౩౬॥

సా విస్మాపయమానేన దేవాన్దక్ష(?)ముపేయుషీ।
శత్రుం భీషయమానేన వికృత్తార్ధపథే......... ॥౩౭॥

సృజిదృశోర్ఝల్యమకితి ॥౫౮॥ అనుదాత్తస్య చర్దుపధస్యాన్యతరస్యామ్ ॥౫౯॥ ధాత్వాదేః షః సః ॥౬౪॥ ణో నః ॥౬౫॥

స్రష్టా శరసహస్రాణాం సేనానీనైర్ఋుతాంస్తతః।
అకరోన్నిహతాశ్వీయాన్స్పన్దనాదవనిం గతాన్ ॥౩౮॥

.....వైరిలోకానాం ద....రం బన్ధుచేతసామ్।
అరా...........లోక్య బద్ధకోపేన నిర్భయా ॥౩౯॥

లోపో వ్యోర్వలి ॥౬౬॥ వేరపృక్తస్య ॥౬౭॥ హల్ఙ్యాబ్భ్యో దీర్ఘాత్సుతిస్యపృక్తం హల్ ॥౬౮॥

ఆకృష్టఖ్డ్గ.................................రక్షసా।
శాత్రవీ సకలా సేనా ప్రాపితా తేన విస్మయమ్ ॥౪౦॥

కోపభాక్తస్య సేనా..............................।
అర్ఘయ్యస్యేషుణా ఖఢ్గం దక్షః శత్రుజిదచ్ఛినత్ ॥౪౧॥

ఏఙ్హ్రస్వాత్సంబుద్ధేః ॥౬౯॥

హే సఖే ముఖతోరీ...........................।
సేనానీర్జగదే రాజ్ఞా శబ్దేన గగనస్పృశా ॥౪౨॥

అత్రాన్తరే రయోపేతాను.......................।
...... త్పేతతురిమౌ నికు.......స్వర్మణౌ(?) ॥౪౩॥

ఏచోఽయవాయావః ॥౭౮॥

దన్తాగ్రఘట్టనోద్భూతః పావకః పవనాహతః।
.... ॥౪౪॥

....।
.... ॥౪౫॥

వాన్తో యి ప్రత్యయే ॥౭౯॥

విలూయ గవ్యమాగచ్ఛద్వాణజాలమరైః శరైః।
......కుమ్భమభినద్భమస్తస్యాశు దన్తినః॥౪౬॥

ధాతోస్తన్నిమిత్తస్యైవ॥౮౦॥ క్షయ్యజయ్యౌ శక్యార్థే॥౮౧॥ ఆద్గుణః॥౮౭॥ వృద్ధిరేచి॥౮౮॥ ఏత్యేధత్యూఠ్సు॥౮౯॥ ఆటశ్చ॥౯౦॥ ఔతోమ్శసోః॥౯౩॥ ఏఙి పరరూపమ్॥౯౪॥ అతో గుణే॥౯౭॥ అకః సవర్ణే దీర్ఘః॥౧౦౧॥ ప్రథమయోః పూర్వసవర్ణః॥౧౦౨॥ నాదిచి॥౧౦౪॥ అభి పూర్వః॥౧౦౭॥ ఏఙః పదాన్తాదతి॥౧౦౯॥ ఖ్యత్యాత్పరస్య॥౧౧౨॥ అతో రోరప్లుతాదప్లుతే॥౧౧౩॥

ఆశాఛేదమనుసృత్య హరివర్మా శరవ్రజమ్।
అవశ్యలావ్యమలునాల్లీలయా శాత్రవం ధనుః॥౪౭॥

క్షత్రియక్షిప్తయా శక్త్యా భిన్నకుమ్భతటః కరీ।
ఉపైతి స్మ క్షితౌ క్షిప్రం తత్రాగోఽపి క్షతోఽరిణా॥౪౮॥

అజయ్యావైక్షత జనః పాదాతీ హతకుఞ్జరౌ।
అక్షయ్యశక్తీ సంపన్నౌ తావుభావసిధారిణౌ॥౪౯॥

ద్యాం గచ్ఛతోః సముత్ప్లుత్య పునర్గాం చ సమీయుషోః।
ఉపే....త పురా శక్తిస్తయోః పథి వివల్గతోః॥౫౦॥

యుధ్యమానౌ మహాశక్తీ ముహుర్జయపరాజయైః।
పత్యుః సఖ్యుశ్చ చక్రాతే తోషం భీతిం చ తావుభౌ॥౫౧॥

సుట్ కాత్పూర్వః ॥౧౩౫॥ సంపరిభ్యాం కరోతౌ భూషణే ॥౧౩౭॥

ఖడ్గపాతేన తద్గాత్రే లోపవర్మపరిష్కృతే।
కటకచ్ఛేదసంభూతః శుభ్రో వక్రేశితధ్వనిః ॥౫౨॥

ఉపాత్ప్రతియత్నవైకృతవాక్యాధ్యాహారేషు ॥౧౩౯॥ అపరస్పరాః క్రియాసాతత్యే ॥౯౪౪॥
గోష్పదం సేవితాసేవితప్రమాణేషు ॥౧౪౫॥ ఆస్పదం ప్రతిష్ఠాయామ్ ॥౧౪౬॥
ఆశ్చర్యమనిత్యే ॥౧౪౭॥ అపస్కరో రథాఙ్గమ్ ॥౧౪౯॥ పారస్కరప్రభృతీని చ
సంజ్ఞాయామ్ ॥౧౫౭॥ తద్బృహతోః కరపత్యోశ్చౌరదేవతయోః సుట్ తలోపశ్చ ॥౨౦॥

విజయస్య యథా రక్షః పురోపస్కురుతే యుధి।
తథైవ మానవో మానీ మానస్యాహితసంభ్రమః ॥౫౩॥

ఉపస్కృతే తయోర్యుద్ధే మహాసీ పతతుర్దివి।
మహోల్కాదణ్డసంకాశౌ ప్రవికీర్ణాగ్నివిప్రుషౌ ॥౫౪॥

తస్కరావివ రా....తౌ వీక్ష్యమాణౌ పరస్పరమ్।
ఆశ్చర్యం చక్రతుర్యుద్ధం సితకీర్తికృతాస్పదమ్ ॥౫౫॥

వృద్ధాపరస్పరక్రోధౌ భక్తాపస్కరసంకులే।
అగోష్పదసమే దేశే తౌ జయాయ విచేరతుః ॥౫౬॥

బృహస్పతిసమో ధియా సురపతేర్బలేనాధికః।
కృతాహవవినిశ్చయః సముపహార్య తావగ్రతః।
క్షమాపతిరచూచుదన్నిజమితి క్రుధా సారథిం
దశాననరథాన్తికం సమనయ(?)ద్ధుతం స్యన్దనమ్ ॥౧౭॥

ఇత్యర్జునరావణీయే ఏకాచోద్వే పాదే (షష్ఠాధ్యాయస్య ప్రథమపాదే) అష్టాదశః సర్గః ॥౧౮॥

(షష్ఠాధ్యాయస్య తృతీయే పాదే) ఏకోనవింశః సర్గః।

అలుగుత్తరపదే ॥౧॥ పఞ్చమ్యాః స్తోకాదిభ్యః ॥౨॥ ఓజఃసహోఽమ్భస్తమసస్తృతీయాయాః ॥౩॥ ఆత్మనశ్చ పూరణే ॥౬॥ మధ్యాద్గురౌ ॥౧౧॥ బన్ధే చ విభాషా ॥౧౩॥ తత్పురుషే కృతి బహులమ్ ॥౧౪॥ ప్రావృట్శరత్కాలదివాం జే ॥ ౧౫॥ ఘకాలతనేషు కాలనామ్నః ॥౧౭॥ శయవాసవాసిష్వకాలాత్ ॥౧౮॥ స్థే చ భాషాయామ్ ॥౨౦॥ షష్ఠ్యా ఆక్రోశే ॥౨౧॥ పుత్రేఽన్యతరస్యామ్ ॥౨౨॥ ఋతో విద్యాయోనిసంబన్ధేభ్యః ॥౨౩॥

స్తోకాద్గతం వైరమనార్యచిత్తం దూరాదపేతం ధృతయుద్ధబుద్ధిమ్।
తతోఽన్తికాద్ధృష్ట......దేష్టం దశాననం దంసితభీమకాయమ్ ॥౧॥

తమోజసానిర్జితదేవరాజం దృష్ట్వా..................ద్ధిమ్।
జగ్రాహ రాజా సహసాత్తకోపశ్చాపాని చారూణి ససాయకాని ॥౨॥

.............................రిక్షం మహోఘనో వా ఘనబాణజాలైః।
పిధాయ తేజాంసి చిరాయ...............విమోహమ్ ॥౩॥

మధ్యేగురుం స్యన్దన..................................।
దోష్ణాం సహస్రేణ.....శాత్కిపన్తస్తథాత్మనేలక్షతమమం దశాస్యః ॥౪॥

కర్ణేజపో......................స్తమ్వేరమానీకకృతాభిరక్షమ్।
ప్రసహ్య రాజా తతచారుచాపశ్చక్రచకాయో(?)రసి బాణమాశు॥౫॥

దశాననోఽప్యఞ్జనశైలకాన్తిర్ముమోచ ధారా ఇవ వాణమాలాః।
నరాధిపస్యోపరి వీతరన్ధ్రా విడమ్బయన్ప్రావృషిజామ్బువాహమ్॥౬॥

పతద్భిరారాద్ధశవక్త్రవాణైర్లక్ష్మీర్వ్యతేనే క్షితిపాధిపేన।
ప్రాగేతనాదిత్యమయూఖభాజా పద్మాకరేణామ్బుసి వాసినా వా॥౭॥

అభిముఖం దశవక్రవిసర్జితైర్దివిజమారుతవేగవిలఙ్ఘిభిః।
క్షితిపతిర్వ్యరరాజ శిలీముఖైః శరదిజామ్బురుహాంకరవచ్చిరమ్॥౮॥

తయోశ్చ రేణుప్రకరప్రవాహాః పర్యన్తభోగేషు నిరుద్ధపాతాః।
వేగేన కృత్వా దివి చక్రవన్ధం భ్రేముర్గణాః సంయతి స్వేశయానామ్॥౯॥

రథస్థదేహః స్ఫురతాం సహస్రం దధత్కరాణామమలద్యుతీనామ్।
ఇయేష పాపస్య వపుర్వ్యహన్తుం దశాననస్యార్క ఇవాన్ధకారమ్॥౧౦॥

ధీమానసత్పుత్రమివావినీతం పాపస్య పుత్రస్థితిమాచరన్తమ్।
తీక్ష్ణైర్దశాస్యం కృతచిత్తపీడైస్తుతోద వాక్యైరివ బాణజాలైః॥౧౧॥

ఆనఙృతో ద్వన్ద్వే॥౨౫॥ దేవతాద్వన్ద్వే చ॥౨౬॥ ఈదగ్నేః సోమవరుణయోః॥౨౭॥ దివో ద్యావా॥౨౯॥

మాతుఃముతస్త్వం గురుదుఃఖహేతుం రథస్థమిన్ద్రావరుణాదివృత్తమ్।

దుఃఖాని మాతాపితరౌ నయన్తం జఘాన రాజా సవిశేషకోపః॥౧౨॥

ద్వావాక్షమే భీమరవైర్నిరుద్ధస్తత్రాశు యస్యాం దిశి భూమిపాలః।
విషాదయన్మన్త్రిగణం దశాస్యః ప్రాముఞ్చదశీవరుణౌ స దేవౌ॥౧౨॥

పుంవద్భావః—

స్త్రియాః పుంవద్భాషితపుంస్కాదనూఙ్ సమానాధికరణే స్త్రియామపూరణీప్రియాదిషు॥౩౪॥
తసిలాదిష్వా కృత్వసుచః॥౩౫॥ క్యఙ్మానినోశ్చ॥౩౬॥ న కోపధాయాః॥౩౭॥
సంజ్ఞాపూరణ్యోశ్చ॥౩౮॥ స్వాఙ్గాచ్చేతోఽమానిని॥౪౦॥
పుంవత్కర్మధారయజాతీయదేశీయేషు॥౪౨॥

విదృశ్యచేష్టాభిరుపాయతీభిః సకాన్తధూరుః(?)కనకోజ్జ్వలాభిః।
యథా దశాస్యో భవనేఽఙ్గనాభిర్యుధీషుభిస్తత్ర తథా పరీతః॥౧౪॥

జాతాయతే స్మారిచమూర్నిరీక్ష్య మాయా యుయుర్నిర్భరమానినీ యమ్(?)।
తం కారికాసక్తిమపి క్షితీశో మన్దోదరీకార్యమతీత్య రేజే॥౧౫॥

శ్రీమన్ముఖీమూర్తిరహార్యవీర్యశ్చిరాయ దేవీపరిచారకో యః।
మహీభృతాభీమశరాభిభూతో దశాం దశాస్యోపమితః స కాష్ఠామ్॥౧౬॥

ఘరూపకల్పచేలడ్బ్రువగోత్రమతహతేషు ఙ్యోఽనేకాచో హ్రస్వః॥౪౩॥ నద్యాః
శేషస్యాన్యతరస్యామ్॥౪౪॥ ఉగితశ్చ॥౪౫॥

ఆకృష్యమాణక్షతలోకధైర్యా వాణేన చాపస్య పరిస్ఫురన్తీ।
నరేన్ద్రముక్తేన భుజంగకల్పా విశిచ్ఛిమే మౌర్వితరాం తదాశు॥౧౭॥

విలోక్య చాచోష్య(?)తరా విషణ్ణాం చిరాయ సేనాం గృహిణీర్బ్రువ ..।
ఉపాదధే భాతితరాం తతోఽన్యా జ్యాం జ్యాయసీ జాతమతిర్ద్శాస్యః॥౧౮॥

మహద్రతః(?)శ్రీతనయోపగూఢం న సేవనీయం శ్రితరా చకార।
శక్తిం దదానం మహతీతరాం తం విలోక్య దధ్యావితి రాక్ష సేశః॥౧౯॥

ఏష భూయసితరాం ధనేశ్వరాజ్జ్యాయసీతరాం పాదపాణితః।
శక్తిముద్వహతి యః క్షమాపతిర్నా పైయత్తు(?)సఖ్యమాహవే॥౨౦॥

ఆన్మహతః సమానాధికరణజాతీయయోః॥౪౬॥

ఇత్థం విచిన్త్య శ్రితమాశ్రితేన తం శ్రీతమాలిఙ్గితమీశమాప్య।
సమాదధే వాణవిఘాతదక్షం మహాశ్మనాం వర్షణమస్త్రమాశు॥౨౧॥

ద్వ్యష్టనః సంఖ్యాయామబహువ్రీహ్యశీత్యోః॥౪౭॥ త్రేస్త్రయః॥౪౮॥ విభాషా
చత్వారింశత్ప్రభృతౌ సర్వేషామ్॥౪౯॥

అష్టాదశద్వాదశలక్షయుక్తాస్త్రయోదశాగ్రాశ్చ సహస్రకోట్యః।
కల్పాన్తవాతాభిహతాదివాద్రేర్గ్రావాణా నిపేతుః శతధా ధరిత్ర్యామ్॥౨౨॥

హృదయస్య హృల్లేఖయదణ్లాసేషు॥౫౦॥ వా శోకష్యఞ్రోగేషు॥౫౧॥

అన్యోన్యసంఘట్టనబద్ధనాదాద్విరుద్ధభాస్వత్కిరణప్రతానాః।
నిరుద్ధహృద్రోగనివద్ధకమ్పా విముచ్య మిత్త్రాణి నిరస్తహార్దాః॥౨౩॥

ఆహృద్యనాదాః పరితః ప్రాణేశుర్ఘనా గురు......వనిపాతభీతాః।

.... ॥౨౪॥

హృదయరోగమతాయ శరీరిణాముపలవర్మ(?)మరాతిశరేరితమ్।

ప్రవలఘట్టనసంభవపావకస్ఫురదనల్పకణాచితదిఙ్ముఖమ్॥౨౫॥

పాదస్య పదాజ్యాతిగోపహతేషు॥౫౨॥ పద్యత్యతదర్థే॥౫౩॥ హిమకాషిహతిషు చ॥౫౪॥ వాఘోషమిశ్రశబ్దేషు॥౫౬॥

స్వపద్ధతిం దూరమపాస్య వేగాత్ప్రతత్సు పృథ్వ్యాముపలబ్దజేషు।

పత్కాషిణః సాదిగణా హతాశ్వాః పదాతిభిస్తత్ర సమం విచేరుః॥౨౬॥

పద్ఘోషభాజస్తురగాః స్ఖలన్తః పద్యేషు పాషాణచయేషు చేరుః।

పద్గా ఘటా భగ్నరథాశ్చ తత్ర శనైః కథంచిత్కృతపాదఘోషాః॥౨౭॥

ఉపలనివహపాతపీడితాత్మాగ్లపితతనుస్తరసా బభూవ లోకః।

ఉపరజని విపన్నపత్రశోభః పదుపహతః శశినేవ పద్మషణ్డః॥౨౮॥

ఉదకస్యోదః సంజ్ఞాయామ్॥౫౭॥ పేషంవాసవాహనధిషు చ॥౫౮॥ ఏకహలాదౌ పూరయితవ్యేఽన్యతరస్యామ్॥౫౯॥ మన్థోదనసక్తుబిన్దువజ్రభారహారవీవధగాహేషు చ॥౬౦॥

ధృతోదధిధ్వానమరుద్ధవేగా నభస్తలాత్సంవలితా పతన్తీ।

పిపేష పాషాణతతిర్ఘనౌఘం సా నోదపేషం కిము శుష్కపేషమ్॥౨౯॥

ఉదవాహనజాలసంనికాశా జనతాం రుద్ధవివస్వదంశుచక్రా।
ఉదవాసమపి ప్రవృద్ధభీతిం త్వరయోపానయదుద్ధతోల్లసన్తీ॥౩౦॥

క్షిప్తోదబిన్దూని సరాంసి దూరం ధృతోసమన్తాని చ పల్వలాని।
రుద్ధోదపానా.....రోవహన్తీ పాషాణమాలా విదధే పతన్తీ॥౩౧॥

పరితః పతితా రయేణ పృథ్వ్యముదవజ్రా ఇవ మేఘజాలముక్తాః।
ఉపలా విభిదుర్భటవ్రజానాం తరసా సంయతి మస్తకానదృష్టాః॥౩౨॥

ఇకో హ్రస్వోఽజ్యో గాలవస్య॥౬౧॥

భిన్నోదకుమ్భాన్పథికాన్మరౌర్యా(?)విషాదభాజః క్షితిపః స్వయోధాన్ ।
విలోక్య సేనానివబలం చ దీనం సమీరణాస్రం జగృహే విఘాతి॥౩౩॥

ఇష్టకేషీకామాలానాం చితతూలభారిషు॥౬౫॥

నిర్గతేన మరుతా మహాస్త్రతః కూటమమ్బరతలే మహాశ్మనామ్।
సంనిపాత్య కరిణేవ లీలయా క్షిప్తమిష్టకచితం గృహం యథా॥౩౪॥

అరుర్ద్విషదన్తస్య ముమ్॥౬౭॥ వాచంయమపురందరౌ చ॥౬౮॥ కారే సత్యాగదస్య॥౭౦॥ శ్యేనతిలస్య పాతే ఞే॥౭౧॥ రాత్రేః కృతి విభాషా॥౭౨॥

గాం ప్రతీత్య వనమాలభారిణీం విక్షతాన్సముపవీజ్య మానవాన్।
నీతవాంస్తనుభృతామరుంతుదాన్నాశమాశు దృషదః సమీరణః॥౩౫॥

వాచంయమానాం స పురందరాణాం ప్రీతిం మునీనాం విదధత్సమీరః।

ఆశ్వాసయన్ప్రాణభృతః సుశీతశ్చిక్షేప దిక్షు ద్రుతమద్రిరాశిమ్॥౩౬॥

కుర్వాణా వా వాయవః పత్త్రిజాతాః సత్యంకారం విద్విషాం ధ్వంసనాయ।

వ్యోమ క్షిప్రం ప్రాప్య పాషాణరాశౌ శ్యైనంపాతాశ్చక్రిరే చిత్రచేష్టాః॥౩౭॥

ప్రతీపనీతైర్మరుతాశ్మజాలైర్గాఢప్రహారాహితతీవ్రమోహాః।

ప్రాప్తా ద్రుతం శోచ్యతరామవస్థాం రాత్రించరా రాత్రిచరీజనస్య॥౩౮॥

నలోపో నఞః॥౭౩॥ తస్మాన్నుడచి॥౭౪॥
నభ్రాణ్నపాన్నవేదానాసత్యానముచినకులనఖనపుంసకనక్షత్రనక్రనాకేషు ప్రకృత్యా॥౭౫॥
నగోఽప్రాణిష్వన్యతరస్యామ్॥౭౭॥

నక్రా ఇవ మత్స్యకార్పయోధౌ నాగా వా నకులాః....స్యాగ్రభిన్నాన్।

ఉపలా నిదధుః ప్రతీపనీతా మరుతా రాత్రిచరాన్విభిన్నకాయాన్॥౩౯॥

నక్షత్రమార్గే భ్రమితం సమీరైరన్యోన్యసంపాతవిభిద్యమానమ్।

తదద్రికూటం భవదగ్నిలేశం చూర్ణీకృతం భూతలమాససాద॥౪౦॥

క్షణాదపాషాణమనన్ధకారం న... తఘ్నాం గగనం సమీరైః।

కృత్వా కృతం రాక్షససైన్యమధ్యం పతన్మహాకేతునగప్రతానమ్॥౪౧॥

సహస్య సః సంజ్ఞాయామ్॥౭౮॥ గ్రన్థాన్తాధికే చ॥౭౯॥ అవ్యయీభావే చాకాలే॥౮౧॥
వోపసర్జనస్య॥౮౨॥

రథం సపత్రం మధురం నిరస్తం దృష్ట్వా సకోపేన దశాననేన।

మహాభిమానాహితకార్ముకేణ ద్విజిహ్వసంపాది సమాదధేఽస్త్రమ్ ॥౪౨॥

జ్యోతిర్జనపదరాత్రినాభినామగోత్రరూపస్థానవర్ణవయోవచనవన్ధుషు ॥౮౫॥
విభాషోదరే ॥౮౮॥ దృగ్దృశ్వతుషు ॥౮౯॥

సజ్యోతిరబ్దైరథ భోగివృన్దం సనాభివర్గం సమయఃసమేతమ్।
సముత్పతత్ఖం తమసా సరూపం దిశోఽపి చక్రే తమసా సరూపాః ॥౪౩॥

సగోత్రసోదర్యసమానభాజా విజృమ్భమాణేన ఫణివ్రజేన।
తతో నిరుద్ధాంశుమహం.....చన్ద్రం సస్థారమాసాది.................... ॥౪౪॥

సామాలసన్తః(?) సదృశాస్తపోభిః సంరుద్ధతిగ్మాంశుమయూఖజాలాః।
యువేన(?)లోకాన్సదృశాన్ధధానాశ్చక్రుర్దినం రాత్రిసమం ఫణీన్ద్రాః ॥౪౫॥

ఇదంకిమోరీశ్కీ ॥౯౦॥ ఆ సర్వనామ్నః ॥౯౧॥

యాదృక్తరక్షైర్వితతైరుదన్వానీదృఙ్నభోభోగిగణైర్విరేజే।
క్ష్మా యాదృశీ వేత్రకరైర్విలీనైర్ద్యౌరీదృశీ తైః పరితః స్ఫురద్భిః ॥౪౬॥

కీదృక్ప్రమాణం దివి కీదృశం వా వాణాద్బలం తత్ఫణినాం ప్రసూతమ్।
యేనాశు చక్రే భ్రమతోపరిష్టాత్తాదృగ్బలం భూమిపతేర్విషాది ॥౪౭॥

విష్వగ్దేవయోశ్చ టేరద్ర్యఞ్చతావప్రత్యయే ॥౯౨॥ సమః సమి ॥౯౩॥ సహస్య సధ్రిః ॥౯౪॥

విష్వద్రిచా భోగిగణేన సమ్యక్ పరిక్షయం నీతమివాన్తరిక్షమ్।

వ్యాత్తాననేనాపిహితాభిమాత్రం నభస్వతా దిక్షు విజృమ్భితం చ ॥౪౮॥

ఢ్వ్యన్తరుపసర్గేభ్యోऽప ఈత్ ॥౯౭॥ ఊదనోర్దేశే ॥౯౮॥

ద్వీపాని సర్వాణి సహస్రశీర్షైః స్వచ్ఛాయయా క్రాన్తతలాని కృత్వా।
సధ్ర్యఙ్ ఫణావన్నివహో౭మ్బరే౭సౌ స్ఫురత్స్ఫులిఙ్గేన విషానలేన ॥౪౯॥

అషష్ఠ్యతృతీయాస్థస్యాన్యస్య దుగాశీరాశాస్థాస్థితోత్సుకోऽతికారకరాగచ్ఛేషు ॥౯౯॥ అర్థే విభాషా ॥౧౦౦॥

అన్యదీయమనపేక్ష్య పౌరుషం పన్నగా ద్రుతమనన్యదాస్థపమ్।
.......మాయయురనన్యముత్సుకాస్థానవాస్గతవతః క్ష్మాతలమ్ ॥౫౦॥

కోః కత్తత్పురుషేऽచి ॥౧౦౧॥ రథవదయోశ్చ ॥౧౦౨॥ తృణే చ జాతౌ ॥౧౦౩॥ కా పథ్యక్షయోః ॥౧౦౪॥ ఈషదర్థే ॥౧౦౫॥ విభాషా పురుషే ॥౧౦౬॥ కవం చోష్ణే ॥౧౦౭॥

భఙ్క్త్వా రథాన్కద్రథవత్ప్రతన్తస్తే కద్వదేన ప్రహితాః పరేణ।
ఆరేభిరే.....మతజా భుజఙ్గాంస్త్యక్త్వా కదన్నం పవనాదిశేషమ్ ॥౫౧॥

దశవదనయుతా నిశాచరా జననిధనాయ విచేరురాదృతాః।
కుపురుషమధిగమ్య నిన్దితం విదధతి కాపురుషా హి నేతరే ॥౫౨॥

అనన్యదర్థం జయమిచ్ఛతా తే విసర్జితా కాపథగామినాశు।
దశాననేనాహిగణాః ప్రకామం యయుః కదుష్ణం రుధిరం జనానామ్ ॥౫౩॥

కదోష్ణమస్రం పిబతః సఖేదం విలోక్య లోకానథ లోకనాథః।
అన్యార్థమిచ్ఛన్సతతం సుఖాని గరుత్మదస్త్రం సమధత్త చాపే॥౫౪॥

పృషోదరాదీని యథోపదిష్టమ్॥౧౦౯॥

ముహుర్మయూరా మధురం రువన్తస్తతోఽస్త్రమస్యామితభోగివృన్దాః।
దివం సమీయుర్మహిషాఙ్గనీలాః స్వచ్ఛాయయా భూషితభూతలాన్తాః॥౫౫॥

ప్రభూతదణ్డీని సవృత్రహాణి ప్రలీనపూషాణి వలాని భీత్యా।
సుఖం విజిగ్యే దివి యోఽమరాణాం స కార్తవీర్యే స్ఖలితో దశాస్యః॥

సౌ చ॥౧౩॥ అత్వసన్తస్య చాధాతోః॥౧౪॥

ఛత్రీ దివివృత్రహా సపూషా వల్గన్తం దశవక్రమీక్షమాణః।
స్మృత్వా సమరం జగామ భీతిం ప్రాయః పశ్యతి భీతిమాన్భయాని॥౭॥

ధనవానపి వీతపుష్పకః స గదావానపి వీక్ష్య రావణమ్।
విమనాః సమజాయత ద్రుతం కృతభీతేర్న విభేతి కోఽథవా॥౮॥

అనునాసికస్య క్విఝలో క్ఙితి॥౧౫॥ అఞ్జనగమాం సని॥౧౬॥

తమశాన్తమతిం ప్రశానధీశః ప్రమిమీషుం రుషమాత్మచేష్టితేన।
నామాధిజిగాంసమానముచ్చైః ప్రజిఘాంసన్తమవారయత్సలీలమ్॥౯॥

తనోతేర్విభాషా॥౧౭॥

ఆధున్వన్నురుకరచక్రచక్రవాలం భీమాసిం సపది తితంసురాత్మకోపమ్ ।
స్వాం శక్తిం రణభువి సంతితాంసితారిః సంనద్ధః క్షితిపతినా పురఃసరేణ ॥౧౦॥

క్రమశ్చ క్త్వి ॥౧౮॥

క్రాన్త్వాశు.....(?) యథా మరుద్ధరిత్రీం కృత్వా తద్వదసౌ నరాధిపేన।
రురుధే రణశాలినా దశాస్యో నాగేనేవ మహావలేన నాగః॥౧౧॥

చ్ఛ్వోః శుడనునాసికే చ ॥౧౯॥

ప్రశ్నం స్వజనం చిరాయ పృష్ట్వా దశవక్త్రోఽనుమతోఽథ తైః ప్రహృష్టైః।
ఆధిం విదధే సమేత్య ధీమానక్షద్యూరివ వఞ్చనైకచేతాః॥౧౨॥

వక్షస్యురులోమవర్మగుప్తే సావజ్ఞం సముపేత్య ఖఙ్గయష్ట్యామ్।
చ్యుత్వా క్షితిపేన పాతితాయాం రక్తష్ఠ్యూరభవన్నిశాచరేషు ॥౧౩॥

జ్వరత్వరస్త్రివ్యవిమవాముపధాయాశ్చ ॥౨౦॥

అభితః సమరధ్రువం ప్రయుక్తా రుషితా బాసిలతా దశాననేన।
గురువిగ్రహఖణ్డితా న రేజే ప్రమదేవాకృతకారిణా నివృత్తా ॥౧౪॥

సంప్రాపితయోః సమేత్య తూర్ణం తాభ్యాం వ్యోమతలే మహాసియష్ట్యోః।
శక్తిం తడితోరివేక్షమాణస్త్రాసాజ్జ్యనిముపాజగామ లోకః ॥౧౫॥

రాల్లోపః ॥౨౧॥ శ్నాన్నలోపః ॥౨౩॥ అనిదితాం హల ఉపధాయాః క్ఙితి ॥౨౪॥
దంశసఞ్జస్వఞ్జాం శపి ॥౨౫॥ రఞ్జేశ్చ ॥౨౬॥ ఘఞి చ భావకరణయోః ॥౨౭॥

అధ్వస్తచర్మాభరణే దశాస్యః పురాసివేగం ప్రభనక్తి రాజ్ఞః।
భనక్తి మూర్తిం స్మ నిజం తదీయం సమీపమాయాత్పరిరక్షణాయ ॥ ౧౬ ॥

అదశద్దశనచ్ఛదం దశాస్యః శిరసా క్ష్మాపతినా క్షతః ప్రవిశ్య।
చర్మా.....సజతోఽసిపాణిర్మథితాత్మా ప్రతిహన్తుమాహితేచ్ఛః॥౧౭॥

పర్యస్వజత ప్రసహ్య కోపస్తమథో పాణిహతం భుజఙ్గమం వా।
అరజత్స మనాంసి బాన్ధవానాం రణరాగేణ రణాజిరేం వివల్గన్॥౧౮॥

స్యదో జవే॥౨౮॥ అవోదేధౌద్మప్రశ్రథహిమశ్రథాః॥౨౯॥ నాఞ్చేః పూజాయామ్॥౩౦॥

బద్ధస్పదమఞ్చితం దశాస్యం శ్లథవేగం తమథో భ్రమన్తమాజౌ।
ఖేదాహితధర్మవారిబిన్దుం భీతం వీజదథోహిమ్రదథస్థమ్॥౧౯॥

క్త్వి స్కన్దిస్యన్దోః॥౩౧॥

స్కన్త్వా యుధి తాడితస్య రాజ్ఞా ఖఙ్గేన క్షణదాచరస్య దేహాత్ ।
స్యన్త్వా రుధిరం నిబద్ధరాగం చిత్తం వాకృత భస్య భూమిపృష్ఠమ్॥౨౦॥

జాన్తనశాం విభాషా॥౩౨॥

భఙ్క్త్వేతి దశాననం స భక్త్వా యత్నేనాపి తదార్జునం దశాస్యః।

నంష్ట్వా కరణైర్నృపస్య దూరం నష్ట్వా ప్యేతి పునః పురా సవేగమ్ ॥౨౧॥

భఞ్జేశ్చ చిణి ॥౩౩॥

స్ఖలితప్రసరేణ యత్నభాజా పవనేనేవ మహాబలే నరేన్ద్రే।
భ్రూపజిక్తిరభాజి తేన రోషాద్యేనాభఞ్జి సురేశ్వరస్య సేనా ॥౨౨॥

శాస ఇదఙ్హలోః ॥౩౪॥ శా హౌ ॥౩౫॥ హన్తేర్జః ॥౩౬॥

అశిపన్న పితాపి యం ప్రయత్నైః శిష్టా యేన మహాబలేన లోకాః।
జహి మామనుశాధి వాస్తి శక్తిర్యది తే ప్రాహురథో సమేత్య భూపమ్ ॥౨౩॥

అనుదాత్తోపదేశవనతితనోత్యాదీనామనునాసికలోపో ఝులి క్ఙితి ॥౩౭॥ వా ల్యపి ॥౩౮॥ న క్తిచి దీర్ఘశ్చ ॥౩౯॥ గమః క్వౌ ॥౪౦॥ విడ్వనోరనునాసికః స్యాత్ ॥౪౧ ॥ జనసనఖనాం సఞ్ఝలోః ॥౪౨॥ యే విభాషా ॥౪౩॥ తనోతేర్యకి ॥౪౪॥ సనః క్తిచి లోపశ్చాస్యాన్యతరస్యామ్ ॥౪౫॥

నత్వా నతిమేత్య రావణశ్చర్మోద్యమ్య మహాసిసంయుతః।
ఉద్యమ్య చ ఖఢ్గమర్జునః సమరాయ ద్విరదావివేయతుః ॥౨౪॥

ఉపరక్తిమథాతి...ర్కితః ప.....ఘస్య రూభోగతే....దే।
చిచ్ఛేద దశాననోద్యతం రణజాసింతరసా నిజాసితా ॥౨౫॥

... వీతాసిభుజస్య భూయో జిజాస సమరాయ చేష్టామ్।
ఉద్రైక్షతారేర్నృపతిర్విధత్తే ద్విషోఽపి సాధుర్విధురేఽనుకమ్పామ్ ॥౨౬॥

ఉత్ఖాతతోపస్య ననాశ భర్తుః సముచ్ఛిఖాసోః ప్రతిపక్షవృక్షమ్ ॥
అజాయతేచ్ఛాశు గదాం గ్రహీతుం తథైవ సా జన్యత భూభృతాపి ॥ ౨౭ ॥

అజన్యతేశేన యథాజిచేష్టా గదాం ధునానేన యథాగృహీతామ్ ।
తథైవ సాతాయత రావణేన ప్రేక్ష్యేవ శిష్యేణ గురోః సకాశాత్ ॥ ౨౮ ॥

ఆర్ధధాతుకే ॥౪౬ ॥ భ్రస్జో రోపధయో రమన్యతరస్యామ్ ॥౪౭ ॥

.... దురాపం మహీభృతం ద్రష్టుముపాజగామ
నివారయామాస సలీలమేనం రాజాప్యుపేతం గదయా దశాస్యమ్ ॥౨౯ ॥

అతో లోపః ॥౪౮ ॥ యస్య హలః ॥౪౯ ॥ క్యస్య విభాషా ॥౫౦ ॥ ణేరనిటి ॥౫౧ ॥ నిష్ఠాయాం సేటి ॥౧౨ ॥ అయామన్తాల్వాయ్యేత్న్విష్ణుషు ॥ ౫౫ ॥

యశఃప్రతానం ప్రజిహీర్షురాజౌ జిహీర్షుకః శాత్రవలోకభీతేః ।
మహౌజసాం వేభిదితా నరేన్ద్రం గదాం సలీలం భ్రమయాంబభూవ ॥౩౦ ॥

స యోధితారం రజనీచరేశం సమేతశస్త్రో యుధితా నరేన్ద్రః ।
తతస్తరుం వా పవనోపనీతం వ్యదారయల్లోలవిశాలశాఖమ్ ॥౩౧ ॥

చిరాయ తాభ్యాం క్షితికమ్పకారణం రణశ్రితాభ్యాం భ్రమితోల్లసద్గదమ్ ।
స సాధుకారిధ్వని చక్షురీక్షితుం న దాపితః కః స్పృహయాలురాత్మనే ॥౩౨

ల్యపి లఘుపూర్వాత్ ॥౫౬ ॥ విభాషాపః ॥౫౭ ॥

.... ।

.... ॥౩౩॥

క్షియః॥౫౯॥ నిష్ఠాయామణ్యదర్థే॥౬౦॥ వాక్రోశదైన్యయోః॥౬౧॥

.... ।

.... ॥౩౪॥

స్యసిచ్సీయుట్తాసిషు భావకర్మణోరుపదేశేజ్ఝనగ్రహదృశాం వా చిణ్వదిట్ చ॥౬౨॥

.... ।

.... ॥౩౫॥

దీజో యుడచి క్ఙితి॥౬౩॥

.... ।

.... ॥ ౩౬ ॥

ఆతో లోప ఇటి చ॥౬౪॥ ఈద్యతి॥౬౫॥ ఘుమాస్థాగాపాజహాతిసాం హలి॥౬౬॥ ఏర్లిజి॥౬౭॥ వాన్యస్య సంయోగాదేః॥౬౮॥ న ల్యపి॥౬౯॥ మయతేరిదన్యతరస్యామ్॥౭౦॥

.... ।

.... ॥౩౭॥

లుఙ్లఙ్లృఙ్క్ష్వడుదాత్తః ॥౭౧॥ ఆడజాదీనామ్ ॥౭౨॥ న మాఙ్యోగే ॥౭౪॥

.... ।

.... ॥ ౩౮ ॥

అచి శ్నుధాతుభ్రువాం య్వోరియఙువఙౌ ॥౭౭॥ అభ్యాసస్యాసవర్ణే ॥౭౮॥ స్త్రియాః ॥౭౯॥ వామ్శసోః ॥౮౦॥ ఇణో యణ్ ॥౮౧॥ ఏరనేకాచోఽసంయోగపూర్వస్య ॥౮౨॥ ఓః సుపి ॥౮౩॥ వర్షాభ్వశ్చ ॥౮౪॥ న భూసుధియోః ॥౮౫॥ హుశ్నువోః సార్వధాతుకే ॥౮౭॥

....

.... ॥౩౯॥

భువో వుగ్ లుఙ్లిటోః ॥౮౮॥ ఊదుపధాయా గోహః ॥౮౯॥ దోషో ణౌ ॥౯౦॥ వా చిత్తవిరాగే ॥౯౧॥

....

.... ॥౪౦॥

మితాం హ్రస్వః ॥౯౨॥ చిణ్ణములోర్దీర్ఘోఽన్యతరస్యామ్ ॥౯౩॥ ఖచి హ్రస్వః ॥౯౪॥ హ్లాదో నిష్ఠాయామ్ ॥౯౫॥ ఛాదేర్ఘేఽద్వ్యుపసర్గస్య ॥౯౬॥ ఇస్మన్త్రన్క్విషు చ ॥౯౭॥

....

.... ॥ ౪౧ ॥

గమహనజనఖనఘసాం లోపః క్ఙిత్యనఙి ॥౯౮॥ హుఝల్భ్యో హేర్ధిః ॥౧౦౧॥ చిణో లుక్ ॥౧౦౪॥ అతో హేః ॥౧౦౫॥ ఉతశ్చ ప్రత్యయాదసంయోగపూర్వాత్ ॥౧౦౬॥

లోపశ్చాస్యాన్యతరస్యాం మ్వోః ॥౧౦౭॥ నిత్యం కరోతేః ॥౧౦౮॥ యే చ ॥౧౦౯॥ అత ఉత్సార్వధాతుకే ॥౧౧౦॥ శ్నసోరల్లోపః ॥౧౧౧॥

.... ।

.... ॥౪౨॥

శ్నాభ్యస్తయోరాతః ॥౧౧౨॥ ఈ హల్యఘోః ॥౧౧౩॥ ఇద్దరిద్రస్య ॥౧౧౪॥ భియోఽన్యతరస్యామ్ ॥౧౧౫॥ జహాతేశ్చ ॥౧౧౬॥ ఓ చ హౌ ॥౧౧౭॥ లోపో యి ॥౧౧౮॥

.... ।

.... ॥౪౩॥

ఘ్వసోరేద్ధావభ్యాసలోపశ్చ ॥౧౧౯॥ అత ఏకహల్మధ్యేఽనాదేశాదేర్లిటి ॥౧౨౦॥ థలి చ సేటి ॥౧౨౧॥ తౄఫలభజత్రపశ్చ ॥౧౨౨॥ రాధో హింసాయామ్ ॥౧౨౩॥ వా జౄభ్రముత్రసామ్ ॥౧౨౪॥ ఫణాం చ సప్తానామ్ ॥౧౨౫॥ న శసదదవాదిగుణానామ్ ॥౧౨౬॥

.... ।

.... ॥౪౪॥

అర్వణస్త్రసావనఞః ॥౧౨౭॥ మఘవా బహులమ్ ॥౧౨౮॥ భస్య ॥౧౨౯॥ పాదః పత్ ॥౧౩౦॥ వసోః సంప్రసారణమ్ ॥౧౩౧॥ వాహ ఊఠ్ ॥౧౩౨॥ శ్వయువమఘోనామతద్ధితే ॥ ౧౩౩॥ అల్లోపోఽనః ॥౧౩౪॥ షపూర్వహన్ధృతరాజ్ఞామణి ॥౧౩౫॥ విభాషా ఙిశ్యోః ॥ ౧౩౬॥ న సంయోగాద్వమన్తాత్ ॥౧౩౭॥ అచః ॥౧౩౮॥ ఉద ఈత్ ॥౧౩౯॥

.... ।

.... ॥౪౫॥

ఆతో ధాతోః ॥౧౪౦॥ తి వింశతేర్డితి ॥౧౪౨॥ టేః ॥౧౪౩॥ నస్తద్ధితే ॥౧౪౪॥ అహ్నష్టఖోరేవ ॥౧౪౫॥ ఓర్గుణః ॥౧౪౬॥ ఢే లోపోఽకద్వా ॥౧౪౭॥

.... ।

.... ॥౪౬॥

యస్యేతి చ ॥౧౪౮॥ సూర్యతిష్యాగస్త్యమత్స్యానాం య ఉపధాయాః ॥౧౪౯॥ హలస్తద్ధితస్య ॥౧౫౦॥ ఆపత్యస్య చ తద్ధితేనాతి ॥౧౫౧॥ క్యచ్వ్యోశ్చ ॥౧౫౨॥

.... ।

.... ॥౪౭॥

బిల్వకాదిభ్యశ్ఛస్య లుక్ ॥౧౫౩॥ తురిష్ఠేమేయఃసు ॥౧౫౪॥ టేః ॥౧౫౫॥ స్థూలదూరయువహ్రస్వక్షిప్రక్షుద్రాణాం యణాది పరం పూర్వస్య చ గుణః ॥౧౫౬॥ ప్రియస్థిరస్ఫిరోరుబహులగురువృద్ధతృప్రదీర్ఘవృన్దారకాణాం ప్రస్థస్ఫవర్బంహిగర్వర్షిత్రబ్దాఘివృన్దాః ॥౧౫౭॥ బహోర్లోపో భూ చ బహోః ॥౧౫౮॥ ఇష్ఠస్య యిట్ చ ॥౧౫౯॥ జ్యాదాదీయసః ॥౧౬౦॥ ర ఋతో హలాదేర్లఘోః ॥౧౬౧॥ ప్రకృత్యైకాచ్ ॥౧౬౩॥

.... ।

.... ॥౪౮॥

ఇనణ్యనపత్యే ॥౧౬౪॥ గాధివిదథికేశిగణిపణినశ్చ ॥౧౬౫॥ సంయోగాదిశ్చ ॥౧౬౬॥ అన్ ॥౧౬౭॥ యే చాభావకర్మణోః ॥౧౬౮॥ ఆత్మాధ్వానౌ ఖే ॥౧౬౯॥ న మపూర్వోఽపత్యేఽవర్మణః ॥౧౭౦॥

.... ।

.... ॥ ౪౯ ॥

బ్రాహ్మోఽజాతౌ ॥౧౭౧॥ కార్మస్తాచ్ఛీల్యే ॥౧౭౨॥ ఔక్షమనపత్యే ॥౧౭౩॥దాణ్డినాయనహాస్తినాయనాథర్వణికజైహ్మాశినేయవాశినాయనిభ్రౌణహత్యధైవత్యసారవైక్ష్వాకమైత్రేయహిరణ్మయాని ॥౧౭౪॥

[ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే అష్ట (షష్ఠాధ్యాయస్య చతుర్థే) పాదే వింశః సర్గః॥] .

(సప్తమాధ్యాయస్య ప్రథమపాదే) ఏకవింశ సర్గ:।

యువోరనాకౌ ॥౧॥ ఆయనేయీనీయియః ఫఢఖఛఘాం ప్రత్యయాదీనామ్ ॥౨॥ ఝోఽన్తః ॥౩॥ అదభ్యస్తాత్ ॥౪॥ ఆత్మనేపదేష్వనతః ॥౫॥ శీఙో రుట్ ॥౬॥ వేత్తేర్విభాషా ॥౭॥

.... ।

.... ॥౧॥

అతో భిస ఐసూ॥౯॥ నేదమదసోరకోః॥౧౯॥ టాజసిజసామినాత్స్యాః॥౧౨॥ జేర్యః॥౧౩॥ సర్వనామ్నః స్మై॥౧౪॥ జసిజయోః స్మాత్స్మినౌ॥౧౫॥ పూర్వాదిభ్యో నవభ్యో వా॥౧౬॥ జసః శీ॥౧౭॥ ఔజ ఆపః॥౧౮॥ నపుంసకాచ్చ॥౧౯॥

.... ।

.... ॥౨॥

జశ్శసోః శి॥౨౦॥ అష్టాభ్య ఔశ్॥౨౧॥ షడ్భ్యో లుక్॥౨౨॥ ఖమోర్నపుంసకాత్॥౨౩॥ అతోఽమ్ ॥౨౪॥ అదూడ్డుతరాదిభ్యః పఞ్చభ్యః॥౨౫॥

.... ।

.... ॥3॥

యుష్మదస్మద్భ్యాం జసోఽశ్॥౨౭॥ జేప్రథమయోరమ్॥౨౮॥ శసో న॥౨౯॥ భ్యసో భ్యమ్॥30॥ పఞ్చమ్యా అత్ ॥3౧॥ ఏకవచనస్య చ॥3౨॥ సామ ఆకమ్॥33॥

.... ।

.... ॥౪॥

ఆత ఔ ణలః॥3౪॥ తుహ్యోస్తాతఙ్కాశిష్యన్యతరస్యామ్॥3౫॥ విదేః శతుర్వసుః॥3౬॥ సమాసేఽనఞ్పూర్వే క్త్వో ల్యప్॥3౭॥ అశ్వక్షీరవృషలవణానామాత్మప్రీతౌ క్యచి ॥౫౧॥

.... ।

.... ॥౫॥

ఆమి సర్వనామ్నః సుట్॥౫౨॥ త్రేస్త్రయః॥౫3॥ హ్రస్వనద్యాపో నుట్॥౫౪॥ షట్చతుర్భ్యశ్చ॥౫౫॥

.....క్తిమానిన్ద్రియాణాం యః పఞ్చానామపి విగ్రహే।
ఋతూనామపి షణ్ణాం తే పతిరేకో దశాననః॥౬॥

పితౄణామర్చితా ....సా ....యః।
శ్వశురో రాక్షసీనాం చ తమముం న స కిం శుచా॥౭॥

ప్రమదానాం కరం ధర్మ్యం త్వం పులస్త్య ప్రసాదయ।
ప్రసన్నే ఽహని తిగ్మాంశౌ తామసస్య........... ॥౮॥

ఇదితో నుమ్ధాతోః॥౫౮॥ శే ముచాదీనామ్॥౫౯॥

యత్రప్రణీయస్య కోపాగ్నేః కుణ్ఠితుం భువనత్రయమ్।
ప్రసన్నేఽత్ర మునౌ భద్రే న విన్దతి శుచౌ జనాః॥౯॥

మస్జినశోర్ఝలి॥౬౦॥

నష్టవ్యం వా మనుష్యేణ సఙ్క్త్వ్యం వా మహోదధిః।
ప్రసాదం వోపనేయోఽయం కార్యసిద్ధిమభీప్సతా॥౧౦॥

రధిజభోరచి॥౬౧॥ నేట్యలిటి రధేః॥౬౨॥

సర్వాన్నానాం స్త్రియస్తేషాం రన్ధికార్థముపాగతాః।
రయితుం న క్షమాస్తేషాం యేషామేష పరాఙ్ముఖః॥౧౧॥

రభేరశబ్లిటోః ॥౬౩॥

ఆరమ్భయన్తి తే శత్రుం నయన్తి చ పరిక్షయమ్।
ఆరమ్భకాశ్చ భూతీనాం యైరయం సముపాసితః॥౧౨॥

లభేశ్చ॥౬౪॥ ఆఙో యి॥౬౫॥ ఉపాత్ప్రశంసాయామ్॥౬౬॥ ఉపసర్గాత్ఖల్యఞోః॥ ౬౭॥ న సుదుర్భ్యాం కేవలాభ్యామ్॥౬౮॥ విభాషా చిణ్ణములోః॥౬౯॥

ఆలమ్భ్యైరిచమూస్తేషాముపలమ్భ్యాశ్చ సంపదః।
సుప్రలమ్భజనశ్రీశ్చ యేఽముమర్చన్తి దేహినః॥౧౩॥

దుష్ప్రలమ్భాత్ర తేన శ్రీర్యేనాస్య న నతిః కృతా।
సులభా దుర్లభాప్యేషాం భక్తిభాజా పునః సదా॥౧౪॥

అలమ్భి బన్ధనం పత్యా బలినా తేన యద్ద్విషా।
జయో లాభి ద్విషా చాశు బలినా నయశాలినా॥౧౫॥

ఉగిదచాం సర్వనామస్థానేఽధాతోః॥౭౦॥ యుజేరసమాసే॥౭౧॥ నపుంసకస్య ఝలచః॥ ౭౨॥ ఇకోఽచి విభక్తౌ॥౭౩॥

శ్రేయాంసి యాన్తి విద్వాంసం న ప్రాచ్యం కథమర్జునమ్।
యశాంసి యేన యాంచ్యన్తే న ధనాని మహాత్మనా॥౧౬॥

తృతీయాదిషు భాషితపుంస్కం పుంవద్గాలవస్య॥౭౪॥ అస్థిదధిసక్థ్యక్ష్ణామనఙుదాత్తః ॥౭౫॥

అస్థ్నాం సక్థ్నాం రజ్జుబన్ధం కృత్వాక్ష్ణామశ్రుపాతనమ్।
కృతం తం (?) శత్రుణా పత్యుర్ధ్ధుః శుక్లతరం యశః॥౧౭॥

నాభ్యస్తాచ్ఛతుః॥౭౮॥

దశాస్యం దధతం తేజః సంరమ్భం దధదర్జునః।
విస్ఫురన్తం రజో వ్యోమ్ని రాహూ రవిమివాగ్రహీత్॥౧౮॥

వా నపుంసకస్య॥౭౯॥

భీతిం విభ్రతి రక్షాంసి శుచం విభ్రతి కానిచిత్।
సంయతం స్వామినం వీక్ష్య క్వాపి నష్టాని సంయతః॥౧౯॥

ఆచ్ఛీనద్యోర్నుమ్॥౮౦॥

భాన్తీ సంపశ్యతో నేత్రే సురలోకస్య రావణమ్।
న భాతీ రాక్షసౌఘస్య శోకాశ్రుజలనిర్భరే॥౨౦॥

మోహం యాన్తీం శుచం యాతీం దృష్ట్వా మన్దోదరీం పురః।
పులస్తిః కృపయా యుక్తశ్చిరం ధ్యాత్వేదమబ్రవీత్॥౨౧॥

శప్శ్యనోర్నిత్యమ్॥౮౧॥ సావనడుహః॥౮౨॥ దివ ఔత్॥౮౪॥

సంతాపేనాభిగచ్ఛన్తీం తానవం భర్తృజన్మనా।
వాపీమివ పతఙ్గస్య బ్రవీమి త్వామహం శుభే॥౨౨॥

సాధ్వీ గుణవ్రజేన త్వం దీవ్యన్తీ ద్యౌరివామునా।
అనడ్వానివ పాత్రో మే న యోగ్యస్తవ మూఢధీః॥౨౩॥

పథిమథ్యృభుక్షామాత్॥౮౫॥ ఇతోఽత్సర్వనామస్థానే॥౮౬॥ థో న్థః॥౮౭॥ భస్య టేర్లోపః॥౮౮॥

సతాం పన్థాః పరిత్యక్తః పత్యా తే మూఢచేతసా।
ఆశ్రితౌ శ్రితగర్వేణ పన్థానౌ నీచమూఢయోః॥౨౪॥

పుంసోఽసుఙ్॥౮౯॥

స పుమాన్బలవాన్నిత్యా యః పరాన్విజిగీయతే।
న పుమాంసం పుమాంసౌ వా మన్యతే కత్తృణైః సమమ్॥౨౫॥

గోతో ణిత్॥౯౦॥ ణలుత్తమో వా॥౯౧॥

అజో గౌరివ సత్పౌత్రః పరం .... ।
దోషవానాత్మదేహోఽపి త్యాజ్యః కిముత తాదృశః॥౨౬॥

సఖ్యురసంబుద్ధౌ॥౯౨॥ అనఙ్ సౌ॥౯౩॥ ఋదుశనస్పురుదంసోఽనేహసాం చ॥౯౪॥

పుంసా సఖా సఖాయౌ వా సఖాయశ్చ బలోదితాః।
సదా యుద్ధాగమే కార్యాః సర్వదా మతిశాలినః॥౨౭॥

యద్యప్యస్యోశనా మన్త్రీ యోద్ధా యద్యపి శక్తిమాన్।
తచ్చాప్యనేన బోద్ధవ్యం దేశకాలబలాబలమ్॥౨౮॥

తృజ్వత్క్రోష్టుః॥౯౫॥ స్త్రియాం చ॥౯౬॥ విభాషా తృతీయాదిష్వచి॥౯౭॥
చతురనడుహోరాముదాత్తః॥౯౮॥ అమ్ సంబుద్ధౌ॥౯౯॥

ఉపాయా రాజ్యశకటే చత్వారోఽపి నియోజితాః।
అనడ్వాహ ఇవైకేన నీయన్తే నావివేకినా॥౨౯॥

ఋత ఇద్ధాతోః॥౧౦౦॥ ఉపధాయాశ్చ॥౧౦౧॥ ఉదోష్ఠ్యపూర్వస్య॥౧౦౨॥

దిక్షు చన్ద్ర ఇవ జ్యోత్స్నాం స కీర్తి కిరతీశ్వరః।
శత్రుమారభతే కాలే యః శక్తిత్రయసంయుతః॥30॥

కీర్తయన్తి గుణాంస్తేషాం ప్రపూర్తాస్తన్మనోరథాః।
తేఽభిగమ్యా మనుష్యాణామనిన్ద్యే యే పథి స్థితాః॥3౧॥

సూనుస్సుషాం విరహదుఃఖభరావసన్నా-
మూచే వచః పునరపీతి మునిః సకోపమ్।
తాం బిభ్రతీమసితనీరజపత్రనేత్రాం
శోకాద్రినిర్ఝరమివాక్షిజలప్రవాహమ్॥3౨॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే యుధోరనాకపాదే ఏకవింశః సర్గః।

(సప్తమాధ్యాయస్య ద్వితీయః పాదః) ద్వావింశః సర్గః।

సిచి వృద్ధిః పరస్మైపదేషు॥౧॥

చిన్తాహుతిం హుతభుజీవ సమప్యహౌషీ-
త్పాపస్తథా మమ మతిం కలుషామకార్షీత్।
సంభావనాం విలయమాశుతరామనైషీ-
ద్దుష్పుత్రతాం చ ధిగకాలజరాం పితౄణామ్॥౧॥

అతో ల్రాన్తస్య॥౨॥

శ్రుత్వా తవ భర్తురద్య పీడామక్షారీన్మమ కిం తవేవ నాస్రమ్।
సంచిన్త్య పునస్త్వదీయచేష్టామజ్వాలీన్న రుషేహ కస్య చిత్తమ్॥౨॥

వదవ్రజహలన్తస్యాచః॥౩॥

తన్నైవ.....హితం..........వాదీన్నావ్రాజీద్యదసౌ యుధేన్వనా ...।
కిం వా తస్య మనో న భీరభైత్సీత్సర్వస్యాత్మమదో హి నాశహేతుః॥౩॥

నేటి॥౪॥ హ్మ్యన్తక్షణశ్వసజాగృణిశ్వ్యేదితామ్॥౫॥

ప్రజ్ఞామవేపీదిహ కోఽస్య పాపాం ప్రాణానకోషీత్సతతం సతాం యః।

న చోపదేశాన్సమరేఽపి సోఽగ్రహీద్వృథాభ్రమీల్లోకవినాశకారీ ॥౪॥

అ...........దసాభ్రమన్నాకం తత్రాక్షణీదిగ్ధమాహవే।
నాశ్వసజ్జనోఽద్యాపి తం ధిగహో బలం పాపచేతసామ్ ॥౫॥

అజాగరీద్యన్న హి తేషు మన్ధో యచ్చాశ్వయీన్నాస్య జనానురాగః।
పాపేఽలగీద్యచ్చ సదాస్య చిత్తం తేనాస్య మన్యే బలమాశుహీనమ్ ॥౬॥

ఊర్ణోతేర్విభాషా ॥౬॥ అతో హలాదేర్లఘోః ॥౭॥

ఆపదౌర్ణవీద్వలం తస్య చిత్తం తథైవౌర్ణావీదధమ్।
దోషమేవాస్య లోకోఽరాణీన్న గుణానరణీత్కదాచన ॥౭॥

ఇట్ప్రతిషేధః—

నేడ్వశి కృతి ॥౮॥ తితుత్రతథసిసుసరకసేషు చ ॥౯॥ ఏకాచ ఉపదేశేఽనుదాత్తాత్ ॥౧౦॥
శ్ర్యుకః కితి ॥౧౧॥ సని గ్రహగుహోశ్చ ॥౧౨॥భస్మ

భస్మభూషణమసౌ మహేశ్వరం కాష్ఠదీపమధిగమ్య పావకమ్।
లోభమాత్మశిరసాం సమాచరన్జుహ్వదాశు పరితోషమానయత్ ॥౮॥

సక్తుశాలి ....భోజినోఽత్ర జనాః కుక్షిం ఫలైర్యేఽపి విభ్రతి।
దిననిశీథంత .....నాదసౌ తాన్వస్తి యాచ్ఞాపరానపి ॥౯॥

శ్రితః ఖలైః పాపయుతైః ప్రయాతా యుధాం సువృత్తే చ జుఘుక్షతే యః।

జిఘృక్షతే నైవ మయోదితాని శ్రేయో యుధూషత్యథ తం కథం వా॥౧౦॥

కృసృభృవృస్తుదుస్రుశ్రువో లిటి॥౧౩॥ శ్వీదితో నిష్ఠాయామ్॥౧౪॥ యస్య విభాషా॥౧౫॥ ఆదితశ్చ॥౧౬॥ విభాషా భావాదికర్మణోః॥౧౭॥

స్వప్నే వయం ససృమహే భువనం తతస్త్వం
తుష్టోథ నో వతృమహే కిల..... ప్రమోదమ్।
శుశ్రోథ నో యదుదితం చకృద్వాదరం త్వం
దుద్రోథ నో వభృమహే తవ యావదిష్టమ్॥౧౧॥

స్వప్నేఽపి ....ష్టం విదధాసి మోక్షం భర్తా వోద్విగ్నమతిం దివాపి।
కిం తే న దోషాయ ధియా వృథా యౌ బిభర్తి దేహం నను హీనపీనమ్॥౧౨॥

క్షుబ్ధస్వాన్తధ్వాన్తలగ్నమ్లిష్టవిరిబ్ధఫాణ్టబాఢానిమన్థమనస్తమఃసక్తావిస్పష్టస్వరానాయాసభృశేషు॥౧౮॥ ధృషిశసీ వైయాత్యే॥౧౯॥ దృఢః స్థూలబలయోః॥౨౦॥ ప్రభౌ పరివృఢః॥౨౧॥ కృచ్ఛ్రగహనయోః కషః॥౨౨॥ ఘుషిరవిశబ్దనే॥౨౩॥ అర్దేః సంనివిభ్యః॥౨౪॥ అభేశ్చావిదూర్యే॥౨౫॥ ణేరధ్యయనే వృత్తమ్॥౨౬॥

ధ్వాన్తదృష్టిమోహితస్వాన్తా జనరక్తమస్యానుగామినః।
ఆపిబన్తి మన్థవల్లగ్నాం జిహ్వాసు తా ... దివానిశమ్॥౧౩॥

అప్యనాగసం దృఢక్రోధః ఫణేన లోకం నిహన్తి సః।
మ్లిష్టవిప్రియవాక్సంయుతః కష్టం దృఢం మూర్ఖమానసమ్॥౧౪॥

కిం న వేద్మి రజ్జుబన్ధనేన దుష్టానహం తస్య తాన్భుజాన్।

యస్యాన్తః పరివృఢస్పర్ధం ఫలమస్య స తావతేవతామ్॥౧౯॥

వా దాన్తశాన్తపూర్ణదస్తస్పష్టచ్ఛన్నజ్ఞప్తాః॥౨౭॥ రుష్యమత్వరసంఘుషాస్వనామ్॥౨౮॥

దమితోఽహమసౌ మయా న దాన్తః శమితశ్చాస్మి న తజ్జనః ప్రశాన్తః।
అనయైః పరిపూరితః స నిత్యం పరిపూర్త న కదాచిదస్య చిత్తమ్॥౧౬॥

దస్తః స్వయం దాసిత ఏవ చాన్యః పాపేన లోకో భ్రమతేహ తేన।
ఛన్నం వపుర్దోషగుణేన తస్య సంఛాదితం మే హృదయం శుచేదమ్॥౧౭॥

సంజ్ఞప్తా యైః పశవో మఖేషు విప్రైస్తే సర్వే సంజ్ఞాపితాః సత్యమేవ।
యే ప్రస్పష్టాః ప్రస్పురితాసినా చ విశ్వం నిఃశేషం స్పాశితముగ్రచేత సేదమ్॥౧౮॥

కామయాస్థా తస్య రుష్టేన రుషితోఽపి తస్మై నృపోఽర్జునః।
(?)త్వరితమేత్య తూర్ణతరం యేనాయం సాధు సంయతః॥౧౯॥

సాధుభిర్యదస్య సంఘుషితం సంఘుష్టమస్మాదృశాపి వా।
తద్ధృష్టస్యేవాశు కుమ్భస్య పార్శ్వే న యాత్యస్య దుర్మతేః॥౨౦॥

స్వనితశఙ్ఖాత్స్వాన్తతూర్యగణాద్గీతా భవన్నార్జునాత్।
తతో భ్రమతి మృగపతేర్ధ్వనతః శరభో భవత్యున్మదోఽధికమ్॥౨౧॥

హృషేర్లోమసు॥౨౯॥

సపది సంహృష్టాని రోమాణి భియా శ్రుత్వాథ తద్విచేష్టితమ్।

ప్రమదతో హృషితాని చక్రస్య బద్ధం విలోక్యాదృతం యుధి॥౨౨॥

అపచితశ్చ॥30॥

అపచితాః శశ్వన్న తేన సురా భక్త్యాపి తైర్న చాపేచితః।

ఇడ్విధానమ్—

ఆర్ధధాతుకస్యేడ్వలాదేః॥3౫॥

రహితమఙ్గలోపచారేణ హి పుంసా విపక్కేన హి దుర్లభా॥౨3॥

స్నుక్రమోరనాత్మనేపదనిమిత్తే॥3౬॥

ఆక్రమితవ్యా రాజసభా మోక్షనిమిత్తం రాక్షసభర్తుః।
ప్రస్నవితుం ప్రారబ్ధమిదం మే శోకమజస్రం లోచనయుగ్మమ్॥౨౪॥

గ్రహోఽలిటి దీర్ఘః॥3౭॥

గృహీత్వాథ మిత్రమాశు మునేః స్నేహేన పాత్రస్య విక్లవమ్।
వినయయుక్తమిత్థమారేభే భూయోఽపి వక్తుం వచః శుకః॥౨౫॥

వృతో వా॥3౮॥ న లిజి॥3౯॥

వివరితవ్యం తత్ర శౌర్యమాదౌ గత్వా నృపస్యాన్తికమ్।

త్వయా వరీతుం ప్రస్తుతం వైరం పౌత్రేణ తే మన్దచేతసా ॥౨౬॥

ఆస్తరీష్టాభూతి చిత్తం కోపేన యత్తే పురా సుతః।
తోషమాశు తత్ర విస్తరితుం సామ్నా మునే సాధు యచ్ఛతామ్ ॥౨౭॥

వైరమాశు సమవరీష్ట భవాన్యది నాద్య గత్వా స్వయం మునే।
మృత్యురస్య వివరిషీష్ట తన్మన్యే కథం నైవ భూపతేః ॥౨౮॥

సిచి చ పరస్మైపదేషు ॥౪౦॥

క్లేశశోకౌ మానసం తస్య మా సం వరిష్టాం సుతస్య తే।
సాభరిష్టాం (?) తాతాస్మాకం తస్మాద్గమే ధీయతాం మనః ॥౨౯॥

ఇట్ సని వా ॥౪౧॥

స నృపో బుబూర్షతేఽత్యన్తం సందర్శనం తే మనోరథైః।
త్వమపి కిం వివరిషసే నాస్య భక్తం హి భజన్తే సాధవః ॥౩౦॥

స ధ్రువం వీక్ష్య వివరిషతే త్వామాత్మనః క్షమమీశ్వరః।
తస్య సంతితరిషతా భవతా చిత్తే ముదాశీః ప్రదీయతామ్ ॥౩౧॥

సపది సంతితీర్షతి క్ష్మాభృత్యాదౌ సపుష్పః స్తవావపి।
నిస్తరీషురిన్దుమచ్ఛాయైః స్వయశోభిరాశాః సమన్తతః ॥౩౨॥

లిఙ్సిచోరాత్మనేపదేషు ॥౪౨॥

సంవృషీష్ట యద్యదసౌ భక్తిం త్వయి కార్యగే గతే।
తతః కోపం స్వం నివరిషీష్ఠాః పరిభూతయే కేన శక్తిమాన్॥౩౩॥

సైవం సంవృథాః కోపం త్వం తాత దృష్ట్వాపి తమీశ్వరమ్।
మా న సంవరిష్ఠాః సంత్రాసం న త్విష్టం కార్యప్రసాధనమ్॥౩౪॥

మా భవానవరీష్ట తం నతం మోక్షం సుతస్యాశు బన్ధనాత్।
పాదయోస్తీర్ఢీష్ట వినమన్నిజమౌక్తికమాల్యాని తే నృపః॥౩౫॥

సపది విస్తరిషీష్టాస్య భవాన్ప్రణయం ప్రణామానసత్తనోః।
మాననా హి మానినాం విహితా ప్రీతిం తనోత్యాశు మానసే॥౩౬॥

సపది యౌ చిత్తమాస్తరిషాతాం క్లేశావమానౌ సుతస్య తే।
త్వయి గతే తావ ప్యేష్యతో నాశం హ్యానన్దనం బన్ధుదర్శనమ్॥౩౭॥

ఋతశ్చ సంయోగాదేః॥౪౩॥

సంస్మృషీష్ట తాత పౌత్రస్త్వాం మన్యేఽద్య బన్ధనబాధితః।
కేన వేహ నాస్మరిషీష్ఠాస్త్వమాపద్వినాశైకకారణమ్॥౩౮॥

మా స్మృషతాస్య మాన్య దోషాంశ్చ స్మార్యాః పరం కేవలం గుణాః।
పౌత్రస్య భవతాద్య మా స్మరిషత స్మార్యాః పరం కేవలం గుణాః॥౩౯॥

స్వరతిసూతిసూయతిధూఞూదితో వా॥౪౪॥

తాత శీఘ్రం గత్వా తత్ర ధౌతా వనస్యేవ మారుతః।
విధవితాస్య భవ విపక్షస్య పాత్రస్య మోక్షేణ శుష్యతః॥౪౦॥

రాక్షసేశస్య ప్రసవితాసి సోతా యుధస్యేవ చన్ద్రమాః।
భవ దోషాణాం నిగూహితాస్య యద్వన్నిగూఢా హరేర్గురుః॥౪౧॥

రధాదిభ్యశ్చ॥౪౫॥

ఉపగమేన తే ప్రణష్టవ్యం విపదాదశాస్య హేతునా।
వినశితవ్యమేవ చన్ద్రమసౌ నను దర్శనేన ధ్వాన్తసంపదా॥౪౨॥

నిరః కుషః॥౪౬॥

శోకశల్యస్యాస్య నిష్కోష్టా త్వం పాత్రస్య తస్య పరః కుతః।
శరున్మానవే నిష్కుశింతా పాతాలలీనస్య భోగినః॥౪౩॥

ఇణ్నిష్ఠాయామ్॥౪౭॥ తీషసహలుభరుషరిషః॥౪౮॥

విధేహి తైర్నిష్కుషితాతిశల్యమేష్టవ్యమేవాస్య మఖం త్వయాశు।
తద్ధైషితవ్యా పునరేవ లక్ష్మీః సోఢా స్మ నాధేః.......సుఖానామ్॥౪౪॥

విలోభితుం త్వం వ్రజ నష్పృముక్త్యై భవాన్విలోబ్ధాగమనేన మన్యే।
న కార్యసిద్ధే రుషితవ్యమస్మై రోష్టవ్యసాధ్యాః ప్రభవో న సన్తి॥ ౪౫॥

సనీవన్తర్ద్రభస్జదమ్ముచ్రిస్వృయూర్ణభరజ్ఞపిసనామ్॥౪౯॥

అస్త........ తేఽర్జునః పౌత్రం దుద్యుపురత్యాయతాన్భుజాన్।
తేజసా దిద్యుతిషురాశ్లిష్య వేగాదధావీద్ధమం యథా॥౪౬॥

అదిధిపతి సంపదస్య రాజ్ఞః సంప్రాప్తే త్వయి మన్దిరం మహాత్మన్।
కిం వత్స్యతి నిర్మలా న కీర్తిః కుర్యాత్కం న గుణం మహాత్మమైత్రీ॥౪౭॥

చక్షుషా విభ్రక్షతావనితం వీక్షమాణం మహీపతిః।
ఆవద్ధతస్య బిభ్రజ్జిషన్క్రోధాగ్నినా కీర్తివల్లరీమ్॥౪౮॥

తం దిదమ్భిషన్తమాధాతిమాయాప్రయోగేణ రావణమ్।
భూపతిం ధిప్సయా రహితః శక్త్యాగ్రహీన్మగ్నచేతసమ్ ॥ ౪౯ ॥

సంయుయూషురర్జునః కీర్తిం రిపుభఙ్గలుబ్ధాన్నిశాచరాన్।
క్షిప్రం దుఃఖైః సంయియవిషుర్గాఢం దశాస్యం న్యపీడయత్॥౫౦॥

పోర్ణునూషతార్జునేన దిశో యశసా శరచ్చన్ద్రహాసినా।
చిత్తమూర్ణునవిషితం ద్విషతాం శోకేన సంతాపకారిణా॥౫౧॥

ఏష యుష్మాన్సర్వభృత్యో విఖ్లీప్సతే మా వృథా న గాః।
కిం విజీజ్ఞపయిషయా చిత్తం జనానన్దితం వః కరిష్యతే॥౫౨॥

కిం బుభూర్షతి బత నాస్మాకం మోక్షేణ భర్తుర్మనోరథాన్।
మానసం విభరిషతీదం నః శోకానలో దగ్ధుమాయతః॥౫౩॥

క్లిశః క్త్వానిష్ఠయోః ॥౫౦॥

క్లిష్ట్వాపి న కశ్చిదక్లిశిత్వా ప్రాప్నోత్యర్థమభీప్సితం మనుష్యః।
క్లిష్టాక్లిశితం హి నైవ మన్యే దైవం కారణమేకమర్థసిద్ధేః॥౧౪॥

పూజశ్చ॥౫౧॥

పూత్వా స శివస్తవ ప్రణత్యా సకలం వాత్మగుణం నృపః పవిత్వా।
పూత్వాపి చ తైర్జనైః పరీతః క్షిప్రం తే ప్రవిధాస్యతే యథేష్టమ్॥౫౯॥

వసతిక్షుధోరిట్॥౫౨॥

ఉషితేన భయేన చిత్తభూమావనుషిత్వార్ధపథేఽపి రాక్షసౌధః।
క్షుధితోఽపి న భుక్తవాన్క్షుధిత్వా కురుతాం కిం ద్రుతమేయమన్తికం తే॥౫౬॥

అఞ్చేః పూజాయామ్॥౫౩॥

త్వామఞ్చితమార్య దేహభాజాం నాఞ్చిత్వా స గతో యుధే దశాస్యః।
మన్యే విపదస్య తేన జాతా న శ్రేయో గురుభక్తివర్జితానామ్॥౫౭॥

లుభో విమోహనే॥౫౪॥

విలుభితాః కచగ్రహైః కేశా యేనాభియా దేవయోషితామ్।
మౌలిమాహవేన లోభిత్వా తస్య క్షణాద్ధ్వంసనం కృతమ్॥౯౮॥

జ్వ్రవ్రశ్చోః క్త్వి ॥౫౫॥ ఉదితో వా ॥౫౬॥ సేఽసిచి కృతచృతచ్ఛృదతృదనృతః ॥౫౭॥ గమేరిట్ పరస్మైపదేషు ॥౫౮॥ న వృద్భ్యశ్చతుర్భ్యః ॥౫౯॥ తాసి చ క్లృపః ॥౬౦॥ అచస్తాస్వత్థల్యనిటో నిత్యమ్ ॥౬౧॥ ఉపదేశేఽత్వత్తః ॥౬౨॥ ఋతో భారద్వాజస్య ॥౬౩॥ విభాషా సృజిదృశోః ॥౬౫॥ ఇడత్త్యర్తివ్యయతీనామ్ ॥౬౬॥ వస్వేకాజాద్ఘసామ్ ॥౬౭॥ విభాషా గమహనవిదవిశామ్ ॥౬౮॥ ఋద్ధనోః స్యే ॥౭౦॥

వ్రశ్చిత్వా వనమివ శాత్రవం సదస్త్రైః శల్యోద్ధం వపుషి పరేరితం .....తిత్వా।

క్షాన్త్వా చ ప్రణతిపరస్య చ క్షమిత్వా తద్భృత్యాః ప్రముదితచేతసః ప్రయాతాః ॥౧౯॥

స్వచిత్తమల్పం యది నామ తాత తస్మిన్గమిష్యన్నిహనిష్యసి త్వమ్।

విలోక్య స త్వాం ధ్రువమేవ రాజా కరిష్యతి ప్రీతిమనన్యతుల్యామ్ ॥౬౦॥

అఞ్జేః సిచి ॥౭౧॥ స్తుసుధూఞ్భ్యః పరస్మైపదేషు ॥౭౨॥ యమరమనమాతాం సక్ చ ॥౭౩॥

అస్తావిషుర్యం జయినం మునీన్ద్రా నాఞ్జీత్పురం యావదసౌ విదూరే।

తావత్క్రమం తస్య సమీపమేతం మనాంస్యధావీత్స పురాభిమానః ॥౬౧॥

మానోదయం ....వీరో రోషాదనంసీత్కృపయేవ బుద్ధ్వా।

మా నోపయాసీ త్వమపాస్య శఙ్కాం మా కిం న నంసీదవలోక్య స త్వామ్ ॥౧౨॥

స్మిపూఙ్రఞ్జ్వశాం సని ॥౭౪॥

కిం విసిస్మయిషతే స దృష్ట్వా త్వాం సమీపభువమాఞ్జిజిషన్తమ్।

స్వం కులం పిపవిషుః స సపర్యాం సంవిధాస్యతి న సంశయమీశః ॥౬౩॥

అరిరిషతి స సంముఖో భవన్తం సపది విలోక్య గృహోపకణ్ఠభాజమ్ ।
అశిశిషతి ముదస్య తాత చిత్తం భవతి సమాగతిరుత్సవో మహద్భిః॥౬౪॥

కిరశ్చ పఞ్చభ్యః॥౭౫॥

నిజగరిషతురీశ్వరానవాణో మతివిషదా గతిబద్ధతీవ్రదుఃఖాః।
విచకంరిషతి నేత్రవారివిన్దూంస్తవ గమనోత్సుకమానసా స్నుషాపి॥౬౫॥

దర్శితాదిదర్శయిషతా యా ప్రణతో జనస్త్వాం బ్రవీత్యదః।
మామసౌ పిష్టచ్ఛషత్యార్తస్తాతో యథా కిం విలమ్బతే॥౬౬॥

రుదాదిభ్యః సార్వధాతుకే॥౭౬॥

రోదితి స్వపితి నైవ దుఃఖితా ప్రాణితి శ్వసితి యావతా పరమ్।
సక్షితి క్షతతనుః......శుచా విప్రయోగపరిమోహితా వధూః॥౬౭॥

ఈశః సే॥౭౭॥ ఈడజనోర్ధ్వే చ॥౭౮॥

రోదిషే త్వమాత్మనా చిత్తస్య జనిషే న చేష్టం జనాయ కిమ్।
నేతిషే గమితోఽపి భూపాలం పూజ్యోఽసి సంభావయామ్యదః॥౬౮॥

లిజః సలోపోఽనన్త్యస్య॥౭౯॥ అతో యేయః॥౮౦॥ ఆతో జితః॥౮౧॥

కుర్యా గమం త్వం న విచార ఏవ యది త్యజేః సంశయవృద్ధిమేతామ్।
పాదౌ భజేతాం భవతశ్చ ఖేదం కురు ప్రసాదం సుతమోచనాయ॥౬౯॥

ఆనే ముక్ ॥౮౨॥ ఈదాసః ॥౮౩॥ అష్టన ఆవిభక్తౌ ॥౮౪॥ రాయో హలి ॥౮౫॥

వీక్షమాణః కో న యాతి త్వామాసీనతామనాగతే త్వయి ।
దిక్షు పశ్య సర్వశిష్యగణమిమప్రష్టాస్వపి ప్రస్థితం నిజమ్ ॥౭౦॥

యుష్మదస్మదోరనాదేశే ॥౮౬॥ ద్వితీయాయాం చ ॥౮౭॥ ప్రథమాయాశ్చ ద్వివచనే భాషాయామ్ ॥౮౮॥ యోఽచి ॥౮౯॥ శేషే లోపః ॥౯౦॥ మపర్యన్తస్య ॥౯౧॥ యువావౌ ద్వివచనే ॥౯౨॥ యూయవయౌ జసి ॥౯౩॥ త్వాహౌ సౌ ॥౯౪॥ తుభ్యమహ్యౌ ఙయి ॥౯౫॥ తవమమౌ ఙసి ॥౯౬॥ త్వమావేకవచనే ॥౯౭॥ ప్రత్యయోత్తరపదయోశ్చ ॥౯౮॥

యుష్మాభిరస్మాభిరివాద్య గచ్ఛన్మునిర్న శోచ్యః క్షితిపాలధామ ।
యుష్మాసు చాస్మాసు చ తుల్యరూపా యతోఽప్రవృత్తివృతిమాదధాతి ॥౭౧॥

ఆవాభ్యాం వా మునే యువాభ్యాం సంరక్ష్యాశ్రమభూరియం గతస్య ।
అస్మానివాసావధిముచ్య యుష్మాన్విశ్వాసం సముపైతి నాస్మిన్ ॥౭౨॥

త్వమహం చ మునే పురః ప్రయావస్త్వాం మాం చ వాస్య విముచ్య నాపరస్మిన్ ।
కార్యానుమతిస్త్వయా మయా వా తుభ్యం మహ్యమయం హితః సదైవ ॥౭౩॥

తవ వా మమ వాస్తి నైవ భేదో మదధీతో భవతా మయాపి చ త్వమ్ ।
మయి కృత్యమసౌ త్వయీవ నిత్యం గురురారాధయ (?) యాతి చిత్తఖేదమ్ ॥౭౪॥

యూయం వయం చాస్య మునేః సుతా వా యుష్మాకమస్మాకమయం పితా వా ।
యుష్మభ్యమస్మభ్యమహో దధాతి యత్రార్థితం తత్సుఖమేవ నిత్యమ్ ॥౭౫॥

యువాం చావాం చానుయావో న కథం మతిమాదరాత్।
యదాచార్యోఽధ్యాపకశ్చ యువయోరావయోరపి॥౭౬॥

యుష్మదస్మద్వినా గచ్ఛేన్న నూనం నృపతేర్గృహమ్।
యుష్మాదృశోఽస్మాదృశస్తన్మనస్విన్నాన్వయుః కథమ్॥౭౭॥

అస్మదీయవచనేన యది త్వం న బ్రవీషి గమనాయ మునీన్ద్రమ్।
యుష్మదీయవచసా తు వదేఽహం ప్రార్థనాం హి మహతీమపరార్థామ్॥౭౮॥

త్వత్పుత్రో యాతు శక్తిమాన్మత్పుత్రేణ సమం మునేః పురః।
త్వత్పుత్రో ద్రక్ష్యతే మయా మత్కల్పశ్చ న తే మదాత్మజః॥౭౯॥

త్వం మదీయమాలయం రక్షేః సంరక్షితస్త్వదీయో మయా।
ఇత్థముచ్చలతి సుమునౌ తథా శిష్యా మిథశ్చక్రిరే కథాః॥౮౦॥

త్రిచతురోః స్త్రియాం తిసృచతసృ॥౯౯॥ అచి ర ఋతః॥౧౦౦॥ జరాయా జరసన్యతరస్యామ్॥౧౦౧॥

చతసృష్వపి దిక్షు వాహినీం తిసృభిః శక్తిభిరన్వితో మునిః।
వినివేశ్య తపోవనాద్బహిర్గమనాయాదరమాదదే తతః॥౮౧॥

తిస్రః కదాచిత్క్షణదాశ్చతస్రో మార్గే భవేయుర్మనసీతి కృత్వా।
పప్రచ్ఛ తస్మిఞ్జరసావృతాఙ్గాన్సంసేవ్యమానో జరయా విహీనైః॥౮౨॥

త్యదాదీనామః ॥౧౦౨॥ కిసః కః ॥౧౦౩॥ కు తిహోః ॥౧౦౪॥ కాతి ॥౧౦౫॥ తదోః సః సావనన్త్యయోః ॥౧౦౬॥ అదస ఔ సులోపశ్చ ॥౧౦౭॥

సింహీసుతోఽసావిహ యస్య మాతా సా క్వాపి నష్టేవ కుతోఽపి భీతా।

తం రక్షతాముం పయసా మృగీణాం శిష్యానువాచేతి మునిర్యియాసుః ॥౮౩॥

ఇదమో మః ॥౧౦౮॥ దశ్చ ॥౧౦౯॥ యః సౌ ॥౧౧౦॥ ఇదోఽయ్ పుంసి ॥౧౧౧॥ అనాప్యకః ॥౧౧౨॥ హలి లోపః ॥౧౧౩॥

అయం శిఖీయం శిఖినీ ద్రుమావిమౌ మమైభిరేషాశ్రమభూర్విభూషితా।

ఇమాననేనావత కారణేన జగాద చాన్యానితి సాదరం మునిః ॥౮౪॥

మృజేర్వృద్ధిః ॥౧౧౪॥ అచో ఞ్ణితి ॥౧౧౫॥ అత ఉపధాయాః ॥౧౧౬॥ తద్ధితేష్వచామాదేః ॥౧౧౭॥ కితి చ ॥౧౧౮॥

సంమార్జనీయా నృపభూమిరేషా కార్యోఽనురాగశ్చ సదాశ్రితానామ్।

చారాయణాద్యాశ్చ మమాభిపూజ్యాః కోఽప్యేవముక్తో మునినాభిపూజ్యః ॥౮౫॥

ఇతి కృతకరణీయః శిష్యవర్గానుయాతః

సురగురురివ శక్రం విక్రమాక్రాన్తశత్రుమ్।

నృపతిమథ పులస్తిః ప్రేక్షితుం సంప్రతస్థే

నృపతిరపి మునీంస్తాన్ముక్తరేవానివాసః ॥౮౬॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే సిచివృద్ధిపాదే ద్వావింశః సర్గః॥

సప్తమాధ్యాయతృతీయపాదే త్రయోవింశః సర్గః।

దేవికాశింశపాదిత్యవాడ్డీర్ఘసత్రశ్రేయసామాత్॥౧॥

అథార్జునః సజ్జరథో జితారిః పురం పురా గన్తుమనా మనస్వీ।
విసర్జయామాస నృపాన్స్వదేశాన్స్ శ్రాయసేన ప్రమదేన యుక్తాన్॥౧॥

స దావికాకూలకృతాధివాసం సంపూజయామాస ధియాసుమన్యమ్।
తం దార్ఘ్యసత్రాహితపుణ్యపాశిర్బలైర్వృతం శాంశపదణ్డహస్తైః॥౨॥

కేకయమిత్రయుప్రలయానాం యాదేరియః॥౨॥

తతో ను సంమాననమానతస్య చకార కైకేయనృపస్య భూపః।
మైత్రేయకాశ్లాచిజనేరితాశీః ప్రాలేయవాతః పరపాదపానామ్॥౩॥

న య్వాభ్యాం పదాన్తాభ్యాం పూర్వౌ తు తాభ్యామైచ్॥౩॥ ద్వారాదీనాం చ॥౪॥

వేదజ్ఞవైయాకరణానుయాతం గృహీతసౌవస్తికభూమిభోజ్యమ్।
దౌవారికాఖ్యాతనమన్నరేశం మృదఙ్గవత్సౌవరికోరుఘోషమ్॥౪॥

న్యగ్రోధస్య చ కేవలస్య॥౫॥ న కర్మవ్యతిహారే॥౬॥

ప్లోదం కుర్వాణం ఛాయయా సంశ్రితానాం మద్రవ్యాలాపీ బిభ్రతం చ ద్విజానామ్।

నైయగ్రోధీం వా వృత్తిమావిర్ధధానం జగ్ముర్భూపాలాస్తం ప్రణమ్యాదరేణ ॥౫॥

స్వాగతాదీనాం చ ॥౭॥ శ్వాదేరిఞి ॥౮॥ పదాన్తస్యాన్యతరస్యామ్ ॥౯॥ ఉత్తరపదస్య ॥౧౦॥ అవయవాదృతోః ॥౧౧॥

తేఽభవన్నస్య స్వాగతికాః శౌవాపదత్రాసవర్జితాః।
పూర్వవార్షికధనే యేషాం కుమ్భ్యం న (న) ధాన్యం ద్విజన్మనామ్ ॥౬॥

సుసర్వార్ధాజ్జనపదస్య ॥౧౨॥

భూపతిః సపాఞ్చాలకాన్వితః సర్వమాగధికలోకతోషితః।
ఆర్యమాగధికవాజిరక్షితం రాక్షసేశ్వరమనీనయత్పురః ॥౭॥

దిశోఽమద్రాణామ్ ॥౧౩॥ ప్రాచాం గ్రామనగరాణామ్ ॥౧౪॥

నృపతిః పూర్వేషుకామశమద్విపదానామ్పుభిః క్షితౌ।
పూర్వకాన్యకుబ్జాశ్వీయఖురపాదపాంసూనశీశమత ॥౮॥

సంఖ్యాయాః సంవత్సరసంఖ్యస్య చ ॥౧౫॥ వర్షస్యాభవిష్యతి ॥౧౬॥

కేచిన్నిసాంవత్సరికైస్తురఙ్గైర్యోధాశ్చతుర్మావతికాసిహస్తాః।
అన్యే చతుర్వార్షికకైః సదశ్వైర్విచేరురధ్వన్యభితః క్షితీశమ్ ॥౯॥

పరిమాణాన్తస్యాసంజ్ఞాశాణయోః ॥౧౭॥ జే ప్రోష్ఠపదానామ్ ॥౧౮॥

స్ఫురత్త్రిసౌవర్ణికకర్ణికాత్విషస్తే ప్రోష్ఠపాదా ఇవ విద్యుదౌజ్జ్వలాః।
కృత్వా కదమ్బాపిహితాం వసుంధరాం నీరామ్బువాహా విబభుర్మహీభుజః॥౧౦॥

హృద్భగసిన్ధ్వన్తే పూర్వపదస్య చ॥౧౯॥ అనుశతికాదీనాం చ॥౨౦॥ దేవతాద్వన్ద్వే చ॥౨౧॥ నేన్ద్రస్య పరస్య॥౨౨॥ దీర్ఘాచ్చ వరుణస్య॥౨౩॥ ప్రాచాం నగరాన్తే॥౨౪॥ జఙ్గలధేనువలజాన్తస్య విభాషితముత్తరమ్॥౨౫॥ అర్ధాత్పరిమాణస్య పూర్వస్య తు వా ॥౨౬॥ నాతః పరస్య॥౨౭॥ ప్రవాహణస్య ఢే॥౨౮॥ తత్ప్రత్యయస్య చ॥౨౯॥

నివధ్య దౌహార్దయుతం విపక్షం సౌహార్దభాజానుగతో జనేన।
సౌభాగ్యరమ్యప్రమదానుయాతః ససారసైన్యోఽవనిపః ససార॥౧౧॥

నఞః శుచీశ్వరక్షేత్రజ్ఞకుశలనిపుణానామ్॥౩౦॥

ఆనైపుణేన ద్రుతమాగతానామనైపుణేనాదధతాం మహాజిమ్।
ఆశౌచభాజాం యుధి సాయుధానామశౌచమీశేఽజని రాక్షసానామ్॥౧౨॥

ఆకౌశలభాగ్భిరన్వితానాం యుక్తానాం స్వయమప్యకౌశలేన।
ఆనైశ్వర్యం వ్యతాయి రాజ్ఞాం కిమనైశ్వర్యమకుర్వతాం హి తేషామ్॥౧౩॥

యథాతథయథాపురయోః పర్యాయేణ॥౩౧॥ హనస్తోఽచిణ్ణలోః॥౩౨॥

ఆయథాతథ్యప్రలాపినం తం ఘాతితాభీష్టవాన్ధవమ్।
రిపుమయథాతథ్యకార్యకృతం కృత్వా కృతార్థోఽభవన్నృపః॥౧౪॥

ఆతో యుక్చిణ్కృతోః॥౩౩॥

ప్రదాయకినే ద్విషతే భయానామాప్యాయకేనామరపితృకాణామ్।
సంప్రాప్యమానేన నృపేణ గేహమగ్లాయి దీనేన దశాననేన॥౧౫॥

నోదాత్తోపదేశస్య భాన్తస్యానాచమేః॥౩౪॥ జనివధ్యోశ్చ॥౩౫॥

సదుర్దమానాం దమకో ధరేశః ప్రవృద్ధదర్పం బధకం జనానామ్।
నినాయ శక్రం జనకో గుణానాం దశాననం సంభృతవీరరక్షమ్॥౧౬॥

అర్తిహ్రీవ్లీరీక్నూయీక్ష్మాయ్యాతాం పుగ్ణౌ॥౩౬॥

సమర్పితో రక్షిజనస్య రాజ్ఞా దశాననో హ్రేపితమానసోఽభూత్।
సంధాపితత్రాసమదృష్టపూర్వం భి... పితం వన్దుజనస్య దీనమ్॥౧౭॥

శాచ్ఛాసాహ్వావ్యావేపాం యుక్॥౩౭॥

నిశామితాయామికరాలధామ్నాం (?) సహస్య..... ఛాయితకుఞ్జరాణామ్।
రణే రిపూణామవసాయకో యః సోఽప్యాపదం ప్రాప నిశాచరేశః॥౧౮॥

ఆహ్వాయితానేకసశస్త్రయోధం తత్పాయితస్నాపితవాజినాగమ్।
మహాభృదాదేశనిబద్ధయత్నం యయౌ దశాస్యం పరివార్య సైన్యమ్॥౧౯॥

వో విధూననే జుక్॥౩౮॥ లీలోర్నుగ్లుకావన్యతరస్యాం స్నేహవిపాతనే॥౩౯॥ భియో హేతుభయే షుక్॥౪౦॥ స్ఫాయోవః ॥౪౧॥ శదేరగతౌ తః॥౪౨॥ రుహః పోఽన్యతరస్యామ్॥౪౩॥

వాహవేగమారుతేన సైన్యముదవారయత్కాననం వ్రజత్।
తత్రత్వతాపావహిత......యశోనవనీతమాశువ్యలీ ...యత్॥౨౦॥

తం రాక్షసేశం ధ్వజినీ నయన్తీ లీలావిభూషాం పరిశాతయన్తీ।
చిరాయ చేతోనవనీతమాశు విలాపయామాస తదాఙ్గనానామ్॥౨౧॥

... కాయితామప్యమరవ్రజేన క్షపాచరాన్దూరవిసారిణోఽపి।
విస్ఫారితానేకమృదఙ్గభీమా పతాకినీ భీషయతే స్మ యాన్తీ॥౨౨॥

రజో దురారోహమలం యదశ్వైరారోపితం ఖం శమితం తదాశు।
మదామ్బుభిర్వర్త్మని హాస్తికేన మహాత్మనాం లోకహితాయ చేష్టా॥౨౩॥

ప్రత్యయస్థాత్కాత్పూర్వస్యాత ఇదాప్యసుపః॥౪౪॥ న యాసయోః॥౪౫॥ ఉదీచామాతః స్థానే యకపూర్వాయాః॥౪౬॥ భస్త్రైషాజాజ్ఞాద్వాస్వా నఞ్పూర్వాణామపి॥౪౭॥ అభాషితపుంస్కాచ్చ॥౪౮॥ ఆదాచార్యాణామ్॥౪౯॥

ఉచ్ఛ్రాయమానీయత యేన యాతా జనేన ధూలీ వసుధావలస్య (?)।
తస్యైవ దృష్టేరపకారికాసీన్నీత్వోన్నతిం నైవ హితాయ నీచాః॥౨౪॥

యకా విజిగ్యే సురలోకసేనా సకా జితాగాదధ భూపతిం తమ్।
అనాయకా (?) రాక్షసలోకసేనా తదా ప్రభూతాయకయే (?) శ్వరస్య॥౨౫॥

ఠస్యేకః॥౫౦॥ ఇసుసుక్తాన్తాత్కః॥౫౧॥ చజోః కుఘిణ్యతోః॥౫౨॥ న్యఙ్క్వాదీనాం చ॥౫౩॥ హో హన్తేర్ఞ్ణిన్నేషు॥౫౪॥

ధానుష్కయోధైర్వృతయుద్ధరాగైః స స్వాఙ్గికైః సా ధ్వజినీ సమేతా।

అఘాతయన్తీ పథి వన్యసత్త్వాన్వాక్యేన రాజ్ఞో విభృతా స్మ యాతి ॥౨౬॥

అభ్యాసాచ్చ ॥౫౫॥ హేరచఙి ॥౫౬॥ సన్లిటోర్జేః ॥౫౭॥ విభాషా చేః ॥౫౮॥

వినాపి భర్తుః ప్రజిగీషయా యో జఘాన మత్వారింగణం జిఘాంసుమ్।
దావేన వాయుం విజిగీషమాణా జిగాయ సేనాధ్వపరిశ్రమం సా॥౨౭॥

చికీర్షమాణారిమనోవిపాదం చిచాయ యాశ్చైరవనిం సమన్తాత్।.
కూలశ్చికాయాశు దిశః సమగ్రా జవేన యా........జనతా కృతోఽస్యాః॥౨౮॥

న క్వాదేః॥౫౯॥ అజివ్రజ్యోశ్చ॥౬౦॥ భుజన్యుబ్జౌ పాణ్యుపతాపయోః॥౬౧॥ వఞ్చేర్గతౌ ॥౬3॥ ఓక ఉచః కే॥౬౪॥ ణ్య ఆవశ్యకే॥౬౫॥ యజయాచరుచప్రవచర్చశ్చ॥౬౬॥ వచోఽశబ్దసంజ్ఞాయామ్॥౬౭॥ ప్రయోజ్యనియోజ్యౌ శక్యార్థే॥౬౮॥ భోజ్యం భక్ష్యే॥౬౯॥

భుజైర్భుజఙ్గాఙ్గసమానసారై రణే సమాజం ద్విషతాం నిరస్య।
సా పాలితా భూపతినా విరేజే రోచ్యాం వహన్తీం జనతాం దధానా॥౨౯॥

కృత్వా దశాస్యం విజితం ప్రయోజ్యం నియోజ్యరాజన్యజనం క్షితీశః।
వాచ్యాని శృణ్వన్మధురాణి చాదన్భోజ్యాని భృత్యోపహితాన్యయాసీత్॥

ఓతః శ్యని ॥౭౧॥ క్సస్యాచి ॥౭౨॥ లుగ్వా దుహదిహలిహగుహామాత్మనేపదే దన్త్యే॥ ౭3॥ శమామష్టానాం దీర్ఘః శ్యని ॥౭౪॥

కాష్ఠాన్యవాద్యజ్జనతా వసన్తీ గాశ్చాధుక్షన్నపరే మనుష్యాః।
అదుగ్ధ చారక్షత చోదితన్యోః ప్రాదుక్షతాన్యో బలవాన్ప్రవిశ్య॥3౧॥

అలీఢ కశ్చిత్స్వయమేవ దుర్గానాలిక్షతాన్యో నృపకారణాయ।
.....దుర్గగూఢ....భయేన కశ్చిన్న్యఘుక్షతాన్యోఽప్యతిసంభ్రమేణ॥౩౨॥

తామ్యన్తి కేచిత్క్షుధితా స్మ తత్ర భ్రామ్యన్తి చాన్యే స్మ నివాసహేతోః।
మాద్యన్తి చాన్యే స్మ సురాం పిబన్తో గ్రామే ప్రవిశ్యేతి జనా నృపస్య॥౩౩॥

విశ్రాన్తయే శీధుమలీఢ కశ్చిత్సురాం ముదాలిక్షత సైనికోఽన్యః।
కశ్చినిగూఢాత్మమదం తదానీమన్తస్తదాఘుక్షత కోపమన్యః॥౩౪॥

ష్ఠివుక్లముచమాం శితి॥౭౫॥ క్రమః పరస్మైపదేషు॥౭౬॥ ఇషుగమియమాం ఛః॥౭౭॥
పాఘ్రాధ్మాస్థామ్నాదాణ్దృశ్యర్తిసర్తిశదసదాం
పిబజిఘ్రధమతిష్ఠమనయచ్ఛపశ్యర్ఛధౌశీయసీదాః॥౭౮॥ జ్ఞాజనోర్జా॥౭౯॥ ప్వాదీనాం
హ్రస్వః॥౮౦॥ మిదేర్గుణః॥౮౨॥ జుసి చ॥౮౩॥

నిష్ఠీవతి స్మాతిమదేన కశ్చిద ....న్యః సుచిరాయ పీత్వా।
అక్లామదన్యః సురయాతిదీనః పురా పిబన్తీతి జనాః సమేతాః॥౩౯॥

ధమత్సు శఙ్ఖాన్పురుషేషు సేనా ప్రాతిష్ఠతోత్థాయ తతః ప్రభాతే।
అక్రామదశ్వీయమనల్పవేగం పురఃసరం గచ్ఛతి భూమిపాలే॥౩౬॥

తదేచ్ఛతే దర్శనమాగతాయ ప్రాయచ్ఛదీశో దృశమాదరేణ।
సందృశ్యమానః క్షితిపేన చాన్యః పుమాన్నియచ్ఛన్నిభమాననామ॥౩౭॥

జిఘ్రన్మదామోదమిభోఽపరస్య ....ధావన్నభిజాతకోపః।
కథంచిదూర్ధ్వాఙ్కుశభిన్నకుమ్భః సంసూచతారుధ్యత దుర్గతేన॥౩౮॥

అపశ్యదారాత్త్రృణతా నరేన్ద్రం తమాపతన్తీ సురరాజమేవ।
జానాతి చాన్యః స్మ మనోజ్ఞరూపం సంజాయమానప్రమదోఽథ కామమ్॥౩౯॥

స్తృణానమాలోక్య బలేన పృథ్వీం తదా జనా నావిభయుః పరేభ్యః।
విద్వాన్నృజేదూర్జితశత్రుయుక్తో న మన్దభాగ్యస్య జనస్య భర్తా॥౪౦॥

సార్వధాతుకార్ధధాతుకయోః॥౮౪॥ జాగ్రోఽవిచిణ్ణ్ల జిత్సు॥౮౫॥ పుగన్తలఘూపధస్య చ॥౮౬॥

బోద్ధాపి నీతేరనయప్రవర్తీ విచేష్టితహ్రేపితబన్ధువర్గః।
దశాననం జాగరికైః పరీతః పురో బలస్యాత్మముఖేన నిన్యే॥౪౧॥

నాభ్యస్తస్యాచి పితి సార్వధాతుకే॥౮౭॥ భూసవోస్తిజి॥౮౮॥ ఉతో వృద్ధిర్లుకి హలి॥౮౯॥ ఊర్ణోతేర్విభాషా॥౯౦॥ గుణోఽపృక్తే॥౯౧॥ తృణహ ఇమ్ ॥౯౨॥ బ్రువ ఈట్ ॥౯౩॥ అస్తిసిచోఽపృక్తే॥౯౬॥ రుదశ్చ పఞ్చభ్యః॥౯౮॥ అఙ్గార్గ్యగాలవయోః॥౧౯॥అదః సర్వేషామ్॥౧౦౦॥

నేనిజామ్యహమముం జలైర్ఘనం మా స్మ భూత్క్షణమిహాసితుం మతిః।
అబ్రవీద్వనమితీవ పార్థివం పుష్పసఙ్గికలషట్పదారవైః॥౪౨॥

సత్త్వం తృణేఢి స్మ వనే న కశ్చిన్న వాప్రవీదప్రియమధ్వనీనమ్।
ఆసీజ్జనః ప్రీతియుతస్తదానీం కార్ష్టిన్న మా పుష్పఫలోపచాయమ్॥౪౩॥

సమాశ్వసీత్తత్ర జనః శ్రమార్తస్తథాస్వపీత్కశ్చిదజాగరీచ్చ।
విముచ్యమానం పునరేవ తేన ఖగైరచోదీదివ జాతదుఃఖమ్॥౪౪॥

ఉచ్చైరరోదన్నలినీ శుచేవ త్రాసాద్గతే హంసగణే నినాదైః।
అజ్ఞాతదుఃఖాస్త్వపదేవ తస్మిన్కుముద్వతీ జాగరితా రజన్యామ్॥౪౫॥

వనే ఫలాని న్యపతన్ద్రుమేభ్యః సుఖం సమాదాయ యథేచ్ఛమాదత్।
ఏవం సుఖోపార్జనవర్తనోఽపి క్లేశాయ సేవాం కురుతే హి లోకః॥౪౬॥ .

అతో దీర్ఘో యఞి॥౧౦౧॥ సుపి చ॥౧౦౨॥ బహువచనే ఝల్యేత్॥౧౦౩॥ ఓసి చ॥౧౦౪॥ ఆఙి చాపః॥ ౧౦౫॥ సంవుద్ధౌ చ॥౧౦౬॥ అమ్బార్థనద్యోర్హ్రస్వః॥౧౦౭॥ హ్రస్వస్య గుణః॥౧౦౮॥ జసి చ॥౧౦౯॥ ఋతో ఙిసర్వనామస్థానయోః॥౧౧౦॥ ఘేర్ఙితి॥౧౧౧॥ ఆణ్నద్యాః॥౧౧౨॥ యాడాపః॥౧౧౩॥ సర్వనామ్నః స్యాడ్ఢ్రస్వశ్చ॥౧౧౪॥ విభాషా ద్వితీయాతృతీయాభ్యామ్॥౧౧౫॥ ఙేరామ్నద్యామ్నీభ్యః॥౧౧౬॥ ఇదుద్భ్యామ్॥౧౧౭॥ ఔత్॥౧౧౮॥ అచ్చ ఘేః॥౧౧౯॥ ఆఙో నాఽస్త్రియామ్॥౧౨౦॥

చ్యుతం కటాభ్యాం మదవారి భృఙ్గాః పీత్వాపి హృద్యం నృపకుఞ్జరాణామ్।
వృక్షేషు లీనాః కటయోర్న శస్తాః సుదుస్త్యజా కేన నివాసభూమిః॥౪౭॥

హాహామ్బ హా మాతరితి బ్రువాణాః శ్రాన్తా యయుః కేచిదపేతవాహాః।
ఆహేతి నారీమపరోఽతిదూరాత్కిమేష భద్రే వద భామిని త్వమ్॥౪౮॥

దధతః సుమనోరజశ్చయం ధవితారః పటవృక్షమారుహన్।
అహరత్పవనో జనాశ్రమం (?) జనతా భర్తరి చ స్థితం క్రమమ్॥౪౯॥

పథి చూతతరోః సమీపతః కరిణోపేతవతే సగన్ధయే।
కుపితం ప్రతి రాగశఙ్కయా నిజయా భారమతీత్య వాయవే॥౫౦॥

కటయోరలిమాలయేభదానం ప్రపిబత్యా న కృతా స్పృహా వనాయ ।

స్పృహయేన చ మాధవీలతాయై న హి కృష్ణాత్మని (?) సంస్థితిః కృతస్య ॥౫౧॥

చిరం సక్తః పీత్వా ద్విరదమదలేఖాం మధుకరో
ద్వితీయాయై చిత్తం పునరదిత పాతుం దృఢమతిః।
తృతీయస్యై పశ్చాదపరమిభమాసాద్య ముదితో
న తృప్తిం జానన్తి ధ్రువమతిమదాక్షిప్తమతయః॥౫౨॥

తతస్తరౌ గుఞ్జతి షట్పదౌఘే శఙ్కాం మతౌ కుర్వతి బల్లవీషు।
ఉద్గీయమానేవ మహీపతేః సా సేనా వ్యతీయాయ వనాన్తభూమిమ్॥౫౩॥

మాహిష్మతీమథ పురీం పురుహూతభూతి-
ర్భూపః ప్రభూతపవనాగ్రచలత్పతాకమ్।
ప్రాపత్ప్రతాపపరితాపితశత్రుపక్షః
క్షేపీకృతా మధుపురీ క్షితిపాలలోకః॥౫౪॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే దేవికా (సప్తమాధ్యాయతృతీయ) పాదే త్రయోవింశః సర్గః॥

(సప్తమాధ్యాయచతుర్థపాదే) చతుర్వింశః సర్గః।

ణౌ చజయుపధాయా హ్రస్వః॥౧॥ నాగ్లోపిశాస్వృదితామ్॥౨॥
భ్రాజభాసభాషదీపజీవమీలపీడామన్యతరస్యామ్॥౩॥ లోపః పిబతేరీచ్చాభ్యాసస్య ॥౪॥
తిష్ఠతేరిత్ ॥౫॥ జిఘ్రతేర్వా॥౬॥ ఉర్ఋత్॥౭॥

తతః ప్రావీవిశద్భూపః పురీం సేనాం నరాధిపః।
విలోక్యాత్యరరాజ... పటువాక్యః.....జనః॥౧॥

ప్రసహ్యాన్వశశాసద్యః శాత్రవం సమరాగతమ్।
ఆడుఢౌక స తాం సేనాం ప్రతోలీం లోకకేతనామ్॥౨॥

క్షితీశం శ్రీరబభ్రాజన్నారాయణమివాశ్రితా।
అవిభ్రజదసౌ తాం చ తత్సమానపరాక్రమః॥౩॥

స నేత్రాబ్జాని లోకస్య సవితేవోదమీమిలత్।
న్యమీమిలదరాతీనాం కుముదానీవ తేజసామ్॥౪॥

అదిదీపద్యథా వహ్నిః కాననం పవనేరితః।
అదీదిపత్తథా చేతః పశ్యతాం ద్విషతామసౌ॥౧॥

అవభాసన్ముఖాబ్జాని స ముదామరయోషితామ్।
పశ్యన్తీనాం విశాలాని తాని నేత్రాణ్యవీభసత్॥౬॥

అవభాషద్గుణాన్భూపః స పశ్యన్తం జనం నిజమ్।
అబీభషచ్చ లోకోఽపి భూపం క్షేమాధికా గిరః॥౭॥

అజీజివజ్జనం రాజా న పరం పాలనే రతః।
అజిజీవన్మనోజ్ఞేన దర్శనేనాప్యుపాగతమ్॥౮॥

(?) అపీప్యత తదీయేభా భృఙ్గానాం కటచ్యుతమ్।
అతిష్ఠిపంశ్చ తత్రైవ సుచిరం పానలోలుపాన్॥౯॥

గజతాజిఘ్రిపత్తస్య మందవారి శిలీముఖాన్।
పురా పురుద్రుమాలీ యా నిజపుష్పాణ్యజిఘ్రపత్॥౧౦॥

అచకర్త తరుం కశ్చిత్తదాలానాయ దన్తినః।
అచీకృత తథాన్యోఽపి శాఖాం మార్గశిరోధినీమ్॥౧౧॥

దయతేర్దిగి లిటి॥౯॥ ఋతశ్చ సంయోగాదేర్గుణః॥౧౦॥ ఋచ్ఛత్యౄతామ్॥౧౧॥ గౄదృౄప్రాం హ్రస్వో వా॥౧౨॥

అవదిగ్యే తథా రాజ్ఞస్తూర్యనాదో నభస్తలమ్।
ప్రావృట్కాలపయోదానాం శిఖినః సస్మరుర్యథా॥౧౨॥

ఆరురగ్రే నరాస్తస్య కేచిత్త్వధ్వనితానకాః।
శఙ్ఖా నిజగరుః స్వానానన్త్యైరాపూరితా ముహుః॥౧౩॥

ద్విషో విశశరుః పూరానపరం వీక్ష్య యం రణే।
విసస్రుర్యస్య నామ్నాపి స ప్రాప విజయీ పురమ్॥౧౪॥

చేతాంసి యం విచిన్త్యాపి యుద్ధే విదదరుర్ద్విషామ్।
విదద్రుర్యది తం దృష్ట్వా సంముఖీనం న విస్మయః॥౧౫॥

భియా నిపపరుశ్చిత్తం తద్బాణా యేన విద్విషామ్।

నిపప్రు కకుభస్తేన యశసా తస్య బాహవః ॥౧౬॥

కేఽణః ॥౧౩॥ న కపి ॥౧౪॥ ఆపోఽన్యతరస్యామ్ ॥౧౫॥ ఋదృశోఽజి గుణః౧౬॥

వర్షుకాః కౌతుకం కాశ్చిదాజగ్ముశ్చ కుమారికాః।
విశత్పతాకినీకం తం పృథ్వీనాథం దిదృక్షవః ॥౧౭॥

గలన్మేఖలికా కాచిత్త్వరయా యోషిదాయతీ।
ఆబద్ధమేఖలా చాన్యా ప్రాప్య భూపమపశ్యతామ్౧౮॥

అస్యతేస్థుక్ ॥౧౭॥ శ్వయతేరః ॥౧౮॥ పతః పుమ్ ॥౧౯॥ వచ ఉమ్ ॥౨౦॥

ఆస్థన్నృపే దృశౌ కాచిదఙ్గనా దర్శనోత్సుకా।
రూపేణ కుర్వతీ రాజ్ఞః ప్రతిద్రష్టవ్యకౌతుకమ్ ॥౧౯॥

సంరుద్ధాయాః స్వయం మాత్రా యాన్త్యాః కస్యాశ్చిదీక్షితుమ్।
అశ్వన్నేత్రద్వయం నార్యా రోదనాస్రువిపాటలమ్ ॥౨౦॥

(?) అపప్తదస్రు సానన్దం వీక్ష్య కస్యాశ్చిదీశ్వరమ్।
ఇత్యవోచత్సఖీ చాన్యా మన్మథోఽయం న పార్థివః ॥౨౧॥

శీడః సార్వధాతుకే గుణః ॥౨౧॥ అయఙ్ యి క్ఙితి ॥౨౨॥

శేరతే యత్రప్రభావేన విశ్వస్తా భువి మానవాః।
న శయ్యతేఽరినారీభిః సోఽయమీశో న్యయోదితమ్ ॥౨౨॥

ఉపసర్గాద్ధస్వ ఊహతేః ॥౨౩॥ ఏతేర్లిజి ॥ ౨౪॥

అభ్యుహ్యతే భుజైర్యస్య శక్తిః శత్రువిఘాతినీ।
సమియాత్తమరిః కోऽముం ప్రాణార్థీత్యన్యయావది ॥౨౩॥

అకృత్సార్వధాతుకయోర్దీర్ఘః ॥౨౫॥ చ్వౌ చ ॥౨౬॥ రీఙ్ ఋతః ॥౨౭॥ రిఙ్ శయగ్లిఙ్క్షు ॥౨౮॥ గుణోऽర్తిసంయోగాద్యోః ॥౨౯॥ యజి చ ॥౩౦॥ ఈ ఘ్రాధ్మోః ॥౩౧॥ అస్య చ్వౌ ॥౩౨॥ క్యచి చ ॥౩౩॥ అశనాయోదన్యధనాయా వుభుక్షాపిపాసాగర్ద్ధేషు ॥౩౪॥

అశ్వీషన్తి భటా యస్య నిహత్యాపరసైనికాన్।
చీయమానో యశఃపుఞ్జైర్యః శుక్లీకురుతే దిశః ॥౨౪॥

భ్రాత్రీయతి నతం శత్రుం మాత్రీయతి పరస్త్రియమ్।
యః సదా సోऽయముర్వీశః కాచిదూచే సఖీమితి ॥౨౫॥

యో బన్ధూని సంప్రాప్తాన్నిత్యమాద్రియతేऽర్థినః।
వ్యాప్రియన్తే రణే యేన శత్రవో భుజశాలినా ॥౨౬॥

క్రియాన్నః సర్వదా శ్రేయ ఇతి యః స్మర్యతేऽరిభిః।
స్మర్యతే విధురే యశ్చ సోऽయమన్యా (?) జగావితి ॥౨౭॥

అరార్యతే దిశో యస్య కీర్తిరిన్దుకలా పరా।
సాస్మర్యతే రిపుర్యం చ వేపమానో రణచ్యుతః ॥౨౮॥

జేఘ్రీయన్తేఽలయో యస్య దానామ్బు కటసఙ్గినః।
దేధ్మీయమానశఙ్ఖేయం గజతా తస్య గచ్ఛతి॥౨౯॥

దత్తాన్యదన్పతేఽమ్బాంసి యేనాన్నాన్యశనాయతే।
సోఽయం దాతార్థినం ప్రాప్య న ధనం యో ధనాయతి॥౩౦॥

ద్యతిస్యతిమాస్థామిత్తి కితి॥౪౦॥ శాచ్ఛోరన్యతరస్యామ్॥౪౧॥ దధాతేర్హిః॥౪౨॥ జహాతేశ్చ క్త్వి॥౪౩॥

యేనామితా దితాః సంఖ్యే ద్విషోఽవసితపౌరుషాః।
హిత్వా మానం స్థితాః ప్రాప్య హితం మునివదాశ్రమే॥౩౧॥

శితం శాతాసినా, ఛిత్వా యేనాస్త్రం ద్విషతా యుధి।
అవచ్ఛాతాని గాత్రాణి యో యం యోద్ధా నరాధిపః॥౩౨॥

దో దద్ఘోః॥౪౬॥ అచ ఉపసర్గాత్తః॥౪౭॥ అపో భి॥౪౮॥ సః స్యార్ధధాతుకే॥ ౪౯॥ తాసస్త్యోర్లోపః॥౫౦॥ రి చ॥౫౧॥ హ ఏతి॥౫౨॥

వారణైర్వారిదా యస్య కాలేఽద్భిః శారదాగతాః।
అశరద్భ్య............శాలయః సుకుశేశయాః॥౩౩॥

అస్య వత్స్యన్తి సంప్రాప్య ప్రియామద్య సుఖం జనాః।
(?) శ్వో త్ర.....మి పునస్తాంస్త్వామపదోత్ఫుల్లలోచనాన్॥౩౪॥

మన్యే ప్రత్తప్రియాశ్లేషాః శ్వస్తే సముదితా నృపమ్।

ప్రేక్షితారః పునర్వీరాః ప్రేక్షితాహే చ తానహమ్ ॥౩౫॥

సని మీమాఘురభలభశకపతపదామచ ఇస్ ॥౫౪॥ ఆప్జ్ఞప్యృధామీత్ ॥౫౫॥ దమ్భ ఇచ్చ ॥౫౬॥ ముచోఽకర్మకస్య గుణో వా ॥౫౭॥ అత్ర లోపోఽభ్యాసస్య ॥౫౮॥

కో మిత్సతే గుణానస్య యో దిత్సతి సదార్థినే।
న్యాయేన లిప్సతే భాగం ధిప్సత్యజ ఇవ శ్రియమ్ ॥౩౬॥

నాలిప్సతే కలేరాజౌ ప్రపిత్సురపి శాత్రవమ్।
గుణైః పిత్సన్సతాం వీథీం విజేతుం కం ను శిక్షతి ॥౩౭॥

కీర్తిరుత్పిత్సమానస్య న వీప్సతి కథం జగత్।
వివీప్సతి న యః కశ్చిత్స్వబలానమితాహితః ॥౩౮॥

నాస్య శ్రుత్వా కథం వృత్తం జనస్యేర్త్సతి విస్మయః।
న యో మిత్రముఖం శత్రుం ధిప్సన్తమపి ధీప్సతి ॥౩౯॥

వద్ధో రాగాదిదోషేణ సమ్య........త్యత్ర భూపతౌ।
స్వయమేవ జనో మన్యే మోక్ష్యతే న తు రావణః ॥౪౦॥

హ్రస్వః ॥౫౯॥ హలాదిః శేషః ॥౬౦॥ శర్పూర్వాః ఖయః ॥౬౧॥ కుహోశ్చుః ॥౬౨॥ న కవతేర్యఙి ॥౬౩॥ ఉరత్ ॥౬౬॥ ద్యుతిస్వాప్యోః సంప్రసారణమ్ ॥౬౭॥

డుఢౌకిషురసౌ రాజా తిష్ఠాసతి న కిం పునః।
జిగీషురప్యసౌ చిత్తం చికీర్షతి జనప్రియమ్ ॥౪౧॥

కోకూయిత ఖరోఽష్ట్రోఽయం సుష్వాపయిషతామపి।
సేనా నిరస్యతే నిద్రాం వివిద్యుతిపదశ్వికా॥౪౨॥

యావదేవంవిధా వాచః శృణ్వతః పురయోషితామ్।
వవృధే ప్రీతిరీశస్య తావదాలాపమాప సః॥౪౩॥

వ్యథో లిటి॥౭౮॥ దీర్ఘ ఇణః కితి॥౭౯॥ అత ఆదేః॥౭౦॥ తస్మాన్నుడ్ ద్విహలః॥౭౧॥ అశ్నోతేశ్చ॥౭౨॥ భవతేరః॥౭౩॥

విశతః కార్తవీర్యస్య విలోక్య పురసంపదమ్।
వివ్యథే రావణోఽత్యర్థమీయుశ్చిన్తాః ప్రసహ్య తమ్॥౪౪॥

ఆదన్నాన్నాని దత్తాని నాపిబత్తృషితోఽప్యపః।
ఆనశే తం విషాదశ్చ బభూవ విమనాశ్చిరమ్॥౪౫॥

నిజాం త్రయాణాం గుణః శ్లౌ॥౭౫॥ భృఞామిత్॥౭౬॥ అర్తిపిపర్త్యోశ్చ॥౭౭॥

నేనేక్తి స్మ స నాత్మానం పురా వేవేక్తి తం వ్యథా।
వేవేష్టి స్మ న కార్యాణి మానసం నాకులీకృతః॥౪౬॥

బిభర్తి స్మ పరం శోకం నామిమీతాప్యయం సతః।
వ్యజిహీతాహితం మూలాదాధినా పరితాపితః॥౪౭॥

ఇయర్తి పరమం మోహం పిపర్త్యపరసంపదమ్।

గృహీతోఽప్యపచారేణ భూభృదాభవదాకులః॥౪౮॥

సన్యతః॥౭౯॥ ఓః పుయణ్జ్యపరే॥౮౦॥ స్రవతిశృణోతిద్రవతిప్రవతిప్లవతిచ్యవతీనాం వా॥౮౧॥

ప్రవిష్టే భవనం భూపే జనేనాపి ప్రియాజనమ్।
దిదృక్షుణా గృహే ప్రాపే విభావయిషతా ముదమ్॥౪౯॥

పిపావషిషురాత్మానం ప్రవిశ్య భవనం భటః।
వవన్దే పితరౌ పూర్వం తతో న కులదేవతాః॥౫౦॥

లిలావయిషతాన్యేన కాన్తాయా విరహవ్యథామ్।
స్తనోపపీడమాసాద్య సస్వజే దయితా వపుః॥౫౧॥

సిస్రావయిషురన్యోఽపి సంమదాస్రం ప్రియాదృశౌ।
ప్రవివేశ గృహం దూరాత్రేప్సైః సంభ్రమదర్శిభిః॥౫౨॥

ఆనన్దాశ్రుచ్చులేనాన్యః కాన్తాయాః సహసాగతః।
మానవత్యా భటో ధైర్యం సుస్రావయిషతి స్మ సః॥౧౩॥

ప్రేష్యయా ప్రాప్తమాత్మానం శిశ్రావయిషతి ప్రియే।
ఉత్తస్థౌ కామినీ చాన్యా శుశ్రావయిషయా వినా॥౫౪॥

దుద్రావయిషతా దూరం దుర్జనస్య మనోరథాన్।
విపక్షసంనిధౌ ప్రాప్య కేనచిత్సస్వజే ప్రియా॥౫౫॥

దిద్రావయిషురాత్మస్థాముత్కటః కశ్చిదాగతః।
నాలిలిఙ్గ కథంచిత్స్వాం గురోరేవ పురః ప్రియామ్॥౫౬॥

గుణో యఙ్లుకోః॥౭౨॥ దీర్ఘోఽకితః॥౭౩॥
నీగ్వఞ్చుస్రంసుధ్వంసుభ్రంసుకసపతపద్స్కన్దామ్॥౭౪॥ నుగతోఽనునాసికాన్తస్య॥౭౫॥
జపజభదహదశభఞ్జపశాం చ॥౭౬॥ చరఫలోశ్చ॥౭౭॥ ఉత్పరస్యాతః॥౭౮॥ తి చ ॥౭౯॥

నేనీయన్తే స్మ వేశ్మాని సుహృదః కేచిదాదరాత్।
అపాపచ్య....... ని నార్యాః ప్రాఘూర్ణకారణమ్॥౧౭॥

సహసైవ గృహద్వారం ప్రియస్య సముపేయుషః।
సంముఖీనా ముదా కాచిదవనీవ తావలా॥౫౮॥

అదనీధ్వస్యతాయాతి కస్యాశ్చిద్దయితే వ్యథా।
అసనీస్రస్యతాన్యస్యా రభసేన స్తనాంశుకమ్॥౫౯॥

లజ్జయా వధూః ప్రియం దృష్ట్వా కాచిద్వనీభ్రశ్యమానయా।
అప్యుపాగమ్య జనసమక్షం గాఢం సమాశ్లిక్షదున్మనాః॥౬౦॥

ప్రియమవేక్ష్య గృహాగతం వధూరచనీకస్యత వాసమన్దిరమ్।
ప్రహితో గురుభిర్వరోఽప్యసావపనీపత్యత తత్ర సాదరమ్॥౬౧॥

తం తత్ర పూర్ణేన్దుమయూఖకాన్తాం లోకః సమాసాద్య విభావరీం తామ్।
రంరమ్యతే స్మ ప్రమదాసమేతో దందహ్యమానప్రతిపక్షచేతాః॥౬౨॥

దందశ్యమానాధరపల్లవాస్తాః ప్రియాః పివద్భిర్దయితా మధూని।
సంపద్యమానాః ప్రతిదేష్టుమేనాం చక్రుః క్రియా నర్తితలోచనాబ్జాః॥౬౩॥

సంప్లుల్యమానాభరణైః ప్రియైస్తాశ్చంచూర్యమాణాః కృతమానవన్ధాః।
వంభజ్యమానా వనితా విలాసైర్జంజప్యమానైర్గదితాః ప్రసాదమ్॥౬౪॥

సన్వ్లల్లఘుని చఙ్పరేఽనగ్లోపే॥౯౩॥ అత్స్మృదృత్వరప్రథమ్రదస్తృస్పశామ్॥౯౫॥
విభాషా వేష్టిచేష్టయోః॥౯౬॥ ఈ చ గణః॥౯౭॥

అచీకరత్కామవశానువర్తినీశ్చిరాయ నారీర్వ్రతతేషురాత్మభూః।
వ్యసస్మరత్తా మదిరామదః పునః ప్రియాపరాధాత్సరసానపి క్షణమ్॥౬౫॥

వివర్ధితః శీధుమదో వధూనామపప్రథద్విభ్రమచేష్టితాని।
అత్త్వరత్సవారమ్భరతిర్నరాణామతత్త్వరచ్చేతసి జృమ్భమాణే॥౬౬॥

అమమ్రదత్కామిజనో వధూభిః శయ్యాతలం విభ్రమశాలినీభిః।
అతస్తరంస్తాః పునరాశు పుంసాం ప్రీత్యా మనాంసి ప్రతిబద్ధరాగాః॥౬౭॥

మదనః కుసుమేషుతాడితానవివేష్టద్వనితా భుజైర్జనాన్।
పరుషధ్వనితాభిరాదరాదవివేష్టః ప్రసభం తతోఽధికమ్॥౬౮॥

అచిచేష్టదవేత్య కామినీ నిజతన్వా వివిధా రతిక్రియాః।
అచిచేష్టదనఙ్గదీపనం నిజనేత్రద్వితయం చ విభ్రమైః॥౬౯॥

సురోపమామజగణదాత్మసంపదం

తదా జనః ప్రియజనలాభనన్దితః।

అజీగణత్క్షణసదృశీం చ తాం నిశాం

నిశాకరద్యుతివినికీర్ణతామసామ్॥౭౦॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే ణౌచఙ్పాదే (సప్తమాధ్యాయచతుర్థపాదే) చతుర్వింశః సర్గః॥

(అష్టమాధ్యాయే ద్వితీయపాదే) పఞ్చవింశః సర్గః।

పూర్వత్రాసిద్ధమ్॥౧॥ నలోపః సుప్స్వరసంజ్ఞాతుగ్విధిషు కృతి॥౨॥ న ము నే॥౩॥ నలోపః ప్రాతిపదికాన్తస్య॥౭॥ న ఙిసంబుద్ధ్యోః॥౮॥ మాదుపధాయాశ్చ మతోర్వోఽయవాదిభ్యః॥౯॥ ఝయః॥౧౦॥ సంజ్ఞాయామ్॥౧౧॥ ఆసన్దీవదష్ఠీవచ్చక్రీవత్కక్షీవద్రుమణ్వచ్చర్మణ్వతీ॥౧౨॥ ఉదన్వానుదధౌ చ॥౧౩॥ రాజన్వాన్సౌరాజ్యే॥౧౪॥ కృపో రో లః॥౧౮॥ ఉపసర్గస్యాయతౌ॥౧౯॥ గ్రో యఙి॥౨౦॥ అచి విభాషా॥౨౧॥ పరేశ్చ ఘాఙ్కయోః॥౨౨॥

సంయోగాన్తస్య లోపః॥౨౩॥ రాత్సస్య॥౨౪॥ ధి చ॥౨౫॥ ఝలో ఝలి॥౨౬॥ హ్రస్వాదఙ్గాత్॥౨౭॥ ఇట ఈటి॥౨౮॥ స్కోః సంయోగాద్యోరన్తే చ॥౨౯॥ చోః కుః॥౩౦॥ హో ఢః॥౩౧॥ దాదేర్ధాతోర్ఘః॥౩౨॥ వా ద్రుహముహష్ణుహష్ణిహామ్॥౩౩॥ నహో ధః॥౩౪॥ ఆహస్థః॥౩౫॥ వ్రశ్చభ్రస్జసృజమృజయజరాజభ్రాజచ్ఛశాం షః॥౩౬॥ ఏకాచో బశో భష్ ఝషన్తస్య స్ధ్వోః॥౩౭॥ దధస్తథోశ్చ॥౩౮॥ ఝలాం జశోఽన్తే॥౩౯॥ ఝషస్తథోర్ధోఽధః॥౪౦॥ షఢోః కః సి॥౪౧॥ రదాభ్యాం నిష్ఠాతో నః పూర్వస్య చ దః॥౪౨॥ సంయోగాదేరాతో ధాతోర్యణ్వతః॥౪౩॥ ల్వాదిభ్యః॥౪౪॥ ఓదితశ్చ॥౪౫॥ క్షియో దీర్ఘాత్॥౪౬॥ శ్యోఽస్పర్శే॥౪౭॥ అఞ్చోఽనపాదానే॥౪౮॥ దివోఽవిజిగీషాయామ్॥౪౯॥ నిర్వాణోఽవాతే॥౫౦॥ శుషః కః॥౫౧॥ పచో వః॥౫౨॥ క్షాయో మః॥౫౩॥

ప్రస్త్యోఽన్యతరస్యామ్ ॥౫౪॥ అనుపసర్గాత్ఫుల్లక్షీబకుశోల్లాఘాః ॥౫౫॥ నుదవిదోన్దత్రాఘ్రాహ్రీభ్యోఽన్యతరస్యామ్ ॥౫౬॥ న ధ్యాఖ్యాపౄమూర్చ్ఛిమదామ్ ॥౫౭॥ విత్తో భోగప్రత్యయయోః ॥౫౮॥ భిత్తం శకలమ్ ॥౫౯॥ ఋణమాధమర్ణ్యే ॥౬౦॥

వినో్ప్రవత్రైర్విత్తమతిర్నరేన్ద్రో త్రాతప్రజస్త్రాణవనం సమేత్య ।
ఖ్యాతం జనైః ఖ్యాన ....మపూజయన్మూర్తమివాశు ధర్మమ్ ॥౧॥

కృతార్చమర్చ్యం పరితోషపూర్తం పుర: సరా విత్తపతిః పులస్తిమ్ ।
అవీవిశద్విష్టవద్ధభూషాం సభాం సభిత్తీకృతవైరిదేహః ॥౨॥

అహ్రీణచిత్తే పరిచర్యయాస్మిన్సుఖోపవిష్టో మునిభిర్నరేన్ద్రే ।
అహీతచేతా విహితాభ్యనుజ్ఞస్తదోపవిశ్యేదమువాచ వాక్యమ్ ॥3॥

క్విన్ప్రత్యయస్య కుః ॥౬౨॥ నశేర్వా ॥౬3॥ మో నో ధాతోః ॥౬౪॥ మ్వోశ్చ ॥౬౫॥ ససజుషో రుః ॥౬౬॥ అహన్ ॥౬౮॥ రోఽసుపి ॥ ౬౯॥ వసుస్రంసుధ్వంస్వనడుహాం దః॥ ౭౨॥

విశుశ్రువే తస్య రవో నభఃస్పృక్ప్రశాన్మనఃప్రీతికరో జనానామ్ ।
గర్జత్యయోభృత్యదురీశ్వరస్య స్తోకైరహోభిః పరిశుద్ధబుద్ధేః ॥౪॥

యోఽహం దదాత్యేష భవాన్స మన్యే విద్వద్భిరాసేవితపాదపద్మః ।
కేనానడుద్భిః సదృశా జనాస్తే రాజ్ఞేతి వాక్యం జగదే మునీన్ద్రః ॥౫॥

జనైరఘుస్యద్భిరుపాసితాత్మా త్వం దృష్టమాత్రోఽపి పునాసి లోకమ్ ।
దేవః పునర్మోహపరీతచిత్తైః శ్రీమద్భిరత్యన్తమదృష్టమూర్తిః ॥౬॥

తిప్యనస్తేః ॥౭3॥ సిపి ధాతో రుర్వా ॥౭౪॥

అచకాద్భవాన్కిల యథైవ భవః పరమన్వశాద్భవభయాత్స ఇవ ।
శుశ్రువానహం పరమిదం ద్వితయం త్వయి దృష్టమద్య- సవిశేషమహో ॥ ౨ ॥

సర్వథాన్వశాస్త్వం యథాశ్రితాన్మాన్వశాత్పితా మాతా వా తథా ।
దృశ్యతే హి మహితం మహాత్మనాం వైభవం పరహితాయ కేవలమ్ ॥ ౮ ॥

దశ్చ ॥౨౫॥

యథాభినస్త్వం వచసా జనానామన్తస్తమాంసి ప్రసభం విచారైః।
తథైవ బాహ్యాన్యభినస్తతాని ధ్యాయంస్తదూర్ధ్వేన మహశ్చయేన॥౯॥

ర్వోరుపధాయా దీర్ఘ ఇకః॥౨౬॥

అతో ధృతాయుర్భవితాపి ధాతుః కరోతి వ ......లోకబోధమ్।
ప్రాప్తాఖిలాశీః సకలాద్యతన్మే విలోకనేనాక్రమణేన చేయమ్॥౧౦॥

హలి చ॥౨౭॥ ఉపధాయాం చ॥౨౮॥

ఆస్తీర్యమేతద్యశసా సమగ్రం జగన్మయా యుష్మదుపాసనేన।
సంకీర్తయిష్యన్తి సతో.............మధ్యే జనాః సంశ్రితపక్షపాతాః॥౧౧॥

న భకుర్చ్ఛురామ్॥౨౯॥ అదసోఽసేర్దాదు దో మః॥౮౦॥

కుర్యాం న జానామి కిమత్ర తోషం త్వయ్యాగతే ధుర్యతమే మునీనామ్।

అద్యాముమాత్మానమమూంశ్చ లోకాన్సత్యం పునామ్యాగమనేన పూతాన్॥౧౨॥

ఏత ఈద్వహువచనే॥౮౧॥

సహస్రసంఖ్యా మమ సన్తి విద్వన్నమీ భుజాః కిం క్రియతామమీభిః।
అమీషు నాస్థా విభవేషు కాచిద్గృహాణ రాజేతి మునిర్జగాద॥౧౩॥

ఆనమ్రమౌలివిహితాఞ్జలిపద్మమారా-
దాలోక్య భూపమితి భక్తివిధేయచిత్తమ్।
ఆశంసితాఖిలమనోరథసిద్ధిమేనం
ప్రీతిప్రసన్నవదనం మునిరిత్యువాచ॥౧౪॥

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే (అష్టమాధ్యాయే ద్వితీయపాదే) పఞ్చవింశః సర్గః॥

(అష్టమాధ్యాయే తృతీయపాదే) షడ్వింశః సర్గః।

అత్రానునాసికః పూర్వస్య తు వా॥౨॥ అనునాసికాత్పరోఽనుస్వారః॥౪॥ సమః సుటి॥౫॥
పుమః ఖ్యయ్యమ్పరే॥౬॥ నశ్ఛవ్యప్రశాన్॥౭॥ నౄన్పే ॥౧౦॥ కానామ్రేడితే॥౧౨॥

సంసారవా....త పితా తబ త్వం పుస్యుత్ర కృత్యాని కరో ....।
............యతి త్రిలోకీ కోస్కాన్న....పాసి యతో భయార్తాన్॥౧॥

ఢో ఢే లోపః ॥౧౩॥ రో రి ॥౧౪॥ ఖరవసానయోర్విసర్జనీయః ॥౧౫॥ రోః సుపి ॥౧౬॥ భోభగోఅఘోఅపూర్వస్య యోఽశి ॥౧౭॥ వ్యోర్లఘుప్రయత్నతరః శాకటాయనస్య ॥౧౮॥ లోపః శాకల్యస్య ॥౧౯॥ ఓతో గార్గ్యస్య ॥౨౦॥ ఉఞి చ పదే ॥౨౧॥ హలి సర్వేషామ్ ॥౨౨॥ మోఽనుస్వారః ॥౨౩॥ నశ్చాపదాన్తస్య ఝలి ॥౨౪॥

స మూఢచేతా ....

........మజ్జన్తి న దీపకానాం రాత్రౌ పతఙ్గాస్తవ మూఢచిత్తాః ॥౨॥

చిత్తం హరన్త్యాశు గుణాస్త్వదీయాః శరా యశాంసి ద్విషతాం యథాజౌ।

ఆక్రంస్యతే కేన తవ భ్రమన్తీ కీర్త్యా శరచ్చన్ద్రనిభేవ కీర్తిః॥౩॥

మో రాజి సమః క్వౌ ॥౨౫॥ హే మపరే వా ॥౨౬॥ నపరే నః ॥౨౭॥ ఙ్ణోః కుక్టుక్శరి ॥౨౮॥ డః సి ధుట్ ॥౨౯॥ నశ్చ ॥౩౦॥ శి తుక్ ॥౩౧॥ ఙమో హ్రస్వాదచి ఙముణ్ నిత్యమ్ ॥౩౨॥ మయ ఉఞో వో వా ॥౩౩॥ విసర్జణీయస్య సః ॥౩౪॥ శర్పరే విసర్జనీయః ॥౩౫॥

సమ్రాడ్ భవాన్ సర్వజనైకసేవ్యః శుభస్త్వనుతేకశ్చరితం త్వదీయమ్ ।

దోషం హన్తితే చ ప్రణతిం గతానామపూర్వమేతత్తవ రాజవృత్తమ్ ॥౪॥

భవాఞ్ఛుభాచారపరః పృథివ్యాం జయన్నభీష్టశ్చ సురేశ్వరస్య।

భవన్మహశ్ఛాదయతి క్షితీశాన్దిశో యశః క్షౌమమివేన్దుగౌరమ్ ॥౫॥

వా శరి ॥౩౬॥ కుప్వోః≍క≍పౌ చ ॥౩౭॥

ఏకః సభాం పూరయితాసి యస్మాజ్జనః శిరోభిః ప్రణతస్తతస్త్వామ్।

యశఃపురః కః స్తవనేన రాజన్సదా గుణాన్వ్యశ్చినుషే గుణజ్ఞ॥౬॥

సోఽపదాదౌ ॥౩౮॥ ఇణః షః ॥౩౯॥

చిత్తం నభఃకల్పమిదం మహిమ్నా యుద్ధే యశస్కామ్యతి తేన విత్తమ్।
త్వం హంసి నానమ్రశిరస్కమేకస్త్వత్తో మహన్త్యాశభృతోఽన్యభూపాః॥౭॥

త్రిదుర్గ్ధనుష్కల్పమిదం ధనుస్తే శేషా ధనుష్పాశభృతో నరేన్ద్రాః।
మన్యే ధనుష్కామ్యతి కో ద్విషస్తే ధానుష్కమాలోక్య భవన్తమాజౌ॥౮॥

నమస్పురసోర్గత్యోః॥౪౦॥ ఇదుదుపధస్య చాప్రత్యయస్య॥౪౧॥
తిరసోఽన్యతరస్యామ్॥౪౨॥

యస్త్వాం నమస్కృత్య కరోతి సేవాం లక్ష్మీం పురస్కృత్య స యాతి గేహమ్।
ద్విషన్పునర్దుష్కృతకర్మకారీ వహిష్కృతః శ్లాఘ్యతి రాజసౌఖ్యాత్॥౯॥

ఆవిష్కృతం తేన పయస్త్రిలోక్యాం యో నిష్క్రయం తే గతవాన్కృతస్య।
తిరస్కృతాశ్చాశు గుణాః పరేషాం తిరస్కృతశ్చాత్మని వాచ్యదోషః॥౧౦॥

ద్విస్త్రిశ్చతురితి కృత్వోఽర్థే॥౪౩॥ ఇసుసోః సామర్థ్యే॥౪౪॥ నిత్యం
సమాసేఽనుత్తరపదస్థస్య॥౪౫॥

యో ద్విష్కరోతి త్వయి కంచిదాధిం తస్యాహవే త్రిష్కరణం విధాయ।
చతుష్కరోషి ప్రసభం సమన్యుః పాత్రే కృతం భూరి ఫలం హి సర్వమ్॥౧౧॥

ద్విష్కుర్వతీశ త్వయి ముఞ్చతీషూన్యస్త్రిః కరోతి ప్రవిమూఢచేతాః।
విచేష్టితం తస్య భవన్తమేతత్సర్పిష్కరోత్యగ్నిమివ ప్రదీప్తమ్॥౧౨॥

హుతాశనేన ప్రశమం ప్రయాతే సర్పిః కరోత్యన్యవిమూఢచేతాః।
స సేవతేఽన్యం పరిముచ్య యస్త్వాం ధనుష్కరోరం సశరం దధానమ్॥౧౩॥

అతః కృకమికంసకుమ్భపాత్రకుశాకర్ణీష్వనవ్యయస్య॥౪౬॥ అధఃశిరసీ పదే॥౪౭॥
కస్కాదిషు చ॥౪౮॥

తమస్కృతః శేషనృపాః ప్రజాయాస్తస్యా మనస్కామకరస్త్వమేకః।
హేలాచలో వాసితవాగ్రత స్తే న భాన్త్యగస్కంసమహీధరా వా॥౧౪॥

విద్యాయశస్యాత్రమనన్యతుల్యం తేజస్కుశాగ్రీయమతిం దధానమ్।
త్వాం హస్త్యురస్కుమ్భవిభేదదక్షం కుర్వీత కః శత్రుమనల్పబుద్ధిః॥౧౫॥

శిరస్పదం యేన చ పాదపీఠం కృతం త్వదీయం నమతాదరేణ।
అధస్పదం తస్య నిరస్తభూతః కరోతి రాజన్వసుధాధిపస్య॥౧౬॥

అపదాన్తస్య మూర్ధన్యః॥౫౫॥ సహేః సాడః సః॥౫౬॥ ఇణ్కోః॥౫౭॥
నుమ్విసర్జనీయశర్వ్యవాయేఽపి॥౫౮॥ ఆదేశప్రత్యయయోః॥౫౯॥

సుష్వాప యేనాభిహతో బలాని రి.........................।
గాత్రేషు సంహృత్య దృశాం సహస్రం ప్రాప్తస్తురాషాడిహ సే॥౧౭॥

శాసివసిఘసీనాం చ॥౬౦॥

....।

..... తిపాలమన్యే తదేవ చక్షుర్విపినేషు హింస్రా ॥౧౮॥

స్తౌతిణ్యోరేవ షణ్యభ్యాసాత్ ॥౬౧॥

తుష్టూషతి యో న సాధు లోకం న సిషతి వా సుఖైస్త్వయీశే ।
తం బాణహతం మహాజిమధ్యే సుష్వాపయిషతి దీర్ఘకాలమేత్య ॥౧౯॥

సః స్విదిస్వదిసహీనాం చ ॥౬౨॥

సిస్వేదయిషుః ప్రవృద్ధకమ్పాన్సిస్వాదయిషసీతి ద్విషో భయాత్త్వమ్ ।
యుధి యత్రప్రసభం కిమత్ర చిత్రం న సిసాహయిషతి వాపరం కిమేతత్ ॥౨౦॥

ప్రాక్సితాదడ్వ్యవాయేఽపి ॥౬౩॥ స్థాదిష్వభ్యాసేనచాభ్యాసస్య ॥౬౪॥ ఉపసర్గాత్సునోతిసువతిస్యతిస్తౌతిస్తోభతిస్థాసేనయసేధసిచసఞ్జస్వఞ్జామ్ ॥౬౫॥ సదిరప్రతేః ॥౬౬॥ స్తన్భేః ॥౬౭॥ అవాచ్చాలమ్బనావిదూర్యయోః ॥౬౮॥ వేశ్చ స్వనో భోజనే ॥౬౯॥ పరినివిభ్యః సేవసితసయసివుసహసుట్స్తుస్వఞ్జామ్ ॥౭౦॥ సివాదీనాం వాడ్వ్యవాయేఽపి ॥౭౧॥

నాదేయతోయేఽభిషవం దధానం ఛిత్వా దశాస్యోఽభ్యషువద్రణాయ ।
ప్రోత్సాహితోఽభిష్టువతా జనేన ప్రాయో న జానాతి జడః ఖశక్తిమ్ ॥౨౧॥

యద్వారితేనాప్యభిషేచితస్త్వమధిష్ఠితః స్పన్దనమాహవాయ ।
తస్యాపచారస్య ఫలం విబుద్ధమన్ధేన వాత్ర స్ఖలితేన తేన ॥౨౨॥

నిషేధతి త్వత్ప్రసరే రణే యః స్థితః పరిష్టభ్య జడః సగర్వమ్ ।
నార్యోఽభ్యషిఞ్చన్నిహ తస్య తస్య కపోలభిత్తీర్నయనామ్బుపాత్రైః ॥౨౩॥

మదీయపౌత్రం పరిమూఢచిత్తం కథం న పర్యష్వజదాపదాశు।
వివేకినా శక్తిసమన్వితేన త్వయా విరోధం సహ యో వ్యధత్త॥౨౪॥

విద్వాన్భవానేవ గురున్విలోక్య దూరాన్నిషీదత్యతిసంభ్రమేణ।
............................విష్టభ్యగాత్రం మమ సూనురాస్తే॥౨౫॥

కరోత్యవష్టభ్య రుషం జనస్య యః కారణేనాపి వినా భయాని।
తస్యాతిమానైకపరస్య పుంసః పశ్యామ్యవష్టబ్ధమహం వినాశమ్॥౨౬॥

యే "" ష్వజద్భీషణమారసన్తే నరామిషానాత్మపుషో నిశాటాః।
తే సంయతి త్వామవలోక్య నూనం న వ్యస్వనన్నుజ్ఝితజీవితాశాః॥౨౭॥

న కస్యచిత్పర్యవహన్తపూర్వమేకాన్న్య (?)షేవన్త పరం దశాస్యమ్।
తే తస్య భృత్యా భవతా రణస్థా భ్రామ్యన్తి సంప్రత్యపరిష్కృతాఙ్గాః॥౨౮॥

త్వం ప్రత్యషీవ్యః కవచాని యేషాం శరైః శరీరే రజనీచరాణామ్।
న ప్రత్యసీవ్యన్భవతశ్చ యే త్వాం యథాస్థితాస్తేఽద్య మయా తదైక్షి॥౨౯॥

నేన్ద్రస్య యే పర్యషహన్త సంఖ్యే ప్రచేతసః ప్రత్యహన్త నాపి।
పర్యస్కరోద్యాంస్తనయో మదీయః పర్యష్కృతాస్తాన్విశిఖక్షతాస్థాన్॥౩౦॥

యానాశు పర్యష్వజతాహవశ్రీస్తానేవ పర్యస్వజతాశు భీతిః।
వ్యష్టాద్భయాద్యం జనతా .... స్తే వ్యస్తువంస్త్వాం విజితా భయేన॥౩౧॥

అనువిపర్యభినిభ్యః స్యన్దతేరప్రాణిషు ॥౭౨॥ వేః స్కన్దేరనిష్ఠాయామ్ ॥౭౩॥ పరేశ్చ ॥౭౪॥ పరిస్కన్దః ప్రాచ్యభరతేషు ॥౭౫॥ స్ఫురతిస్ఫులత్యోర్నిర్నివిభ్యః ॥౭౬॥ వేః స్కభ్నాతేర్నిత్యమ్ ॥౭౭॥

విష్యన్దమానేన ఇవారినార్యా నేత్రామ్బునా కస్య కృతో న తాపః।
విస్పన్దమానేన చ హర్షజేన త్వదఙ్గనానాం జనితో ద్విషాం సః॥౩౨॥

విష్కర్తురీ త్వయ్యరిమానసానాం దృష్టే మనః కస్య న యాతి తోషమ్।
వి..............................న మాధాతుమనన్తబుద్ధిః॥౩౩॥

ఏకః సహస్రేణ రణే కరాణాం ....।
ఏకో భువో భారమివాహిరాజో విష్కమ్భతుం త్వం పరసైన్యమీశః॥౩౪॥

ఇణః షీధ్వంలుఙ్లిటాం ధోఽఙ్గాత్ ॥౭౮॥ విభాషేటః ॥౭౯॥

యద్వ్యేషీఢ్వం సంముఖానీవరలోకాన్నప్లోషీఢ్వం యచ్చ భీతాన్విలోక్య।
నైతచ్చిత్రం త్వాదృశామున్నతానాం క్షుద్రా ఘ్నన్తి త్రాసభాజో విమూఢాః॥౩౫॥

.....రు.....నే సంస్కృతా దేహభాజా యూయం చౌరాన్సత్యమేవాలవిఢ్వమ్।
భీత్యా నమ్రాన్నాలవిఢ్వం చ లోకానాకారోఽయం గూఢమాఖ్యాతి సత్త్వమ్ ౩౬

సమాసేఽఙ్గులేః సఙ్గః ॥౮౦॥ భీరోః స్థానమ్ ॥౮౧॥ అగ్నేః స్తుత్స్తోమసోమాః ॥౮౨॥ జ్యోతిరాయుషః స్తోమః ॥౮౩॥ మాతృపితృభ్యాం స్వసా ॥౮౪॥ మాతుఃపితుర్భ్యామన్యతరస్యామ్ ॥౮౫॥ అభినిసః స్తనః శబ్దసంజ్ఞాయామ్ ॥౮౬॥ ఉపసర్గప్రాదుర్భ్యామస్తిర్యచ్పరః ॥౮౭॥ సువినిర్దుర్భ్యః సుపిసూతిసమాః ॥౮౮॥ నినదీభ్యాం స్నాతేః కౌశలే ॥౮౯॥ సూత్రం ప్రతిష్ణాతమ్ ॥౯౦॥ కపిష్ఠలో గోత్రే ॥౯౧॥ ప్రష్ఠోఽగ్రగామిని ॥౯౨॥ వృక్షాసనయోర్విష్టరః ॥౯౩॥ గవియుధిభ్యాం స్థిరః ॥౯౫॥ వికుశమిపరిభ్యః

స్థలమ్॥౯౬॥
అమ్బామ్బగోభూమిసవ్యాపద్విత్రికుశేకుశఙ్క్వఙ్గుమఞ్జిపుఞ్జిపరమేబర్హిర్దివ్యగ్నిభ్యఃస్థః॥౯౭॥
సుషామాదిషు చ॥౯౮॥ హ్రస్వాత్తాదౌ తద్ధితే ॥౧౦౧॥ నిసస్తపతావనాసేవనే॥౧౦౨॥ న
రపరసృపిసృజిస్పృశిస్పృహిసవనాదీనామ్॥౧౧౦॥ సాత్పదాద్యోః॥౧౧౧॥ సిచో
యజ॥౧౧౨॥

అగ్నీషోమచ్ఛాయయయా త్వం పరీతస్తాపప్లోదౌ శత్రుమిత్రేషు కుర్వన్।
అగ్నిష్టోమద్వేషిణాం రావణేన ప్రేష్ఠుం (?) చిత్రం యద్రణే పారితోఽసి॥౩౭॥

జాతేన మన్యే న ముదం ప్రయాతా మాతృష్వసా యస్య పితృష్వసా చ।
మాతుష్వసా వా గుణసంకథాయాం సంపున్నిశాయాం న పుమాన్ప్రజాతః॥౩౮॥

యది మే తనయో నమేద్భవన్తం యుధి నిష్ణాతమతిర్విధూయ దూరాత్।
రచితాఙ్గులిషఙ్గమఞ్జలిం స్వం కిమభిష్యాత్కుశలం తతో న తస్య॥౩౯॥

అ....సిద్ధ....వీక్ష్య శిఖాకలాపం భూమిష్వమర్కమివ దీప్రకరం దవిష్ఠమ్।
గోష్ఠీ గతం మునివరం శుభవిష్టరస్థం సవ్యేష్ఠమిత్యభిదధే వచనం నరేన్ద్రః॥౪౦॥

సుషుప్తముత్థాప్య నిశాచరేశం స్నాతాంనులిప్తం ధృతశుక్లవస్త్రమ్
సమానయ త్వం మునిపాదమూలం ప్రష్టోఽస్య భూత్వాస్య యుధిష్ఠిరస్యః॥౪౧॥

ద్విష్టం న మే చిత్తమముష్యం పక్షే దృష్ట్వా పులస్తిం పరమేష్ఠితుల్యమ్।
సవిష్టరో వేదచతుష్టయీం యో వపుష్టమేనోద్వహతా పునానమ్॥౪౨॥

పుఞ్జిష్ఠదర్పేవ తనుర్యదీయా చిత్తేన గత్వా సుషమేణ శీఘ్రమ్।
త్వం రావణం ప్రాపయ తం వహిష్ఠం దుష్పన్థిమప్యాశు మునేః సమీపమ్॥౪౩॥

యథావదాదాపితరాజ్యసత్క్రియో గురోః సమీపం విదధద్వపుష్టమ్।
ఉపాసితో నమ్రశిరాస్తదస్రుభిః స పర్యసేసిచ్యత సంమదోద్భవైః॥౪౪॥

సేధతేర్గతౌ॥౧౧౩॥ ప్రతిస్తబ్ధనిస్తబ్ధౌ చ॥౧౧౪॥ సోఢః॥౧౧౫॥ స్తమ్భుసివుసహాం చజి॥౧౧౬॥ సునోతేః స్యసనోః॥ ౧౧౭॥ సదిస్వఞ్జోః పరస్య లిటి॥౧౧౮॥

స ప్రత్యసేచన్మఘవాపి యస్య స్వేచ్ఛాగతేనాపి జనోఽత్ర తస్య।
మన్యుం సముద్భూతమపి ప్రయోక్తా పితాభితస్తమ్భముపాగతస్య॥౪౫॥

యుద్ధే ప్రతిస్తమ్భతనూనరివ్రజాన్యో బాణపాత్రైః సహసా న్యసీషివత్।
శుక్రస్య రాజ్ఞో ద్రుతమభ్యషీషహత్రీప్ప్రత్యా దశాస్యం స నృపో వ్యలోకయత్॥౪౬॥

మన్యే గమిష్యన్నముదం మునీన్ద్రో మానాద్దశాస్యం యది నాభ్యసోష్యత్।
స్నాతానులిప్తం తముదీక్ష్య లోకశ్చిత్తే సమగ్రో........................॥౪౭॥

తస్యాం సభాయాం నృపలోకదృష్టవ్యాపి.....................................।
..............దద్విజలోకమధ్యే...॥౪౮॥

రషాభ్యాం నో ణః సమానపదే॥౧॥ అట్కుప్వాఙ్నుమ్వ్యవాయేఽపి॥౨॥ పూర్వపదాత్సంజ్ఞాయామగః॥౩॥

.... ముష్ణన్నథ పూర్ణచన్ద్రశోభా కరణేన క్షితిపః క్షపాటపశ్చ।

గురుణా వచసా కృతాభ్యనుజ్ఞో మహదేకాసనమేవ భేజతుస్తౌ ॥౪౯॥

రత్నద్యుతిసమర్పణేన దూరాదర్కేణేవ విభాసితాఖిలాసనః।
స్వస్త్వా పరిబృంహణీయశోభం కుర్వాణం చిరమాసనం స్థితౌ తౌ ॥౫౦॥

వనం పురగామిశ్రకాసిధ్రకాసారికాకోటరాగ్రేభ్యః॥౪॥
ప్రనిరన్తఃశరేక్షుప్లక్షామ్రకార్ష్యఖదిరపీయూక్షాభ్యోఽసంజ్ఞాయామపి॥౫॥విభాషౌషధివనస్పతిభ్యః॥౬॥

శుకా యథారాదపి కోటరావణం సపుష్పమగ్రేవణమాశు షట్పదాః।
జనాస్తథైక్షన్త నృపం న రావణం శ్రయన్తి శిష్టం కృతినాముపాగమే॥౫౧॥

పపాత తోషప్రవణా శరీరిణాం చిరాయ దృష్టిర్నృపతౌ న రావణే।
సితచ్ఛదాలీకురరాన్వితం వనం యథోచితం యాతి న శారికావణమ్॥౫౨॥

ఛాయయాన్తర్వణమివాలీఢౌ సంతాపవిచ్ఛేదసంయుజా।
శరవణోన్నతాబ్జసంకాశౌ కనకాబ్జవనమద్రిరివాశ్రితౌ॥౫౩॥

ప్లక్షవణమివాస్తలోకతాపౌ తౌ మధ్యేసమమాగతావుద్ధౌ।
ఫలినామ్రవణోపసేవ్యదేహౌ శుశుభాతే ఘటితావుభౌ మహర్షీ॥౫౪॥

దశవదనవపుః సమీపభాజాం ద్రుతపరదుఃఖవిధాయికణ్టకౌఘమ్।
ఖదిరవణనిభం జనోఽనుమేనే నృపవపురిక్షువణాభమీక్షమాణః॥౧౫॥

దుర్వావణవన్నిబద్ధబుద్ధిర్నృపశోభా దదృశే జనేన తత్ర।

న క............. నాపసామ్యం తామాసాద్య నిశాచరేశకాన్తి ॥౫౬॥

దూర్వావననీలవర్ణసఙ్కం విభ్రాణః క్షణదాటపః సంభాయామ్।
న కరీరవనస్య నాప............ఛాయతయా నిరీక్ష్య భూపమ్॥౫౭॥

అహ్నో౽దన్తాత్॥౭॥ వాహనమాహితాత్॥౮॥

శరవాహనసద్రథోచితః శుశుభే భూమిపతిర్జితాహృతమ్।
పూర్వాహ్ణమివాంశుమాన్ద్విషం కుర్వన్మాననయావి...........॥౫౮॥

పానం దేశే॥౯॥ వా భావకరణయోః॥౧౦॥ ప్రాతిపదికాన్తనుమ్విభక్తిషు చ॥౧౧॥ ఏకాజుత్తరపదే ణః॥౧౨॥ కుమతి చ॥౧౩॥ ఉపసర్గాదసమాసే౽పి ణోపదేశస్య॥౧౪॥ హినుమినా॥౧౫॥ ఆని లోట్॥౧౬॥ నేర్గదనదపతపదఘుమాస్యతిహన్తియాతివాతిద్రాతిప్సాతివపతివహతిశామ్యతిచినోతిదేగ్ధిషు చ॥౧౭॥ శేషే విభాషా౽కఖాదావషాన్త ఉపదేశే॥౧౮॥ అనితేః॥౧౯॥ అన్తః॥౨౦॥ ఉభౌ సాభ్యాసస్య॥౨౧॥ హన్తేరత్పూర్వస్య॥౨౨॥ వమోర్వా॥౨౩॥ అన్తరదేశే॥౨౪॥ అయనం చ॥౨౫॥

ప్రాచ్యా మైరేయపాయిణో గాన్ధరాశ్చ కషాయపాయినః ।
సేవార్థముపాగతాః సభాం దదృశుస్తావుచితాసనాశ్రయౌ॥౫౯॥

రుధిరపణ...........నాథనాథః సురాపణచేతసామ్।
..... మానయన్దశాననం రాజా తేన దృష్టః పులస్తినా॥౬౦॥

వారిణా భాజనైః కేచిత్కేచిత్సురాపణభాజనైః।
....॥౬౧॥

పరితోషవాహేణ చేతసా జనతాశతాని దృష్టవాన్నృపః।
..........................పరితోషవాహిణి సర్వతః॥౬౨॥

పరితోషభవా (?) నిరీక్ష్య లోకే నయనామ్బుని మునే......।
మహంతే గుణాయ సఖ్యం తుషవాపేణ సమం ఖలేన సార్ధమ్॥౬౩॥

సురాపిణస్తత్ర జనాః పురస్తే రాజేతి మూర్ధ్నా ప్రణిపత్య వాక్యమ్।
మునీశ్వరం ....తు ముక్త్రిప్రతిస్వనైః పుణ్యనదత్సమేన॥౬౪॥

ప్రణిధానపరోఽస్మి తాత....... ....స్మి భవామి కస్య కస్య।

తవ దేహవతాం యథా గుణానాం ప్రణిమాతా .... మే ధనానామ్॥౬౫॥

ప""సయతకః శివాని తుభ్యం దాతా త్వం జగతి ......లాయ తేషామ్।
పరిణమయతి వా వపుఃషు మాంసం దురితం దర్శనతోఽపి తే మహాత్మన్॥౬౬॥

ప్రణిహంసి జనస్య దుష్కృతానాం ప్రణియాసీశ్వర యస్య మన్దిరం త్వమ్।
ప్రణియాతి శుభశ్చ తత్ర వాతః ప్రణయం త్వయ్యుపయాతి ను.......॥౬౭॥

.....స్యతి తస్య సర్వవైరం పరిణిద్రాతి విపచ్చ తత్క్షణేన।
ప్రణివ ... ...వా కయా న బీజం ప్రణిచినుతే తవ యః సమేత్య పూజామ్॥౬౮॥

ప్రణి........ స శత్రుఘాతి ప్రణివోఢా సతతం స ఏవ లక్ష్మ్యాః।
తవ యః సముపైతి పాదమూలం కిము తత్త్వం సముపైషి యస్య గేహమ్॥౬౯॥

....గచ్ఛతు రావణోఽద్య లఙ్కాం ప్రణిగచ్ఛామ్యహమప్యనుజ్ఞయా తే।
మునిమిత్యవదన్మునిం (?) మహాత్మనన్స సుఖీ ప్రాణితి యః స్థితోఽన్తికే తే॥

ప్రాణిణిర్వదా దశాస్యః కృతవాన్యేన సహ త్వయాద్య సౌఖ్యమ్।
తజ్జీవితముచ్యతే నరాణాం సన్మిత్రైః సహ యన్నయన్తి కాలమ్॥౭౧॥

పౌత్రేణ సహాధునా భవన్తం ......యం సమవాప్య శక్తిభాజమ్।
తరసా భువి న ప్రహణ్యతే కః సన్మిత్రా గతిః పదం విభూతేః॥౭౨॥

భవతానుమతాః పురా ప్రహణ్మస్తస్యాప్యాశ్ర...........దుఃఖమ్।
లఙ్కాపురవాసినశ్చ శోకం యావత్పౌరజనస్య సంప్రహణ్మః॥౭౩॥

భవన్తమా............ననోఽయం ప్రయాతు లఙ్కాం పునరాగమాయ।
.........తే యావదభర్తృకాణాం దురన్తర్ణణనమ్॥౭౪॥

కృత్యచః॥౨౯॥ ణేర్విభాషా॥౩౦॥ హలశ్చేజుపధాత్॥౩౧॥ ఇజాదేః సనుమః॥౩౨॥ వా నింసనిక్షనిన్దామ్॥౩౩॥

ప్రయాణమాపాదయ రావణస్య ప్రయాయమానం పరిసాన్త్వయైనమ్।
మాయా...........స్యాప్రయాణిస్తవ యో విరోధీ॥౭౫॥

ప్రయాపణస్యాస్య కథాపి మేఽద్య శుచా విషణ్ణ......మఙ్గమ్।
ప్రయాపణేఽస్యాశుం చ రావణస్య సమం వి... కిందు..........॥

ప్రయాప్యమాణం స్వజనేన మా త్వం ప్రయాప్యమానం చ తథా దశాస్యమ్।
శుచం కృథా మా క్షితిమీక్షమాణో వియోగభీరూణి సతాం మనాంసి॥౭౭॥

ప్రాపణీయం విరహే త్వదీయే కాలక్ర....హీ విరహం కరోతి।
అప్ర................న ప్రేక్షణం తేషు కరోతి లక్ష్మీః॥౭౮॥

సుహృదం...................................న నరేన్ద్రలోకాః ।
ఉపాగమం ప్రత్యుత కుర్వతే తే ప్రతిక్షణం సర్వముఖాగమానామ్॥౭౯॥

న భాభూపూకమిగమిప్యాయీవేపామ్॥౩౪॥ పాత్పదాన్తాత్॥౩౫॥ నశేః షాన్తస్య॥౩౬॥
పదాన్తస్య॥౩౭॥ పదవ్యవాయేఽపి॥౩౮॥ క్షుభ్నాదిషు చ॥౩౯॥

యద్ద్విషాం ప్రకసనం మహాపదాం శ్రేయసాం ప్రభవనం యదాత్మనః।
పాప్మనాం ప్రపవనం చ భూయసాం తత్పినాకిన ఇవాస్తి తే వపుః॥౮౦॥

త్వత్ప్రభావమహిమాంశుసన్నిభం సంయు...........భవ రిపుప్రవేపనమ్।
ఆపదాం...........'సేవనం తేన విష్ణురివ వన్ద్యసే జనైః॥౮౧॥

సర్పిష్పాత్రం యే చ కృత్వా బలానామాయాద్ధిత్వా (?) వీక్షమాణా రణాయ।
వాణజ్వాలాలీఢకాయా... .....యో వా వైరిపక్షం విధత్సే॥౮౨॥

బాన్ధవప్రపర్ధినీ సేనా తురఙ్గయోగేన.......................... వరా।
తవ సముద్రా భామివత్యేవ వృక్షాన్నివారీ.........................॥౮౩॥

స్తోః శ్చునా శ్చుః॥౪౦॥ ష్టునా ష్టుః॥౪౧॥

తతః శుభాం భూపతితశ్చుతాఘః క్ష్మామా....... శ్చాచితపూర్వమన్యుః।

మునిర్యయాసుస్తనయేన సార్ధం పూజామవాపాహితచిత్తతోషామ్ ॥౮౪॥

'.................తాప'..................మణ్డల................।

......................................నం దశాస్యాన్తికమ్ ॥ ౮౫ ॥

పుష్పకం దృశ్యతే స్మాగతం విస్మితైః.......................।

.... ॥౮౬॥

న పదాన్తాట్టోరనామ్ ॥౪౨॥ తోః షి ॥౪౩॥ శాత్ ॥౪౪॥

గగనలిట్ స' ....లిహాభ్యన్తరమమ్బరమ్।

కుతూహలప్రశ్నపరావలో............................ ॥ ౮౭ ॥

యరోఽనునాసికేఽనునాసికో వా ॥౪౫॥

'...............................తాముష్య వాజ్నేత్రవిలజ్ఞిగోచరమ్।

సరోజలిఙ్గాదమహో హర (?) స్వరం సదా స వాఙ్నేత్రవధూజనాలయమ్ ॥ ౮౮ ॥

అచో రహాభ్యాం ద్వే ॥౪౬॥ అనచి చ ॥౪౭॥ నాదిన్యాక్రోశే పుత్రస్య ॥౪౮॥ శరోఽచి ॥౪౯॥ త్రిప్రభృతిషు శాకటాయనస్య ॥౫౦॥ సర్వత్ర శాకల్యస్య ॥౫౧॥ దీర్ఘాదాచార్యాణామ్ ॥౫౨॥ ఝలాం జశ్ ఝశి ॥౫౩॥

భయం యతశ్చక్రతురర్కచన్ద్రౌ స.............తా రజనీచరేశః ।

వోఢాపి యుద్ధస్య ధనాధిపో యం నాలబ్ధ లబ్ధాఖిలవిత్తరాశిః ॥౮౯॥

అభ్యాసే చర్చ ॥౫౪॥ ఖరి చ ॥౫౫॥ వాఽవసానే ॥౫౬॥

జిఘుత్సుభిర్లోకముపాసితం .....బుభుత్సుభిర్దేవగణైర్వివర్జితమ్ ।
దశాననస్యాన్తికమారురుక్షతస్తదా డుఢౌకే గగనేన పుష్పకమ్ ॥౯౦॥

పిఫలిషురివ పాదపః...................................... ।
.... దశాస్యం జిజనిషురస్య .... ॥ ౯౧ ॥

అనుస్వారస్య యయి పరసవర్ణః ॥౫౮॥ వా పదాన్తస్య ॥౫౯॥ తోర్లి ॥౬౦॥ ఉదః స్థాస్తమ్భోః పూర్వస్య ॥౬౧॥ ఝయో హోఽన్యతరస్యామ్ ॥౬౨॥

పరేషాం యస్య విభుర్న శఙ్కి....................... ।
.............సద్ధరిణా యత్నలబ్ధం విలసద్ధంసమితోల్లసత్పతాకమ్ ॥

శశ్ఛోఽటి ॥౬౩॥ హలో యమాం యమి లోపః ॥౬౧॥ ఝరో ఝరి సవర్ణే ॥౬౫॥

.....ఇచ్ఛేధితా యుధభుజే నరాధిపే నమ్రదో .... తభుజః పరిరబ్ధముక్తః
తత్పుష్పకం ప్రహతతూర్యగభీరఘోషమారోహదాశు గురుణా సహ రాక్షసేన్ద్రః ॥౯॥

సమ్రాట్త్రిచ్ఛయం సముపేయు......జవేన మాలావలీనమధులిట్భ్రుతినిర్భరేణ
ఆదిత్యమార్గపతితేన స పుష్పకేణ శయ్యాప్రరూఢగురుణా ప్రయయౌ దశాస్

ఇత్యర్జునరావణీయే మహాకావ్యే సప్తవింశః సర్గః ॥౨౭॥

సమాప్తం చేదం రావణార్జునీయం మహాకావ్యమ్ ।

కృతిస్తత్రభవతో మహాప్రభావశ్రీశారదాదేశాన్తర్వర్తివల్లభీస్థాననివా భూమభట్టస్యేతి శుభమ్।
వల్లభీస్థానం ఉడూ ఇతి గ్రామో వరాహమూలోపక స్థితః॥